929.4
D41s

DANMARKS STEDNAVNE NR. 1

SAMSØS STEDNAVNE

UDGIVET

AF

STEDNAVNEUDVALGET

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1922

DANMARKS STEDNAVNE NR. I

SAMSØS STEDNAVNE

UDGIVET

AF

STEDNAVNEUDVALGET

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1922

929.4
D41s

28 MAY 24 KMM

FORORD

I DET Stednavneudvalget hermed udsender „SAMSØS STEDNAVNE“, skal man i Korthed gøre Rede for det Arbejde, som danner Grundlaget for denne Udgave.

Udvalget blev nedsat af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet 13. Juli 1910. Dets Opgave har været af en dobbelt Art, først at vedtage en Retskrivning for Danmarks Stednavne til Brug i Statstjenesten, og dernæst at forberede en videnskabelig Behandling af Danmarks Stednavne med Udgivelse for Øje. Retskrivningsspørgsmaalet har krævet den største Tid, og som Resultat foreligger bl. a. Vedtagelsen af de sønderjyske Navnes Retskrivning, medens Arbejdet fortsættes med de øvrige danske Navne.

Som Grundlag for Retskrivningslisten er indsamlet et betydeligt Stof til Belysning af Stednavnenes Historie og Skriftformer ned gennem Tiderne, og der er dannet en Navnesamling, hvori alle Oplysningerne er indført, sognevis ordnet for hele Landet. Landet er berejst af Udvalgets Medhjælpere, der har optegnet Navnenes stedlige Udtale i Folkemaalet med Anvendelse af Lydskrift. De saaledes tilvejebragte Samlinger udgør et helt Arkiv, der er anbragt i Udvalgets Kontor, Tøjhusgade, i Lokaler, som hører under Rigsarkivet. Hovedsamlingen er den topografisk ordnede Navnesamling, hvor hvert Bynavn har sit Blad, og mindre Navne findes paa Tillægslister. Desuden findes der et fuldstændigt, dansk middelalderligt Diplomatarium indtil 1450, der fortsættes til 1513, indeholdende Aftryk eller Ekstrakter af c. 18000 middelalderlige Breve, og paa Grundlag af dette er der udarbejdet et Kartotek over de middelalderlige Navneformer paa c. 70000 Sedler, og dette er igen indskrevet i den topografiske Samling. Til Kontoret hører endvidere en Kortsamling og en Samling Bøger om Stednavneforskning, Topografi m. v.

Det har været Udvalgets Ønske at faa Lejlighed til at udgive det saaledes indsamlede Stof til Brug for den historiske og filologiske Forskning, ligesom i Norge og Sverige, hvor man i længere Tid har arbejdet paa denne Opgave, og som første Resultat af denne Virksomhed forelægges nu nærværende Bog om Samsøs Stednavne. Først ved den for en Udgivelse nødvendige Tilrettelægning bliver dette Stof gjort virkelig tilgæn-

543283

geligt og anvendeligt for videnskabelige Formaal. I den foreliggende Behandling af Samsøs Stednavne har man søgt saavidt muligt at faa alle ældre Navne med, for at Bogen samtidig kunde bidrage til at gøre opmærksom paa, hvor overordentlig mange Navne, der findes fra gammel Tid, Navne, som nu efterhaanden gaar i Glemme, hvis man ikke har Opmærksomheden henvendt paa deres Bevaring. Samsøsamlingen indeholder alle forefundne Naturnavne og Marknavne, men dette er ellers i Almindelighed ikke Tilfældet med Udvalgets topografiske Samling, der har lagt Hovedvægten paa Bebyggelsesnavne (Byers, Gaardes og Huses Navne) og ellers kun har de betydeligste Naturnavne; pletvis har man dog tilvejebragt Samlinger af samme Udførlighed som den samsiske. Udvalget er klar over, at det vil være vanskeligt fremtidig at udgive alle Egnes Stednavne i lignende udførlig Behandling; det vil koste meget og tage meget lang Tid. Dog vilde det sikkert være af stor videnskabelig Interesse, om man kunde faa udgivet enkelte mindre, begrænsede Omraader spredt om i Landet i denne udførlige Form. I Almindelighed vil man dog af praktiske Grunde være nødsaget til at nøjes med at medtage Bebyggelsesnavnene og et mindre Udvalg af Naturnavnene, saaledes som det er sket i „Norske Gaardnavne“ og i de udgivne Dele af „Sveriges Ortnamn“, vore Nabolandes videnskabelige Stednavneudgaver, der paa mange Maader har været Forbilleder for den danske.

Landets Stednavne tænkes derfor behandlet i en Række Bind af forskellig Størrelse og hvert omfattende en større eller mindre Del af Landet, idet man her agter at lægge Herredsinddelingen til Grund. Man tænker sig at udsende Bøgerne i Boghandelen, uden Subskription, efterhaanden som det lykkes at tilvejebringe de fornødne Midler til Udgivelsen, og at lade dem udkomme under Fællestitlen: Danmarks Stednavne. Hovedformaalet med Udgivelsen har stedse været at tilrettelægge Stoffet til Brug for andre; Tolkningsforsøgene er i en Mængde Tilfælde kun Hypoteser, og da der ved et enkelt Navn ikke sjældent tilbyder sig en Række saadanne, tør man ikke altid haabe at have fundet den rette. Vanskeligheden forøges derved, at Bogen er det første Arbejde af dette Omfang paa dansk Omraade; ved fremtidige Behandlinger af andre Egne vil der fremkomme mange Paralleller, som vil bidrage til, at man efterhaanden kommer til større Klarhed over mange vanskelige Spørgsmaal, men som muligvis vil omstøde adskillige af de her fremsatte Hypoteser.

Udtaleformerne er samlede af cand. mag. Svend Aakjær i 1916 og supplerede 1921 af Dr. phil. Viggo Brøndal og cand. mag. Gunnar Knudsen; endvidere er Kortene paa Godsarkivet i Tranebjærg gennemgaaede saavel 1916 som 1921. Manuskriptet er udarbejdet i Fællesskab af Udvalgets Sekretær, cand. mag. Gunnar Knudsen, Udvalgets faste Assistent, Dr. phil.

Viggo Brøndal og Udvalgets Medhjælper, cand. mag. Svend Aakjær, og Tilsyn med Udgivelsen er ført af Redaktionsudvalget, bestaaende af Dr. phil. Marius Kristensen og Dr. phil. Henrik Ussing.

Skriftlige Oplysninger om Stednavne og lokale Forhold er modtaget fra fhv. Sogneraadsformand Morten Madsen, Nordby, Maler J. Johnsen, Nordby, Gaardejer Ole Rasmussen, Pillemark, Pastor E. Thomsen, Besser, o. fl., for hvilke Udvalget bringer den bedste Tak, ligesom man takker alle, der under Medhjælpernes Ophold paa Øen har bidraget til at fremskaffe de fornødne Oplysninger.

STEDNAVNEUDVALGET, i Oktober 1922.

H. V. CLAUSEN,
MAG. ART., LEKTOR.

FRANTZ DAHL,
DR. JUR., PROFESSOR VED UNIVERSITETET, UDVALGETS FORMAND.

KR. ERSLEV,
DR. PHIL., RIGSARKIVAR.

VILH. H. FINSEN,
OVERPOSTKONTROLLØR.

GUSTAV HOLM,
KOMMANDØR, FHV. LODSDIREKTØR.

MARIUS KRISTENSEN,
DR. PHIL., HØJSKOLELÆRER.

FR. V. PETERSEN,
DEPARTEMENTSCHEF I STATSMINISTERIET, STATSRAADSSEKRETÆR.

J. C. PREIS,
DIREKTØR FOR MATRIKULSVÆSENET.

M. J. SAND,
OBERST, FHV. CHEF FOR GENERALSTABENS TOPOGRAFISKE AFDELING.

HENRIK USSING,
DR. PHIL., LEKTOR.

GUNNAR KNUDSEN.

ENDELSER.

Aas (æ. da. aas, oldn. áss), 1) „en langstrakt Forhøining, ell. den øverste Rand, Rygning af en Høide“ (Molb. Ordb.). 2) „en temmelig Deel agre, aff en Bye Marck, som ligge tilsammen“ (A. Berntsen, II, 450). Findes paa Samsø aabenbart kun i Bet. 1, f. Eks. Aasen 352, Ørneaas 355, hvorimod ingen Navne med Sikkerhed tør henføres til Bet. 2.

Baarer (æ. da. barder. baarder, jvfr. norsk Dial. bordegras), „Ager-Land som ligger oc hviler“ (A. Berntsen, I, 135), „Baareager, en ager udlagt til græs“ (Moth).

Balle (æ. da., i Stedn., -balgh, -baligh, saaledes 1397 Sudærbalgh, nuv. Suderballe, Arninge S., Laalands Sønder-Herred; Wæstærtbaligh, i Ribe Oldemor, ed. O. Nielsen, S. 63). Ordet, der er alm. i Stednavne, har været meget omtvistet. Man har sat det i Forbindelse med oldn. bali, „Forhøjning langs Strandbredden“ og med det Balle, der findes i Fodballe o. lign.; dog viser bl. a. den nuvær. jyske Udtale, som den f. Eks. ses af samsisk [*bat'i*], 351, at ingen af Delene kan være rigtigt; det maa gaa tilbage til et Hankønsord, balgr. Antagelig hører dette, ligesom vort Bælg og tysk Balg (laant til Dansk i Betydn. „Skede“) til Stammen i Verbet oldn. belgja, „svulme“ (jvfr. da. bullen, oprindelig bolginn, Participium til et tabt, stærkt bøjet Verbum af denne Stamme). Ogsaa i Tyskland findes Stednavne med Balg, der afledes af gl. højtysk bëlgan, „anschwellen“ (Förstemann, Altd. Namenbuch II, 3. Udg., 1, p. 349). Gaar man ud fra denne Grundbetydning, maa Ordet betyde: „et ophøjet, hævet Stykke Jord“; og ifl. Steenstrups Iagttagelser skal dette netop ogsaa være det karakteristiske ved disse Navne. Senere synes det oftere at have været benyttet i mere alm. Bet.: Afdeling af en By (f. Eks. Kirkeballe) eller af en Bys Mark (f. Eks. Rugballe), efterhaanden uden særligt Hensyn til Terrænforhold. Saaledes anfører H. Ussing (Danske Studier 1905, 164), at Balgene i Erresø ikke hæver sig over det omgivende Land. En Bet. som „åben dyrket plads i en skov“ (Feilb.) turde ogsaa være sekundær. (Litt.: O. Nielsen, i Blandinger II, 18; J. Steenstrup, Indl. Stud. p. 23; S. Nygård, i Hist. Tidsskr. 7. R. I, 87; P. K. Thorsen, i Gjedved Seminarium 1862—1912, p. 116).

Bane (mul. lig Rigsmaalets Bane) bruges paa Samsø i specielt naturbeskrivende Bet. 1) „en høj og ufrugtbar Plet Jord paa en Mark (Molb. Dial.; Feilb.); 2) „en lille forhøjning på marken“ (Feilb.); 3) et Jordlag, f. Eks. ofte af Grus (Oplysn. fra Samsø 1918).

Blokker (æ. da. blocke jordhe o. lign.; middelnedertysk block) „en liden ager“ (Moth); „et omtrent lige saa breedt som langt Stykke Jord eller Agerland“ (VidSelskOrdb.).

Bo (oldn. boði; norsk bode; svensk båda) „skjær nær vandflaten, hvorpaa sjøen bryter“ (Torp, Nynorsk etym. ordb.); „klippa i hafvet som endast räcker upp till vattenytan och igenkännas på böljornas brytning deremot“ (Rietz, Svensk Dial. Lex.); „liten bärgig holme“ (Vendell, Ordb. öfver de östsvenska dial.). Ordet, der i dansk Rigsmaal maatte hedde Baa (sml. Baaen i Ibsens Terje Vigen), bruges saavel paa Færøerne og paa Shetlandsøerne som i Sverige som Led i Stednavne; i Samsøs Farvande om Stengrunde:. Klummerbo, Stubsbo, Djævlebo 354.

Dam (æ. da. dam, oldn. dammr) har i ældre Dansk Bet. „Dæmning“ og bruges ogsaa om det inddæmmede Stykke (f. Eks. Blegdam 351); en senere Bet. er „lille Sø“; bruges paa Samsø om Gadekær, ogsaa „et stykke mark overflydt af vand“ (Feilb.); i Stednavne overvejende om Vandarealer (Bjørnedam 351; Ivers Dam 351).

Debel (da. dial. dybbel, døbbel, æ. da. dyuplæ, dybel, sv. dial. dypla, norsk dial. dypel; uklart er Forholdet til norsk depel, oldn. depill) „En Pøl, Sump, et Mosehul“ (Molb. Dial., sønderjy.); „En Bæk, et Vandløb eller Vandstade, hvor der er dybt“ (Moth, Fyn); „bæk, lille vandløb“ (Feilb., Vends.). Ordet, der maa være en Afledning af Adjektivet dyb (sml. Moths Definition), findes ofte i norske og færøske Stednavne. Debel er en jysk Form for det ældre Dybel, som Nebel for Nybøl. Paa Samsø baade som For- og Efterled: Debelbaare 353, Lovdebel 354.

Del (æ. da. Deld, oldn. deild) er i gl. Lovsprog et Stykke af den rebede, delte Jord, i Modsætning til Ornum, den fra Fællesskabet undtagne Jord (Jyske Lov I, 46). En Rest heraf er den hyppige Brug af Ordet i Marknavne, f. Eks. Hestedel. Ældre dansk deld, der tydelig er bevaret i 17. Aarh.s Markbogsformer (Heste Dild 351), maatte have givet en Udtale med Fortunge-l; Ordet er imidlertid her som i Rigsmaalet erstattet af det fra Nedertysk laante Del.

Fald (æ. da. fald, oldn. fall) betyder i Marknavne „Jordstykke“ (Kalkar). Sml. det jyske Fald Byg, „et Agerskifte besaaet med Byg“ (Molb. Dial.) og svenske Dialekters fall, „åkervång, skifte“ (Rietz, Sv. Dial. Lex., Skaane). Fald synes her at forudsætte falde i en Betydning „være beliggende“ el. lign.

Flak (æ. da. flak, middelnedertysk, holl. vlak) bruges i Stednavne om Grunde i Havet: „en flad Grund“. Ordet, der er et Laan fra Nedertysk, og som tidligere ogsaa brugtes som Adjektiv („flad“), kan i Stednavne mulig skyldes hollandsk Paavirkning, idet Søkort tidligst fremstilledes af Hollændere.

Flo (æ. da. vanne flo, norsk floe, oldn. flói) „sted på hede, mellem klitter, hvor der står vand om vinteren, men om sommeren er grønt; pyt, dam“ (Feilb.). Navneleddet, der paa Samsø især er hyppigt paa Nordlandet, skrives ofte fejlagtigt med -d; sml. O. Nielsen i Blandinger I, p. 232.

Gaard (æ. da. garth, oldn. garðr) betyder opr. „Gærde“, dernæst „indhegnet Jordstykke“, endelig „Bondegaard“. I Samsisk synes alle tre Betydninger at have været brugelige; den ældste kendes fra Nordby Bylov 1697 (Afskr. 1721) § 17, hvor Gaard ligesom det stadig brugte Havgaard aabenbart betegner „Stengærde“ (Feilb.); den foreligger muligvis i Gaardsager 351. Betydning 2 indgaar i Ruggaard 351.

Hald (sv., no. hall, oldn. hallr, „Skraaning“), beslægtet med Verbet hælde, betyder „en Hældning, Skraaning“; netop fra Samsø anføres Hal,

„en Skraaning, Brink“ (Molb. Dial.). — En anden Dannelse af samme Rod er det jyske Dialektord Hælde eller Halde: 1) „skråt sted, vel især om hjulspor og vej“, 2) „brink, stejl beliggenhed“ (Feilb., Betydn. 2 fra Nordby, Samsø).

Hals (æ. da. hals, oldn. hals) er det alm. Ord, der betegner Legemsdelen Hals, billedlig overført paa Steder. Det betegner her alm. „lavere Høider, som skille mellem to Dale“ el. „smalt Jordstykke mellem to Vande“ (Rygh, Indl.); „Indsnævring“ (O. Nielsen, i Blandinger I, 254); i shetlandske Stedn. betegner det „en smal højderyg, særlig en sænkning i en større højderyg, en fra en større højde fremspringende lavere“ (J. Jakobsen, Shetlandsøernes Stedn. p. 48). Ogsaa i svenske Stedn. bruges det i Bet. „landtunge, landtrygg, låg bergsträckning“ (Söderwall, Ordb. öfver svenska medeltids-språket).

Have (æ. da. haghæ, oldn. hagi), i ældre Dansk: 1) „Gærde“, 2) „Indhegning, Vænge“, er paa Samsø bevaret i Bet. „gærde, jorddige“ og „hegnet plet“ (Feilb.); desuden findes det 3) i Rigsmaalets nuværende Betydning. Eks. 1) Den gamle Have 351 III, Kanhave 355, 2) Kalvehave 351 I, Lammehave 351 I, 3) Kaalhave 351 II.

Holm (æ. da. holm, oldn. holmr), betyder 1) „en mindre Ø“, 2) „et stykke agermark, om sommeren omgivet af eng, om vinteren af vand; et lille stykke markjord, omgivet af grøfter el. vand på alle sider“ (Feilb.); „en Engholm er en liden, enten af Vand, Sump el. Agre omgivet Eng“ (Molb. Ordb.), og Ordet anvendes paa beslægtet Maade i det øvrige Norden og i England; i Norge betyder det saaledes „en Plet, som adskiller sig fra den omliggende Grund, som en Jordplet paa en Klippe, en Græsplet i en Ager, et Stykke uslaaet Eng“ (Rygh, Indl.; jvfr. ogsaa Moth). — Eks. 1) Hjortholm 353, 2) Præsteholm 351.

Holt (æ. da., oldn. holt), et fællesgermansk Ord, betyder næsten overalt „Skov, Lund“; i isl. „tør, ufrugtbar hævet stengrund, gjerne bevokset med træer“ (Torp, Nynorsk etym. Ordb.). Paa dansk findes det mest i Stedn., idet Ordet nu næsten er tabt som alm. Glose; dog bruges i Jysk holte, der vel gaar tilbage til et oldn. *holti, i Bet. 1) „forhøjning i en eng, en stor holm“; 2) „en åben plads i en skov“; 3) „en lille samling af (større) træer, levning af skov“ (Feilb.). Grunden til de noget vekslende Betydninger er vel den, at Ordet i Stedn. er blevet staaende, længe efter at Skoven var forsvunden. — Eks. Bøgeholt 351 IV, Egeholt 351 I.

Hoved (æ. da. houæth, oldn. hǫfud), anvendes i Stednavne billedligt om fremspringende Dele af noget, især om Odder og Næs (saaledes Issehoved 355, Sønderhoved 351). Om fremspringende Hjørner af Skov (O. Nielsen, i Blandinger I, p. 232) bruges det næppe paa Samsø.

Kaas (æ. da. i Stedn. Kaas 1320, sv. dial. kås, no. kaas). Ordet, der i Norsk betegner „dypt seilløp mellem banker“ (Torp, Nynorsk etym. Ordbok) bruges saavel i Bornholmsk som i Jysk i Betydn. „Baadeleje“ (Feilb.; Espersen, Bornh. Ordb.). I svenske Dialekter angives Betydningen: „sammankastade stenrader eller utgräfningar vid stranden, hvaremellan båtar uppläggas“ (Rietz, Sv. Dial. Lex.); en Betydning, som ogsaa forklarer samsiske Navne som Kolby Kaas 352, Langemark Kaas 354, Sellekaas 351.

Knøs (æ. da. knøs, knus, sv. dial. knös, no. knaus, oldn. knauss) „En lille Høi eller Forhøining i Heden“ (Molb. Dial.); „en lille rund gravhøj, forhøjning paa marken, noget større end knøk“ (Feilb., Vends.); „en lille

bakke eller knub i jordsmonnet" (Feilb.); „liten kulle, upphöjning på marken" (Rietz, Sv. Dial. Lex.). Medens Navnet andetsteds, f. Eks. ved Himmelbjærget, betegner anseelige Højder, er Knøsen paa Samsø (351), i Overensstemmelse med de nævnte Ordbøgers Definitioner, en mindre Høj.

Kold (æ. da. kol, kuld, oldn. kollr) betyder paa Oldn. dels „Hoved", dels „rund Top" paa Træer, Fjælde o. l.; i ældre Dansk „Isse". Den afledte Betydn. „rund Høj" er alm., ogsaa i Stednavne, over hele Norden. Ved Siden af Enstavelsesformen (no. koll, bornh. kujll) findes en Biform med 2 Stavelser (sv. kulle, bornh. kujlla, jysk kolle); det sidste er hos Feilb. sammenblandet med Fortsættelser af æ. da. kol(v), oldn. kolfr. De samsiske Stednavne synes at frembyde Enstavelsesformen kold [*kål'*], med opr. ll, æ. da. ld, bevaret som Fortunge-l.

Krog (æ. da. krogh, oldn. krókr), samme Ord som i Rigsmaalet, betegner i Stednavne: 1) „Krumning og bøjning, f. Eks. af å el. bæk" (Feilb.); dernæst 2) „Jordstykke, der er indesluttet af en Bugt af et Vandløb" (O. Nielsen, i Blandinger II, p. 25), vel ogsaa Jordstykker, der begrænses af Buer og Vinkler af anden Art, derfor 3) et (afsides beliggende) Hjørne i Byen eller i dens Mark, jvfr. Afkrog; „en kile ind i en eng, et stykke mark, der gaar ind i anden mands lod" (Feilb.). Ordet indgaar i ganske tilsvarende Betydninger i Stednavne paa Shetland (Jakobsen, Shetlandsøernes Stedn. p. 70); ligeledes bruges det baade i norske og svenske Navne (Rygh, Indl.; Falkman, Ortn. i Skåne S. 62) om afsides ved Krumninger beliggende Steder.

Land (æ. da. landh, oldn. land) betegner i Stednavne ofte en Ø (Samsø Land) el. en større Landstrækning (Nordlandet, Samsø). I Marknavne anvendes Ordet ofte om enkelte Jordstykker: Bønneland 351, Ærteland 351.

Lænde (oldn. -lendi i Sammensætninger) er en Afledning af Land, der i Betydningen „Landstrækning" indgaar i danske Stednavne (saaledes i Allindemagle, æ. da. Alendæ, „Strækningen ved Aaen"). Det tilsvarende norske lende betyder „jordbund, marker", de svenske Dialekters länne, „potetesmark o. l." (se Torp, Nynorsk etym. Ordb.). Paa Samsø findes Bredlænde 351, Vejlænde 351 o. fl. St.

Løkke (æ. da. lykky, lyckye, oldn. lykja, lykkja) „indhegnet Jordstykke" (Kalkar). Ordet, der i Svensk og Norsk har samme Betydning, er dannet af det med lukke beslægtede Verbum æ. da. lykke, oldn. lykkja. I Samsømaalet har Løkke mistet den ældre Betydning „indhegnet Marklod" og betegner nu blot „Markstykke, Skifte" i Almindelighed.

Mad, Made (æ. da. madh, mae, maje; da. dial. mad, ma, made, mae; æ. sv. maþ; nedertysk made; højtysk matte) „en sid Eng" (Kalkar). En Made kan efter de stedlige Forhold være vaad eller tør („om syltenge, som havet jævnlig står over", Feilb., Hjørring; Molb. Dial.: „en Eng eller grøn Plads, som er fri for Vandstade", Falster). Ordet foreligger i Samsisk, som i andre jyske Dial., i en Del afvigende Former. Dels 1) i Enstavelsesformen Mad med Stød [*må'*], med Tab af [*ð*] og med Forlængelse af Vokalen, som i jysk Blad, glad [*blå', glå'*], dels 2) uden Stød og uden Forlængelse: [*ma*], som i Sjællandsk og Rigsmaal [*blað, glað*], men med Tab af [*ð*]. Eksempler fra Samsø: 1) Mad-en 353 IV; 2) Drøves Mad 351. Dels 3) udvikler [*ð*] sig til [*j*]; har vi kort Vokal, giver det [*maj*], 4) har vi lang Vokal, giver det [*måj*]; det sidste kendes vist ikke paa Samsø. Endelig findes Ordet 5) i Tostavelsesformen Made [*må·*], hvad

der er det almindeligste i Jysk. Eks.: Made 353 II; ogsaa her kan vi undertiden, dog næppe paa Samsø, 6) have Formen med [*j*], som [*måˑj, måjˑ*] og lign. Som første Led i Sammensætn. kan det være vanskeligt at afgøre, om det er En- eller Tostavelsesformen, der foreligger, fordi de svage Vokaler er tabt paa Jysk.

Pold (da. Dial. pold, puld; sv. Dial. pull; nedertysk poll). Samme Ord som i Hattepuld og i jysk Myrepold, „Myretue". Bruges usammensat i Bet.: „En liden Høi, Dynge eller Tue" (Molb. Dial.). En Pold kan være 1) en lille (toppet) Forhøining i Marken eller 2) en lille Holm: „plet i marken, som uden at kunne kaldes bakke hæver sig" (Vends., Feilb.), „tue i mose eller hede" (vestj., Feilb.); „En liden Holm i en Aa" (Vends., Molb. Dial.). Eks.: Hønsepoldene 351.

Pus (æ. da. puds, puus, sv. vattenpussar, Flt.) „Vandpøl" (Feilb., vestj.; „Møddingpøl" (Feilb., S. Samsø). Indgaar i Pusled, Kattepusen 355

Put (æ. da. put, sv., no. dial., holl. putt) „Pyt, Pøl" (Kalkar). Denne Biform til Pus, der ogsaa er nær beslægtet med Pyt, indgaar f. Eks. i Putflo 355, Lorput 352.

Ris (æ. da., sv., no. ris, oldn. hrís, oldengelsk, oldhøjtysk hrîs) „busk" (Feilb., vestj.); „al slags træ- og buskvækst" (Feilb., Lild, Vends.); „Kratskov" (Rygh, norsk). Er alm. i nordiske og tyske Stednavne. Findes bl. a. i Suderens Rismose 351.

Røgel (da. dial. røgel, nordfrisisk rögel, eng. dial. ruckle). 1) „En sammenraget Dynge eller Hob" (Moth, Jyll.); „tørvestak, dynge" (Feilb.). I denne Betydning er Ordet aabenbart en l-Afledning, snarest af diminutivisk Karakter, af oldn. hraukr, æ. da. røg, „Hob". 2) „Langstrakt, lav forhøjning, f. eks resterne af et gammelt dige" (Feilb., Lild); „Den midterste og høieste Del paa en Ager" (Molb. Dial., Mors). Denne Betydning, som indgaar i Stednavne som Stenrøgel 351, Røglen 355, en Grusrevle paa Nordby Hede, maa bero paa Tilknytning til Ordet Ryg; se dette.

Ryg (sv., no. rygg, oldn. hryggr). Ligesom det opr. identiske eng. ridge, sml. ty. -rück, i Hunsrück o. lign., bruges Ordet ofte overført om „Bjærgryg", saaledes i norske Stednavne („langstrakt Forhøining af Jord eller Fjeld", Rygh, Indl.). I Marknavne alm. om Agerens høje Kam i Midten, modsat Agerrenen ved Agerens Side („Ryg og Ren"). Foreligger f. Eks. i Lammeryg, og mulig i Galterygge 351.

Skaar (oldn. skor, f., no. dial. skor, sv. dial. skårr). I Jysk „en åbning i et dige" el. „en høj, stejl brink i klitterne, som vejret har skåret" (Feilb., Holmsland); i Norsk „avsats i fjeldside; langstrakt hulning" (Torp). Paa Samsø om Kløfter i Bakkerne ved Havet: Møgelskaar, Bylykkeskaar 355.

Sig (æ. da. siig, da. dial. sig, no., sv. dial. sik, oldn. sik, nedertysk siek) bruges paa Oldnordisk om langsomt rindende Vand, paa Jysk om en lav fugtig Strækning eller „lav plet på marken, hvor der står vand i fugtigt vejr og om vinteren" (Feilb.). Alm. i Stednavne i Norden og Nordtyskland. Eks.: Skimmelsig 351.

Spjæld (æ. da. spield, da. dial. spjæld, spjald, oldn. speld, spjald) bruges i Dansk om 1) „Et lidet firekantet Stykke, eller en saakaldet Kile af Lerred, som fældes ind i noget, f. Eks. under Armegabet i en Skiorte", 2) „en bevægelig Plade inden i et Skorsteens- eller Kakkelovnsrør" (Vid. Selsk. Ordb.), og 3) „en liden Haandvæv til at væve Hosebaand paa" (Molb.

Dial.). — Ordet betyder i Oldn. „Tavle, tynd Plade, el. Vævespjæld"; Grundbet. er sagtens „noget udskilt, udspaltet"; det bruges meget om Jordstykker, baade i Danmark og Sverige: „liten hörnig åker; liten del af en åker" (Rietz, Svensk Dial. Lex.) og er mulig beslægtet med det tyske spelte i tyske Agernavne og (fjernere) med det i Nedersachsen og Oldenborg anvendte Spall, Del af Bolet (Hufe); egtl. frisisk om „de spredte Agerstykker", se Rhamm, Groszhufen der Nordgermanen p. 299.

Stade er en Afledning af Roden i Verbet staa. Bruges paa Samsø om „landingssted for både" (Feilb.); Formen synes at forudsætte et oldn. staði el. staða, som dog ikke kendes i denne specielle Betydning, men der findes andre beslægtede Ord af tilsvarende Betydning: no. stad, „Aabred", sv. Dial. „Kant på åkrar el. ängtegar, der ej dike skiljer", „Kant vid sjö, vatten, strand" (Rietz, Sv. Dial. Lex.); gl. nedertysk stath, „Strand, Bred"; oldn. stǫð, „Landingssted".

Tange (æ. da. Tanghæ (i Stedn.), oldn. tangi, nedertysk tanga). „En Landstrimmel; et Drag" (Vid. Selsk. Ordb.); „En Pynt, Landspids, der strækker sig ud i Havet; et Næs eller en Spidse, der løber ud fra en Mark" (Moth); „Et stykke jord, som løber ud i en spids og omgives af grøft eller gærde" (Feilb.). Alm. i sene Stedn., ogsaa paa vestgermansk Omraade („Die bezeichnung geht von Flandern bis Jütland", Förstemann, Altd. Namenbuch II, 3. Udg. 2. p. 983.).

Tip (æ. da. sv., engelsk, hollandsk tip) „Spids". Synes i Engnavnet Tipperne, Ringkøbing Fjord (jvfr. Jy. Saml. VII, 36) brugt om Smaatuer, paa Samsø derimod om spidse Bakker: Tipperne og Kolsigtip 353.

Toft (æ. da., sv. toft, oldn. topt) „Tomt" (Aasen, Norsk Ordb.); „Jordstykke (på hvilket der er bygget, el. som ligger en bygning nær)" (Kalkar); „Til alle Gaarde bør hafvis sligt eget Stycke Jord eller Toft" (Arent Berntsen, II, 449); „Et Stykke Jord af lidet Omfang og i Alm. indhegnet, som laae umiddelbar ved en Bondegaard, og var undtaget fra Jordfællesskabet" (Vid. Selsk. Ordb.); „Det stykke jord af en gårds lod, som ligger umiddelbart ved gården; tit hegnet, som en slags anhang til gårdsplads og have; i modsætning til den jordlod, som først afgrænsedes ved udflytningen; en udflyttergård har altså ingen toft." (Feilb.). Alm. i danske Marknavne. Eks.: Tofterne 353.

Tokke (æ. da. tocke, tokkæ, norsk tokke, oldn. þokki). „Skøn, godtbefindende" (Kalkar). Ordet bruges lig Tokkejord: „Tocke jord kaldis i Sælland nogle sær Stycker Jord til Præstegaarde liggende, icke blant anden maals jord, mens ud paa Holmer oc affsidis fra anden Ager Jord" (Arent Berntsen, II, 448); „Ikke opmaalt jord (udenfor fællesskabet) . . . Jord, der tages efter godtbefindende" (Kalkar). Eller maaske snarere Jord, der tildeles efter Skøn, uden Opmaaling. Alm. i danske Marknavne: Tokkerne 355; Tokken, Tokkejord 354.

Tved, Tvede (æ. da. thuedt, no. tveit, oldn. þveit, þveitr, þveiti; fra Nordisk: nordfrisisk twiete og nordengelsk thwaite). „Engstrækning; halvø, odde" (Kalkar); „En Landtunge ell. Halvø, omgivet af Vand paa tre Sider" (Molb. Ordb., Colding). Ordet er en Afledning af et Verbum, oldn. þveita, „hugge", svenske Dial. tveta, „hugga af en stock, snedhugga", jvfr. tveit, „huggspån" (Rietz, Sv. Dial. Lex.), og i den oprindelige Bet. „et afskaaret Stykke" saaledes parallelt med Spjæld, se dette. Ordet er

alm. i Stedn., ogsaa i Nordboernes Kolonier paa Shetlandsøerne, i England og Normandiet. Jvfr. O. Nielsen, i Blandinger, II, 35.

Vang (æ. da., no. vang, oldn. vangr, oldengelsk, oldhøjtysk wang). 1) „En indhegnet Mark, Ager eller Eng" (Molb. Ordb.); 2) „Hele Agerjorden var deelt i tre Vange, hvoraf skifteviis Aar for Aar den ene benyttedes til Vintersæd (Rugvang), den anden til Sommersæd (Bygvang), og den tredie laae til fælles Græsning" (Stemann, Den danske Retshistorie, 1871, p. 443); 3) „Udmarken, som aldrig blev brudt" (Feilb.), jvfr. den norske Bet. „Engslette" Den første Betydning er alm. i Stedn. i Sydtyskland og Norden (med Danelagen), derimod ikke paa oldsaksisk og engelsk Grund (Förstemann, Altd. Namenbuch II, 3. Udg. 2. p. 1225).

Vase (æ. da. vase, ældre sv. vasi, nedertysk Wase, oldhøjtysk waso). 1) „Knippe"; 2) „Vej (forhøjning dannet af vaser med påfyldt jord)" (Kalkar); „landevej, indgrøftet vej; vej lagt forhøjet over blød grund" (Feilb.). Ordet betød i Oldhøjtysk „Sump, Dynd". i Nedertysk er det gaaet over til at betyde „Risknippevej over Sump, Risknippe", og i disse sidste Betydninger er det laant til de nordiske Sprog. — Et helt andet Ord, som delvis er sammenblandet hermed, er det jyske Vas, „Smaagrene, Kviste", hvortil svarer svensk vass, ældre sv. hvass.

Vrette (sjællandsk vrette, jysk vratte, bratte, sv. dial. vrätt). Ordet foreligger ifl. Feilb. i Jysk i to forsk. Betydninger: 1) „Stedet midt på en lang ager, hvor man bryder af ved pløjning, eller for at så anden sæd", og 2) „Det stykke jord, som ligger mellem to lavninger på en mands mark" (Ty). Det danske Dialektord maa, ligesom det svenske vrätt, være dannet af et med vride beslægtet Verbum vrette, vratte (sml. æ. da. vrette „slå, skodde", (Kalkar), der i Betydn. „løbe paa tværs" foreligger i et Dokument af $^{17}/_{6}$ 1474 (Dipl. Viberg. 59), hvor der tales om Agre, som „wratther pa the anner"). Et helt andet Ord er (trods E. Madsens Antagelse, Sjæll. Stedn. 331) svensk vret, norsk reit, oldn. reitr, der oprindelig har betydet „Stribe, Fure", dernæst dels „liten aker, opspadet jordstykke", dels „trang gang mellem hus" (Torp, Nynorsk etym. Ordb. sml. Rietz, Svensk Dial. Lex.). Sandsynligvis er det den første Betydning, der indgaar i Navne som Vrette 352, Stakkede Vretter 353.

Øge (oldn. auki, jvfr. da. Dial. et Øg „Forøgelse"). Synes ligesom norsk Aukland brugt om nyt Stykke føjet til en Mark: Toftøge 351; hyppigt Marknavn ogsaa paa Sjælland.

Ør (æ. da. øør, ældre sv. ør, oldn. aurr, jvfr. oldengelsk ear) „Grus". En Afledning heraf er oldn. eyrr, „flad, af Sand og Grus (aurr) bestaaende Odde el. Banke, som stikker ud i Vandet, især ved Udløbet af en Aa" (Fritzner, Ordb. over det gl. norske Sprog). Disse Ord er faldet sammen til eet i ældre Dansk (Kalkar: 1) grus, småsten, 2) sandet strandbred). Ved Siden heraf har der eksisteret et Hunkønsord eyra, no. dial. øyra, „gruset Land", der genfindes i danske Stednavne paa -øre (Hvidøre, Vorupøre). Ør findes i samsiske Navne som Ørager, Ørby 351, Ørholm 352.

FORKORTELSER

da. = dansk
isl. = islandsk
oldn. = oldnordisk (old-norsk-islandsk)
no. = norsk
nty. = nedertysk
sv. = svensk
ty. = tysk
æ. = ældre

KILDEANGIVELSER

A. Berntsen = Arent Berntsen, Danmarchis og Norgis fructbar Herlighed. Kbh. 1656.
Blandinger = Blandinger til Oplysning om dansk Sprog i ældre og nyere Tid. Udgivne af Universitets-Jubilæets Danske Samfund. I—II. Kbh. 1881—1916.
DAtl = Pontoppidan, Danske Atlas. Kbh. 1764.
DFS = Manuskript i Dansk Folkemindesamling.
EMadsen = E. Madsen, Sjælandske Stednavne (heri et Tillæg: Samsøs Stednavne), Aarbøger for nordisk Oldkyndighed, 1863, p. 179—375.
E.T.Kristensen DS = Evald Tang Kristensen, Danske Sagn I—VI, 1892—1901.
Feilb. = H. F. Feilberg, Ordbog over jyske Almuesmål, I—IV. Kbh. 1886—1913.
FrIReg = Kong Frederik den Førstes danske Registranter, udg. ved Kr. Erslev og W. Mollerup, Kbh. 1879.
FrPoulsen = Frederik Poulsen, Efterretninger om Samsø, Kbh. 1902.
Gst = Generalstaben.
GstAtl = Generalstabens Atlasblad i 1 : 40,000.
GstMbl = Generalstabens Maalebordsblad i 1 : 20,000.
Guide = Generalstabens Guideoptegnelser.
Jac. og Jac2 = Haandskrifter henholdvis i Brattingsborg Godsarkiv, Tranebjærg, og i Nordby Bys Arkiv af Pastor Jacobsen (Præst i Nordby 1851—67).
JHLarsen Samsø 1849 = J. H. Larsen, Samsøe og Tunøe topogr. beskr., 1849, Manuskript i Nationalmuseets 2. Afdeling.
JSørensen = Danske Søkort af Jens Sørensen 1646—1723, udg. af Johannes Knudsen, Kbh. 1916.
JydReg = Jydske Registre, i Rigsarkivet.
Kalkar = O. Kalkar, Ordbog til det ældre danske Sprog. I—V. Kbh. 1881—1918.
KancReg = Danske Kancelliregistranter, udg. ved Kr. Erslev og W. Mollerup. Kbh. 1881—82.
KronSk = Kronens Skøder I—II, udg. af Rigsarkivet ved L. Laursen og F. J. West, Kbh. 1892—1908.
LensR = Lensregnskaber, i Rigsarkivet.
Mandt = Ekstraskattemandtal (egl. Bilag til Lensregnskaberne), i Rigsarkivet.
Mansa = J. H. Mansa, Kort over Nørrejylland Pl. 6, 1860—61, corrig. 1898.
MB = Markbog 1683, i Matrikelsarkivet.
M1664 = Matrikel 1664, i Matrikelsarkivet.
M1688 = Matrikel 1688, i Matrikelsarkivet.
M1844 = Matrikel 1844, i Matrikelsarkivet.
MK = Matrikelskort, i Matrikelsarkivet, eller i Brattingsborg Godsarkiv, Tranebjærg; jvfr. nedenstaaende Fortegnelse.
Michelsen, Samsø 1851 = P. Michelsen, Beskrivelse over Øen Samsø, Aarhus 1851.
Michelsen, Samsø 1882 = P. Michelsen, Beskrivelse over Øen Samsø, med et Anhang af Sønnen, Th. Michelsen, Aarhus 1882.
Molb.Dial. = Dansk Dialect-Lexikon. Kbh. 1841.
Molb.Ordb. = Dansk Ordbog. 2. Udg. Kbh. 1859.
Moth = Moths haandskrevne Ordbog paa Kgl. Bibliotek i København (citeret efter Kalkar).
Nationalmus.1874 = Indberetning til Nationalmuseet 1. Afd., 1874.
NBB = Nordby Bys Bog, trykt i Povl Bjerge og Søgaard, Danske Vider og Vedtægter I, Kbh. 1904—06.

Postadr8 = Postadressebog for Kongeriget Danmark, udg. af Vilh. H. Finsen, 8de Udg., Kbh. 1915.
Resen = P. Resen, Descriptio & Illustratio Samsoæ. 1675.
Rygh Indl. = O. Rygh, Norske Gaardnavne, Forord og Indledning. Kria. 1898.
SjællTegn = Sjællandske Tegnelser. Rigsarkivet.
Thurah1758 = L. Thurah, Omstændelig og tilforladelig Beskr. af Øen Samsø. Kbh. 1758.
Thurah 1755 = Kortet i ovennævnte Bog, der bærer Aarst. 1755.
Trap4 = Traps Danmark, 4. Udg. II Bd. Kbh. 1920.
VidSelsk = Videnskabernes Selskabs Kort. 1787.

Middelalderlige Dokumenter (og overhovedet Dokumenter) citeres kun med Aar og Dato; foreligger de alene i Afskrift, tilføjes i Parentes Afskriftens Tid eller Herkomst.

Som Stedbetegnelse bruges Sognets Nr. i Udvalgets Samlinger med arabiske Tal og Ejerlavets Nr. med Romertal, nemlig for Samsøs Vedkommende:

351 Tranebjærg Sogn; I Brattingsborg, II Tranebjærg, III Brundby, IV Ørby, V Pillemark. (Alle Navne under Pillemark, ogsaa de i Kolby og Onsbjærg Sogne liggende Dele, er behandlet i Sammenhæng her).
352 Kolby Sogn; I Kolby, II Krogsgaarde, III Permelille, IV Haardmark, V Pillemark (se 351 V).
353 Onsbjærg Sogn; I Bisgaard, II Onsbjærg, III Tanderup, IV Selsinggaarde, V Vadstrup, VI Toftebjærg, VII Stavns, VIII Pillemark (se 351 V).
354 Besser Sogn; I Besser, II Langemark, III Torup, IV Østerby, V Agerup, VI Alstrup.
355 Nordby Sogn; I Nordby, II Maarup, III Nordby Hede.

Matrikelskort. Herved forstaas de i Regelen i Anledn. af Udskiftningen optagne, senere ved Matrikuleringen anvendte Ejerlavskort, som nu findes i Matrikelsarkivet i Serien Originalkort Nr. I; enkelte findes ogsaa i Rullerne „Udskiftningskort" og „Ældste Originalkort." For Samsøs Vedk. har man dog i de fleste Tilfælde lagt de Kort til Grund, som findes i Brattingsborg Godsarkiv, Tranebjærg, der i Regelen er mere oprindelige og bedre bevarede, og over hvilke her skal gives en særlig Fortegnelse:

351 I Brattingsborg 1789, ved Stockfleth.
351 II Tranebjærg. Kopikort 1793, ved Schibsted.
351 III Brundby. Opmaalt 1783 af Lund, udskiftet 1795 af Schibsted.
351 V Pillemark 1793, ved Schibsted. 2 Kort.
352 I Kolby. Opmaalt 1794, udskiftet 1795 af Schibsted. 2 Kort.
352 II Krogsgaarde 1794, ved Schibsted.
352 III Permelille 1793, ved Schibsted.
352 IV Haardmark 1794, ved Schibsted.
353 II Onsbjærg. Opmaalt 1794 og udskiftet 1795 af Schibsted.
353 VI Toftebjærg 1793, ved Schibsted. 2 Kort.
353 VII Stavns 1793, ved Schibsted, 2 Kort.
354 I Besser 1796, ved Lindenhan.
354 II Langemark 1793, ved N. Lund, Kopi fra 1811.
354 III Torup 1795, ved Schibsted.
354 IV Østerby 1796, ved Lindenhan.
354 VI Alstrup 1792, ved Schibsted.
355 I—III, hele Sognet, opmaalt 1796, udskiftet 1797 af Lindenhan.

I Brattingsborg Godsarkiv findes ogsaa de Taksationer og Delingsplaner, Dokumenter fra Udskiftningstiden, som undertiden anføres, men som kun har været benyttede i Tvivlstilfælde: Da de er samtidige med Kortene og gennemgaaende stemmer nøje med disse, har man ikke anset det for lønnende ogsaa at aftrykke Formerne fra disse.

LYDBETEGNELSEN

VED

MARIUS KRISTENSEN

(Jfr. O. Jespersen, Modersmålets Fonetik, 2. Udg. 1922)

1. SELVLYDSTEGN.

a, ạ, ɒ *a* er omtrent samme Lyd som Rigsmaalets korte a, maaske i Almindelighed dannet med lidt mere tilbagetrukket Tunge (omtrent som i Rigsmaalets rar, Mark, her betegnet *ạ*), undtagen foran Tungespids- og Fortungemedlyd (*ɭ, ɳ, l, s, t*). Svækket Form er *ɒ* (som i Emma).

æ, ǽ er omtrent Rigsmaalets æ-Lyd, saaledes at *ǽ* betegner en lidt mere aaben Lyd, som i stærk, *æ* en lidt mere lukket som i sætte, glæde.

e, ɛ, ə *e* er Rigsmaalets e-Lyd, som i et, hel; *ɛ* er en lidt mere aaben e-Lyd, mellem *e* og *æ*, omtrent som i engelsk get, men; *ə* er Rigsmaalets e i svage Stavelser (tale, Talere).

i, ị, ɨ *i* er omtrent som Rigsmaalets i; *ị* betegner en lidt mere aaben i-Lyd, mellem *i* og *e*. Svækket Form er *ɨ*, som i Gummi.

å, ɔ, o *å* er Rigsmaalets lange å-Lyd. *ɔ*, der er en mere sænket Lyd, forekommer ligesom i Rigsmaalet (op, Haand) næsten kun kort, dog enkelte Gange lang foran r-Forbindelser; *å* forekommer dels lang, dels ogsaa kort foran *l, ɳ* og *s*.

œ, O er Lyd, der ligger mellem *å* og *o*, saaledes at *œ* er nærmest *å*, *O* nærmest *o*.

u, ʉ *u* er omtrent Rigsmaalets u-Lyd i Hund, Hu; *ʉ* betegner en lidt mere aaben Lyd, mellem *o* og *u* (se Udtaleangivelserne af *-mose*, f. Eks. Tranemose 354).

ø, ɵ, ö, ȯ *ø* er Rigsmaalets ø i dø, Sølv. *ɵ* er en lidt mere aaben ø-Lyd, mellem *ø* og *ö*. *ö* er en meget aaben Lyd som i Rigsmaalets grøn, Hør, køn. *ȯ* er en Lyd mellem *o* og *ø*.

y, ʏ *y* er omtrent Rigsmaalets y-Lyd i fylde, fyre; *ʏ* er en lidt mere aaben Lyd end *y*, mellem *y* og *ø*.

2. MEDLYDSTEGN.

p, t, k betegner de samme Lyd som Rigsmaalets p, t, k i Plads, Tale, Kasse; op, midt, Tak.

b, d, g betegner de samme Lyd som Rigsmaalets b, d, g i binde, Ebbe, Del, gammel, lægge, eller p, t, k i spinde, oppe, staa, sætte, skal, takke.

ʞ, ɠ er stærkt fremskudte k- og g-Lyd, omtrent lig Rigsmaalets kj, gj; de nærmer sig noget til tj og dj, uden dog at falde sammen med disse.

m, n, ŋ er Rigsmaalets m, n og ng i Mark, samme, nu, den, Gang.

ŋ er en stærkt fremskudt n-Lyd, omtrent lig Rigsmaalets nj (jfr. *ɧ, ɥ*). Denne Lyd, der oftest optræder, hvor Rigsmaalet har nd (som i Mand, finde), lyder paa Samsø noget forskelligt. Paa Sydsams (351—354) er den opløst til et nasaleret (snøvlet) *j̃*, foran hvilket ogsaa den foregaaende Selvlyd faar Næseklang. Paa Nordsams (355) er *ŋ*-Lyd afgjort dannet med Mundlukke (den forreste Del af Tungen op mod Forganen og Gummen), og Snøvlingen er ganske svag, ofte helt uhørlig.

t, l̡ Ogsaa disse Tegn har lidt forskellig Betydning. Paa Sydsams lyder *l̡* næsten helt som almindeligt dansk l, medens *t* efter Selvlyd har en ejendommelig hul Klang, der beror paa en stærk Højning af Bagtungen som ved Udtalen af *u*. Foran Selvlyd er denne Klang mindre fremtrædende, og efter Læbelyd er den vist noget forskellig (med stærkt hævet Tungespids). I Nordsamsisk er *t* knapt saa udpræget i Lyd, men til Gengæld har *l̡* her en stærk j-agtig Biklang (er „palataliseret"), idet Fortungen nærmes stærkt til Forganen.

ɾ er Tungespids-r, som bruges overalt paa Samsø, undtagen i Maarup (?); det kan mærkes, at Samsisk i Modsætning til alle andre nørrejyske Maal bevarer *ɾ* foran *t*. I Udlyd tabes det ofte.

ð er det aabne, saakaldte „bløde d" i Rigsmaalets Mad, bide, uden. Lyden findes kun i Nordsamsisk; paa Sydsams er den, hvor den ikke falder bort, afløst af *ɾ*. Over hele Øen falder den bort sidst i Ordet; i nogle Ord bliver den overalt til *j*.

q, γ *q* er Rigsmaalets „aabne g" i rage, søge, Taage. *γ* er en mere fremskudt g-Lyd, mellem *g* og *j*, som i Dige, Tiger.

v er Rigsmaalets v i vide, vor; det forekommer i Samsisk aldrig i Forlyd, men kun efter Selvlyd (ogsaa i Modsætning til Rigsmaalet efter kort Selvlyd).

w er den engelske w-Lyd, som i Samsisk altid bruges svarende til Rigsmaalets v i Forlyd, baade foran Bag- og Fortungeselvlyd og *ɾ*.

j er Rigsmaalets j-Lyd, som i ja, hjælpe, gjorde. Efter *ɧ* og *ɥ* kan j høres som en Overgangslyd, der her ikke er betegnet i Lydskriften.

h er Rigsmaalets h; det høres tydeligt ogsaa i Forbindelserne *hj* og *hw*.

s, f er ganske de samme Lyd som i Rigsmaalet.

3. LÆNGDE:

· (Prik) efter et Lydtegn angiver, at Lyden er lang.

' (Apostrof) efter et Lydtegn betegner „Stød", d. v. s. at Luftudførselen under eller umiddelbart efter vedkommende Lyds Udtale et Øjeblik afbrydes, som ved et lille Hik. „Stød" er i Samsisk langt svagere end i Sjællandsk eller Nørrejysk og ofte vanskeligt nok for en „Udlænding" at opfatte; især gælder dette Sydsamsisk.

ˈ (lodret Streg) foran en Stavelse betegner, at denne har Hovedvægten (er trykstærk).

SAMSØ.

350. **Samsø.** [*sam's, samsy'ö*]. Adam af Bremen ed. Pertz. p. 189 Samse; Saxo ed. Müller p. 936: insulam Samsam; Fornaldarsögur I, p. 299: í Sámseyju; ibid. p. 298 Sámsey; Hauksbók ed. 1892—96, p. 353 & Flateyjarbók ed. 1860—68, II, p. 76, III, p. 333, o. fl. St.: Samsey; VJb 1231 (13. Aarh.), $^{28}/_{5}$ 1236, $^{21}/_{10}$ 1253 Samsø; $^{27}/_{6}$ 1315 Samsøø; $^{5}/_{11}$ 1317 Samsoo; $^{11}/_{11}$ 1329 Samsø; $^{6}/_{4}$ 1330 Samsoø; $^{9}/_{10}$ 1336, $^{26}/_{1}$ 1340 $^{10}/_{12}$ 1346 Samsø; $^{30}/_{11}$ 1369 Samse; $^{24}/_{5}$ 1370, $^{27}/_{10}$ 1371 Samsø; $^{27}/_{8}$ 1401 Samsøø; $^{9}/_{4}$ 1407 Sampsøø; $^{27}/_{4}$ 1444 Samsø; $^{5}/_{4}$ 1445 Samsøø; FrlReg 1523 Samszøø; LensR 1579—80 Sambßøe; Mandt 1603 Sambſsøe; KronSk 1661 Sambsøe; M 1664 Samßøe Land; MB Sambs, Sambsøe; M 1688 Samsøe; M 1844 Samsøe Herred; Gst Samsø. — Den nuværende stedlige Udtale [*sam's*], der if. Suhm og Werlauff var gængs i 18. Aarh., og som forudsættes af MB og det all. før 1500 forekommende Indbyggernavn Samsing (en Mand fra S. kaldes nu en Samsinger [*i samsiə*]), kunde maaske være Øens oprindelige usammensatte Navn (hvorom nedenfor), muligt dog ogsaa en Sammentrækning (med sent udviklet „Stød") af Sams-ø, den i Middelalderen, som det synes, eneraadende Form. Medens der ikke kan herske Tvivl om, at denne Forms sidste Led, saa langt vor Viden naaer tilbage, har været Ordet Ø — Sámsheiði i Ørvarodds Saga er blot en poetisk Omtydning —, har første Leds Karakter og Betydning været stærkt omstridt. Oftest har man opfattet det som Ejeform af et Mandsnavn Sám-r (sml. danske Ønavne som Eskils-ø og Brands-ø, hvori Personnavne aabenbart indgaar). Denne Opfattelse forudsættes af Udtrykket Sáms í eyu „paa Samsø" i Hervararsaga; den fremsættes allerede af Lyschander og Resen; og den kan støttes ved Henvisning til det ganske parallele Navn Sámsstaðir, der forekommer flere Steder i Norge og paa Island. Navnet Sám-r betragtede Rasmus Rask (Om det gl. nord. Sprogs Oprindelse, p. 114) som identisk med Lappernes Navn paa sig selv (Sabme, Same) og saa deri, efter Nutidens Opfattelse dog afgjort med Urette, et Vidnesbyrd om tidligere lappisk Bebyggelse. Werlauff (Antiqv. Annaler I, p. 24—27) og senere Axel Olrik (Danske Studier 1909, p. 204—06) ansaa Sámr for Navnet paa Øens Landnamsmand; Ønavnet skulde da gaa tilbage til Vikingetiden og være et Vidnesbyrd om Enkeltmands Magt i denne urolige Periode. Noget aldeles afgørende herimod har man (Johs. Steenstrup, Hist. Tidsskr., 8. R. III, p. 73—76; sml. Ax. Olriks Svar i Danske Studier 1910, p. 204—08) ikke formaaet at gøre gældende. Dog tør man ikke se bort fra den Mulighed, at Sams-ø kunde indeholde et gammelt Ønavn:

Sams eller Sam. I sidste Tilfælde maatte man med Dr. Gudm. Schütte (Blandinger, udg. af Univ. Jub. Danske Samfund, II, p. 118) opfatte Samsø som „Øen Sam"; et Navn, der kunde sammenstilles med Samland, en Egn i Østprøjsen, derimod sikkert ikke, som G. Schütte antyder, med Samos i det Ægæiske Hav, et vistnok førgræsk Navn. I første Tilfælde kunde der næppe, som man især i 18. Aarh. antog, være Tale om et gammelt dansk Ord Sams „Samling" (Thurah, p. 5; Suhm i Noterne til Scriptores Rerum Danicarum, VII, p. 570 foretrækker sams „enig"). Derimod kunde man med større Sandsynlighed tænke sig et ældgammelt Ønavn paa -s (sml. Mors); dette kunde ligge til Grund for de latiniserede Former hos Adam af Bremen og Saxo og for det folkelige Sams. Men om dets Dannelsesmaade (Afledning paa -s?) og Oprindelse lader der sig ikke udtale nogen begrundet Formodning.

Farvande.

Samsø Bælt. Gst Samsø Belt.

Stavns Fjord. [*sdaw'ns fjøw'ɤ*]. JHLarsen Samsø 1849 Staunsfiorden; GstMbl Stavns Fjord.

Vesterhavet. [*wæsdəhaʁ'ə*]. E. T. Kristensen DS V, 756 Vesterhavet. — Betegnelse for Havet Vest for Samsø.

Østerfjord. JHLarsen Samsø 1849 Østerfiord. — Kaldes nu alm. Stavns Fjord.

Østerhav. [*esdəhaʁ*]. — Saal. if. Feilb., uden Artikel, fra Nordby; brugt om Havet Ø. for Samsø.

Østerstrand. JHLarsen Samsø 1849 Østerstrand. — Betegnelse for Havet Ø. for Samsø.

Herreder.

Nørre-Herred. Msk. Stockh. C 79, 1594, Nørreherret; Eline Gøyes Jb. p. 497 Nørreherritt.

Sønder-Herred. Msk. Stockh. C 79, 1594, Sønderherret; Eline Gøyes Jb. p. 497 Søndreherritt. — I Nordby siges *seŋ'ə haʁ'ə* el. *seŋ'ə haʁ'ə*, og Folkene fra Sydlandet kaldes *di seŋəhaʁ'əs* (Feilb., under Sønder og Herred). Herredsdeling anføres i 15. Aarh. (Msk. Gl. kgl. Sml. 3137), samt 1523, Danske Magaz. 2. R. VI. p. 273, men er nu ophævet.

351. TRANEBJÆRG SOGN.

A. BEBYGGELSESNAVNE.

I. **Brattingsborg.** [*bʀadensbɔʀ'ə*] — M 1688 Brattensborg; DAtl, Vid Selsk, M 1844, Mansa, Guide 1863 og 1890 Brattingsborg; Gst Bratingsborg. — Navnet er først tillagt denne Gaard i 17. Aarh., forhen hed den Søllemarksgaard (se ndfr.), og Navnet er overført fra Gammel-Brattingsborg ved Tranebjærg Kirke. Ifl. Werlauff (Antiqv. Annaler I, p. 55 flg.) har denne sidste Borg dog rimeligvis ikke oprindelig baaret dette Navn, men derimod været kaldet Samsøborg; 1287 Castrum Samsø; $^{23}/_{11}$ 1216 (Arne Magnussen) curia nostra Samsø. I Slutn. af 13. Aarh. er den blevet ødelagt og har henligget som Ruin; Navnet er blevet glemt, og Voldstedet er blevet kaldet Brattingsborg, et Navn, der er blevet tillagt mange forskellige Borge i Norden, især saadanne, hvis tidligere Navn var gaaet i Glemme; det synes at have været et Fællesnavn i Sproget (jvfr. S. Grundtvig, Danm. gl. Folkeviser, I, p. 91 flg.). Som Navn paa Voldstedet her skal det tidligst forekomme hos Erasmus Lætus, De re nautica, Basil. 1573, IV, p. 117, i Formen Brattenspurgum, og den følgende Tids Historikere stedfæster det i Folkeviserne om Kong Didrik og hans Kæmper forekommende Navn „Brattingsborg" bl. a. hertil. Det litterære Navn, som gennem de forsk. Viseopskrifter er overleveret i mange Varianter, synes at være en Omstilling for „Birtingsborg", muligt et mytisk Navn, af Adj. oldn. bjartr, „straalende". At Viserne bl. a. er blevet stedfæstede til Samsø, mener S. Grundtvig skyldes den Omstændighed, at „Brattingsborg" som et alm. Ord i Sproget i Forvejen anvendtes som Betegnelse for Voldstedet, og at det i denne Forbindelse egl. opfattedes som en Afledning af Adj. brat, „stejl" (saal. allerede Thurah, p. 52), og henviser til, at der over hele Norden i 16.—17. Aarh. herskede en udbredt Tilbøjelighed til at stedfæste Sagn og Viser. Medens S. Grundtvig saaledes gaar ud fra, at Voldstedet maa have baaret Navnet, før Viserne stedfæstedes hertil, har Werlauff antaget, at det er Visernes Navn, som direkte er blevet overført paa Voldstedet.

Søllemarksgaard. [*sətmɒʀ(g)ˈgoˀəʀ, sətməˈgoˀəʀ*]. — FrlReg 1523 Selleff marckis G.; ib. 1532 Sollemarck; KancReg 1536 Sølluf marcks G.: LensR 1579—80 Syllemarck gordt; KronSk 1661 Søllemarchsgaard; M 1664 Sølffue-, Søllemarchgaard; Resen 1675 Sølle-marcks-gaard nu Ny Brattings-borg. — Forleddet er muligt Personnavnet Sølve, oldn. Sǫlvi. Muligt foreligger der et Naturord med Endelsen -høj, hvad Formerne fra 1523 og 1536 paa -eff og -uf kunde tyde paa, et Sølv-høj el. lign.; men Forstavelsen rummer flere Muligheder (jysk selje „Pil", oldn. selja; Adj. sølle). — Navnet blev indtil sidste Halvdel af 17. Aarh. baaret af den Hovedgaard, der nu hedder Brattingsborg, jvfr. ovenfor.

Breidablik. — Navn paa et Tømmerhus paa Rævebakken. Givet af Godsinsp. Kruse, † 1881.

Hjalmargaard. [*hjatmə'go'ər*], eller uden Efterled [*hjat'mar*]. — Gst Hjalmarsgaard. — Navnet sikkert hentet fra Sagnet i Hervararsaga om Hjalmar og Angantyr, og givet i 1877, samme Dag som Grevens 3die Datter var i Kirke (ifl. DFS 1906/2 e).

Jettehøj (Hus). GstAtl, Postadr8 Jettehøj. — Navnet overført fra Gisselfeld, hvor Godsforvalterbol. bærer dette Navn. Kaldtes tidl. Anderslund (saal. Tingbog $^{30}/_{5}$ 1844), efter Skovfoged Anders Sørensen, kaldet Skov-Anders, som boede her 1790—1800.

Parrislund (Hus). Gst Parislund. — Se Naturnavne, Parrishøj.

Ørnslund (Hus). [*ørns'lʊɳ'*]. Tingbog $^{18}/_{6}$ 1744 Ørenslund, Thurah 1758, MK 1789, Gst, Postadr8 Ørnslund; VidSelsk Ørenslund. — Se Naturnavne, Ørnsmose. Er nu Gartnerbolig; var i 18. Aarh. Havehus. Hed tidl. Skovhuset (Tingbog 1742).

II. **Tranebjærg.** [*trɑɳbjör'ə*]. — $^{20}/_{11}$ 1424 Tranberg; $^{5}/_{4}$ 1445 Trandbergh; FrlReg 1530 Trandbierg; KronSk 1561 Trandberig; Jyd Reg $^{28}/_{5}$ 1573 Tranndbierre, Trandbiere; LensR 1579—80, Mandt 1603 Trandbierg; KronSk 1661 Trandberg; M 1664 Trandbierg; M 1688 Tranbierg; DAtl Trandberg; M 1844 Traneberg; Gst Tranebjerg. — Tolkes af E. Madsen p. 370 af Fuglenavnet Trane. Dette kan ikke være rigtigt, da Navnet saa maatte udtales [*trɑ̂'nbjör'ə*]; et saadant Tranebjærg forekommer ogsaa som Naturnavn 352I, jvfr. Tranemose 351V. Det er tydeligt samme Navn som Tranbjærg i Ning Herred. Navnet maa udledes af et Trann- eller Trand-, og enten være et Personnavn, oldn. Þrándr, gld. Thrond, eller et Naturord; i sidste Tilfælde ligger det nær at tænke paa et Ord af den Rod, der findes i tysk trennen, „skille", f. Eks. jysk Trant, „Tragt", og Ordet synes ogsaa if. Feilb. at betyde „Holm"; et t vilde her mellem stemte Lyd kunne gaa over til d og palatalisere det foregaaende n, jvfr. paa Als Mintebjærg [*miɳbjærə*]. En Betydning „Tragt", „Kløft" vilde passe ret godt paa Naturforholdene her, men mindre godt paa det andet Tranbjærg.

Borgehavegaard. la Cour DG Borrehavegaard. — Se Naturnavne.

Snæverskovgaard. Postadr8 Sneverskov Gd. — Se Naturnavne.

Tinggaard. la Cour DG Tinggaard. — Nyere Navn, givet efter Beliggenheden ved Tinghuset, der blev opført 1860.

Tranebjærggaard. FrlReg 1525 Trannebier G.; KancReg 1546 Tranberegh, Tranbierrig G.; KronSk 1561 Trandberiggaard; Gst Tranebjerg Gd. — Se Tranebjærg.

Værnsminde (Gd). Gst Vernersminde; Postadr8, la Cour DG Værnsminde. — Forleddet et Personnavn Værn.

Østerløkken (Huse). Postadr8 Ø.-Løkken. — Jvfr. Vesterløkker Huse 351V; Løkke, se Indl.

Bakkegaard, Bakkely (Gd.), **Berthasminde** (Hus), **Granly** (Hus), **Korsgaard, Oldtidsminde** (Gd.), **Strandlyst** (Villa), nyere Navne, anført i Postadr8.

III. **Brundby.** [*brɔmbøj'*]. — $^{5}/_{4}$ 1445 Brønby; LensR 1579—80 Bronbye; Mandt 1603, KronSk 1661 Brøndbye; M 1664, M 1688 Brundbye; Resen

Brund-by; JSørensen Brunby, Brambye; Thurah 1755 Brunby; Thurah 1758 Brumbye; M 1844, Gst Brundby. — Af Brønd, oldn. brunnr (saaledes allerede E. Madsen p. 365). Naar der i enkelte ældre Former findes m i St. f. n(d), er det efter Udtalen, hvor m'et er opstaaet ved Paavirkning af den følgende Læbelyd b. Jvfr. Brøndbyøster og -vester i Smørum Herred og Brunby i Luggude Herred i Skaane.

Ballen. [*bal'i*]. Resen Brun-by Balle; JSørensen Brunby bal, Brunbye Bal; Thurah 1755 Brunby Balle; VidSelsk Ballens Færgested; Gst Ballen. — Balle, se Indl.

Egebjærggaard. Postadr8 Egebjerg Gd.; la Cour DG Egebjerggaard. — Se Naturnavne, Egebjærg.

Ellegaard. [*æləgɔʀ*]. Postadr8 Ellegaard.

Hulsbjærggaard. Postadr8 Hvulstbjerg Gd. — Se Naturnavne, Hulsbjærg.

Oksenballegaard. [*âqsənbalə'gɔ^{ə}ʀ*]. Postadr8 Okseballe Gd. — Se Naturnavne, Oksenballe.

Sofusminde (Gd.). JHLarsen 1849 Sophusminde; GstMbl Sofusminde; Postadr8 Sophusminde. — Af Personnavn Sofus.

Vorresminde (Hus). Postadr8 Vorresminde. Nyere Navn, dannet med Tilknytning til Vorreshage; om dette, se Naturnavne.

Argentina (Villa), **Bakkely** (Hus), **Christensminde** (Gd.), **Hjorkshøj** (Hus; Fejl for **Hjortshøj**), **Højvang** (Gd.), **Modersminde** (Hus), **Solhøj** (Gd.), **Strandbo** (Hus), **Strandly** (Gd.), **Strandly** (Hus), **Søager** (Hus), **Søborg** (Hus), **Sølyst** (Hus), **Tønnesminde** (Gd.), **Vendtsminde** (Gd.), nyere Navne, anført i Postadr8. — **Damstrupgaard, Kirkebakkegaard,** nyere Navne, anført i la Cour DG.

IV. **Ørby.** [*ø'ʀbøj'*]. — $^{20}/_{11}$ 1424, $^{5}/_{4}$ 1445 Ørby; LensR 1579—80, Mandt 1603, KronSk 1661, M 1664, M 1688, M 1844 Ørbye; DAtl Ørebye; Gst Ørby. — Af Ør(e). Se Indl. En „Ørbyer" kaldes i Nordby en Plante, en Frytleart, Luzula campestris (Feilb.).

Stabskvarter (Gd.). Hist. Aarb. f. Aarhus Stift 1912, p. 128 Stabskvarter. — Navnet hidrører fra, at den 1810 blev brugt som Stabskvarter for Kommandanten (anf. St.).

Christiansminde (Gd.), **Landlyst** (Gd.), nyere Navne, anført i Postadr8.

V. **Pillemark.** [*pötəmâ^{ə}ʀk*]. — LensR 1679—80, Mandt 1603 Store Pillemarck; KronSk 1661 Store Pillemark; M 1664 Store Pillemarch, Resen Pille-marck; M 1688 Pillemarch; JSørensen Pølemarck, Pøllemarck; Thurah 1758 Store Pilemark; M 1844, Gst Pillemark. — At den nuværende Udtale er af ældre Dato, fremgaar af J. Sørensens Former, ligesom Thurah ogsaa bemærker, at Byen i Dialekten hedder Pøle-Mark. E. Madsen p. 371 synes at formode, at Pæl indgaar i Navnet, idet han antager, at Bestemmelsesordet hentyder til Grænse- eller Ejendomsmærker. Da Navnet har kort Vokal i Rodstavelsen, kan det ikke være Pæl, heller ikke godt Pille, da dette i ældre Dansk gerne hedder Pellere; allerede $^{20}/_{11}$ 1424 forekommer Pelemarkælilæ om Datterbyen. Antagelig indgaar Personnavnet Pelæ heri; det anføres i Ribe Oldemoder fra 1280, jvfr. O. Nielsen, Olddanske Personnavne p. 72.

Dalløkkegaard. Postadr8 Dallykke Gd. — Se Naturnavne.

Eskemosegaard. Postadr8 Eskemose Gd. — Se Naturnavne.

Ilsøgaard. Postadr8 Ilsøgaard. — Se Naturnavne.

Krokkenæs (Hus). Postadr8 Krokkenæs. — Mul. af Krog-kær.

Larsminde (Gd.). [*ɫasˈmenə*]. Postadr8 Larsminde. Navnet er givet 1868.

Rørmosedal (Hus). Postadr8 Rørmosedal. — Se Naturnavne, Rørmose.

Svanegaard. Postadr8 Svanegaard. — I la Cour DG 2. Saml. IV, p. 577 anføres to Forklaringer af dette Navn, 1) at det skulde skyldes en Ejer, der tidl. var Mejerist, og som havde anvendt en Svane som Smørmærke, 2) at den skulde have Navn efter Slægten Svane, som skal have ejet den. Hvilken Forklaring, der er den rette, tør ikke afgøres.

Tobjærggaard. Postadr8 Tovbjerg Gd. — Se Naturnavne.

Vesterløkker. (Huse). — Se Naturnavne.

Aldershvile (Hus), **Bøgelund** (Hus), **Christiansminde** (Hus), **Emilsminde** (Hus), **Eskelund** (Gd.), **Fredenshøj** (Hus), **Godthaab** (Hus), **Grønlund** (Gd.), **Kringelgaard, Pedersminde** (Hus), **Stensballe** (Gd.), **Svaneløkken** (Hus), **Sølyst** (Gd.), **Sølyst** (Hus), **Vesterled** (Hus), **Vestervang** (Hus), **Virkelyst** (Hus), af hvilke de fleste er af ret ny Dato, findes nævnt i Postadr8. I la Cour anføres endvidere **Horsegaard, Kræmmergaard** og **Petersborggaard.**

B. NATURNAVNE.

Aalebæks Toft. III. [*oˈəɫbəgsˈtaˑəd*]. MB Aal Bechs Taut; MK 1793 Olsbals Toft. — III. Aalebæksrenden. DFS. 1906/2 e Aalbæksrenden. — Aalebæk er et alm. Navn, saal. f. Eks. $^{11}/_{11}$ 1406 Alabæk, i Borre S., Mønbo Hrd., og synes sammensat med Fiskenavnet Aal, eller mul. Aal, „Stribe, Strømløb, Dybrenden i en Elv", der findes i Norsk og Svensk.

Aasen. I. [*oˈəsə*]. MB Synder Aaßen; Lang Aasen; MK 1789 Søndre Aas, Nordre Aas, Østen Aasen. — Aas, se Indl.

Aasmark. I. Nationalmus. 1874 Aasmark. — Aas, se Indl.

Abildbjærg. V. [*avilbjön'ə*]. MB Abildbierig; MK 1789 Abildbierg. — Af Abild, „Æbletræ". Mul. gl. Bebyggelse med Abildgaard; i MB nævnes Toften, og nærved ligger Gaardsted Gaarde og Boløkke, s. d. Dog kan Navnet ogsaa hidrøre fra vildtvoksende Abildtræer.

Abrahams Skød. I. — Skovnavn, givet af Godsinsp. Kruse, † 1881.

Alkærsbjærg. V. Resen Alkier-, Alkers-bierg-mølle. — Samme Sted som Møllehøj V.

Allihede. III. [*atihjˈə*]. MK 1793 Alihede. — Kunde være udviklet af Alling-, der enten kan være et Alende (se Indl. Lænde), eller Almind (jvfr. Almendinge Bierg (MB), nu Allingebjærg, Skænkelsø, Jørlunde S., Lynge-Frederiksborg Hrd.) el. Alver, jvfr. Festskr. t. Feilb. S. 119.

Almindmose. I. Guide 1863 Almændenes Mose; GstMbl Almindmose. — Alminde gaar vist tilbage til æ. da. Almind, „det hele Folk, Fællesskab, Almindelighed", el. mul. til æ. da. Almenning „helt Samfund, Fællesjord". Begge Ord er atter dannet af Tillægsordet al og Mand.

Andersdam. II. MB Ved Anders Dam; MK 1793 Anders Dam. — Personnavn Anders; jvfr. Ivers Dam 351 V.

Andersholm. V. MK 1793 Andis Holm, Andis Holms Moese. — Jvfr. Andersdam 351 II.

Angantyrshøj. I. [*aŋəntyˈəʀshöˀ*]. GstMbl Angantyrshøj. — Ikke et

gl. folkeligt Navn, men af sen, litterær Oprindelse og dannet i 19. Aarh. under Indflydelse af Sagnet i Hervararsaga.

De tolv Apostle. I. Mindestene; Navnet givet af Godsinsp. Kruse, † 1881.

Asmusdam. V. [*asməs'dam'*]. MK 1793 Asmus Dam; Guiden 1863, 1890 Asmusdam. — Mul. Asp-mose-dam eller Ask-mose-dam; jvfr. Asmuskær, Gd. i Ølsted S., V.-Lisbjærg Hrd.; Asmosehus, Fjelsted S., Vends Hrd. Mindre sandsynligt Personnavn Asmus, der er særlig sønderjysk.

Baadekær. III. [*bo·ᵊḳaⁱʀ*]. MB Bod Kiers ager; MK 1793 Baakiers Agre. — IV. MK 1783 Baaekiers Agre. — Mul. af Baad, der paa Sydsams udt. [*boⁱə*], Flt. [*bo·*]; det ligger ganske tæt ved Kysten.

Baarholm. IV. [*bohɔt'm*]. MB Barholm; MK 1783 Baarholm. — Baare og Holm, se Indl.

Baasebakken. III. [*bo·əsbagən*]. Guide 1863 Baasbakke; GstMbl Baasebakke. — Samme Sted som „den røde Bakke". Mul. af Baas, „Staldbygning"; Bakken ligger umiddelbart ved Brundby By.

Balleshage. III. [*bałəs'ha·q; bałə'ha.q*]. Thurah 1758 Ballehagen; GstMbl Balleshage; Dske Lods Baller-Hage. — Balle, se Indl., Navn efter Landsbyen Ballen. Hage, „Næs".

Balken. II. MK 1793 Balken. — Samme Sted som Halden; af Balk, „Skillerum; et Sted, hvor en Sten ligger i Ageren, og hvor Ploven derfor maa løftes af Ageren; en bar og nøgen Plet i besaaet Ager". Ordet velkendt paa Samsø (Feilb., Molb. Dial.).

Banehøj, Navn paa 2 Høje i II. [*bå·nhös'*]. MB Bahr høfd, Baenhøy; MK 1793 Lille-, Store Baanhøy. — Mul. af Bane, se Indl., eller maaske snarere Barnehøj.

Barfredholm. [*baʀfʀehɔt'm*]. Thurah 1758 Baffer-Holmen; Werlauff 1812 Blaffer-, Bafferholmen; Guide 1890 Barfredsholm; GstMbl Barfredholm; E. T. Kristensen: Danske Sagn Blaffer-, Bafre- og Barselholm; Trap4 Blaffer-, Barfredsholm. — Af gl. da. Barfred, „Fæstningsværk; befæstet Taarnbygn., anvendt til Ophold for Kongen paa Gæsterirejser; Fristed" (se Kalkar). Ruiner af Bygn. og Graven findes paa Stedet. Navnet maa senere være forstaaet som „Barselholm" (se E. T. Kristensen, Danske Sagn IV, Nr. 789, jvfr. 117, og III, 1274), og der er opstaaet Sagn om, at Fruerne paa Visborg og Brattingsborg flyttede derhen, naar de gjorde Barsel. Auktionsprot. 1732—35 nævner ogsaa Lille Bafferholm.

Baskekrog. II. [*basgəkʀoⁱq*]. — Jvfr. Baskemose, Gimlinge S., V.-Flakkebjærg Hrd.; Baskær, Stjære S., Framlev Hrd. o. lign.; vist et Bast-kærkrog. Baste antages af O. Nielsen, Blandinger I, 327 at betyde „en Samling Træer"; af Steenstrup, i De danske Stedn. p. 92, at betyde „Træ, hvis Bast benyttes til Tovværk"; Forlængelse til å foran st kunde ventes, men t kan være svundet tidlig. Beliggenheden ved Bjørnedam taler for et -kær, snarere end for Bartskær, „Barber".

Bassebjærg. III. [*basəbjöʀ'ə*]. MB Base Bierg, Øster Bas Bierg (bals) Spial, Wester Bas Biers Spial; Thurah 1758 Bassebierg; MK 1793 Base Berg, Bassebierg, Basebiergs Spiel. — Mul. af Basse, „Vildsvin", i oldn. „Bjørn"; Dyrenavne sammensættes ofte med -bjærg.

Basteballe. III. [*bå·sdəbat'ə*]. MB Baste Balle; MK 1793 Baaste Bale. — Se Balle, Indl. Maaske Forleddet er Tillægsordet bagerst, eller en Sammensætn. Bag-sted, Badstue, Badested el. lign.

Birkeager. III. MB Bierche Ager; MK 1793 Birk Ager; Birke Toker. — Tokker, se Indl.

Birkemose. II. [*bæʀgəmɜ·ɷs*]. MB Birchemoße; MK 1793 Birke Moese Aggere. — IV. MB Birche Mos agre; MK 1783 Birke Moese Agre.

Bjørnedam. II. [*bjøndam'*]. MB Biørn Dahm; MK 1793 Biørndam; Guiden 1863 Bjørnedam; Gst Bjørnedam. — Af Dam, „Vandhul"; se Indl. Forleddet snarest Dyrenavnet Bjørn. Kunde være Personnavn, jvfr. Ivers Dam 351 II; Sagn om Mand (Knud), druknet heri, DFS 1906/2e, men maatte da være givet i meget gl. Tid, før s-Genitiven sejrede.

Blegdam. I. MB Blege Dams blocher, Blocherne Norden for Blegdammen; MK 1789 Blegdams Blokker, -Bakken. — Af æ. da. Blegdam, „Plads til Blegning af Lærred"; det erindres endnu, at en saadan laa i sydvestl. Hjørne af Haven. Blok, se Indl.

Blegenbjærg. II. [*bte·qnbjöʀ'ə*]. MB Blegebierre, Bleebierre, Bleegenberg Spiall; MK 1793 Sønder-, Nør Blegebierg, -Spiald; Guide 1863 Blegenbjerg; GstMbl Blegebjerg; DFS 1906/2e Blegensbjærg. — Mul. af Blege, „Kalksten" (Feilb.), og et n maa da være indskudt. Spjæld, se Indl.

Blokker. I. MK 1789 Smaa blokker ved Søen, MK 1805 Blokker ved Ellebiergs Lykken. — III. MB Smaa Blocher ved Giered, Nogle Blocher wed Byen, Nogen smaa Blocher. — Blok. Se Indl.

Borbjærg. II. [*bOʀbəs'bak*]. MB Boerbør(r)e; MK 1793 Borbierg, Borbyes Dige, Borbierg Norden-, Østen Aae; Gst Burbesbakke. — Mul. af Bord, oldn. borð, „Rand, Kant", Borg, „Befæstning", el. Baare, se Indl.

Borgehave. II. [*bɔʀə'ha·ɜ*]. — Borge- hentyder til Gl. Brattingsborg; Have, se Indl. (Ifl. E. T. Kristensen, DS III, 1307 skal det være Navn paa et Jordstykke V. for Ny-Brattingsborg).

Borgemark. II. MB Norder-, Wester Bore March. — Hentyder til Gl.-Brattingsborg.

Bosserne. I. [*bosəʀ.n; titə bosə; sdOɜə bosə*]. JSørensen 1690—91 Wærø Bosser; Thurah 1755, MK 1811, GstMbl Bosserne. — Jvfr. tysk Buss, Bussen, „Forhøjning, Pukkel", ofte brugt i sydtyske Stednavne; eng. boss, „Pukkel". Ordet skulde da betyde noget lign. som Puld i Stednavne, jvfr. Hønsepold, Hønepulterne, „smaa Holme el. Pukler".

Bovbjærg. V. [*båɜ·bjöʀ'ə*]. MB Boebierig; MK 1793 Bou Bierg. — Mul. af Bue, der paa flere jyske Maal udtales [*båw·*] og bruges i Bet. „bugt på et dige el. markskel" (Feilb.), eller snarere af Bo, „Bolig".

Bovløkke. V. MB Boe løcke; MK 1793 Lille-, Store Bou Lykke. — Jvfr. Bovbjærg. Efterleddet -løkke, se Indl.

Bovmose. V. MK. 1743 Bou Moese; Nør-, Sønder Bou Moes Holm. — Jvfr. Bovbjærg. Holm, se Indl.

?**Bovsvang.** II. MB Bougs Vangh. — Vang, se Indl.; Bovs-, (Bukse-?) jvfr. Bovbjærg, eller mul. foreligger Personnavnet Bo.

Brattingsborg. II. [*bʀadnsbɔʀə aqəʀ.n*]. MB Bratensborig Lyche; MK 1793 Brattensborg Aggere. — I. Brattingsborg Skov. Guide 1863, 1890 Brattingsborg Skov; Gst Bratingsborg Skov. — II. Gammel-Brattingsborg. [*gamət bʀadənsbɔʀ'ə*]. Resen Gammel Brat-tings-borg; MK 1793 Gammel Brattensborg, Brattingsborg. — Se Bebyggelsesnavnene.

Bradsholm. I. [*bʀashɔt'm*]. Resen Bras-holm; MB Bradsholm, Bradßholm; MK 1789 Store-, Lille Bradsholms Mark, Store Bradsholm; GstMbl

Ste.-, Lle.-Brahesholm. — Næppe af Navnet Brahe. Mul. samme Ord som sjæll. Bras, „Ukrud i Sæden paa Marken". Holm, se Indl.

Bredager. IV. MB Bradager; MK 1783 Brede Agre. — MB formodentlig en Skrivefejl.

Bredeblokker. V. [*bʁe·blʊgə*]. MB Brede Bloche, -blockerne; MK 1793 Bred Blokker. — Blok, se Indl. Paa dette Sted laa tidl. et Tinghus, se E. T. Kristensen, DS V. 187.

Brede Made. I. MB Bree May; MK 1789 Brede Mae. — Made, se Indl.

?Bredlænde. II. [*bʁeɫæ̨·ŋ*]. MB Breeleng; MK 1793 Brøland. — Endelsen mul. Lænde, se Indl.; Forleddet muligt Adj. bred.

Bregnebjærg. III. [*bʁæ·qnbjörʁ'ə*]. MB Bregen Bierg; MK 1793 Bregne Bierg. — Mul. Plantenavnet Bregne.

Bregnehøj. V. MK 1793 Breggen Høy, Breggenhøys Bakke, -Lykke. — Se Bregnebjærg. Løkke, se Indl.

Bregnekær. III. MK 1793 Bregne Kiær. — Se Bregnebjærg.

Brokold. I. [*bʁo·kål', bʁo'kål'*]. Resen Bro-kul; JSørensen 1690—91 Brockholm; Thurah 1755 Brokol; Thurah 1758 Brø-Kul; MK 1805 Broe Kol, Brokholdt; GstMbl Brokol. — Udtalen med langt o tyder paa andet Førsteled end Bro. Mul. Braade, oldn. broti, „en Dynge fældede Træer; Forhugning". Kold, se Indl.

Brundby Bjærg. V. MK 1793 Nør-, Sønder Brunbye Bierg.

Brundby Bæk. III. IHLarsen 1849 Brunbyebæk. Samme Bæk som Aalebæk.

Brundbystien. II. [*bʁɔmbəsdiɋi*]. — Mul. det samme som Langemark Sti.

Brundby Tranemose. V. [*bʁɔmbøj ˈtʁå·nmu'œs*]. MK 1793 Brundbye Tran Moese.

Brundby Vej. II. MB Brondbye Wey, Brønbye Weys Ender; MK 1793 Brundbye Vej.

Brændeballe. IV. [*bʁæ̨ŋbal'ə*]. — Første Led er Stammen i Verb. brænde, enten Hentydning til, at Væksten om Sommeren er tilbøjelig til at afsvides af Solen, jvfr. Ordet Brændbanker, der f. Eks. paa Hannæs anvendes om saadanne Bakker, eller i Betydn. „Jord ryddet ved Afsvidning". Om -balle se Indl.

Brændebjærgs Bro. II. [*bʁæ̨ŋbjörʁəˈbʁOs'*]. MB Bernbiergs brogh; MK 1793 Bremmer Roe, Sønder-, Nør Bræmmes Roe. — Se Brændeballe.

Bulbro. III. [*bʊlbʁOs'*]. MB Bol Bro Ager; MK 1793 Bolbroe Agre. — IV. MB Bunbro Ager; MK 1793 Broelbroe Agre, Boelbroe leje. — Af Bul, oldn. bolr, bulr, „Træstamme"; Bulbro er hypp. i Stedn., og maa have betegnet Broer, byggede af hele Træstammer. Lej bruges iflg. Molb. Dial. paa Sjæll. og Fyn om hvilet Agerjord, Græsjord, æ. da. Lejd, svensk Dial. lägd.

Buskensbjærg. III. [*bosgənsbjörʁ'ə*]. MB Buskens Bierg; MK 1793 Buskens Berg.

Bybjærg. III. [*bøj'björʁ'ə*]. MB Bøy Bierre, Bye Biers fod; MK 1793 Bye Bierg. — 2 Steder i IV. [*bøj'björʁ'ə*]. MB Bybierg, Byebierg; MK 1783 Byebiergs Agre.

Bygbjærg. IV. MB Biugbierg.

Bystykke. III. MB Bye Styche, Bystycherne østen Byen.

Bækager. III. [*bægaq'ə*]. MB Bech Ager; MK 1793 Bek Ager, Væster

Bek Agre. — III. Bækagerhøj. Gst Bækager Høj; E. T. Kristensen DS I, 98 Bækagerhøj. — III. Bækagersten. Danm. Folkeminder I, 102 Bækagersten.

Bækken. V. [*bægi*]. — Mose N. f. Dallerbæk.

Bøgebjærg. II. [*bø·qbjör'ə*]. MB Bøgbier; MK 1793 Bøgebierg. — III. [*bø·qbjör'ə*]. Resen Bøge-brør-mølle, Bøgebro-Mølle; Thurah 1758 Bøggebierg-Mølle; VidSelsk Bøgebierg M. — Samme Sted som Møllebakken. — IV. [*bø·qbjör'ə*]. MB Bøge Bierg; MK 1783 Bøgebiergs Agre; Gst Bøgebjerg.

Bøgeholt. IV. [*sdØə, tetə bø·qhålt*]. Tingbog 1728 Lille-, Store Bøgeholt. Holt, se Indl.

Bøgestumper. II. MK 1793 Bøge Stumper. Stump er alm. i Marknavne: „lille Jordstykke".

Bønneland. 2 Steder i IV. [*böntą̊'ny*]. MB Bønland, Bønne Land; MK 1783 Bønneland. — Af Plantenavnet Bønne og Land; om dette se Indl.

Dal. V. MK 1793 Tvert for Dal, Øster Dall, Øster Dals Holm.

Dalløkke. V. [*då·tøgi, datøgə'gɔ'əʁ*]. MB Synder Dal Løche; MK 1793 Sønder-, Nør Dall Lykke. — Endelsen -løkke, se Indl.

Dalsagre. V. [*datsaq'ə*]. — MB Dals aggre; MK 1793 Dals Agere.

Dalskær. V. MK 1793 Dals Kier.

Dalsmose. V. [*datsmœɔs*].

Dammen. 2 Steder i III. [*dam'i*]. MK 1793 Øster Dam. — Af Dam, „Vandhul", se Indl.

Dansebjærg. III. [*dą̊·ŋsəbjör'ə*]. — Resen Dantz-bierg-mølle, Dantzmølle; Thurah 1755 Dansseberg; Thurah 1758 Dansebierg Mølle; Mk 1793, VidSelsk Dansebierg M.; Gst Dansebjerg. — Har rimeligvis Navn af den gl. Skik at danse paa Høj, se H. Grüner Nielsen i Danske Studier 1918, p. 119 ff. 123 f. Jvfr. E. T. Kristensen DS I, 745, hvor Sagnet taler om de underjordiskes Dans, og V, 1317.

Degneager. II. MK 1793 Degn Agger.

Drengenes Løkke. II. [*dʁæŋəns tøgə*]. MK 1793 Drænge Lykke. — Af Dreng, maaske i ældre Betydning „Karl", og -løkke, om dette se Indl.

Driften. I. [*dʁøsdən*]. Gst Driften. — Drift, Verbalsubstantiv af drive, har saavel paa nordisk som tysk Omraade Betydningen 1) Græsgang, 2) den Vej, ad hvilken Kvæget drives paa Græs. Her i første Betydn.

?**Dungkeldsrende.** V. [*doŋgetsˈʁæŋ*]. Forleddet mul. Dung, Grundformen til Dynge, i Betydningen „Høj", jvfr. O. Nielsen, i Blandinger I, p. 230; det flg. Led rimeligvis Kilde.

Dynholm. III. MB Dyen Holme; MK 1793 Dyn Holm. — Holm, se Indl. Dyne, Hængedynd; den Jord, som ved Græsrøddernes Forbindelse er vokset ud over Vandet, og som gynger, naar man gaar paa den, jvfr. VidSelsk. Ordb.; en Mose paa Bornholm hedder Præstedynen.

Dyrbjærg. V. [*dyʁbjör'ə*]. MB Dyrbierg, Synden Dyrbierg; MK 1793 Dyrbierg, Sønden Dyrbierg, Dyrbierg Kier; Gst Dyrbjerg. — Dyr- i danske Stednavne synes ofte at være en af diger, „stor", udviklet Form, jvfr. Dyrnæs, Draaby S., Horns Hrd., og Diernæs, Sallinge Hrd. Ordet Dyr skulde paa Samsø have [*yɯ'*].

?**Dyresletten.** IV. [*dywəstæ·dən*].

Dyrsten. V. MB Dyr Steen; MK 1793 Dyrsteen. — Jvfr. Dyrbjærg.

Døjmose. V. MK 1793 Nør-, Sønder Døy Mose. — Mul. af jysk döj, dy, „Dynd".

Egebjærg. III. [*ji'əqəbjörʁ'ə*]. MB Ege Bierg Dield, Egebiergs Fall; MK 1793 Egeberg. — IV. [*ji'qəbjörʁ'ə*]. MB Engebierg, Lille Eegebierg; Thurah 1758 Egebierg; MK 1783 Egebiergs Agre. — V. [*ji'qəbjörʁ'ə*]. Gst. Egebierg. — Del, Fald, se Indl.

Egegaarden. III. DFS 1906/2 e Egegaarden. — Et Vænge med Egetræer, fældede for 100 Aar siden. Gaard, se Indl.

Egeholt. I. MB Østenn for Eegeholt. — Holt, se Indl.

Egenhøj. II. [*æ'qnhös'*]. MB Norden Egen Høy; MK 1793 Eggenhøys Aggere. — Udtalen viser, at det næppe er beslægtet med Trænavnet Eg, heller ikke med Adj. egen. Snarere sammensat med Dyrenavnet Egern, oldn. ikorni.

Ekkodalen. I. — Navnet givet af Godsinsp. Kruse, † 1881.

Ellebjærg. I. MK 1789 Blokker ved Ellebiergs Lykken. Af Trænavnet El, eller maaske opr. Elvebjærg, af oldn. alfr, da. Elle-, som i Ellefolk.

Elsemade. V. Tavle i Onsbj. Kirke 1596 Ilsemad; Resen Ilsema, Ilsema-Kilde; Thurah 1755 Elsemae; Mansa Elsema; Guiden 1863 Elsemae; Guiden 1890 Elsemade. — Resen betegner Ilsema-Kilde som Lægedomskilde. Navnet er et ældre Ilsø-Made, se Ilsø; mærkelig er Overgangen til Elsemade, der ikke er fonetisk, fordi i-et aabenbart er langt; mul. kan det skyldes en Folkeetymologi, der har formodet et Kvinde- eller Helgenindenavn i Helligkildens Navn. I Aarb. udg. af Hist. Samf. f. Aarhus Stift 1910, p. 11, formodes, at Tingbog 1658: Ilsøe maj har ligget ved Dansebjærg (s. d.), og at -maj hentyder til Majstangen; denne Formodning er dog fuldkommen grundløs. Made, se Indl.

Enemærke. V. MB Een Merchs agr. — Enemærke, „Særjord", som er afsondret fra Fællesskabet.

Engskifte. IV. MB Ængskifft, Engschifft.

?Erskov. IV. [*æsgås*]. MB Erschu; MK 1783 Store-, Smaae Askov Agre. — Kan ifl. Udtalen være et sammentrukket Eskeskov. Hvis Markbogens Form med Rette har Er-, kunde det være af Trænavnet Ær, „Ahorn", jvfr. mul. Eskov, Selde S., Nørre Hrd. Salling.

Eskeholm. I. [*esgəhɔt'm*]. Resen Eschiltz-holm; MB, M 1688 Escheholm; JSørensen 1690—91 Eskeholm; sa., senere Kort Eschaholm; Thurah 1755, DAtl Eskeholm; Thurah 1758 Edske-Holm; VidSelsk, Mansa, MK 1811, Guiden 1862 Eskholm; GstMbl Æskholm. — Af Trænavnet Ask, jysk Esk, Æsk. Jvfr. Eskemose. Holm, se Indl.

Eskemose. V. [*esgəmu'œs*]. MK 1793 Æske Moese. — Se Eskeholm.

Eskenshøj. III. [*esgəns'hös'*]. — Se Eskes Tok.

Eskesager. III. MB Eschis ager, Lang Eschis Ager; MK 1793 Wester-, Søndre Eskes Agre. — Se Eskes Tok.

Eskes Tok. III. MB Eschis toch, Brede Eschis tach; MK 1793 Eskes Tok. — Sandsynligvis af Mandsnavnet Eske, oldn. Ásgeir, da Tokkejord betegner en Art Særjord, se Indl.; da det ligger sammen med Eskenshøj og Eskesager, maa det vel ogsaa have samme Forled.

Faasholm. II. [*fo'əshɔt'm*]. MB Fos-, Foß-Holm, Fodtz Hollm; MK 1793 Sønder Fos-, Store-, Væster Faas Holm. — Efter Udtalen kan Navnet ikke være Faders-, Fogeds- el. Fods-; muligvis foreligger Ordet

Faarehus; det kendes i hvert Fald fra Sdr.-Hald Hrd. som [*fo·s*]; eller alene Faars-, som i jysk Faarslaar [*fo·slo²r*]. Holm, se Indl.

Favrdel. IV. [*fasədj'əl*]. MB Faur dild; MK 1783 Faurdeel. — Forleddet vistnok Adj. fager, „skøn"; Del, se Indl.

Fjælbromosen. IV. [*fjæl'bʁOs'mosi*].

Fladdel. II. [*flå·dj'əl*]. MB Flad Deell; MK 1793 Flad Deel. — Af Adj. flad, og Del, se Indl.

Flasken. II. MK 1793 Lille-, Store-, Væster-, Øster Flaski. — Ordet Flask er hypp. i Stednavne. Der findes et ældre dansk Ord Flaske i Bet. „Flig, Tunge, Udsnit"; anvendes paa Fyn om „en Strimmel, saavel om Tøj, som om Jord" (Molb. Dial.). Kan betyde „Skifte paa en Eng, i en Side af Marken" (Moth.). Et andet Ord er maaske Flask, „Vig med lavt Vand", „Pyt".

Flinthøj. V. [*flendbjö'ʁə*]. MB Flinthøye; MK 1793 Flinthøys Fald, -Moese. — Udtalen viser Sammensætn. med -bjærg.

Flyvesandet. I. — En Strækn. mel. Vesborg og Brattingborg Skov.

Fogedmark. V. [*fOsəmå'əʁk*]. MK 1793 Foged-Marken; GstMbl Fogedmark. — V. Fogedmarksbakken. [*fOsəmåʁgsbagən*]. — V. Høje Fogedmark. [*hös·fOsəmå'əʁk*]. GstAtl Høje Fuglemark.

Folden. III. [*fo'əln*]. — Fold, „Indhegning til løsgaaende Kvæg".

Frederikslund. I. Nationalmus. 1874 Frederikslund. — Del af Brattingsborg Skov. Efter Greve Frederik Danneskjold-Samsøe.

Frobes Spjæld. IV. MB Frobis Spield; MK 1783 Fraaebes Spiel. — I. Tingbog 1728 Frobo Hessel. — Efterleddet -bes mul. -bjærgs; Spjæld, se Indl.

Frosthøje. IV. [*fʁɔsd'hös*]. MB Frosthøy; MK 1783 Frosthøys Agre. — Maaske af Mandsnavnet Froste, oldn. Frosti, der ogsaa forudsættes i Stednavne som Frostrup (1448 Frosterup), Egebjærg S., Ods Hrd.

Frydehullet. II. DFS 1906/2 e Frydehullet.

Fusbakke. III. [*fOs'bak*]. MB Fus Bach; MK 1793 Fus Bak; E. T. Kristensen DS V, 1411 Fusbakke. — Kan lydligt indeholde Fods-, mul. dog Stammen i Verbet fuse, „strømme"; Udtalen kan ikke fastslaa Rodvokalens Kvalitet, da Trykket ligger paa 2den Stavelse.

Følballe. III. MB Føl Bals Skifte; MK 1793 Følbals Skifter. — Af Føl, og Balle, se Indl.

Følshøj. III. [*fötshös'; fötshössɣa'ʁə*]. MB Følls Høy, Føls Høys Maj; MK 1793 Følhøy, Tolhøys Made; GstMbl Følhøj. — I. [*fɶtəshös'*]. MB Føls Høyd; MK 1789 Føls høi. — Vistnok af Føl, jvfr. Følballe. Made, se Indl.

Gaardsager. III. [*go·əsaq'ə*]. MB Brede Gaards ager; MK 1793 Brede Gaars Ager. — Af Gaard, vistnok i gl. Bet. „Gærde", se Indl.; jvfr. i samme Bet. paa Samsø Have og Havgaard.

Gaardsted. II. MB Gaardsted; MK 1793 Gaarsted-, Gaardstie Aggere. — IV. MK 1783 Gaardstie Agre. — Betegner i II Gl.-Brattingsborgs Voldsted; „det Sted, hvor Gaarden laa".

Gaardstedgaarde. V. [*gɔsdə'go·əʁ*]. MB Gaasegaard; MK 1793 Sønder-, Mellem-, Nør Gaarstiegaar; GstMbl Gustegaarde. — V. Gaardstedgaardbakken. [*gɔsdə'go'əʁbagən*]. — Gaardsted, „Plads hvor en Gd. har ligget", derfor antagelig en fordums Bebyggelse.

Gaaseager. III. MB Goes Ager; MK 1793 Gaas Agre.

Gaasedam. II. [*go·əsdam'*]. MK 1793 Store-. Lille Gaas Dam.

Gaasetoft. V. MB Gaase Toft; MK 1793 Gaas Toft. III. [*go·əsta·ʊt*]. — Det sidste ligger ved Gaaseagre. Toft, se Indl.

Gadespjæld. IV. [*go·əsbjå'əl̥*]. MB Gaadspield, MK 1783 Gade Spiel. — Spjæld, se Indl. Udtalen stemmer ikke med Gade-, men bedre med Gaard-, sml. Gaardsager, men Navnet kan jo være omtydet i senere Tid.

Galtemose. III. [*gål̥dəmʊ·œs*].

Galteryg. IV. [*gål̥d(ə)ʀöʊ'*]. MB Galte Rygge; MK 1783 Golterøgels Agre. — Af Ryg, „Agerryg", se Indl. Jvfr. Lammerøgel. Udtalen viser en aabenbart sen Omtydning.

Gammelløkke. I. [*gamətøgə*]. MB Gammel Lyche, Synden Gammel Lyche; MK 1789 Vestre-, Østre Gammellykke Mark; Nationalmus. 1874 Vester og øster Gammellykke Marker. — III. Gammel-Løkkegaardsager. [*gamətøgə*]. MB Gamle Lyche-Gaards ager; MK 1793 Gamle Lyche Gaards Ager. — Løkke, se Indl.

Gedeballe. IV. [*gjəbat'ə*]. MB Giedballe; MK 1783 Gieddeballe Agre. — Balle, se Indl.

Gedebjærg. III. [*gi·əbjöʀ'ə*]. MB Wester Gied Bierg, Gied Bierg; MK 1793 Wester Giedeberg, Giede Berg.

Gedekæret. III. [*gi·ək̥a'ʀə*].

Gildeagers Spjæld. III. MB Gild agers Siald, Gied agers Spiald. — Se Gildebjærg. Spjæld, se Indl.

Gildebjærg. III. MK 1793 Øster Gieldeberg. — Vistnok Fejl for Giedebierg, se Gedebjærg ovfr. Hvis Formen er rigtig, maaske af jysk Adj. gjelde, „gold", om Køer, men Ordet synes at have haft Bet. „ufrugtbar" i al Almindelighed, at dømme af Bet. i beslægtede Sprog. Sml. gilde „at gøre ufrugtbar". Eller af Gilde, med Tilknytning til Landsbyernes Gildeslag. Jvfr. Gildeager.

Grandehøj. III. [*gʀanhöʊ'*]. Resen Grand-høy-mølle, el. -høu-; MB Granes Spald; Thurah 1758 Grandhøys-Mølle; VidSelsk Granhøy M.; MK 1793 Grand Høys Spiel; Gst Granhøj. — Af Grande, „Nabo"; Udtalen viser dog en senere Omtydning til Granhøj, under Paavirkning af Trænavnet Gran. Ifl. F. Poulsen, Samsø, p. 163 holdtes Gadestævnet, „Grandestævnet", her, hvorfra Navnet antagelig hidrører.

Grundesholm. V. MB Grundes holm; MK 1793 Grunders Holm. — Maaske af Grundvads Holm.

Græsmarken. V. MK 1793 Græs-Marken.

Grønmose. V. [*grönmʊ'œs*]. MK 1793 Grøn Mose.

Guldager. II. MK 1793 Guld Agger.

Guldhullet. V. [*gul̥hwOt'ə*]. DFS 1906/2 e Guldmosen. Her er 1838 gjort et Fund af Guldringe.

Gydegaarden. II. [*gyʊəgo'əʀi*]. MK 1793 Gydegaards Skifte. — Gyde, „snæver Gade, Vej mellem Gærder" og Gaard, mul. i den ældre Betydn. „Gærde" el. „indhegnet Jordstykke", se Indl. Stedet ligger ved Baggaden N. om Byen.

?**Haarbysagre.** IV. MK 1783 Haarbyes Agre. — Mul. Fejl for Haarb s-, Haarbjærgs. Jvfr. Klaaby-, Klaabeløkke 353.

Haarmarkmose. V. [*hoʀmåʀg'mu·œs*]. MK 1793 Haarmark Mose. — Landsbynavnet Haarmark. Se Bebyggelsesnavne.

Haastenshøj. V. [*ho·əsdənshös'*]. MB Hostenshøy; Thurah 1758 Høstens-Høy; MK 1793 Hæstens Høy; Hæstens Høys Kier; Guiden 1862, 1890 Horsehøj; GstMbl Horshøj. — Muligt af Mandsnavnet Haasten, oldn. Hásteinn; kunde efter Udt. ogsaa være Haardstenshøj, derimod ikke Hors(e)høj.

Halden. II. Thurah 1758 Hald; MK 1793 Hallen. — Hald, se Indl.

Halsen. II. MK 1793 Halsen. — Hals, se Indl.

Harager. III. [*ha·ʀaq'ə*]. MB Har-, Haar ager; MK 1793 Hare Ager. — Efter Udtalen ikke af Hare el. haard; derimod efter Lyden Hærde, som dog vanskeligt giver Mening; snarere æ. da. Hargher, oldn. hǫrgr, „Stendynge, hedensk Alter", eller Harve, i disse to Tilfælde skulde man dog vente kort Vokal. Der kunde ogsaa tænkes paa Herre, som i ældre Jysk udtales med a-Lyd.

Den gamle Have. III. [*dæ̨ŋ gamət ha·ʁ*]. — Af Have, se Indl. Jvfr. Borgehave.

Havebjærg. V. [*ha·ʁbjöʀ'ə*]. MB Haffuebierget; MK 1793 Haubierg. — V. MK 1793 Haubierg Tok. — Af Have, „Dige", se Indl.; jvfr. m. H. t. Betydn. Digebjærg, Gærdebakke o. lign. Tokke, se Indl.

Havehorn. V. MB Haufue hoen; MK 1793 Haug Horn, Haugholm. — Af Have, „Dige", se Indl.; og mul. Horn, „Hjørne".

Havreballe. III. [*haʁbat'ə*]. MB Hafuer Bals Ager; MK 1793 Havbale. — V. [*ha·ʁbat'ə, haʁbalə'bak*]. MB Haffuereballe, Nør-, Sønden for Hauffreballe; MK 1793 Søndre-, Nordre Haurballe, Haurballe Bak. — III. Havreballes Høj. [*habəts'höʁ'*]. Schiøtz, Indber. til Nationalmus. 1853 Harpehøj. — Forled Havre; om Balle se Indl. Jvfr. Bygballe, Rugballe o. lign. Stednavne. Det førstnævnte Havreballe er nu blevet omtydet til Havballe, hvortil dets Beliggenhed ved Stranden sikkert har bidraget.

Havspjæld. I. MB Hau Spill; MK 1789 Lange-, Stakket Havspiel. — IV. MB Hauff Spield; MK 1783 Hav Spiel. — Af Have, mul. i Bet. „Dige" og Spjæld; om begge, se Indl.

Hedeho. II. [*hih0ʁ*]. MB Heed Hoed; MK 1793 Nør-, Sønder Hihoe, Hihoe Spiald. — Af Hedehoved? Hoved, se Indl. Er det dette Ord, er Slutningsstavelsen afslidt i Udtaleformen.

Hellehul. IV. E. T. Kristensen DS IV,269 Hellehul. — Af hellig?

Hellesagre. III. MB Hels ager; MK 1793 Helles Agre.

Hellespjæld. IV. MB Helle Spield; MK 1783 Hælle Spiel. — Mulig af Hellig, hvad ogsaa Beliggenheden ved Torshøj Spjæld kunde tyde paa. Spjæld, se Indl.

Hellige Kilde. V. [*de hætə ḳe·ḷ*]. E. T. Kristensen DS III, 584—85, 1082—85 Hellige Kilde. — Ved Elsemade, se dette.

Hesselholm. III. MB Heisel Holm; MK 1793 Hessel Holm, -Tok. — Af Trænavnet Hessel. Tokke og Holm, se Indl.

Hestedel. IV. [*hæ·sdj̨'ət*]. MB Stacked-, Lange Heste Dild. — Del, se Indl.

Hjorthøj. III. [*hjɔ'ᵊʀdshöʁ'*]. MB Øster-, Wester Lille Hiort Høy, Storre Hiort Høy; MK 1793 Hiorthøys Agre, Smaae Hiorthøy, Hiorthøys Tokker; GstMbl Hjorthøj. — V. [*hjå·ᵊʀdhöʁ'*]. MB Hiordthøye; MK 1793 Hiort Høy, Hiort-Agger; Gst Mbl Hjorthøj. — Af Dyrenavnet Hjort; Tokke, se Indl.

Hjørnedal. V. MB Hiøn dall; MK 1793 Hiøn Dale.

Holmen. V. MK 1793 Holmen, Holm Tokker. — Holm, Tokke; om begge, se Indl.

Holtenshøj. III. [*hål̥dənshöʁ'*]. MK 1793 Holtens Høy. — Muligt Personnavn Holten, el. en Sammensætn. med Holt(e), se Indl.

Horseballe. III. [*hɔsəbat'ə*]. — Af æ. da. Hors „Hest" og Balle, se Indl.

Horsegang. III. MB Horstegang; MK 1793 Horse Gang.. — Jvfr. Horseballe, vistnok samme Sted som dette, af Gang, „Vej", jvfr. Fægang.

Horsehøj. V. Se Haastenshøj.

Hosebaand. II. MK 1793 Hoes Baand. — Betegner et langt, smalt Jordstykke.

Hosehøjs Holm. II. MB Huoßes Holm; MK 1793 Vos Høys Holm. — Holm, se Indl.

Hugormeagre. III. MB Smal Hug Orm ager, Brede Hugorm ager; MK 1793 Smale-, Brede Hugorm.

Hulsbjærg. III. [*hwOtsbjöʁ'ə*]. MB Holds Bierre; MK 1793 Hvols Berg; Guide 1863 Holdbjerg; Guide 1890 Hvolsbjerg; GstMbl Hvolbjerg. II. Hulsbjærgkæret. [*hwOtsbjöʁəɫ̥ɑ'ʁə*]. — Af Hul(e), i sin jyske Form hol(e); i saa Fald med tilføjet Genitivs-s, saaledes som det oftere er Tilfældet ved Naturnavne paa Samsø.

Hvenmose. V. [*hwɛnmu'ɷs*]. MB Huinmoes aggre; MK 1793 Øster-, Væster Hviin Moese. — Hvinmose Spjæld. IV. MB Hummos Spield; MK 1783 Hviin Moes Spiel, Hviin Moese. — Vistnok af Plantenavnet Hvene (Agrostis); besl. med dette Ord er hven i svenske Dial. „fugtig Landstrækn."; om en saadan Betydn. har foreligget her, er mindre sikkert; snarest Plantenavnet.

Hvidbjærg. V. [*hwibjöʁ'ə*]. MB Huidberig, Huidbierigs Holm; MK 1793 Hvidbierg aggere, -Tokker, -Holm, -Holms Kier. — V. Hvidbjærgs Enderne. [*hwibjöʁesœn̥əʁ·n*]. — Adj. hvid.

Hvidklint Hage. I. VidSelsk Vidklinthage; JHLarsen 1849 Hvidklint, Hvidklits Hage. — Øens Sydspids, hos Resen betegnet som Sønderhoffuet, nu Lushage. J. H. Larsen foretrækker Formen Hvidklit for det brugelige Hvidklint, da der her ikke findes nogen egl. Klint. Hage, jvfr. Balleshage.

Hvilestenen. II. DFS 1906/31 b Hvilestenen. — Ifl. Sagnet Navn af, at Børnene fra Brundby hvilède paa den, naar de gik til Præsten i Tranebjærg. Stenen fjernet c. 1880.

Hyldebro. I. MB Die Smaa blocher Westen Hylde Høyd; MK 1789 Hyllebroe blokker; DFS 1906/2 e Hyldebro. — Vistnok Trænavnet Hyld, jvfr. Hyldehøj; Blok, se Indl.

Hyldehøj. I. [*høl̥əhöʁ'*]. MB Hylde høyd, Gylle Høyd; MK 1789 Hyllehøys Agre; Schiøtz, Indber. til Nationalmus. 1853 Hyldehøi, kaldes Hyldebjerg. — Se Hyldebro.

Hyldespjæld. IV. [*hyl̥əsbjå'ɫ̥*]. MB Hylde Spield; MK 1783 Søndre-, Nordre Hylle Spiel.. — Jvfr. Hyldebro. Findes 2 Steder i IV. Spjæld, se Indl.

Hyttens Bakke. V. MB Hyttens backe; MK 1793 Hyttens Bak, Hyttens Baks Tokker. — Tokke, se Indl.

Højbro. II. MK 1793 Høy Bro.

Højenhage. I. [*höʁn'ha·q*]. Mansa Højen Hage; Nationalmus. 1874 Høiehage; GstMbl Højehage.

Højenholm. I. MK 1793 Høvn Holm. — Holm, se Indl.

Hønetoft. III. [*hö'nta.ət*]. MB Høn Tafuet; MK 1793 Høn Toft. — Formen i MB hviler paa Folkemaalsformen; Toft, se Indl.

Hønsepoldene. I. [*hönsəpål'*]. Resen 1675 Hønse-pul; Thurah 1755 Hønsepol; DAtl, Guiden 1890 Hønsepullene; Nationalmus. 1874 Hønsepullene; Gst Mbl Hønsepuldene. Se Hønsepold 354 I.

Ilsø. V. MB Jlsøe; MK 1793 Nør-, Sønder-, Øster Jlsøe Agere, Jlsøe Moese. — Muligt af et íla, der forekommer i norske Stednavne i Bet. „Kilde", og som ogsaa af O. Nielsen, Blandinger II,24 forudsættes i danske Navne Ilsø. En Sammensætn. med Igle ogsaa mulig. Jvfr. hermed, at Ilsema Kilde af Resen betegnes som Lægedomskilde (se Elsemade).

Ingeborgs Høj. IV. Nationalmus. 1874 Ingeborgs Høi. — Navnet antagelig givet i 19. Aarh. under Paavirkning af Sagaerne, jvfr. Hjalmargaard, Angantyrshøj. Ingeborg var Datter af Kongen i Upsala, som Hjalmar og Arngrimssønnerne ifl. Sagnet kæmpede om paa Samsø.

Ivers Dam. V. [*jyw'əs dam'*]. MB Vden Juels Dam; MK 1793 Jvers Dam, Jvers Dams Aggere. — Personnavn Iver; Dam, „Vandhul", se Indl.

Jandeshøj. V. [*janəshös'*]. MB Janes Høy; MK 1793 Janviges Høys Tokker; Nationalmus. 1874 Janviges Høi; E. T. Kristensen DS I,321 Janeshøj, IV, 52 Janneshøj. — Indeholder mul. et nu ukendt Personnavn som Forled, da Navne paa Høje ofte er sammensatte med Personnavne. Ifl. Sagnet er Prins Jan begravet her, men det kan dog næppe være dette Navn. Ifl. et andet Sagn spøger Jannes-Soen her. En Sammensætn. med Jærn- var ogsaa mulig.

Jordbro. V. MK 1793 Øster-, Sønder Jordbroe Agere, — Jordbro kendes fra Fyn i Bet. „stenlagt Landevej" (Molbech); i Norge ofte om Veje over sumpede Steder, dannede ved Hjælp af Stokke og opdyngede Sten (Rygh, Indl. 45). Her vel snarest om en Jorddæmning over et fugtigt Sted.

Kaalhave. II. [*kɔ̀tha·ə*]. — Have, se Indl.

?**Kaashøj.** IV. [*ko·əshös'*]. MB Store Kaarshøy, Medekaarshøy; Thurah 1758 Koshøy; MK 1783 Koeshøys Agre, Møe-Koehøys Agre. — V. [*ko·əshös'*]. MB Kos Høi; MK 1793 Koes Høy, Koes Høy Grav; Guiden 1863 Korshøj; Guiden 1890 Koeshøj; GstMbl Koshøj. — Udtalen viser Kaas-, de ældste Former Kors-; det er vist ikke udelukket, at et Korshøj kunde faa lang Rodvokal; dette er i flere jyske Dial. sket med Sammensætninger af Ordet Kors, saaledes fra Agger [*ko·swæj'*], Korsvej (Feilb.). MB Mede- kan være Fejl for Møe- (MK), oldn. mjór, „smal", jvfr. Møskifte ndfr.

Kalvehaven. I. MK 1789 Kalve Haven. — Have, se Indl.

Kalvetoften. II. [*kaɫəta.ədən*]. MK 1793 Kalle Toft. — Toft, se Indl.

?**Kandmose.** IV. MK 1783 Kandmoese Spiel. — Fejl for Koldenmose? se Koldsø. Spjæld, se Indl.

Kattemose. I. [*kadəmu·œs*]. MB Katte Moese, Katte Moese bache; MK 1789 Katte Mose, Kattemoes-blokke; Antiqv. Annaler I,203 (1812) Kattemose-Mark; Nationalmus. 1874 Kattemose Mark.

Kejserkrog. II. MK 1793 Breed Keiser Krog. — Krog, se Indl.

Kidholm. I. [*ɣihɔl'm*]. VJb 1231 Kitheholm; FrlReg 1532 Kyholmsiwnd; KronSk 1661 Kigholm; Resen Ki-holm; MB Kiholm; JSørensen 1690—91 Kieholmen; DAtl, M 1844 Kyeholm; Thurah 1755, VidSelsk, MK 1811, Mansa, Guide 1863 og 1890 Kyholm; Thurah 1758 Kiiholm,

Kieholm, Kyholm; Gst Kydholm. — Hermed tør ikke sammenstilles Kyholm (Kødholm), Norup S., Lunde Hrd.; O. Nielsen, Blandinger II, 25, af oldn. keyta, „Sump"? denne Afledn. vilde forudsætte et gl. da. Køtheholm, der ikke stemmer med VJb og nuvær. Udtale. Snarere, som E. Madsen, p. 370 og O. Nielsen, i Blandinger I, p. 175 antager, af Kid, oldn. kið, jvfr. Brugen af Ordet Kalv om mindre Øer. Endvidere findes et Hjortholm mel. Øerne. Skrivemaaden med y er vel en Rest af gl. Retskrivn., støttet ved y > i i Nordbysk. Et Kidholm af sidstnævnte Bet. findes vistnok ogsaa i Aastrup S., Sallinge Hrd, samt Store- og Lille-Kiholm i Kolding Fjord.

Kidholms Bo. [*ḳihɔt'msbOʁ'*]. — Bo, se Indl.

Kildebjærg. II. [*ḳe·l̥bjöʀ'ə*]. MB Kiillbiergh; MK 1793 Kieldbierg. — Rigsmaalets Kilde, oldn. kelda, der i Samsisk faar palatalt k og Vokalforlængelse foran -ld.

Kildekær. V. [*ḳe·l̥ḳa'ʀ*]. MB Kielschiers bancke; MK 1793 Kield Kier, Kield Kier Bak, Gst Kildekjær. — Se Kildebjærg.

Kilderad. V. MK 1793 Kield Rads Bakke. — Se Langerad.

Kildespjæld. IV. MB Kiis Spield; MK 1783 Kielspiel. — Ligger nær ved Kildespring. Spjæld, se Indl.

Kildespring. IV. [*ḳe·l̥sbʀeŋ'*]. — Se Kildebjærg.

Kileagrene. II. [*kj·əɫaqəʀ.n*]. MB Kiill Ager; MK 1793 Nør-, Sønder Kile Agger. — Af Kile; Ordet bruges, ligesom Syl og Pregel, om spidse el. smalle Agre.

Kilen. II. MK 1793 Kilen.

Kirkeagre. II. [*ḳæʀgaqəʀ.n*]. MB Westen Kierchen; MK 1793 Store-, Lille Kierke Aggere.

Kirkeballe. III. [*ḳɛʀgəbaɫ'ə*]. MB Lille Kierche Balle; MK 1793 Brede-, Smale Kirke Bale. — Balle, se Indl.

Kirkeblok. II. MK 1793 Kierke Blok. — Blokker, se Indl.

Kirkegaardsrist. II. DFS 1906/2 e Kirkegårds„røøst". — Sagn om Genganger mel. Frydehullet og Tranebjærg Kirkegaardsrist. Kirkegaardsrist, en Rist, som var anbragt som Bro udenfor Kirkegaardslaagen, for at hindre Dyr i at komme ind paa Kirkegaarden.

Kirkesti. V. MB Kirchesti; MK 1793 Kirke Stie Ager.

Kisteholm. V. MB Kist Holm; MK 1793 Kist-Holm. — Holm, se Indl.

Klejnbjærg. IV. [*kɫæjnbjöʀ'ə*]. MB Kleinberg; MK 1783 Kleinbiergs Agre; DFS 1906/2 e Klejenbjærg. — Klejn er antagelig et tysk Laaneord, maaske Adj. klejn, „lille", maaske Subst. æ. da. Klejnet „Klenodie", samme Ord som vort Klejne „en Slags Kage". Navnet kunde være givet efter en formodet Skat i Bjærget.

Knøsen. IV. Nationalmus. 1874, GstMbl Knøsen. — II. MK 1793 Knøsen. — V. MK 1793 Knøsens Deel. — Knøs og Del, se Indl.

?**Knisholm.** V. [*knishɔt'm*]. MB Knisholm; MK 1793 Nordre-, Søndre Klisholm. — Holm, se Indl.

Kolhøj. III. [*kOthöʁ'*]. Resen Kolhøy; MB Koeld Høys Spield; JSørensen Colhøye; Thurah 1755 Kolhøy; 1793 Koldhøys Toft; GstMbl Kolhøj Ml. — Mul. af Kul, der udtales [*kwål*], men i Sammensætn. antagelig vil faa kort Rodvokal. Spjæld, se Indl.

Kolmose. I. [*sdOʁə, ɫeɫə kɔɫmu·œs*]. — III. [*kɔɫmosi*]. Se Kolhøj.

Koldsø. IV. [*kål̥nmosi, kål̥nbagən*]. MB Kold Sye schifft. — MB viser

et Koldsø; de nuv. Navne, der findes paa samme Sted, et Kolden-. Kold, se Indl.

Kongehøj. II. [*koŋəhös'*]. — Hed tidl. Tyvhøj; nuv. Navn efter et Monument for Frederik VII, rejst paa dens Top.

Kongsdamme. I. [*koŋˈsdam·*] — Dam, se Indl.

Koprøgel. II. MK 1793 Kop Ryggel. — Røgel, se Indl. Forleddet muligt æ. da. Kop, nedertysk kop, „Hoved".

Korshøj. III. [*kɔshös'*]. MB Kaars høy; MK 1793 Kors Høy. — Af Kors.

Korsrøgel. V. [*kåsʀøq'ət*]. MB Kors Røgel; MK 1793 Koes Ryggild, -Kier. — Røgel, se Indl.

Krogager. III. [*kʀo·qaq'ə*]. MB Krog Ager; MK 1793 Krog Agre. — V. [*kʀo.qaqəsbagen*]. MB Krog aggre; MK 1793 Krog Aggere, Krog Agers Kier. — Krog, se Indl.

Krogskifter. II. [*kʀo·qsgyədə*]. — Krog, se Indl.

Kulehøj. V. [*ku·œthös'*]. Resen Kul-høy; MB Koulhøis Agre; Thurah 1758 Kulle-Høy; MK 1793 Nør-, Sønder Kuul Høys Aggere, Kuul Høys Moese; Guiden 1863 Kuglehøj; GstMbl Kulhøj, GstAtl Kullehøj. — M. H. t. Udtalen jvfr. Muletoft. Mul. af Kule, oldn. kúla, „gravet Kule; Bule, Pukkel".

Laaddenhøj. III. [*tetə, sdosə to·nhös'*]. MB Wester Loen Høy, Sønder-, Nør-, Øster Lon Høy; MK 1793 Wester-, Sønder-, Nordre-, Øster Laanhøy: Guide 1863 Lundhøj; GstMbl Laanhøj. — V. [*tO·nhös'*]. MK 1793 Lodenhøys Tok, Lund Høy. — Af Adj. laadden, „bevokset", Ordet alm. i Stedn. over hele Norden. Tokke, se Indl.

Lammehaven. I. MB Lamhaufuen. — Have, se Indl.

Lammeholm. IV. MB Lambholm. — Holm, se Indl.

Lammeløkke. III. [*ta·mtøgə*]. MB Lamb Luche; MK 1793 Lame Lyke, Brede Lame Lyke. — Løkke, se Indl.

Lammerøgel. III. [*ta·mʀøq'*]. MB Lamme Røgel; MK 1793 Lame Røgel. — Af Røgel; Udtalen viser dog Ryg, se Indl. og jvfr. Galteryg.

Langagre. II. [*taŋaqə*]. MB Langager. — III. [*diˈlaŋ.aqə*].

Langballe. III. [*taŋbaťə*]. MB Lang Balle; MK 1793 Lang Bale. — Balle, se Indl.

Langemark Sti. II. MB Langmarches Stij; MK 1793 Langemark Stie.

Langerad Bakke. V. MK 1793 Lang-Rad-Bak. — Jvfr. norsk Rad, „stor Banke; langstrakt Jordryg langs Kysten".

Lange Rugagre. V. MB Lange Rug Aggere, -Rugagre. — Jvfr. foreg. Navn, vistnok samme Sted.

Langholm. V. MB Lang holm, Langholms Maae; MK 1793 Lamholm, Langes Maae. — Holm og Made, se Indl.

Langhøj. V. MK 1793 Langhøy. — Fejl for Laaddenhøj?

Langmose. II. [*taŋms·œs*]. GstMbl Tranebjerg Mose. — Se Nørremose.

Lavseballe. III. MB Wester Lause Balle, Øster Laus Balle; MK 1793 Lavsøe Bale, Øster Lavsøe Bale. — Kunde ifl. Beliggenheden mul. være nær ved Dansebjærg, der ikke findes nævnt i MB. Muligt af Lavshøj-balle; Lag „Gildeslag"; -balle, se Indl.

Ledager. III. [*teaq'ə, teaqəskjaˈʀə*]. MB Leer ager; MK 1793 Lee Agre. — II. [*teaq'ə*]. MB Leeager; MK 1793 Leer Agger. — Af Led, „Lukke for Vejgennemførsel i et Hegn"; Formerne Leer kunde tyde paa en ældre Udtale med r, jvfr. Hedeager 352.

Lejsbjærg. III. [*tæj'sbjör'ə*]. MB Øster-, Wester Leis Bierg, -Bierre; MK 1793 Øster-, Wester Lejsberg. — Forleddet mul. Personnavn, oldn. Leikr, Kortnavn af Gudleikr, Hugleikr o. lign., jvfr. svenske Stedn. Lekstorp, Leksberg; m. H. t. Overgangen ks til js efter æ jvfr. jysk seks [*sæjs*]. En Sammensætn. med Leds- eller Lej, „Græsjord", jvfr. Lægager, var ogsaa mulig.

Lerballe. IV. [*tɛʀbal'ə*]. MB Leerballe. — Balle, se Indl.

Lerbjærg. II. [*tɛʀbjör'ə*]. MB Leerbier; MK 1793 Leerbierg; Gst Lerbjerg. — V. [*tɛʀbjör'ə*]. 2 Steder i Ejerlavet; MB Leerbierg, Haarmarch Leerbierg; MK 1793 Jnder-, Uder Leer Bierg, Leerbierg Tokker. — Tokke, se Indl.

Lergrav. III. [*tɛʀgʀaʊ'n*]. MB Leer grafs Spild, -Spiel; MK 1793 Leer Gravs Spiel, Øster Leer Gravs Spiel. — Spjæld, se Indl.

Lerholm. V. MB Leerholm; MK 1793 Leer Holms Fald. — Holm og Fald, se Indl.

Lerknold. III. MB Leer Knold, Lang Leer Knold; MK 1793 Leer Knold, Sønder Leer Knold.

Lerkyk. V. MB Leerkich; MK 1793 Leer Kig, Nør-, Sønder Leerkig Moese, Leerkig Toks Moese. — Af Kyk, „lille Høstak; lille Jord- eller Møgdynge; Sandhøj" (Feilb.). Tokke, se Indl.

Lerkær. V. MK 1793 Leer Kier, -Aggere.

Lillebjærg. II, V. [*tɛləbjör'ə*]. Resen Lille-bierg; MB Lillebierigs Holm, Lillebiergh; Thurah 1758 Lillie-Bierg. MK 1793 Lillebierg Holm, -Tokk, Lillebierg. — Udtalen [*tɛl'e*] i Stedet for [*tɛl'ə*] er alm. paa Samsø. Tokke, se Indl.

Lindholm. I. [*tɛ̨ŋhɔt'm*]. KronSk 1661, Resen, MB, JSørensen 1690—91, Thurah 1755, MK 1811, Gst Lindholm; Gst Lindholm Dyb. — Lindholms Sand. I. [*tɛ̨ŋhɔtms sɑ̨ɳ'*]. Af Trænavnet Lind, jvfr. Navne som Bøgholm og Egholm. Sagn om Lindorm, E. T. Kristensen, DS II, E91.

?**Lundsgaard.** V. MB Lugt schaar; MK 1793 Lunds Gaard.

Lushage. I. [*tu·sha·q*]. Mansa Luus Hage; GstMbl Ljushage. — Hagen havde tidl. forsk. andre Navne, se Sønderhoved; Navnet overført fra Lushavn. Hage, se Balleshage.

Lushavn. I. [*tu.shaʊ'n*]. Thurah 1755, VidSelsk, Mansa Luushavn; Guiden 1863 Lushavn; GstMbl Ljushavn. — Forleddet vistnok Lys, æ. da. Lius, jvfr. Kusenæs 354 VI, og Lyng, æ. da. liung, der i Stedn. giver Lung. Samme Overgang kendes i norske Stednavne, Lusnes og Lussand, af Ljus-. Jvfr. Luserende og Sorterende, Tillese S., Laaland. Et Sagn hos E. T. Kristensen, DS IV, 1286 siger, at Lushagen har Navn af, at der brændte Lys paa den for Skibe.

Lyngballe. III. [*tøŋbal'ə*]. MB Løng Balle fald; MK 1793 Lyng Bale, Brede Lyng Bale. — Balle, se Indl.

Lyngholm. V. MK 1793 Lyngholms Tokker. — Om Holm, Tokke, se Indl.

Lægager. IV. MB Læg Ager; MK 1783 Lee Agre. — Muligt af Lej, „Græsjord", jvfr. Bulbro IV.

Lærkespjæld. III. [*tɛʀkəˈsbjɑ̂ˀl*]. — Spjæld, se Indl.

Løkkebjærg. II. [*tøgəbjör'ə*]. Resen Lycke-bierg-mølle; MB Lychebier, Lygebiers Fod; Thurah 1758 Lykkebiergs-Mølle; VidSelsk Lykkebierg M.; MK 1793 Lykkebierg, Lykkebierg Fod. — II. [*tøgəbjör'əs ɣe·l*]. MK 1793

Lykkebierg Kield. — II. MB Lyche Bierres Spialld; MK 1793 Nør-, Sønder Lykkeberg Spiald. Om Løkke og Spjæld, se Indl. Keld „Kilde".

Løkkehøj. III. [*tøgəhös'*]. MB Løche Høy; MK 1793 Lyke Høy. — Løkke, se Indl.

Løvreds Spjæld. III. MB Løfridtz Spiald; MK 1793 Levreds Spiel. — Af Livvare „Kvæg" (Molbech), jvfr. Feilb. under Levende Vare.

Løvshøj. III. [*tøəshös'*]. Gst Løvshøj. — Muligt samme Sted som foregaaende.

Madeenge. I. MK 1789 Mae Enge. — Made, se Indl.

Madehøj. III. MK 1793 Maae Høv. — Om Made, udtalt [*må·ə*], se Indl.

Madespjæld. IV. MK 1783 Mad Spiel. — Spjæld og Mad(e), se Indl.

Majager, Øvre-, og Nedre-. III. [*maj'aq'ə, øvə-, nɛjə*]. MB May Ager; MK May Agre, Mai Agers Spiel. — Se flg. Navn; Spjæld, se Indl.

Majhøj. I. [*maj'hös'*]. MB May Høyd; Thurah 1758 Mayhøy; MK 1789 Maj-højs blok; Gst Majhøj; Nationalmus. 1874 Maihøi. — Majsynes her saa vel som i Majager at gaa tilbage til Mad, æ. dansk math, Kortform til Made, se Indl. Majager ligger if. MB sidt, og Majhøj er nær den tidl. Kattemose.

Malthøj. III. [*målthös'*]. If. et Sagn (meddelt af Fr. Poulsen, DFS 1906/2 e) skal et Skib med Malt være strandet her; Planker og Vragstumper skal være fundet i Bakken.

Mejlskiftshage. IV. VidSelsk Meileskiftshage; MK 1783 Meile Skifte. — Adj. jysk mejl, oldn. meðal, „mellem". Samme Sted som Engskifte.

Mellem Bjærgene. V. MK 1793 Mellem Biergene.

Mellem Højene. II. MB Meell Høffen. — Forbindelser som Mellem Højene og Mellem Vejene er alm. i Marknavne.

?Mellem-Mælkyvt Høj. II. MK 1793 Nøre-, Mellem-, Sønder Mælkyvt Høi. — Maaske Fejl for Mæl-skyvt, dvs. „Mellemskifte", el. Mælkeurt?

Mellemskoven. I. Tingbog 1728 Mellemskoven.

Mellem Torn. II. MK 1793 N. og S. Mellem Torn.

Mellem Vejene. II. MB Meelum Weien; MK 1793 Mellem Veje.

Morbjærg. V. [*muœʁbjœʁ'ə*]. MB Morbierig; MK 1793 Moerbierg, Moerbierg Moese, -Aggere. — Udtalen viser et tidligere langt o; Forleddet kunde være Mord „Drab".

Morhøj. V. MB Morhøy; MK 1793 Moerhøys Fald. Se Morbjærg.

Mosebakke. II. [*mɜ.œsbak*]. MB Moeß Bachen; MK 1793 Moese Bak.

Mosemark, Mosemark Høj. IV. [*mosmaʁg'hös'mosi*]. MB Moßemarck Ager; MK 1783 Moes Mark Agre; GstMbl Mosemark Høj; Nationalmus. 1874 Mose Mark, Mosemark Høi.

Mosespjæld. II. MB Moeße Spiel, -Spiold; MK 1793 Moes Spiald. — MB's anden Form gengiver den stedlige Udtale [*sbjå^{ə}l*] af Spjæld; om dette, se Indl.

Muletoft. III. [*mu·əlta·st*]. MK 1793 Muul Toft. — Mule, „Snude", vel efter Markens Form; Toft, se Indl.

Munkegaarden. V. [*moŋgəgo^{ə}ʁi*]. — Sagn om Drab af 3 Munke.

Myrballe. III. [*myʁbal'ə*]. MK 1793 Myre Bale. — Af Dyrenavnet Myre el. det Ord for „Mose" (oldn. mýrr), der foreligger i Myremalm og i bornholmske Stednavne som Ankermyre og Hundsemyre, jysk Formyre. Myrballe hæver sig (Balle „Forhøjning", se Indl.) nær et Mosedrag.

Møgeldel. III. [*møqtdj'ət*]. — IV. [*møqtdj'ət*]. MB Mygeldeel, Møegeldeels Faldet. — Fald og Del, se Indl. Forleddet Adj. møgel, den jyske Form for oldn. mikill „stor".

Møgelhøj. III. [*møqthös'*]. MB Møgel høyes ager; MK 1793 Møgel Høy. — V. [*møqthös'*]. MB Wester Møgeløy, Øster Mogelhøi; MK 1793 Væster Møgelhøy, Øster Møgel Høy. — Møgel, se Møgeldel.

Møgelmose. IV. [*møqlmosi, møqəlmɐ·œs*]. MB Møl Mos Krog; MK 1783 Møegel Moese Krog, Møegel Mose Holm, Møegle Moese; GstMbl Møgelmose. — Af Adj. møgel, se Møgeldel.

Møggrav. III. [*mo·qgʀas*]. MB Møg Graf, Wester Møg Graf. E. T. Kristensen, DS V,310 Mograven. — IV. MK 1783 Moegravs Spiel. — Ligger samme Sted. Af jysk Mog, „Møg" el. muge; Spjæld, se Indl.

Møllebakken. III. [*mötbagən*]. MK 1793 Mølle Banken, Møl Bak; GstMbl Møllebanke. — Samme Sted som Bøgebjærg.

Møllehus Ager. II. MB Møllhuus Ager.

Møllehøj. V. [*mötbagən*]. MB Møllhøye; Thurah 1758 Mølle-Høyen; MK 1793 Møll-Aggere, -Kier, -Tofter; VidSelsk Møllebakke M.; GstMbl Møllehøjs Ml. — II. MB Møll Høffd; MK 1793 Mølle Høy. — Se ogsaa Alkærsbjærg.

Mølleklæp. IV. MK 1783 Mølle Klep. — Se Klæppen, 353 II.

Møllekærs Klæp. IV. MK 1783 Mølle Kiers Klep. — N. for Mølleklæp, se ovfr.

Møllelukkelse. II. MK 1793 Store-, Lille Mølle Lukkelse. — Betegner en Art Stibord.

Mølletoft. IV. [*mötta·st*]. MB Mølle Tofften; MK 1783 Mølletofte. — III. MK 1793 Nye Mølle Toft. — Toft, se Indl.

Mørkehøj. V. [*mörgəhös'*]. MB Mørcke høy; MK 1793 Mørke Høys Ager. — Af Adj. mørk, jvfr. Mørkøv, Mørke, begge = Mørk-høj.

Møskifte. IV. [*mø'sgyst*]. MB Møe Skiffte; MK 1783 Moeseskifte. — Snarest af det Adj. mø, „smal", oldn. mjór, der foreligger i Stedn. Mysunde og Ordet Mynde (oldn. mjóhundr). Jvfr. Mødel 352 I; Møland 354 IV. Mindre sandsynligt Mø, „ugift Kvinde".

Nederløkke. II. [*nejəløgə*]. MB Neder Lyche; jvfr. MK 1793 Sønder Lykke. — Nedre, i Bet. „nærmere ved Byen", hypp. i Marknavne. Løkke, se Indl.

Norden Kilde. II. MB Norden Kilde. — Kilden er Lykkebjærgs Kilde.

Norden Kirken. II. MB Norden Kierchen.

Nordreskifte. IV. [*nɔʀəsgyst*]. MK 1783 Nordre Skifte. — III. MK 1793 Nordre Skifter. — Ligger i IV nær Mejlskifte, og synes sammensat med Nordre-, eller Landsnavnet Norge.

Nyskifte. V. MB Nye schifte.

Nørdal. V. MB Nordall; MK 1793 Nør Dall.

Nørremose. II. [*nɐ'ʀmɐ·œs*]. MB Nør Moeße; GstMbl Tranebjerg Mose.

Oksemose. V. [*oqsəmu'œs*]. MK 1793 Ousen Moese; GstMbl Oxemose.

Oksenbjærg Mark. I. Nationalmus. 1874 Oxenbierg M. — Se Oksenballe.

Oksenballe. III. [*åqsənbal'ə*]. MB Oxe Balle; MK 1793 Nordre-, Wester Oxenbale. — III. Oksenballe gravene [*åqsənbalə gʀa·ɐəʀ.n*]. — Oksen- er Ejefald Flertal af Okse, jfr. de sønderjyske Navne Oksenvad, -vej, -øer. Om -balle, se Indl.

Oldene. III. [*ɔl'n*]. MB Smale Olden; MK 1793 Olden; 1812 (Antiqv. Annaler I,203) Aalmarken; DFS. 1906/2 e Aalemarken. — Æ. dansk Old, „Overdrev", i Flertalsform, eller mul. æ. da. ollænde, „Udmark".

Ovbjærg. V. DFS 1906/2 e Ovbjærg. — Skulde ligge V. for Pillemark, modsat To(v)bjærg; Sagn om Underjordiske, der færdes mellem „Ow å Tow". Maa være et ældre Navn paa Møllehøj eller maaske Horsehøj.

Overdrev. I. MK 1789 Westre Overdrev.

Paddekær. III. [*paʒa'ʀ*]. MK 1793 Pai Kiær. — Af Dyrenavnet Padde.

Pandekagehul. II. [*pɑŋkaqhɯ0l*].

Pandekagehøj. II. [*pɑŋkaqhö'*].

Panderokmosen. III. [*pɑŋʀɔgmosi*]. — Vel egl. af Plantenavnet Padderok, men sat i Forbindelse med Panden, se dette.

Panden. III. [*pɑŋ.n*]. MK 1793 Panden. — Er Hunkønsordet Pande, men om Navnet sigter til Legemsdelen el. Kogekarret, er usikkert. Stedet er et fremspringende Stykke Agerland, der rager ud i en Eng, jvfr. Hoved, Indl.; næppe af Saltpander, da Stedet ligger for langt fra Vandet.

Parrishøj. I. [*paʀis'hö'*]. GstMbl Parishøj; Nationalmus. 1874 Parishøi. — I. Parrislund. MK 1789, GstMbl Parislund; — I. Parrisvand. [*paʀis'ɯɑŋ'*]. — Hermed maa sammenstilles Parrisvand 352 II og muligt Perris 354 IV. De første Former kunde være et Paradis, jfvr. Forbindelser som jysk Paradisko, der kan udtales [*paʀ'iskow'*]. M. H. t. Brugen af dette Ord jvfr. Helvede i Stednavn. I Vinkel S., Middelsom H., findes en Parrismues.

Perlen. I. Guiden 1863 Perlen. — Navn paa en Dam.

Pillemark Bjærg. V. MB Nørre-, Søndere Pillemarch bierg; MK 1793 Nør-, Søndere Pellemark Bierg. — Af Bynavnet Pillemark.

Pinseglanshøj. I. Guide 1863 Pintseglandshøj; GstMbl Pinseglanshøj. — Vistnok nyere Navn, skal være givet af Godsinsp. Kruse, † 1881.

?Porekilden. III. [*pu'ɔʀʒe'l̥ən, pu'ɔʀ.n*]. DFS 1906/2 e Puren. — Maaske af den Verbalstamme, der foreligger i svensk porla, „sprudle frem", el. muligt Adj. pur.

Præstedel. V. [*pʀæ'sdj'əl*]. MB Prest deellenn; MK 1793 Præste Deel. — Del, se Indl.

Præsteholm. III. [*pʀæ'sdhɔl'mi*]. MB Prest Holm; MK 1793 Præsteholm. — Holm, se Indl.

Ravesholm. III. [*ʀaʊəs'hɔl'm*]. — Kan efter Udtalen ikke hænge sammen med æ. dansk rav, „Hæld", (af hrap); snarere foreligger der et Ord, svarende til norsk rav „Strimmel". Sml Raven 353 I. Holm, se Indl.

Ravnkæret. III. [*ʀaʊnʒa'ʀə*]. MB Raun Kiers Spald; MK 1792 Ravn Kiærs Spiel.

Ravnsbjærg. I. [*ʀaʊ'nsbjör'ə; ʊsdə, ɯæsdə ʀaʊ'ns; ʀaʊ'nsbagəʀ.n*]. MB Raunbierg, Westen Rafnbierg, Raufnsbierg Lyche, Raunbiergs Lyche; Resen 1675 Raunbierg, Raunsbierg; MK 1789 Ravnebiergs Agre, Blokker vesten-, Østen Ravnebierg; Guide 1890 Ravensbjerg; GstMbl Ravnsbjerg; Nationalmus. 1874 Vester og Øster Ravnebierg Marker. — Ravnbjærg synes at være en Biform, og Udtalens Ravns en Forkortelse af Ravnsbjærg. Dette indeholder snarere Personnavnet end Fællesnavnet Ravn.

Reden. V. MK 1793 Reeden.

Rendeager. II. MB Ren Ager; MK 1793 Rende Aggere. — Af Ordet Rende.

Riskæret. I. Schiøtz 1853 Riiskjæret, Kjæret. — Heri skal, ifl. Sagn hos Schiøtz, Ørvarodd have kastet Sværdet Tyrfing.

Rosebjærg. V. [*ʁu'œsbjör'ə*]. MB Rosbierig; MK 1793 Roesbierg, -Aggere, -Tokker, Rosebierg. — Snarest af Ordet Rose. Tokke, se Indl.

Rosspjæld. IV. MK 1783 Roes Spiel. — Jvfr. Rosager 352 IV, eller muligt Rosebjærg ovfr. Spjæld, se Indl.

Rovelsballe. IV. MB Rowelsball. — Muligt egl. Rug-aals-balle, af Aal, „Stribe", og Balle, se Indl.

Ruggaard. II. [*ʁ0ʁgo'əʁ*]. MB Ru(g)gaard; MK 1793 Væster-, Øster Rovgaard. — III. [*ʁ0ʁgo'əʁ*]. MB Røe Gaard; MK 1798 Ruugaard. — III. Ruggaardsholm. MB Raa Byes Holm; MK 1793 Rov Gaardsholm. — III. Ruggaardsagrene [*ʁ0ʁgoʁsaqəʁ.n*]. — Alle Navne, trods MB-Formerne, af Ordet Rug.

Rugløkke. V. MB Roe Løche Fald; MK 1793 Store-, Lille Rov Lykke, Rov Lykke Kier, Rov Lykke Stumper. — Løkke, se Indl.

Rumpen. I. [*ʁɔmbi, ʁɔm'bən*]. JSørensen 1690—91 Romp; VidSelsk, Mansa Rompen; Gst Rumpen. — Rumpe, „Hale". En Landtunge paa Øen Lindholm.

Rustoft. IV. MK 1783 Ruustoft. — Jfr. mul. Rusen 352. Toft, se Indl.

Rævebjærg el. **Rævebakken.** IV og I. [*ʁæ·bagən*]. Resen Røw-bierg; MB Røuf-Bierg, Refbiergs Lyche; Thurah Ræv-Bakken; MK 1783 Rævebiergs Agre; MK 1789 Rævebiergs Blokker; GstMbl, Nationalmus. 1874 Rævebakke. — Ræv udtales if. Feilberg paa Samsø [*ʁæw*] el. [*ʁöw*]. Den sidste Form gengives af Resen og MB. Blokker, Løkke, se Indl.

Den røde Bakke. III. [*də'ʁø·bak*]. — Er samme Sted som Baasebakken. Navnet dannet efter Det røde Hus, Navn paa den tidl. Arrest i Brundby, og skal opr. være tillagt den nuv. Grandehøj; se E. T. Kristensen DS III,1681, IV,1347.

Rødeknorts Kær. II. [*ʁøknɔdsʃa'ʁə*]. MK 1793 Rød Knot. — Knort [*knɔt*], „Tue paa Marken", bruges if. Feilberg som Engnavn i V.-Slesvig.

Rør. I. [*sd0sə ʁö'əʁ*]. MK 1789 Rør. — Indeholder næppe det danske Ord Rør, men muligvis Rødder; der skal have været store Træstubbe.

?Rør Maren. II. MK 1793 Rør Maren. — Bag denne sikkert forskrevne Form kan formodes: Rør Maden. Da intervokalisk r er saa svagt udtalt, har Skriveren ment at høre det og fejlagtig indsat det her. Made, se Indl.

Rørmose. V. [*ʁöʁmu'œs*]. — Af Plantenavnet Rør.

?Saapskær. V. MK 1793 Saaps Kier.

Sandager. IV. [*sɑ̨ŋaqə*]. MB Mellem-, Norden Sandager; MK 1783 Sanned Agre. — I. [*sɑ̨ŋaqə*]. MB Sand Ager; MK 1789 Sanned Agre. — II. [*sɑ̨ŋaqə*]. MK 1793 Sand Aggere.

Sandballe. I. [*sɑ̨ŋbaŧ'ə*]. MK 1789 Sandballe. — IV. MB, MK 1783 Sandbals Krog. — Balle og Krog, se Indl.

?Sandhøj. IV. MB Sand Høy Spiæld; MK 1783 Soedhøys Agre, Søed Spiel. — Spjæld, se Indl.

Sandspjæld. IV. MK 1783 Store-, Smaae Sands-spiel. — Mul. d. s. s. Sandhøj Spjæld, se ovfr.

Det seje Græs. IV. [*de'sæj·gʀæs*]. Gst Sejegræs.

Sejlen. III. [*sæj·tn, sæj·etʎa'ʀə, sæj.etgo'ᵊʀi, sæj'ts*]. MB Seiels; MK 1793 Øster Sejles Agre. — Af et opr. Hunkønsord Sejl(e), hvormed maaske tør sammenstilles norsk dial. sĭga, „sivende Vædske", er dannet dels Sejl-kæret og Sejl-gaarden (Gaard, „Løkke", se Indl.), dels, som det synes, Biformer med indskudt s, hvoraf ved Forkortelse: Sejls.

Seljeager. IV. [*sæt'iasbak*]. MB Selle Ager; MK 1783 Sellie Agre. — III. MB Sielle, Selle Ager; MK 1793 Seli Ager. — Maaske af Selje, „Pil, Vidje".

Sellekaas. III. [*sætə'ko's*]. GstMbl Sildekaas Hage. — Ikke af Sild, men kunde efter Udtalen være Adj. sølle. Kaas, se Indl. Ved Sellekaas skal have ligget en Gd. Sellegaard (E. T. Kristensen DS III,1578).

Selleshøj. III. [*sætəs'hös'*].

Sellespjæld. III. MB Sielles Spiald; MK 1793 Wester Seli Spiel, Selis Spiel. — Spjæld, se Indl. Selle, se Selleager.

Selsinggaard Agre. II. MK 1793 Selsinggaard Agger. — Selsinggaard, se Bebyggelsesnavne 353.

Skadkær. V. MK 1793 Skad Kier. — Sml. norsk dial. skadd, „lille Sig".

Skagebjærg. V. [*sga·qbjöʀ'ə*]. MB Sckoubierig; MK 1793 Lang Norden Skagbierg, Skagbierg Fald; GstMbl Skagebjerg. — Skage betegner i Stedn. „en Odde el. et Næs, der rager langt frem, el. Højde, der rager i Vejret" (Steenstrup, De danske Stedn. S. 102). Fald, se Indl.

?**Skarndal.** V. MK 1793 Skaan Dall. — Se 353 II.

Skegsholm. I. DFS 1906/2 e Skegsholm. — Sted i Tranebjærg By; hertil knyttes Sagn om hovedløs Præst. Holm, se Indl.

Skidenmose. III. MK 1793 Skiden Moes.

Skidentok. V. MK 1793 Skiden Tok. — Tokke, se Indl.

Skimmelbjærg. II. [*sgemət'bjöʀ'ə*]. MB Skimmelbierigh; MK 1793 Væster-, Øster Skimlebierg; Guide 1863 Skimlebjerg; GstMbl Skimmelbjerg. — Dette og de to flg. Navne, der ligger paa samme Sted, synes sammensat med Skimmel, der maaske hentyder til en Art graalig, skimmelagtig Bevoksning, jvfr. Skimmelmose og Skurvemose.

Skimmellaage. II. E. T. Kristensen DS V, 128, 2049 Skimmellaage; DFS 1906/2 e Skimmellaag, Skimmelloeg. — Skal være et Led i et Dige fra Fællesskabets Tid.

Skimmelmose. II. MK 1793 Øster Skimlemoes Aggere. — Jvfr. Skimmelbjærg ovfr.

Skimmelsig. II. DFS 1906/2 e Skimmelsig. — Skal betegne et Dige; opr. maa det have været en fugtig Lavning (Sig, se Indl.).

Skottenbjærg. II. MB Schotten bierg. — Sml. norsk dial. skorta, „Bjærgkløft, Hulning, Afsats".

Skovdam. I. [*sgåsdam'i*]. Thurah 1758 Skov-Dam. Guide 1863, 1890 Skovdam.

Skovfogedens Høj. I. Nationalmus. 1874 Skovfogedens Høi. — I Brattingsborg Skov.

Skovkrogen. I. Tingbog 1728 Skovkrogen. — Krog, se Indl.

Skrigehøj. I. [*sgʀi·qhös'*]. GstMbl Skrighøj.

Skurvemose Spjæld. III. [*sgåʀəms·ɷs, sgåʀəms'sbjå'əl*]. MB Stoere Moese Spiald; MK 1793 Skarmoese Spiald. — Ang. Udtalen jvfr. Skurvehat [*skårəhat*], „Paddehat". Skurv synes paa Jysk at kunne betyde „Skorpe, Lag", f. Eks. om Bevoksning med Mos og Lav.

Skusterager. II. MK 1793 Skuster Aggere. — Skuster, „Skomager", sent Laan fra tysk Schuster.

?Skyttebaarer. II. MK 1793 Skiøt Borer. — Baare, se Indl.

Smaa Spjæld. II. MB Smaa Spield; MK 1793 Spiald. — Spjæld, se Indl.

Smalkær. II. MK 1793 Søndre Smal Kiær.

Smedens Vænge. IV. MK 1783 Smedens Vænge.

Smedjesig. V. MK 1793 Smidie Siig. — Sig, se Indl.

Smedjestien. II. [*smæʀəsdiqi*]. MB Smidtzstig.

Sneglebakken. I. [*snæj.tbagən*]. — Nuvær. Parrishøj. Navnet hidrørte fra en snegleformet anlagt Spadseregang, som førte til Højens Top.

Snogballe. III. Snogballesgravene. [*sno'bəlsgʀa'əə.ʀn*]. MB Snog Balle Dield, -Fall; MK 1793 Snog-Bale. — Om Balle, Del og Fald, se Indl. Om Snog, se flg. Navn.

Snogkær. II. [*sno'qɣa'ʀə, sno'qnɣa'ʀ*]. MK 1793 Snogen. — Af Dyrenavnet Snog. — Saavel MK som Udtalen viser dog en Sideform Snogen- (kær), hvori -en kunde være Afledningsendelsen -ing; jvfr. Limen om et kalkholdigt Sted i Erresø.

Snækkebjærg. III. [*snægəbjöʀ'e*]. MB Sneche Bierg ager; MK 1793 Snekke Berg. — Dette ofte forekommende Navn synes at indeholde Ordet Snekke, „Skib".

Snækkeholm. V. MB Snecheholm; MK 1793 Sneke Holm. — Se Snækkebjærg. Holm, se Indl.

Snæverskov. II. [*snæs'əsgås'*]. Thurah 1758 Snevre-Skov, Snever-Skov. — Navnet er Minde om en Skov, der if. Thurah er hugget før 1758.

Solbakke. I. GstMbl Solbakke.

Sorrigfuld Toft. II. [*sɔʀəful ˈta·st*]. MB Sorrigfuld thofft; MK 1793 Lille-, Store Sørgefuld Taut. — Toft, se Indl. Indeholder en spøgefuld Hentydning til Jordens ringe Kvalitet; sml. Brødløs, Svælteholm, osv.

Stenballe. III. [*sdenbal'ə*]. MB Steen Balle; MK 1793 Steen Bale. — Balle, se Indl.

Stenbro. III. MB Sten Brous Spield, Stien Broager; MK 1793 Steen Broe Spiel, Agre. — IV. Stenbroholms Mosen. [*sdenbʀOˈhɔl'ms mosi*]. MB, MK 1783 Steenbroe Holm. Spjæld, Holm, se Indl.

Stenhøj. IV. [*sdenhös'*]. — V. [*sdenhös'*]. MB Westen Sten høy; MK 1793 Steen Høy, Steen Høys Aggere.

Stenrøgel. II. [*sdenʀøq'l*]. MK 1793 Steen Ryggild. — V. MB Steen Rogels Fald; MK 1793 Steen Ryggild; Antiq. Ann. I (1812), p. 204 Steenrøgelen. — Røgel, se Indl.

Stensgaard. V. [*sden'sgo'əʀ*]. — Gaard her vistnok i den ældre samsiske Betydning „Stengærde"; se Indl.

Stibord. II. [*sdibs'œʀ*]. MB Stiiboel; MK 1793 Stie Buer. — Stibord, „Bræddelem ved et Sluseværk".

?Stippersmose. V. [*sdibəs mu'œs*]. MB Stib Jord; MK 1793 Stippes Moese. — Begge de gl. Former maaske for Stibordsmose.

Stolpehøj og Stolpehøjskær. II. [*sdɔlphös', sdɔlphössɣa'ʀə*]. Thurah Stolphøy; MK 1793 Nøre-, Meller-, Sønder Stolp Høys Aggere, Nør Stolp Høys Kier; Guide 1863 Stolphøy; GstMbl Stolpehøj. — Stolpe, „Pæl".

Storskoven. I. J. H. Larsen, Samsø 1849, p. 22 Storskoven.

?**Stovsland.** IV. MB Stowers Land; MK 1783 Slousland. — Mul. af Stuv, „Jordstykke udenfor Fællesskabet, Særjord".

Strandager. II. MB Strandager. — III. MB Lang, Lille Strandager; MK 1793 Lange, Stakede Strand Agre.

Stubrøgel. II. MK 1793 Stub Ryggild. — Røgel se Indl. 1. Led er Stub, jvfr. Tornstub ndfr.

Stængebjærg. IV. [*sdœŋəbjörɤ'ə*]. MB Lange, Stacket Stengebierg; MK 1783 Lange-, Korte Stængebierg. — Se flg. Navn.

Stængemose. IV. [*sdœŋəmu'œs*]. — Stænge, afledet af Stang, her og i det foregaaende Navn maaske; „Gærde af Stænger el. Stave".

Suderens Rismose. V. MK 1793 Suderens Riis-Moese. — Suder, „Skomager", sml. Skusterager. Ris, se Indl.

?**Surhøj.** II. [*su.ɔɤhös'*]. MB Suerhøy, Suurhøj; MK 1793 Suur Høy. — Snarest opr. Sord-høj, af det ogsaa i Sorhavre forekommende Ord for „Grønsvær" æ. da. swardh, (oldn. svǫrd).

Synen. V. MB Siunen; MK 1792 Søvnen. — Kan være Ordet Syn, der tidl. var Hunkøn. MB gengiver da æ. dansk siun, MK den samsiske Udtale [*söɯ'n*]. Betydn. mul. „Udsigt"; laa if. MB ved Havet.

Svenhøj. III. [*swœnhös'*]. MB Suen Høy; MK 1793 Svend Høys Tokker, Svends Høy; Guide 1863 Svendhøj; GstMbl Svendshøj. — V. MB Suen, Swend høyes agre; MK 1793 Sven Høys Aggere; GstMbl Svendshøj. — Indeholder mul. opr. som Svineballe Ordet Svin, som 1. Led i Smst. udtalt [*swen-*], senere tildels forstaaet som Navnet Sven (sml. Svensbjærg); kan vel ogsaa være Svende-, af Navneordet Svend, jvfr. det samsiske Ord Standsvend, „Husmand". Tokke, se Indl.

Svensbjærg. V. [*svœŋ'sbjörɤ'ə*]. MB Swendsbierg, Suensbierg; MK 1793 Nør-, Meller-, Sønder Svensbierg, Svensbierg Bakke; VidSelsk Svensbierg Ml.; Guide 1863 Svendsbjerg; GstAtl Svinsbjerg. — Ordet Svend el. snarere Personnavn Sven, hvilket sidste ogsaa støttes af Udtalen med Fortunge-n. Udtalens [*v*] ikke folkeligt.

Svineballe. I. [*swembɔt'sgås*]. MK 1789 Svin Balle Skoven; J. H. Larsen: Samsø 1849, p. 22 Svineballe; Nationalmus. 1874 Svineballe Høi; GstMbl Svineballe Skov. Af Dyrenavnet Svin, og Balle, se Indl.

Svinesti. II. [*swensdi'ɫa'ɤ*]. MB Svinstig(e) Ager; MK 1793 Svenstie Aggere. — Udtalen har Svinesti Kær. At Svinestier kan have været paa Marken, fremgaar af en Glosse til det danske Lovhaandskr. Stockh. 18, fra 1546, hvor „Huss paa marckenn" forklares som: „dett er gedestij Eller Suinestij."

Svælteholm. V. [*swɛlthɔt'm*]. — Af svælte, „sulte"; spøgefuldt Navn for ufrugtbar Mark. Holm, se Indl.

Søbakke Agre. II. [*søbagaqəɤ.n*]. MK 1793 Yderste-, Mellemste-, Inderste Søe Bæk Aggere, Søe Bakke Agger.

Søenge. I. Nationalmus. 1874 Sø Enge.

Søllemarkgaards Agre. I. [*sɔtmə'gɔ'əɤsmaɤgən*]. MB Sye Meach Dør; MK 1789 Sellemarksgaards Agre. — IV. MB Søllem Agre; MK 1783 Sælmergaards Agre. — Se Bebyggelsesnavne.

Sønden Aa. II. MK 1793 Lang-, Breed Sønden Aae.

Sønden Byen. V. MB Synden byen.

Sønderager. II. MB Synder ager.

Sønderblok. II. MK 1793 Sønder Blok. — Blok, se Indl.

Sønderholm. I. Tingbog 1728 Sønderholm. — Holm, se Indl.

Sønderhoved. I. Resen 1675 Sønder-hoffued. — Samsø's Sydspids, den senere Lushage. Hoved, se Indl.

Søndermade. V. MK 1793 Sønder Maae Vangled. — Made, se Indl.

Søndermarks Mølle. II. Resen 1675 Søndermarcks-mølle; Thurah 1758 Sønder-Grafs-Mølle.

Søndertoft. II. [*sǫn̥əta·ʁdən*]. MK 1793 Sønder Toft. — Toft, se Indl.

Sørager. III. — MB Sør Ager; MK 1793 Sør Ager. — Æ. dansk sør, „Smuds".

Taasholm. IV. [*to·əshɔt'm*]. — Udtalens [*to·əs*] kan gengive Ordet Tudse. Holm, se Indl.

Tagdam. V. [*taqdam'i*]. MK 1793 Tag Dam, Tag Dams Tokker, Tagdams Holm. — Se Tagsø. Om Dam, Holm og Tokke, se Indl.

Tagsø. I. [*taqmu'ɷs*]. Thurah 1758 Tag-Søen. — „Sø med Tagrør". Saaledes all. Thurah. MB bruger Ordet appellativisk: „tuende tag Søer: Langemarch søe; Bedtzer søe".

Termindballe. III. [*tæʀmə'bat'i*]. MB Termind Balle; MK 1793 Termes Bale, Termes Tok. — Sml. næste Navn. Tokke, se Indl.

Termindsballe. IV. [*tæʀməns'bat'ə*]. MB Terminballe; MK 1783 Tærmoeseballe. — Synes ligesom foregaaende at indeholde et Personnavn; Termindsballe snarest Termen, ældre Thormund; Termindballe snarest Termed, ældre Thormod. MK's Former kunde tyde paa Sammensætning med -mose, men er vel en Overforbedring. Om Balle, se Indl.

Tidselbjærg. III. [*tisətbjöʀ'ə*]. MB Tidzel Bierg; MK 1793 Tisel Berg.

Tidseldel, Tidseldelspoldene. V. [*tisətdj'ət, tisətdjətspål·n*]. MB Tidsell Deel; MK 1793 Tissel-Deel, Tisseldeels Kier. — Del, Pold, se Indl.

Tinghøj. II. E. T. Kristensen DS III,1657 Tinghøj. — Tidligere Navn paa den nuvær. Kongehøj (se denne); der skal have været holdt Ting. Der kendes ogsaa et ældre Navn Tyvhøj, s. d.

Tobjærg. III. [*tåʁbjöʀ'ə*]. MB Ton Bierg; MK 1793 Tou Berg; GstMbl Tobjerg. — V. [*tåʁbjöʀ'ə*]. Resen 1675 Tou-bierg; MB Tovbierg, taubierg; MK 1793 Toftbierg Aggere, Nordost Toftbierg; GstMbl Toftebjerg; GstAtl Taagebjerg. — Tofte- (se Indl.) beror paa Omtydning. To- er enten, som af E. Madsen antaget, Talordet to (sml. Tvebjærg), eller Ordet To, „Uld", (sml. Loddenhøj o. l.). I Sagn sættes To(v)bjærg Ø. f. Pillemark i Modsætning til et Ovbjærg V. f. Pillemark, se dette.

Toften. 2 Steder i V. MB Tofften. — Toft, se Indl.

Tofterne. IV. [*ta·ʁdəʀ.n*]. MB Nørre Totter; MK 1783 Tofter, Vestre Tofter. — V. MB Tofterne.; MK 1793 Sydost Tofter. — Toft, se Indl.

Toftholm. IV. MK 1783 Toftholm. — Toft og Holm, se Indl.

Toftøge. III. MB Toft øget, -Agre; MK 1793 Taft Øye. — V. MK 1793 Tavt Øgi. — Om Øge og Toft, se Indl.

Tokkerne. III. [*tɔgəʀ.n*]. MK 1793 Svend Høys Tokker. — Tokke el. Tokkejord, se Indl.

Tokkertange. V. MK 1793 Tokker Tang. — Indeholder Tokke og Tange, se Indl.

Topdam. V. MB Top Damb; MK 1793 Top Dam. — Dam, se Indl.

Toprøgel. V. [*tɔpʀøq't*]. MB Top Røgel; MK 1793 Væster-, Øster-, Nordvæst-, Nordost Top Ryggel. — Røgel, se Indl.

?**Toraas.** V. MK 1793 Tuur Aas. — Se Torbjærg. Aas, se Indl.

Torbjærg. V. [*tu'ɶʀbjöʀ'ə*]. MB Tuorbierig; Thurah 1758 Torbierg; MK 1793 Tuurbierg. — Kan efter Lyden indeholde Gudenavnet Tor, Det samme gælder Toraas, hvis den opr. Vokal er o.

Tormager. II. [*tɔʀ'maq'ə*]. MB Tormager; MK 1793 Vester-, Mellem-, Øster Torm Aggere, Lang Torm Aggere. — 1. Led maa snarest være Tarm, paa S.-Samsø udtalt [*tɑ'ʀɔm*].

Torn. II. MK 1793 N.-, S.-, Mellem Torn. — V. MB den brede Torn, De Smaa Torn; MK 1793 Bred Torn, Smaae Torn.

Tornager. II. MK 1793 Torn Ager.

Tornbjærg. II. [*tonbjöʀ'ə, tonbjöʀəsˈmɛ.ɶs*]. MB Tonbierre, Tonbiergh, Tonnbierg Spiall; MK 1793 Tuunbierg, T. Spiald. — III. MB Wester Ton Bierg; MK 1793 Tornberg. — IV. [*tonbjöʀ'ə*]. MB Tonbierg, Tarberg; MK 1783 Tornsbiergs Agre, Tornbergs Agre; Guide 1863 Tonbjerg; GstMbl Tornbjerg, Atl Tunbjerg. — Spjæld, se Indl. Bakken ligger paa Skellet mellem III og IV.

Tornhøj. IV. MB Tonhøy; MK 1783 Tornhøys Agre.

Tornstub. III. [*tonsdov*]. MB Wester Tonstop; Øster Torn Stob; MK 1793 Torn Stub, Øster Torn Stub. — Indeholder som de foregaaende Navne Ordet Torn brugt om Tjørn o. l. 2. Led er Stub, her snarere i Betydning af „Træstub" end lig æ. dansk stub, stuv „Stykke Særjord".

Torshøj. IV. MB Torshøy Spield; MK 1783 Turre Spiel. — Enten af Personnavnet Tord el. af Gudenavnet Tor; for det sidste kunde det ganske nær liggende Hellespjæld tale. MK mul. Fejl for Turse-. Spjæld, se Indl.

Tranemose. II. (& V.). [*bʀɔmbøj ˈtʀɑ̊'nmu'ɶs*]. MK 1793 Brunbye Tranmose. — III. [*tʀɑ̊'nmɛ'ɶs*]. MK 1793 Trane Mose. — III. Tranemose Bjærg. [*tʀɑməsˈbjöʀ'ə, tɑməsˈbjöʀ'ə*]. MB Tran Moese Bierg; MK 1793 Trane Berg. — III. MB Tran Moese Hald; MK 1793 Tran Moese Spiel. — IV. [*tʀɑ̊'nmu'ɶs*]. MB Tranmos Ager; MK 1783 Trane Moese, Trand Moese Agre; GstMbl Tranemose. — V. [*tʀɑ̊'nmu'ɶs*]. MB Traamos, Tran Moese Løcke, Offuen Tran Moese Spield; MK 1793 Tran Moese, Vester Tran Moese, Tran Moes Bak, -Kier, Vester Tran Moes Siig, Tran Mose Spiald; GstMbl Tranemose. — Alle disse Navne synes at indeholde Fuglenavnet Trane. I Tranemose Bjærg (III) har Trane- været udsat for stærk Forkortning (a bevaret, n assimileret til det flg. m) paa Grund af Trykløshed. Udtalen [*tɑməs-*] viser Omtydning til Personnavnet Thomas. Om Hald, Løkke, Spjæld, Sig, se Indl.

?Troldbaarer. II. MK 1793 Trold Borer. — Sidste Led sandsynligvis Baare, „Græsmark", (se Indl.).

Troldkoneshøj. II. MK 1793 Nør-, Sønder Troldkons Høy.

Trommelan. IV. [*tʀɔməˈlɑn*]. — Sidste Led synes kun at kunne være Biordet an; Navnet maa da snarest sammenstilles med Hold-an, Sluk-efter, Kør-om (Bydeform af Verbet + Biord eller Præposition).

Tromspjæld. IV. MB Tromspield Agger; MK 1783 Thronspiel. — Hvis MB er rigtig, er 1. Led muligt et gl. Ord for „Endestykke, tiloversbleven Stump"; sml. jydsk tromme, „Traadende, især paa Væv"; svensk tromm, „Stok, Del af Træstamme". Spjæld, se Indl.

Trædholm. II. [*tʀæhɔl'm*]. MB Treholm, Træholm; MK 1793 Trædholm. — V. MB Lille, Store Tredholm; MK 1793 Nør-, Sønder Træd-

holm. — Æ. dansk, jysk træde, „Trætte, Proces", indgaar ofte i Navne paa omstridte Jordstykker. Holm, se Indl.

Trælbjærgs Høj. V. MB Trelbiergs høje; Thurah 1758 Trælbiergs-Høy; MK 1793 Trælbierg Høys Aggere; DFS 1906/2 e Trælboshøj. — 1. Led er Ordet Træl (sml. Trælleborg).

Tueløkke. II. [*tuˑløgə*]. MK 1793 Tue Lykke. — Løkke, se Indl.

Tuemose Gaarde. III. [*tuˑmɔ̈s ˈgoˑˀʁ*]. — Gaard „indhegnet Jordstykke", se Indl.

Tvedet. III. [*tveˑˀʁə*]. MB Tuede; MK 1793 Store Tvede. — Tved, se Indl.

Tvillingager. II. MB tuilingß Ager; MK 1793 Tvilling Agger.

Tvillinghøjene. I. Nationalmus. 1874 Tvillinghøiene.

?Tværballe. II. MK 1793 Tver Belle. — Balle, se Indl.

Tværblokker. II. MB Tuær Blocher. — Blokker, „firkantede Jordstykker", se Indl. If. MB vender de vinkelret paa de to nærmeste Agerskifter.

Tyrejord. III. MB Thyr Jord; MK 1793 Tyre Jorden. — I de fleste Landsbyer var et Jordstykke udlagt til Bytyrens Græsning.

Tyrfings Mose. I. — Ogsaa kaldet: det sorte Hul; Navnet givet af Godsinsp. Kruse, † 1881, efter det i Sagaer nævnte Sværd Tyrfing.

Tyvballe. III. MB Tiuf Balle; MK 1793 Tyv Bale. — Balle, se Indl.

Tyvhøj og **Tyvhøjsagrene.** II. [*tyɜhöɜˀ, tyɜhöɜsaqəʁˑn*]. MB Thiu Høyß bach; Thurah 1758 Tyve-Høy; MK 1793 Nøre-, Sønder Tyv-Høy; Guiden 1863 Tyvshøj. — Samme Høj som Kongehøj og Tinghøj. Af Tyv, med Henblik paa tidl. Rettergang paa dette Sted.

Tørregrunden. I. [*tögegʁuɳˈən*]. — Grund N. for Lindholm.

Tørvebane. II. MK 1793 Tørve Baan. — Bane, se Indl.

Tørvemose Agre. II. MB Tore Moes Ager; MK 1793 Tørve Moes Agger. — V. MB Inden-, Vden Tørre Moße agr; MK 1793 Smaae-, Store-, Nør-, Sønder Torve Moes Aggere, Store-, Lille Torve Moese. — Flere af de ældre Former viser Udtalen [*tåʁˈə*].

Udreskifte. IV. MK 1783 Udreskifte. — Ligger yderst ved Havet.

Valtermose. V. [*walˈdəmuˑɔs*]. MK 1793 Øster-, Vester Valtermoese Aggere; Guide 1863 Valdemose; Guide 1890 Vallermose. — Synes dannet af det jyske Valder, „Dynd"; Udtalens d maa dog bero paa en Omtydning, sagtens ved Tilknytning til det i Lyd nærliggende Verbum valtre, „vælte sig" (om Dyr, Feilb.).

Vandmøllestedet. I. MB Synden-, Norden Wand Møllestedet; Auktionsprot. 1732—35 Vandmøllediget.

Vandsballe. V. [*wąɳsbalˈə*]. MB Lille Wasballe, Store Wadsballe; MK 1793 Lille, Store Vandsballe. — Om -balle se Indl.

Vangeled. V. MK 1793 Sønder Maae Vangled, Sønder Vangleds Moese. — Vang, se Indl.

Vartekilde. V. J. Sørensen 1690—91 Wartkielde. — Kilden synes den samme som Helligkilde el. Elsemade Kilde. Paa Resens Kort 1675 angives en Kilde paa dette Sted nær Strandkanten og tæt ved Wacht-husit. Af dette maa Vartekilde sandsynligvis have Navn; Varte- og Vagt- laa baade i Lyd og Betydning hinanden saa nær, at de kunde veksle. Om Vagthuse ved Kysten i 17. Aarh. se Aarb. f. Aarhus Stift 1910, p. 5.

Vejlænde. III. MB Weie Leng; MK 1793 Vej Lend. — IV. MB Wey leding; MK 1783 Vey Land. — Et ofte forekommende Marknavn, hvori indgaar -lænde, se Indl.; Leng i MB og Længde, der ligeledes forekommer i denne Art Navne, synes en uoprindelig Tilknytning til Ordet lang.

Vejrbjærg. I. [*wæj.björ'ə*]. Resen 1675 Weyer-bierg; Thurah 1758 Veir-Bierg; MK 1789 Veirbiergs Agre; GstMbl Vejrbjerg; Nationalmus. 1874 Veirhøi el. Veirbjerg.

Vejrø. I. [*wæjʁɣ'ö*]. V Jb 1231 Wætherø; Fr. I. Reg 1523 Vejrø; LensR 1579—80 Weier Øe; Kron Sk 1661 Veyere; Resen 1675 Weyer-Øe, Weye-, Veder-Sund; MB Wejer Øe; J. Sørensen 1690—91 Wærø; Thurah 1755 Weirøe; DAtl, VidSelsk Vejrøe; MK 1811 Weirøe; Mansa Veierø, Værø; Gst Vejrø. — Af Ordet Vejr, wæther (sml. Vejrø ved Fejø) med Hentydning til fri, vindomsust Beliggenhed. Saal. all. Resen („ventorum insula"). Kunde ogsaa tænkes sammensat med Dyrenavnet Vædder.

Vejrø Flak. I. JHLarsen 1849 Wæreøeflakken; Gst Vejrø Flak. — Flak, se Indl.

Vestenshøj. II. [*wæsdənshöɤ'*]. MB Westens Høy, West Stens Høy; MK 1793 Væstens Høy. — Vist nok af et Personnavn, svarende til oldn. Vésteinn.

Vester-Agerende. II. [*wæsdəˈʁaqərœˑɳ*].

Vesterløkken. V. [*wæsdətøgən*]. MB Offuen Westerløche; MK 1793 Oven Væster Lykke; GstMbl Vesterlykker, Atl Vesterløkker. Løkke, se Indl.

Vesterskoven. I. MB Wester schoufuen.

Vibeholm. III. MB Wib Holm; MK 1793 Wibe Holm.

?Vib Nør. V. MK 1793 Vib-Nør.

Viemose. II. [*wiˑməˑœs*]. MK 1793 Vie Moes Aggere. — Opr. vel Plantenavnet Vidje-, mindre sandsynligt af Vi, „Helligdom".

Viskensris. III. [*wesgənsʁiˑs*]. MB Wiis Kier(s) Riis; MK 1793 Weskens Riis. — 1. Led kunde være Vese, „Dynd, Sump", 2. Led muligt det paa Sjælland alm. Kjærn „Kær" (se Molbech Dial.).

Vorhøj. IV. [*wuˑœʁhöɤ'*]. Resen 1675 Wor-høy (2 Steder); JSørensen 1690—91 Waarhøy, sen. Kort: Øerby Warhøye; Thurah 1755 Worishøy, 1758 Wordhøy. — Egl. vistnok Vardehøj, af Varde, oldn. varða, -i, æ. da. waarde, „Vagt; Stendynge el. Stillads til Mærke el. Udsigt; Bavn". If. Resen og JSørensen er der paa denne Kyst to Høje af dette Navn. I Sagn (E. T. Kristensen DS I,319) omtales Nisser her: „Vi rejse fra Voer til Tuer . . . .".

Vorres Hage, Høj, Spjæld. III. [*wuœʁəsˈhaˑq, wɔʁəsˈhöɤ'*]. MB Woris Spiald; MK 1793 Woris Spiel; GstMbl Vorris Hage. — Sandsynligvis egl. Vorhøjs-, se foran. Spjæld, se Indl.

Vraa, Nørre-. III. MB Noer Wraa ager; MK 1793 Nøre Wraa. — Vraa, „Krog", her nærmest: „Udmark".

?Vellingholm. IV. MB Wellig Holm; MK 1783 Welliholm. — Holm, se Indl.

Vænget. III. [*wœŋə*].

Æbildbjærg. IV. [*æviḷbjör'ə*]. MK 1783 Ebelbiergs Agre. — Synes at være et Abildbjærg, paavirket af Ordet Æble.

Ærtebjærg. III. [*aʁdəbjör'ə*]. MB Erte Bierg; MK 1793 Erte Berg. — V. [*aˑʁdəbjör'ə*]. MB Ertebierg, Nør Erttebierig, Ertebiergs holm; MK

1793 Øster Artebierg, Artebierg Tokker, -Holm, -Moese. — Se Ærteland. Tokke og Holm, se Indl.

Ærteland. II. MB Ert(e)lang, -Spield; MK 1793 Arteland, Artelands Spiald. — IV. [*a·ʀdətą̊ˀŋ*]. MB Erteland. — „Jordstykke, udlagt til Dyrkning af Ærter", sml. Bønneland. Om Ærtebjærg skal forklares paa tilsvarende Maade, er derimod usikkert. Spjæld, se Indl.

Øge. II. MB Øge. — Se Indl.

Øksenbjærg. I. [*øqsənbjöʀˀə*]. MB Yxenbierg, Øxen biergs Moese stær; MK 1789 Øxenhøjs Agre; MK 1805 Oxenbiergs Blokker; GstMbl Øxenbjerg. — Øksen er gl. Ejeform Flertal af Okse, men Udtalen (med *q*) skyldes litterær Paavirkning. Stær kunde være den sjæll. Form for Star, „Stargræs", eller muligt en Skriveform for „Steder". Blokker, se Indl.

Ølkærbakken. V. [*ölkəbagən*]. — Egl. Øl-kær-, jvfr. 352 III.

Ørager, -kærene. III. [*ø·ʀaqˀə, ø·ʀaqəɟaˀʀən*]. MB Ofuer Ørager, Neder Ø.; MK 1793 over-, Nedre Ør Ager. — Ør, se Indl.

Ørbæk. IV. MB Ørbeck; MK 1783 Ørnbecks Agre. — If. MB „Sand og Sten Grus", altsaa sandsynligvis af Ør, „Grus", se Indl.

Ørnholm. V. MB Bre-, Smaa Øenholm; MK 1793 Breed Ørns Holm. — Se Ørneknøs. Holm, se Indl.

?**Ørneknøs.** II. MB Und Knøs; MK 1793 Ørn-Knøs. — Knøs, se Indl. 1. Led er vistnok, ligesom i Ørnholm, Ordet Ørn, hvori rn all. før 17. Aarh. er blevet til n. Knøs, se Indl.

Ørnshøj. I. Resen 1675 Kort: Øns-høy, Tekst: Onßhøy; J. Sørensen 1690—91 Øhnshøy; sa. senere Kort: Ønshøy; Thurah 1755 Okshøye, 1758 Onshøyene (pro Ørnshøyene). — If. Kortene samme Sted som Høje-Hage. Indeholder mul. Mandsnavnet Ørn, el. Øn, oldn. Auðunn.

Ørnsmose. I. [*øʀnsˈmu·ɷs*]. Tingbog 1720, GstMbl Ørnsmose. — Udtalen mul. paavirket af Navnet paa den nuv. Gartnerbolig Ørnslund (se Bebyggelsesnavne). Ørns- er vel samme Forled som i Ørnshøj.

Ørnsskov. IV. MK 1783 Ørnsskov Spiel, -Moese. — Se Ørnshøj. Spjæld, se Indl.

Østenlands. I. [*ɵsdəntą̊ˀŋs*]. MK 1789 Østerlandske Græsning.

Østerdel. II. [*ɵsdəˈdi̯ˀət*]. MB Øster deel, Norden-; MK 1793 Nør-, Mellem-, Store Sønder- Øster Deel. — Del, se Indl.

Øster Toffter. III. MB Bystycherne Østen Byen; MK 1793 Øster Tofter. — Toft, se Indl.

352. KOLBY SOGN.

A. BEBYGGELSESNAVNE.

I. **Kolby.** [*kO·ˀɬbøj*']. $^{5}/_{4}$ 1445 Koleby; LensR 1579—80, Mandt 1603, KronSk 1661, M 1664, 1688 Kaalbye; SjællTegn $^{16}/_{2}$ 1652 Kolbye; M 1844, Mansa Koldby; Gst Kolby. — Man har søgt at tyde dette Navn enten af Kold, „lille Høj" (N. M. Petersen, Sml. Afh. I, p. 150) eller af Ordet Karl (begge Muligheder hos Thurah p. 56). For den sidste Mulighed synes Udtalen at tale. Den har nemlig Bagtunge-l, det regelmæssige Resultat af opr. rl (det gl. dobbelte l i Kold, oldn. kollr har derimod givet Fortunge-l, f. Eks. i Karlskold og Brokold, Navne paa Øer i Stavns Fjord). Vokalen er nu en Lyd, der ligger mellem aa og o; ældre Skriftformer veksler paa tilsvarende Maade mellem aa og o. Men et opr. a foran l har netop i et østjysk Omraade, hvortil Samsø hører, givet en Udtale, der opgives at vakle mellem aa, o og en Lyd mellem disse (Kort over danske Folkemaal, Nr. 1). Vort Kolby maa da hvis rl tidligt er blevet til l, kunne være identisk med det hyppige, fra Vikingetiden stammende Navn Karleby, opr. Karla-býr „Mændenes By". Dette Navn forekommer paa Djursland og udtales der [*kɑ·ɬbøj*'], altsaa ret analogt med Kolby. Sml. Elof Hellquist, De svenska ortnamnen på -by, p. 72, 77, 79.

Kolby Kaas. [*koˀˢsi*]. Thurah 1758, VidSelsk Kaasen; Gst Kolby Kaas. — Kaas, „Baadeleje", se Indl. Thurah 1758 nævner som liggende herud for „den bekjendte Kolbye-Steen, hvor man kan lande"; JSørensen 1690—91 Kolby Sten. Kolby Sten nævnes $^{10}/_{3}$ 1658 i Tingbogen (Aarhus Stifts Aarb. 1910, 28).

Dalsgaard. [*dɑɬsgoˀˢʁ*]. Postadr8 Dalgaard.

Enggaard. [*æŋgoˀˢʁ*]. Postadr8 Enggaard.

Grettebjærggaard. Postadr8 Grattebjerg Gd.; la Cour DG Grættebjerggd. — Se Naturnavne, Grettebjærg.

Haldgaard. [*halgoˀˢʁ*]. — Sml. Haldtoft, under Naturnavne. Hald, se Indl.

Himmerig. — Navnet skal først være givet en Stue, dernæst hele Gaarden; det siges at danne Modsætning til Helvede, et Vandhul paa Marken. (E. T. Kristensen DS III, 2181; DFS 1906/2 e).

Ladefogedsminde (Gd.). [*ɬɑ·dəfoɔəsˈmeŋə*]. Postadr8 Ladefogedsminde. — Udtalen viser stærk Paavirkning af Skriften.

Sandballegaard. [*sɑŋbɑɬəˈgoˀˢʁ*]. Postadr8 Sandballe Gd. — se Naturnavne.

Smedeballegaard. [*smi.ebɑɬəˈgoˀˢʁ*]. GstMbl, Postadr8 Smedeballe Gd. — Se Naturnavne.

Smørbjærggaard. [*smöʁbjöʁəˈgoˀˢʁ*]. Postadr8 Smørbjerg Gd. — Se Naturnavne.

Stensbjærggaard. Postadr8 Stensbjerg Gd. — Se Naturnavne.

Vesborg. [*wæsbɔʁˀə*]. $^{30}/_{11}$ 1369 (1369), $^{24}/_{5}$ 1370, $^{27}/_{10}$, $^{28}/_{10}$ 1371 Weseborgh; $^{29}/_{9}$ 1370 Weseborch, Wezenborch; $^{27}/_{10}$ 1371 Visborg; $^{14}/_{8}$

1376 Wezeborch; Resen 1675 Wis-borg; MB Wisborig; JSørensen 1690—91 Wesborg; Thurah 1758 Vestborg; MK 1794 Westborg Slot; Guiden 1862 Visborg (Vestborg): Guiden 1890 Vestborg Fyr, -Gd.; Gst Visborg Fyr. — Man har i denne middelalderlige Borgs Navn set en Dannelse af Verdenshjørnet Vest. Denne Opfattelse, der er repræsenteret af Anders Sørensen Vedel, N. M. Petersen og endnu Emil Madsen, og som forøvrigt har sat Spor i flere Skriftformer, savner imidlertid saavel real som sproglig Støtte. De middelalderlige Former viser med Sikkerhed, at Forleddet — ganske som i Navnet Wæsæburgh (1404, nu Visborg Gd., Hindsted Herred) — har været Vese-. Sandsynligvis maa man da med O. Nielsen (Blandinger, udg. af Univ.jub.s Danske Samfund, II, p. 37) heri se Dialektordet Vese, oldn. veisa, „Pøl, sumpet Sted". Navnet Vesborg er vel snarest givet ved Borgens Anlæggelse i Middelalderen og i Tilknytning til Vesbæk, Navn paa en nærliggende Bæk.

Vesborggaard. Guiden 1890 Vestborg Gd., Postadr8 Vestborggaard. — Se Vesborg.

Birkelund (Gd.), **Bøgelund** (Gd.), **Engbo** (Hus), **Kroghsminde** (Hus), **Strandly** (Hus), **Synkefri** (Gd.), **Vassing** (Gd.), nyere Navne, anført i Postadr8.

II. **Krogsgaarde.** [*kʀåsgoˀᵊʀ*]. LensR 1579—80 Krogsgaardt; Mandt 1603, KronSk 1661, M 1664 Krogsgaard; MB Krogsgaarde; M 1688 Krogs Gaard; M 1844, Gst Krogsgaarde. — Alle de ældste Former viser, at Navnet opr. gælder en enkelt Gaard. Forleddet er vel Slægtsnavnet Krog; dette findes anvendt paa Samsø 1701.

III. **Permelille.** [*pöʀmˈlitˀ*]. $^{20}/_{11}$ 1424 Pelemarkælille; LensR 1579—80 Lille Pillemarck; Mandt 1603 Pillemarck Lille; KronSk 1661 Pillemarklille; Jordeb. 1662 Pilmelille (Aarh. Stifts Aarb. 1910, 61); M 1664 Lille Pillemarch; M 1688, 1844, Gst Permelille. — Sammentrækning af Pillemark-lille. Se Pillemark 351V.

Bollegaard. [*bɔtəˈgoˀᵊʀ*]. Postadr8 Bolle Gd.

Høtoft (Gd. og Mølle). Postadr8 Høtofte-Mølle. — Se Naturnavne.

Kærsgaard. Postadr8 Kjærsgaard. — Jvfr. Naturnavne Kærsagre.

Olesminde (Gd.). Postadr8 Olesminde. — Navn efter Ejeren Ole Jensen.

Trolleborg (Mejeri). Postadr8 Trolleborg.

IV. **Haardmark.** [*hoˑᵊʀmåˀᵊʀk*]. LensR 1579—80 Haardemarck; Mandt 1603 Haardemarck; Mandt 1610 Haardmarck; KronSk 1661 Haarmark; M 1664, 1688 Haarmarch; DAtl, VidSelsk, Mansa, M 1844, Guiden 1862, 1890 Haarmark; Gst Haardmark. — Kan indeholde Adjektivet haard, dog snarere — som af E. Madsen og all. 1849 af J. H. Larsen antaget — det olddanske Mandsnavn Harth, oldn. Hǫrðr, Gen. Harðar (sml. J. Steenstrup i Tidsskriftet Namn och Bygd, II, p. 128).

Fredensdal (Gd.). Postadr8 Fredensdal.

Fuglebjærg (Hus). Postadr8 Fuglebjerg.

Margretelund (Hus). Postadr8 Margrethelund.

V. **Pillemark.** — Om Navnet og de herunder hørende Stednavne, se Tranebjærg Sogn, 351V.

B. NATURNAVNE.

Aasen. III. [*o²ˢsən*]. MB Nør-aasen, Østen-, W: for Aasen, Osen; MK 1793 Nør-, Sønder Aas. — Aas, se Indl.

Aastak. IV. MB Wester Aa stack, Aaß Stack; MK 1794 Aastak. — Usikkert, om Efterleddet er -tak eller -stak.; mul. Fejl for -bak, jvfr. Fustak.

Banehøj. I. [*bå·nhös'*]. MB Bandhøy; Thurah 1758 Banhøy; MK 1794 Baanhøy; Guiden 1862 Banhøj; GstMbl Baanhøj. — IV. [*bå·nhös'*]. MB Ban Høy; MK 1805 Baanhøy. — Bane, se Indl.

Bedesmark. IV. [*bj·əsmå²ˢʁk*]. MB Bæsmarch deel; MK 1794 Bees Mark; Nationalmus. 1874 Bissemark. — B. Høj. IV. [*bj·əsmåʁgshös'i*]. — Navnet svarer til svensk betesmark, „Græsmark". B. Høj, der ogsaa kaldes Rævebakken, har været omtydet som Bismarkshøj, og if. et aabenbart navneforklarende Sagn (E. T. Kristensen DS IV,53) skal „Prins Bismark" ligge begravet her.

Besager. III. [*bæsaq'ə*]. MB Bes-agere; MK 1793 Bæs Agere. — Usikkert, om samme Forled som i Bedesmark.

Birkemose. II. MB Birchemose ag^{r}; MK 1794 Birke Moese Ager.

Bjælkemose. III. [*bjætgəmu'œs, -mu'œs*]. — Synes efter Beliggenheden at være de ældre Kilders Birkemose.

?Bjørnespjæld. I. MB Biønspiald; MK 1794 Bøn Spiald. — Mul. snarere Bønnespjæld; Spjæld, se Indl.

Blak. I. Thurah 1755 Blak. — I Vandet ved Kolby Kaas, rimeligvis et Skær el. en lille Holm. Blakka betegner i svenske Dialekter „en flad Sten paa Søbunden, nær Vandoverfladen". Sml. Blak i Roskilde Fjord, en lille stenet Holm, og Blak, en Grund S. for Bornholm.

Blokagre. II. MB Bloch Ag^{r}; MK 1794 Blaks Agger. Blokkær. II. MK 1794 Blakkier. — Blok, se Indl.

Blokkerne. III. [*blɔgəʁ.n*]. MB Blacherne, Smalblacher; MK 1793 Blokkene, Nør Blok. — Blok, se Indl.

Boløkke. I. [*bsœløk, -løgə*]. MB Bolløche, Bølløche, Bolløches shiald; MK 1794 Bou-, Bou Lykke Spiald. — Rettere maaske Bol-løkke? Om Spjæld og Løkke, se Indl.

?Boven. IV. [*bOs'i*]. — Ordet Bov, oldn. bógr; sagtens efter Markens Form.

Brattes Hald. II. MB Bratis Hald; MK 1794 Bartes Hald. — Brattes- maaske egl. Brathøjs-. Hald, se Indl.

Bredebjærg. I. [*bʁi·əbjöʁ'ə*]. MB Brebierig Fald; MK 1794 Breedbierg, Breedbierg Moese; GstMbl Bredebjerg.

Bredefed. I. JSørensen 1690—91 Breefed, senere Kort: Breedfod. — Nær Stranden, ved Kolby Kaas. Fed, „lav, flad, fast Halvø el. Jordstrimmel langs med Vand" (Steenstrup, De danske Stedn. p. 95); sml. Fedet ved Skælskør, Kerteminde og Præstø.

Bredholm. IV. MB Bree holmen; MK 1805 Breed Holm. — Holm, se Indl.

Bregenhøj. IV. MB, MK 1794 Bregen Høy. — Plantenavnet Bregne-?

Braadehøj. IV. [*bʁo·əhös'*]. Resen 1675 Bro-hoy, Brohøu-mylle; MB Norden paa Brahøy, Høy brøhøys fald, Høy brohøy, Brodhøys mølle; Thurah 1758 Bodhøys-Mølle; VidSelsk Braadhøy M.; MK 1794 Brod Høy,

Sønder Brod Høy; JHLarsen Samsø 1849 Braadhøj Mølle; GstMbl Braadhøj. — Braade, (oldn. broti), „Dynge fældede Træer, Forhugning". Jvfr. Steenstrup, De danske Stedn. p. 93.

?Brodershøj. IV. Resen 1675 Brys-høys-, Bryhøys-mølle; MB Broershøy, Broershøys Mølle; VidSelsk Braashøy M.; MK 1794 Broershøy Mølle. — Kaldes nu Møllebakken. Muligt af Personnavnet Broder.

Broges Hule. II. MK 1805 Broges Huel.

Bulbro. III. [*bʊlbʁΘɤ'*]. MB Bolbroe; MK 1793 Boll-Broe. — Se Bulbro 351; Vejen gaar her over en Bæk.

Bygløkke. I. MB Bygløche, Biugløche Fald; MK 1794 Over-, Uder Byg Lykke. — Løkke, se Indl.

Byhøj. III. [*bøjhöɤ'*]. MB Byhøy; MK 1793 Bye-Høy; GstMbl Byhøj; Nationalmus. 1874 Byhøi. — IV. MK 1794 Bye Høy.

Bøgebjærg. I. MK 1794 Uder-, Jnder Bøgebierg. — III. [*bø'qbjöʁ'ə*]. MB Bøgebiord; MK 1793 Bøge Bierg; GstMbl Bøgebjerg.

Bøgehøj. I. MB Bøgehøy. — Synes identisk med Bøgebjærg I.

Bønneland. III. MK 1793 Bøn Land. — Land, se Indl.

Dallebæk. IV. [*dalʃəbæk*]. Thurah 1755 Dallerbeck, 1758 Dalebech; MK 1794 Dallebæk, 1794 Dallebæk Høy, Dalibæk Spiald; GstMbl Dallebæk. — Naturforholdene kunde tale for i dette Navn at se Ordet Dal. Udtalens Fortunge-l vil imidlertid være en absolut Hindring herfor, medmindre der efter Dal- har staaet et nu til Ukendelighed reduceret 2. Led, og dette har begyndt med et l eller en Dental, der ved Assimilation med l i Dal- har kunnet indgaa i det ll, som baade Udtalen og de gl. Former viser. Dog kunde man ogsaa tænke paa det jydske Verbum dalle el. dalre „drive, slentre, gaa trægt", el. Subst. daller, „Bulder".

Dam. I. MK 1794 Øster Dam, Væster Dam Skifter. — III. MK 1793 Neder Dam. — IV. [*dam'i*]. MB Westen-, Østen Dam; MK 1794 Norder-, Sønder-, Øster Dam Styker. — Dam, se Indl.

Dambakke. II. MB Dambachen, Dambachet, Dambach Fald. — Fald, se Indl. Bakke er Intetkøn i Østjysk.

Damsagre. I. MK 1794 Dams Agere. — Dam, se Indl.

Damstykker. III. MB de Støcher i dammet; MK 1793 Dams Stykker. — Dam, se Indl.

Drilhøj. IV. MB Drill Løff; MK 1794 Dril Høy.

Drukken Skorsten. I. [*dʁogən ˈsgɔsdʃ'ən*].

Dræt. I. MB Drætt Fald; MK 1794 Drett Deel. — Dræt betyder „det at drage"; her snarest lig Rebdræt, „rebet Jord".

Drøves Made. IV. [*dʁös'əs ma*]. MK 1794 Drøves Maae. — 1. Led snarest Personnavn Dreves; dette synes kendt fra Samsø som Drewitz 1704 (se Fr. Poulsen p. 99). Made, se Indl.

Dyrbjærg. I. [*dyʁbjöʁ'ə*]. Resen 1675 lile-dyr-bierg; MB Dyrbierig; Thurah 1758 Dyrebiergene; MK 1794 Øster-, Væster Dyrbierg; GstMbl Dyrbjerg; Nationalmus 1874 Vester Dyrbjerg; — Ikke af Ordet Dyr, se Dyrhøj 351 og Dyret 353.

Egebjærg. III. [*jï'qbjöʁ'ə*]. MB Jegebierg; MK 1793 Eege Bierg. — IV. [*jï'qəbjöʁ'ə*]. MB Egebierg, Øster Egebierg; Thurah 1758 Eegebierg; MK 1794 Eegebierg, Østen Egebierg; Guiden 1862 Jigebjerg; GstMbl Egebjerg.

Ellebjærg. I. [*æłəbjöʁ'ə*]. GstMbl Ellebjerg. — II. [*æłbjöʁ'ə*]. MB Ellebiergß ag^{r}; MK 1794 Ellebiergs Lykke.

Elmshøj. II. [*æt'mshöʒ'*]. MB Elmbthøy, Westen Elmbthøy, Westen Elm Høy; Thurah 1758 Elenshøy; MK 1794 Elmt Høy, Østen-, Wæsten Elmt Høy; GstMbl Elmshøj; Nationalmus. 1874 Elmehøie. — Synes at indeholde en udvidet Form af Trænavnet Elm: Elmt (Feilberg); sml. Elmitte (i Ømaal). Samsisk har iøvrigt [*ætdi*], sikkert af lignende Oprindelse.

Enemærket. III. [*jænmæʀgə*]. MK 1793 Eenemærket.

Engesballe. IV. [*sdOʒə, titə æŋəsbat'ə*]. MB Stoer-, Lelle Enges Balle; MK 1794 Store-, Lille Engsballe. — Indeholder Eng samt mul. et stærkt forkortet Led, f. Eks. -høj-. Om -balle, se Indl.

?**Eskehold.** IV. MK 1794 Eske Hold. — Trænavnet Ask, jysk esk, æsk. Hold vistnok forskrevet.

Eskemose. IV. [*esgəmu.ɷs*]. MK 1794 Eske Moes. — Trænavnet Ask, jysk esk, æsk.

Fladballe. III. MB Fladballe Fald; MK 1793 Flad Balle. — Om Balle og Fald, se Indl.

?**Fladlænge.** IV. MB Flad Lenge, Sønder Flad Lenge; MK 1794 Flad Lænd; Sønder Fladlænd. — Muligt gengiver g-Formerne i MB blot en Udtale [*læ̨·ŋ̨*], der ligesom Lænd paa MK maa være lig Lænde; om dette se Indl.

Fladmose. IV. MB Fladmuß; MK 1794 Flad Moese.

Foldebjærg. IV. [*fål̥əbjöʀ'ə*]. MB Foldbierig, Folbierig; Thurah 1758 Føllebierg; MK 1794 Follebierg; GstMbl Fuglebjerg. — Saavel Fugl- (Gst) som Fole- udelukkes af Udtalens Fortunge-l; dette tyder snarere paa Ordet Fold, „Indhegning"; dette udtales paa Sydsams [*fo·l̥*] Flert. [*fål̥·əʀ*].

Forten. I. [*fu·ɷʀdən*]. — Jvfr. 353 VI. Forte, æ. da. fortaa, „Kvægvej, Fægang" (Kalkar). Stedet kaldes ogsaa Fælledsvejen, se dette Navn.

?**Fus Stætte Agre.** III. MK 1793 Fus Stætte Agger. — Af jy. Stætte „en Fodstis Gennemgang gennem et Dige". Med Fus- jvfr. mul. Navnet Fusbakke 351.

Fæhøj. III. [*fæhöʒ'*]. MB Synder fæghøi, Lille Fæghøi; MK 1793 Store-, Lille Fæe-Høy.

Fækær. II. [*fæk̥aⁱʀ*]. MB Tuekier; MK 1794 (1) Fæe Kiers Agger, — Stumper, — Moese; MK 1794 (2) Tue Kier Moes, Tue Kiers Stumper. — III. [*fæk̥aⁱʀ*], MB Fielkier spiold, spoel, Fieldkiers enge; MK 1793 Fæe-Kiers Spiæld, Fæe Kiers Enge. — MB's Tue- og Fiel(d)- er aabenbart Fejl for Fæe-. Spjæld, se Indl.

Fælleden. I. [*fæ·təʀi*]. — Navn paa det inddigede Jordstykke udenom Grydenæs. — IV. [*fæ·təʀi*]. — Overgangen fra (aabent) d mellem Vokaler til r genfindes f. Eks. i Tvedet 351 og Hedeagre, se nedenfor. Jvfr. Kort over danske Folkemaal Nr. 68, § 141.

Fælledsvejen. I. [*fæ·təswæj̥'i*]. — Af Ordet Fælled, se foregaaende Navn. Stedet kaldes ogsaa Forten, se dette Navn.

Fællesmosen. I. [*fæt'əsmosi*]. — Indeholder Adjektivet fælles, ikke Genitiven Fælleds-.

Gaasetoft. I. MB Gaase Toft; MK 1794 Gaas Tavt. — Toft, se Indl.

Gadekæret. IV. [*gå·ək̥aⁱʀə*].

Det gamle Dige. IV. [*de gamət di.qi*].

Gammelby. IV. [*gamətbøj̥'*]. MK 1794 Gammel Byes Holm. — Holm, se Indl.

Gammelhave. III. MB Gammel Hafve. — Have, „Dige", se Indl.

Grav. III. MK 1793 Øster-, Nør-, Sønder Grav; Graven. — 2 forskellige Steder i III.

Grettebjærg. I. [*gʁædəbjöʁ'ə*]. MB Grettebierig, Store Grættebierg; Thurah 1758 Grettebierg; MK 1794 Grættebierg; Guide 1862, 1890 Grættebjerg; GstMbl Gretbjerg; Nationalmus. 1874 Grættebjerg, Store-. — Navnet, der er hyppigt i danske Marknavne. synes at indeholde det i norske Stednavne ofte forekommende Led Grett- (se Norske Gaardnavne I, 271; III. 279; & O. Rygh, Norske Elvenavne, 1904, 77 f.); dette er sandsynligvis et gl. grept-, æ. da. greft „Gravning, Grav", hvori ft uregelmæssigt har givet tt som i da. dial. etter „efter". Paa Grettebjærg findes en Gravhøj.

Grottens Mose. II. MK 1794 Grottens Moes Agger.

Grydenæs. I. [*gʁy.ənəs*]. Resen 1675 Grynes; MB Grydernis Sandballe, — Kraag; JSørensen, Thurah 1758 Grydenæs; MK 1794 Grydenæs; VidSelsk, Mansa, Guide 1862, 1890 Grydenæs Odde; GstMbl Grydnæs, Grydnæs Odde. — Af oldn. grjót, „Sten, Grus", der i da. Stednavne giver Gryd- el. Grød-; saaledes all. N. M. Petersen (Saml. Afh., I, 171). Stedet kaldes ogsaa Sandballe Krog, se dette Navn.

Gærdebjærg. I. [*ɟœ.ʁəbjöʁ'ə*]. MB Gierebierig; MK 1794 Gierebierg; GstMbl Gerdebjerg; Guide 1890 Gjerebjerg.

Haardmark Mose. IV. [*hOɐmåʁg ˈmuˑœs*]. — Landsbynavnet Haardmark; se 352, Bebyggelsesnavne. Kaldes i Haardmark Østermose.

?Haldtoft. I. MK 1794 Hall Tavt. — Om Hald og Toft, se Indl.

Hampeland. I. [*hambəlɑ̊'ɳ*]. — Land, se Indl.

?Hattestoft. IV. [*hadəstaˑst*]. MB Hallens Tofft; MK 1794 Hallis-Taut. — Muligt af det gl. Mandsnavn, der indgaar i Hattested, Hattetorp.

Haveagre. I. MB Hafagere; MK 1794 Hav Agere. — III. MB. Hafveagere; MK 1793 Hav-Agere. — Have, „Dige", se Indl.

Hedeager. IV. [*hæʁaɋ'ə, hæʁaqəs mosi*]. MB Heed agere; MK 1794 Hied Agre.

Helvede. I. DFS 1906/2 e Helvede. — Er et Vandhul paa Marken; sættes i Modsætning til Himmerig, se dette u. Bebyggelsesnavne.

Hestebakken. III. [*hœˑsdbagən*]. MK 1793 Hæste Bakken, Høy Hæste Bak; GstMbl Hestebakke.

Hestehave. I. [*hœˑsdhaˈə*]. MB Hestehafuen; MK 1794 Hæst-Haven. — Have, se Indl.

Hestehøj. I. MK 1794 Hæst Høy. — Jvfr. foreg.

Holm. I. [*høˀm*]. MB Holm; MK 1794 Væst-. Lang-, Stakket Holm Stykke. — III. MK 1793 Holmen. — Holm, se Indl.

Horseballe. IV. [*hɔsəbaˀə*]. MB Hoßeballe, Enner H.; Sønden Hoßebalß hauge; MK 1794 Inder-, Uder Hoseballe. — Æ. da. Hors, „Hest". Balle, se Indl.

Hulgaard. I. [*hOlgoˈəʁ*]. MB Huulgaard; MK 1794 Hvolgaad. — Hulgaardskærene. I. [*hOlgosɟaˑʁən*]. — Synes at indeholde Hul el. Hole. Gaard, se Indl.

Hvedeagre. III. MK 1793 Hvede Aggere.

Hyrdelejr. III. [*ɧoˑʁɬæɟ'ʁ*]. — Lejr muligt i den æ. Betydning „Leje, Hvilested".

Hørager. II. MK 1794 Høragger.

Høtoft. III. [*hʏ'ətɑ'ət*]. MB Stoere Hoetofft, Hoeltofft, Sand høitofft, Sandhøis Tofft; Thurah 1758 Høytofts-Mølle; MK 1793 Store-, Mellem Høe Taut, Sandig Høe Taut; GstMbl Høtofte Mølle. — Høtoftsmosen, den indre og ydre. III. [*hʏ'ətɑ'ədsmosi, dœn̥ e̥nə, dœn̥ ujə*]. — Ordet Høj har aabenbart, som Thurahs og de 2 MB-Former viser, været lagt heri, dog maaske kun ved Paavirkning fra et andet Navn Sandhøj. Udtalen og alle øvrige Former tyder nemlig paa et opr. langt ø; dette kan bero paa, at der egl. har foreligget det fra de gl. Love kendte høre toft, høghre toft, der nu (H. Larsen i Aarbøger for nord. Oldk. 1918, 238) fortolkes som „Toft, liggende højere, dvs. længere ude paa Marken".

Kaasbæk. I. JHLarsen, Samsø 1849, Kaasbækken. — Ligger ved Kolby Kaas.

Kakkesholm. IV. [*kagəshɔt'm*]. MB Kackes Holm; MK 1794 Takker Holm. — MK's Form forskrevet. 1. Led uklart. Holm, se Indl.

Karens Kaas. I. E. T. Kristensen DS III,793 Karens Kaas. — Om Kaas, se Indl. Skal være et Landingssted N. f. Kolby Kaas anlagt til Brug for Laboerne (dvs. Folk fra Endelave), naar de skulde til Kolby Kirke.

?Kattrup Stumper. II. MK 1794 Katrup Stumper. Paa Grundlag af den kun paa MK overleverede Form tør man ikke slutte sig til et Stednavn paa -torp; snarere kan der foreligge en Fejl for Katrumpe Stumper. Stump betegner alm. et lille Markstykke.

Kavebjærg. IV. [*ka'əbjörʁ'ə*]. MB Kag Berig; MK 1794 Kauebierg. — Trods MB-Formen næppe af Kag el. Kage, da i saa Fald g maatte bevares. Der findes et jysk kave, men dets Betydninger (Snefnug, Isstykker) synes ikke at passe; der har muligvis dog været et Verb. kave, svar. til oldn. kafa, „svømme under Vandet, synke i".

Kildebjærg. III. [*ʒe'ļbjörʁ'ə*]. MB Kieldbierg, Kildbierg Fald; MK 1793 Kieldberg; Guide 1862 Kjedelbjerg; Guide 1890 Kildebjerg; GstMbl Kjeldbjerg. — Kildebjærg Holm. III. MB Kieldbiergholm, Lille Kieldbiergs Holm; MK 1793 Store-, Lille Kieldberg Holm. — IV. [*ʒe'ļbjörʁ'ə*]. MK 1794 Kieldberg Holm. — Holm, se Indl.

Kilen. II. MK 1794 Kilen. — Jvfr. Kileagre 351.

Kirkeagre. I. MB Kirche ager; MK 1794 Kierke Agger.

Kirkebjærg. IV. [*ʒeʁgəbjörʁ'ə*]. MB Kirchebierig; MK 1794 Kierke Bierg.

Kirkekrog. IV. [*ʒœʁgəkʁɔ'qi*]. MB Kircke Krog; MK 1794 Kierke Krog. — Krog, se Indl.

Klavebjærg, Lille- og **Store-.** IV. [*titə, sdOsə kta'əbjörʁ'ə*]. MB Klarbierig, Klavibierg blocher; MK 1794 Klauebiergs Blok, Klaubierg. — Klave el. klove betegner et Halstræ til Køer; maaske foreligger der en Sammenligning med dettes Form. Stammen i Verbet klage vilde ogsaa lydligt kunne passe. Blok, se Indl.

Klovenhøj. III. [*ktɑ̊snhö'*]. MB Klofftenhøis Fald; MK 1793 Klouen Høye. — Kloven, oldn. klofinn, „kløftet". MB viser Indflydelse af Kløft, kløftet. Fald, se Indl.

Knarholm. IV. MB Knarholm; MK 1794 Knar Holm. — 1. Led er mul. Knar, der i Bornholmsk betyder „Knast, Knude". Holm, se Indl.

Knoldagre. II. MK 1794 Knold Aggere.

Knøsen. III. MB Knosen; MK 1793 Knøsen. — Knøs, se Indl.

?Koldrod. IV. MB Koll-, Kaal Raadet; MK 1794 Koll Roed. — Tolkningen af begge Led usikker; Kold- vel i Betydningen „lille Høj", se

Indl.; -rod maaske snarest lig den i Landsbynavne hyppige Endelse -rød (æ. da. -ruth, oldn. ruð) „Rydning".

Korsagre. IV. MB Kors Agere.

Korsbanken. I. JHLarsen, Samsø 1849, p. 25 Korsbanken. — Anføres i Forbindelse med Kolby Kaas.

Korsbjærg. I. JHLarsen Samsø, 1849, p. 4 Korsbierg; — se Korshøj.

Korshøj. I. [*kɔshö's'*]. MB Korshøy; JHLarsen, Samsø, 1849, p. 24 Korshøi; Guiden 1862 Korshøj (Korsbjerg); GstMbl Korshøj; Trap 1 Kors Bjerg. — En Pige,. Barnemorderske, skal her være nedmanet (E. T. Kristensen DS V, 1246).

Kringelhullet. I. [*kʀeŋəthwOt'ə*]. — Kringel el. Kringle betegner i Jysk „Kreds", dernæst "kredsrund Genstand".

Kringelkær. III. MB Kringelkiær; MK 1793 Kringel-Kiær. — IV. [*kʀeŋəlʒa'ʀə*]. — MK 1794 Kringel Kier. — Se Kringelhullet.

Krogmose. III. MB Kroegmoese; MK 1793 Krog Moese. — Krog, se Indl.

Krogspjæld. I. Krogs spield, Krogsspiald; MK 1794 Væster-, Øster Krogs Spiald. — Krog, Spjæld, se Indl.

Krogsvej. III. MK 1793 Øster Krogs Vej.

Kubehøj. I. MK 1794 Kue Høy. — III. [*ku'hös'*]. MB Kughøi (Agger); MK 1794 Væster-, Øster Kue Høy. — IV. [*ku'hös'*]. MB Kouhøy; MK 1794 Kue Høy; GstMbl Kohøj. — Af disse Former maa Gst's Kohøj udskilles som fejlagtig; de øvrige, ogsaa MB's Kughøi, tyder snarest paa et Forled med langt u. Dette kan bedst være Ordet Kube (jvfr. Kort over danske Folkemaal § 102). Mindre sandsynligt foreligger Kuv el. Kuve (Feilb. har Kove, Molb. Kube, begge Former ved uheldige Tilknytninger til andre Ord), der i Jysk betegner et saakaldt „Udskud" eller „Lude", d. e. en Udbygning paa et Hus. Hertil svarer nøje i svenske og norske Dialekter kuv, i Nyislandsk kúfr. Betydningen er overalt „rund Top" e. l.; det vilde være naturligt, om en saadan, aabenbart ældre Betydning var bevaret i danske Stednavne.

?Kujas Ager. II. MK 1794 Kujas Agger.

Kærsagre. III. [*ʒa'əʀsaqə*]. MB Kiærs Fald Agere; MK 1793 Kiers Aggere. — Fald, se Indl.

Kølkær. IV. [*ʒötʒa'ʀə*]. — Forleddet Køl- er alm. i danske Stednavne. I det mindste i en Del af Tilfældene synes der at foreligge et til oldn. kylr „Kulde" svarende Ord, anvendt enten om koldt Vand i Bække og Kær (Kølbæk, -kær) el. om kold, d. e. sur Jord. Man kan sammenligne den hyppige Brug af de beslægtede Ordstammer kal- og kold- i sv. og no. Navne.

Lammehaven. III. MB Lahmhaufven; MK 1793 Lamme Stykket. — Have, se Indl.

Lammehøj. IV. [*ta'mhös'*]. MB Lamhøy, Lille Lamhøy; MK 1794 Store-, Lille Lamhøy. — Lammehøjs Krog. IV. [*tamɔs'kʀɔ'q*]. — Krog, se Indl.

Langagre. IV. MB Lang Agere; MK 1794 Lang Aggere.

Langebjærg. III. [*taŋbjöʀ'ə*]. MB Langbiergs Ende; Thurah 1758 Langberg; MK 1793 Langeberg Ender, Lang Bierg Bak; GstMbl Langebjerg.

Lange-Ellene. IV. [*taŋ 'ɛtən*]. MB, MK 1794 Lang Ellen. — Ellene, Flertal af Trænavnet El.

Langholme. IV. [*taŋ'hɔt·m*]. MB Lang Holmen; MK 1794 Lang Holm. — Holm, se Indl.

Lavtorn. III. MB Lafton, Lafftoen; MK 1793 Lav Torn. — Torn, „Tjørnebusk". MB viser Dialektens Assimilation af rn til n jvf. Højtorn u. Tornhøj.

Ledspjæld. IV. [*tesbjå'ᵊl̥*]. MB Leed Spield deel; MK 1794 Led Spiald. — Spjæld, Del, se Indl.

Lerager. II. MK 1794 Leer Agger Stumper. — Stump „lille Jordstykke".

Lergraven. III. MB Leergrafften; MK 1793 Leer Grav Agere. — Lergravagre. II. MK 1794 Leergrav Aggre.

Lertoft. III. MB Leertofft; MK 1793 Leer Taut. — Toft, se Indl.

Lille-Løkke. I. [*tetətøgə*]. MB Tofterne i Lidenløche. — Toft, Løkke, se Indl.

Lorput. III. MB Lurput; MK 1793 Lor-Put. — Put er en Biform til Pyt, se Indl. Forleddet er sandsynligvis det lydefterlignende Verbum lurre, der if. Feilb. i Vestjysk bruges om Lyden af rindede Vand.

Lovkilde. III. [*tåʁʒe·l̥n*]. — Løg, „Vand til Brygning" udtales if. Feilb. paa S. Samsø [*låw'*] el. [*løw'*]. Medens den første Form foreligger her, findes den anden skriftligt overleveret ved det nærliggende, aabenbart med Lovkilde sammenhængende Lovkær.

Lovkær. III. [*tåʁʒa'ʀ*]. MB Lofftkiærs-, Løfftkiærs Fald; MK 1793 Løv-Kier. — Hænger sammen med Lovkilde, se dette. Fald, se Indl.

Lovshøj. III. [*tåʁshöʁ'*]. MB Loshøel, Loeshøl, Thurah 1758 Laus Høy; GstMbl Lovshøj. — II. [*låʁshöʁ'*]. MB Loffts Høy; MK 1794 Loushøys Aggre; Nationalmus. 1874 Lovshøi Agre. — Opr. snarest et Personnavn (Lave?), men vistnok paavirket af Navne som Lovkilde, Lovkær; se disse. MB's Former med l kan, hvis det ikke er Skrivefejl, indeholde Ordet Hole, den jyske Form af Hul, el. Høl.

Lushøj. IV. [*lu·shöʁ'*]. MK 1794 Luus Høy. — Ligger ved Stranden, nær Landingsstedet Karens Kaas. Navnet maa sammenstilles med Lushage og Lushavn 351; se disse.

Løghøj. IV. [*lø·qhöʁ' ˌösdən lø·qhöʁ'*]. MB Norden Løghøy, Øster-, Lang Løffve, Løges Halß; MK 1794 Norden Løghøy, Østen-, Lang Løg Høy, Lykkes Hals; Nationalmus 1874 Løghøi; GstMbl Løghøj. — Snarest af Plantenavnet Løg, oldn. laukr. Løges i MB og Lykkes paa MK er sammentrukne Former af Løghøjs.

Madeskifter. I. MK 1694 Maae Skifter. — Made, se Indl.

Markskel. IV. [*masɡæt'ə*]. — I. MB Marsschield, Maarshield, Marschiel-, Marsschield spiald; MK 1794 Maae Skiel, Maae Skiel Spiald. — Det førstnævnte er et Vandløb, der danner Byskel mel. Kolby og Haardmark. Ordet findes i fl. jyske Dialekter i stærkt forkortede Former (Feilb. Mårskjel, „Skel mel. to Byer"); i jysk har det gerne Rodvokalen a; paa Samsø, hvor Mark i Stednavne endnu udtales med å, har det rimeligvis ogsaa haft denne Udtale, at dømme efter de ældre Former.

Mejemose. I. [*mæjmʁ'ɷs*]. MB Meymosefald; MK 1794 Mej Moese. — Af Med, „Grænsemærke", el. meje, „høste", se O. Nielsen, i Blandinger I, 334.

Mellem Vejene. IV. MB Mellum Weyen; MK 1794 Mell Wej.

Mindegabet. IV. [*mẹn̥gav'ə*]. MK 1794 Mind Gabet. — Denne Sammensætning forekommer i æ. da. i Bet. „Munding" (se Kalkar, Mindgab). Jvfr. Mundgabet.

Mundgabet. IV. [*mu̥ŋgav'ə*]. — Ordet anføres i VidSelsk Ordb. i Bet. „Mundaabning". Stedet ligger tæt ved Siden af Mindegabet i den sydl. Udkant af Haardmark By. Gab kunde mul. sigte til et Hul i Husrækken; det hele en billedlig Overførelse fra et Vandløbs Udmunding. En Vej udmunder her. Jvfr. Mundhøj.

?**Mundhøj.** IV. [*mo̥ŋhös'*]. MB Mud høys deell; MK 1794 Mui Høy. — IV. Mundhøjmosen. [*mo̥ŋhösmosi*]. — De ældre Former vakler stærkt, og Navnet mul. givet efter Mundgabet, som ligger nær ved. Baade MB og MK er formodentlig fejlagtige Gengivelser af det stærkt palatale n, der kan lyde som j.

Myrehøj. II. Myre Høys Fald. — Insektnavnet Myre (en Myretue hedder paa Sydsams Myrepold), el. Myr, oldn. mýrr, „Mose".

Mødel. I. MB Møedell; MK 1794 Møe Deel. — IV. MB Mødeelen; MK 1794 Mød Deel. — Af Adj. mø, oldn. mjór, „smal" og Del; jvfr. et Bredskifte overfor et Møskifte 354 IV.

Mølleager. II. MK 1794 Møll Agger. — I. MB nævnes „en liden Vandmølle i den Øster march".

Møllebjærg. I. MB Mølbierig. — IV. [*mötbjöʀ'ə*]. MB Mølle Bierig; MK 1794 Møllbierg.

Mølledam. II. MK 1794 Mølle-Dam-Eng; Guiden 1863, 1890 Mølledams Rende. — Dam, „Dæmning".

Møllehøj. I. [*möthös'*]. Thurah 1758 Mølhøy; Guiden 1862 Mølhøj; GstMbl Møllehøj.

Møllestub. IV. [*möt·sdov'*]. MB Mold stop, Øster Moldstop; MK 1794 Wester-, Øster Møll Stub. — IV. [*möt·sdovs mu·ɷs*]. MK 1794 Mølle Stubs Moes. — Snarest Møllestub, „Foden af en Stubmølle".

Naalehusene. IV. MB Naael Huußen; MK 1794 Naal Huusene.

Nordby Stykker. IV. MK 1794 Nord Bye Stkr. — Jvfr. følgende i III.

Norden Byen. III. MB Stycher Noren byen.

Nørgaarden. IV. [*na·ʀgo'ᵊʀi*]. — Beligg. N. for Haardmark By. Af Gaard i ældre Bet. „Indhegning", se Indl.

Odderballe. IV. MB Oder Balle; MK 1805 Odder Balle. — Af Dyrenavnet Odder; -balle, se Indl.

Oksehøj. I. MB Oxhøy. — Oksehøjs Krog. I. MB Oxis Krog; MK 1794 Offers Krog. — MB Oxis kan dække over en Udtale [*åwsəs*], der i Sammensætn. som Oksehøjs Krog, kan være en forkortet Form af Oksehøjs. Af Dyrenavnet Okse. MK's Form er rimeligvis fejlagtig, mul. under Indflydelse af Personnavnet Offer.

Oksenbjærg. II. [*øqsənbjöʀ'ə*]. MB Oxenbierg, Oxsenbierg: MK 1794 Øxenbierg. — Af Okse, oldn. uxi, som i Genitiv Flertal ellers hedder yxna, æ. da. øksnæ, men som i æ. da. ogsaa maa have heddet uxna, at dømme efter Udtalen i flere jyske Stednavne [*åwsən-*], ligesom ogsaa gl. svensk har Former uden Omlyd. MB's Former tyder paa, at denne Udtale har været til Stede; den nu optegnede er nyere, litterært paavirket; jfr. Øksenbjærg.

Oles Mose. III. [*wOtəs ˈmu·ɷs*]. MK 1793 Olles Moese. — Personnavn Ole.

Ormehøj. I. [*wɔʀmhös'*]. MB Wormhøy; MK 1794 Vormhøy; Nationalmus. 1874 Vormhøi. — Af Orm, i æ. Bet. „Hugorm, Slange".

Overmose. IV. MB Offuer Mooß; MK 1794 Over Moes.

Parrisvand. II. [*paʀis'wąn'*]. MB Paris wand: fald. — Jvfr. Parrishøj 351.

?**Pepperne.** IV. [*pæbəʀ.n*]. MB Pepins Fald; MK 1794 Pæpen.

Pilegaard. II. MK 1794 Pilegaard.

Pilekær. III. [*pj'əłkɜ'ʀ*].

Piletoft. III. [*pj'əłta'st*]. MB Westerpieltofft, Ø. Pi(e)ltofft; MK 1793 Væster-, Øster Piil Taut.

Pilhøj. III. MB Pilhøis-, Smalhøis fald. — Forekommer i MB som Variant af Smalhøj; mul. en Skrivefejl.

Plag. I. MK 1794 Plag. — Plagen forekommer ligeledes i 354, 355, og synes ifl. Udtalen (i Nordby) at være et Enstavelsesord med Stød, som i Form svarer til jy. Plag, m. „ung Hest", der i Vendsyssel ogsaa kan bruges om „Trælejle til Drikkevarer". Snarere bør man dog vist tænke paa et æ. da. plak, laant fra mnt. el. frisisk plak (jvfr. plagge) og anvendt i Bet. „Plet; Græstørv"; jvfr. Brugen af Plet i Stednavne.

Povlsagre. III. MK 1793 Povls Ager. — Mandsnavn Povl.

Præstestumper. II. MK 1794 Præst Stumper.

Ramsebjærg. I. [*ʀamsəbjör'ə*]. MB Ramseberig; MK 1794 Ramsebierg. — Maaske sammentrukket af Ravnshøj Bjærg, jvfr. Ravnsbjærg 351, el. maaske snarere af Ramshøj Bjærg, indeholdende Ordet Rams, „vissent Græs fra Aaret i Forvejen, slet Kvægfoder" (Feilb.).

Ramsherred. I. [*ʀamshæʀ'ə*]. — Den sydl. Del af Kolby. Gadenavn, kendt fra fl. Købstæder og enkelte Landsbyer, mest om berygtede Gader i Byernes Udkanter. Har været sammenstill. med tysk Gadenavn Rammelsberch, „Ophold for usædelige Kvinder", af rammelen, „at parres", der anvendes om Dyr. I svensk bruges Verbet ramsa i samme Bet., og Subst. ramsa „sladderagtig, utugtig Kvinde"; Ordet har sagtens ogsaa været kendt i Dansk, og Ramsherred „de utugtige Kvinders Omraade" kunde da være en Oversættelse af det tyske Gadenavn. Jvfr. Hugo Matthiessen, Gamle Gader, p. 116; O. Nielsen, i Blandinger II, 32.

Ravnsbjærg. II. [*ʀas'nsbjör'ə; ʀas'nsbagəʀ.n*]. MB Raunbierggs Ag^{r}; MK 1794 Ravnbierg. — Se Ravnsbjærg 351 I.

?**Ribberholm.** IV. [*ʀevə'hɔt'm*]. MB Riffuer Holm. — Udtalen tyder paa Ribber- med -r; dette kunde dog mul. tænkes indskudt, saaledes som hypp. paa Sjælland (f. Eks. Tappernøje, Fjennerslev o. lign.). Verb. ribbe bruges f. Eks. om at afrive Hørrens Frøhuse paa en stor Kam, og Stedets Beliggenhed tæt uden for Haardmark By kunde tale for Betydn.: „Hørribbe-plads". Endvidere kunde der være Tale om et Ord med p, f. Eks. norsk rep, „afsides liggende Stykke Land, Landstrimmel", der muligvis ogsaa kan have forekommet i Dansk. Holm, se Indl.

?**Rindebakke.** IV. MB Renjbacke. — Skriveformen nj kunde være en Gengivelse af en palatal Udtale af nn el. nd. Jvfr. Ringebjærg.

Ringebjærg. I. [*ʀeŋəbjör'ə*]. MB Rindeberig; MK 1794 Ringebierg; Gst Ringebjerg. — MB tyder paa Rinde-; et saadant Ord i Bet. „Jordryg, høj Banke" kendes fra danske Stednavne, se O. Nielsen, i Blandinger I, 242; Rind er tilbøjeligt til at gaa over til Ring.

Risbjærg. IV. [*ʀesbjör'ə*]. Resen Riis-bierg; MB Reßbierig; MK 1794 Res Bierg; GstMbl Risbjerg. — Næppe af Ris, idet Udtalen viser et kort e; snarere af Verb. rejse, i jysk alm. [*ʀe's*], samsisk [*ʀj'əs*] „hæve,

løfte", da man her skulde vente kort Vokal i Sammensætningen; jvfr. Lerbjærg, Stenhøj o. fl. 351.

Risene. I. MK 1794 Riisen. — Ris, se Indl.

Rosager. IV. MB Roßager; MK 1794 Roes Aggere. — Usikkert, fordi man ikke kan afgøre, om Rodvokalen er lang eller kort.

Rogsmose. I. MB Rogsmoese; MK 1794 Rovs Moese. — Mul. jysk Roge, „Møgdynge, Korndynge", der ogsaa benyttes i Højnavne, f. Eks. Rogehøj, (Mors, Feilb.); denne Sammensætning kunde foreligge her (Rogehøjs) i sammentrukken Form. Er MK Rovs Mosen det rette, foreligger snarere Plantenavnet Rug.

Rævebakke. IV. [*ræ̆vbagən*]. — Kaldes ogsaa Bedesmarkshøjen, se denne.

Røde Agre. II. MK 1794 Røde Ager. — Vel af Jordbunden (Rødler, Grus el. lign.) eller Bevoksning.

Rødkær. III. MK 1793 Rød Kier.

Rønbjærg. I. [*ræmbjör'ə*]. MB Rønbiereg; MK 1794 Rønbierg; Gst Rønnebjerg, Lille Rønnebjerg. — Med Udtalen jvfr. Brundby [*bræmböj'*]; Sænkningen til *a* er dog paafaldende, den skyldes muligt Paavirkning af Ramsebjærg og Ramsherred i Nærheden. Trænavnet Røn, el. maaske Røn, oldn. hraun, „Stendynge, Stengrund", der dog paa Dansk særlig bruges om smaa stenede Øer og Skær.

Rørhøj. III. [*röræhös'*]. Resen Rørhøy mylle; MB Nør Røehøl, Nør Røehøj, Røehøe, Stoer Røer Hoel, Synder Røer hoel, Røerhøiskroeg; Thurah 1758 Rørhøys-Mølle; VidSelsk Rorhøy M.; MK 1793 Nør-, Mellem-, Sønder Rør Høy, Rør Høy Krog; Gst Rørhøj. — Møllen er omblæst $^{20}/_{12}$ 1824, se JHLarsen Samsø 1849, p. 8. Første Led muligt oldn. reyrr, svenske Dial. rör, „Stenhob, Stensætning", ofte brugt om Gravhøje, eller maaske snarere Plantenavnet Rør; Højen er ingen Gravhøj, og MB's Former Røer Hoel, -høl indeholder maaske et Navn paa et Hul (Jysk hole), bevokset med Rør, liggende sammen med Rørhøj; en saadan Lavning, Vejlen, findes Øst for denne. Krog, se Indl.

Saksløkke. III. MB Flad saus lyche, Høes Safs Lyche; Thurah 1758 Høy-Saz-Lykke; MK 1793 Sax Lykke. — Om Flade- og Høje-Saksløkke (sidstnævnte „ligger paa Banchen", MB) er sammensat med Mandsnavnet Sakse, er tvivlsomt. Løkke, se Indl.

Salen. III. [*så'ti, så·tbagən*]. MB Sallen; Thurah 1758 Saallem; MK 1793 Saalen. Mul. Ordet Sadel, der vistnok bruges i Stednavne om Bakker af en særlig Form, saaledes paa Bornholm Salene, Øster-Larsker Sogn. Samsønavnet er et Hankønsord; Ordet Sadel har paa Samsø skiftende Køn, i Nørdby Hankøn, paa Sydsams Hunkøn, men dette er vel sekundært, for i Oldn. er Ordet Hankøn.

Sandgravene. III. [*så̤ŋgra·sər.n*].

Sandballe. I. MB Sandballe, Sandballe Kraag; MK 1794 Sandballe. — Samme Sted som Grydenæs. Krog, Balle, se Indl. Jvfr. Sandballegaard.

Seljeagre. I. [*sætiaq'ə*]. MB Seliager; MK 1794 Sellie Agere. — Mul. af Selje, „Pil"; man skulde dog her have ventet i el. e som Rodvokal.

Senhøj. I. MB Seenhøy, Seenballe; MK 1794 Seenhøy; Guiden 1862 og 1890 Seenhøj; GstMbl Senhøj. — Muligt jysk sene, „Rodstokken af flere Græsarter", bruges saavel alene som i Forb. Senegræs, „Kvikgræs". Balle, se Indl.

Sivdel. IV. [*syədj'ət*]. MB Siuff deel; MK 1794 Syv Deel. — Del, se Indl.; samme Sted som følgende.

Sivhullet. IV. [*syəhw0t'ə*]. — Af Plantenavnet Siv.

Skaarskifter. I. MK 1794 Skaar Skifter. — Skaar, se Indl.

Skidentoft. I. MK 1794 Skiden Tavt. — Toft, se Indl.

Slaabjærg. I. [*sto'ᵊbjör'ə*]. MB Slaabierig; MK 1794 Slaaebiergs Stie; Nationalmus. 1874 Slaabjerg; Guiden 1862, 1890 Store-, Lille Slaabjerg; GstMbl Store-, Lille Slaagbjerg. — I. Slaabjærgs Holme. [*stobəs 'hɔt·m*]. — Snarest af Plantenavnet Slaa, en i flere Dialekter brugt Benævnelse for Rigsmaalets Slaaen, Prunus spinosa. Mindre sandsynligt en Sammensætn. med Stammen i Verbet slaa.

Smaahøj. II. MK 1794 Smaa Høy.

Smalhøj. III. MB Smaae Støcher Noer-Enden Smalhøis Fald. — Jvfr. Pilhøj. Fald, se Indl.

Smedeballe. I. [*smi·əbal'ə*]. MB Smedballe; MK 1794 Smidieballe; Guiden 1862, 1890 Smedebals Høj; GstMbl Smedeballe Høj. — Balle, se Indl.

Smedeler. III. [*smi·ətæj'ʀ, smi·ətj'əʀ*]. MB Smideleer; MK 1793 Smidie Leer. — Den førstnævnte Udtaleform muligt paavirket af det nærliggende Hyrdelejr, se dette. Endelsen -ler „leret Jordstykke", jvfr. Grudler 354 III.

Smørbjærg. I. [*smörʀbjör'ə*]. MB Smørbierig; MK 1794 Smørbierg. — Af Smør (muligvis i kultisk Bet.: Sted, hvor der i forhistoriske Tider har været ofret Smør, jvfr. O. Lundberg, Smörkullen, i Fataburen 1910, p. 193).

Snoghøj. IV. [*sno·qhös'*]. MK 1805 Snog Høy. — Af Dyrenavnet Snog.

Snækkebjærg. I. [*sne.gəbjör'e*]. MK 1794 Snekkebierg; GstMbl Snekkebjerg. — Se Snækkebjærg 351. Udtalen tyder paa, at Navnet her har været forstaaet som Snedkerbjærg.

Sorrigfuld Toft. IV. MB Sorigfuld Toft; MK 1794 Sorefuld Taut. — Ifl. MB „ond Boghvedejord af rød Sand, hviler 9 Aar". Se 351 II.

Sorte Hul. IV. [*de su·œʀd hw0t*].

Spurvetoft. III. MB Spoere-, Spor(r)e Tofft; MK 1793 Sporre Toft. — Vistnok Fuglenavnet Spurv.

Stenkisten. IV. MB Steen Kisten; MK 1794 Steen Kiist Ender. — Stenkistekæret. IV. [*sdenkiskja'ʀə*]. — II. MB Steen Kiester. — Af Stenkiste, „stensat Rende under en Vej".

Stenrøgelen. I. JHLarsen Samsø 1849 p. 28 Stenrøgelen. — Navn paa 3 Dysser. Se 351 II. Røgel, se Indl.

Stensagre. III. MK 1793 Steens Aggere. — Jvfr. Steensagre 353.

Stensbjærg. I. [*sdj'ənsbjör'ə*]. GstMbl Stensbjerg. — Stensbjærg Hald. I. [*sdj'ənsbjör'ə hal'*]. — Hald, se Indl. Paa Grund af Genitiv-s vilde man snarest antage en Sammensætning med Personnavnet Sten.

Stepperne. IV. [*sdœbəʀ.n*]. — Ligger samme Sted som Pepperne, men maaske egl. sammenhørende med nedenstaaende Stippersmose, der ligger i samme Vang.

Stippersmose. IV. [*sdibəsmu'œs*]. MB Nør stepes Kier; MK 1794 Stippes Moes. — Vistnok Stibordsmose, se 351.

Stolpehøj. I. [*sdɔlphös'*]. MB Stolphøy; MK 1794 Stolp-Høy; Guiden 1862 Stolphøj; GstMbl Stolpehøj. — Af Stolpe, „Tømmerstok", se 351 II.

Studebjærg. IV. [*sduⁱbjör'ə*]. MK 1794 Studebierg; GstMbl Studebjerg.

?Studerøgel. III. MB Styr Rogel Agger; MK 1793 Stude Ryggild. — Røgel, se Indl. Jvfr. 351 II.

Stumperne. III. MK 1793 Stumperne.

Styresholm. I. MB Styrisholm — Muligt Styrhøjs-holm, jvfr. i Nærheden Slaabjærgs Holme. Holm, se Indl.

Svalderhullet. IV. [*swalǝhwØt'ǝ*]. — Jysk svaldre, „at snakke, le støjende", bruges bl. a. om Gaasens, Svalens og Skadens Lyd (Feilb.), og Stedet kunde derfor have Navn efter Vandfugles Skrig.

Svinestistumper. II. MK 1794 Svenstie Stumper. — Stumper, „smaa Jordstykker".

?Sæbesø Agre. I. MK 1794 Sæbe Søe Aggere.

Sælstenen. IV. [*sj'ǝtsdj'ǝni*]; DFS 1906/31 b [*sjælsti'ǝni*]. Fra Dansk Folkemindesamling I, 1908, p. 101 Sælstenen, Sejlstieni, Sielstenen. — Sten i Strandkanten. Har været forstaaet som Sejlestenen, og hører i denne Forbindelse sammen med Sagnet om den hellige Mand, der kom sejlende til Øen paa den. Stenens Beliggenhed i Havstokken gør en Tolkning med Dyrenavnet Sæl rimelig, „Sten, hvor Sælhunde soler sig", og Udtalen lader sig ogsaa forene hermed: i fl. Dialekter udtales Sælhund med j; ved Forskydning af Diftongen faas [*sj'ǝlhuŋ*'], saal. Feilb., Darum. Jvfr. Sælstenen, i Strandkanten, Gøl S., Hvetbo H.

Søllemark Vej. III. [*sötmaʀgs'wœj'*, *sætmaʀgs'wœj'*]. — MK 1793 Sølle Mark Vej. — Se Søllemarksgaard 351 I.

Sønderfald. III. MB Synder Fald. — Mul. samme Sted som Sønder Aas, se Aasen. Fald, se Indl.

Søndermark. IV. [*sǫŋǫmâ'ǝnk*]. MB Søndermarch Fald; MK 1794 Sønder Mark.

Søren Andersens Dam. IV. [*söʀn'ǫŋǫʀ.ns dam'*]. — Udtalen viser Efternavnet Andersen; Dam, „Vandhul", se Indl.

Taggaarden. IV. [*taqgo'ǝʀi*]. — Tag, „Tagrør", jvfr. Tagsø 351 I; Gaard, vistnok i Bet. „indhegnet Jordstykke", se Indl.

Taghulen. IV. [*taqhu'œtn*]. MB Tog Holen, Tag Holen, -Hol; MK 1794 Øster-, Væster Tag Horn, -Holm. — Se Taggaarden. Hule, „Vandhul".

Tangskifter. I. MK 1794 Tang Skifter.

Tavager. III. MK 1793 Tav-Ager. — Snarest Skrivefejl for Toft(ager), der paa MK gerne skrives Tavt. Nær ved flg. Sted.

Tofterne. III. [*ta'sdǝʀ.n*]. MB Tofftene, Toffternes Fald; MK 1793 Tauterne. — I. MB Toftefald, Toften østen byen, Toften Synden byen; MK 1794 Tavter, Øster Toft, Sønder Tavt. — IV. Øster Tatter; MK 1794 Wæster Tauter, Øster Touter. — Toft, Fald, se Indl.

Toftøge. I. MB Taftøge, Tauftøg-, Taufte øg Fald; MK 1794 Toft Øge, Tavt Øgi. — Toft, Øge, Fald, se Indl.

Tokken. III. IV. [*tǫgǫn*]. — Se Indl.

Toppen. III. MB Toppe Follen Agger, Toppe fallen Agger, Thoppe foelens fald; MK 1793 Toppen.

Torbjærg. IV. [*tu'œʀbjör'ǝ*]. MB Thorbierg; MK 1794 Turbierg. — IV. Torbjærgs Kær. [*tu'œʀbjörǝs ɣa'ʀ*]. MB Tørpes Kier; MK 1794 Turbiergs Kier. — Forleddet mul. Gudenavnet Tor, i Stamformen uden Genitivs-s, eller Mandsnavnet Thorth, oldn. Þorðr.

Tornhøj. I. [*tu'œnhös'*]. MB Tornhøy: MK 1794 Tuunhøy; Guide 1862 Tunhøj; GstMbl Tornhøj. — II. MK 1794 Torn Høy. — Tornhøjs

Seller. II. MB Tone Sille Fald, Tonne Sille Agr.; MK 1794 Torn Høys Seller. — III. [*tu'œnhös'*]. MB Høetoens Hoel, Lilletoen Høl, -Hoel; MK 1793 Nør-, Sønder Torn-Høy; Nationalmus. 1874 Sønder Tornhøi; Guide 1862, 1890 Tunhøj; GstMbl Tornhøj. — Tornhøjskæret. III. [*tu'œnhösskja'ʀə*]. — Af Plantenavnet Torn. Selle er mul. det jyske selje, „Pil"; Navnet paa Bevoksningen overført til selve Jordstykket. Den ejendommelige Form Hoel, Høl, som optræder i MB ved flere Navne i dette Sogn, se Højtoft, Lovshøj, Rørhøj, maa vist opfattes som Fejlskrivning el. -læsning for Høj. Fald, se Indl.

Tornrod. IV. [*tonʀu'œ*]. MB Toren roed; MK 1794 Torn Roed. — Endelsen er ifl. Udtalen Rod, oldn. rót, „Rod paa en Plante".

Tortoft. IV. MB Tørtofft deel; MK 1794 Tur Taut. — Del og Toft, se Indl.; muligt samme Forled som i Torbjærg, se dette.

Tranebjærg. I. [*tʀå'nbjör'ə*]. MB Tranbierig; Thurah 1758 Tranebierg; MK 1794 Tanbierg; GstMbl Tranebjerg. — Fuglenavnet Trane, jvfr. Tranemose 351.

Troldebjærg. IV. [*wæsdə tʀålˌəbjör'ə*]. Resen Troll-backe; MB Throllebierg, Wester Throllebierg; Thurah 1758 Trollebierg; MK 1794 Øster-, Wæster Trollebierg; Guiden 1890 Øster Trollebjerg; GstAtl Østerbjerg; GstMbl Øster Troldebjerg. — Af Trold, antagelig fordi der har været knyttet Sagn om Trolde hertil.

Troldehullet. IV. [*tʀålˌəhwOt'ə*]. MB Throlle hull. — Nær Troldebjærg, se dette. Samme Sted som Lorpyt?

Tuekær. II. MB Tuekiers Agr.

Tulesbjærg. III. [*tu'ɫsbjör'ə*]. Thurah 1758 Tullesbierg; MK 1793 Tullisbierg; Guiden 1862, 1890 Tullesbjerg; GstMbl Tullebjerg. — Antagelig af et Mandsnavn Tulir, der foreligger i Tulstrup, Ning Hrd. (1203 Tulistorp), og ogsaa kendes fra svenske Runestene (Liljegren Nr. 296, 333, 600).

?Tyrejord. IV. [*tysəju'œʀ*]. MK 1794 Tyre (Jord?). — Tyrejord er Betegnelsen for Jord, udlagt til Bytyrens Underhold.

Vandsballe. IV. [*wɑnsbaɫ'ə*]. — Balle, se Indl.

Vejagre. II og IV. MK 1794 Wej Aggere.

Vejlen. II. [*wæj'ɫn*]. MB Wed Lengd; MK 1794 Weilænd; — III. [*wæj'ɫn*]. MB Weylen, Veylend; MK 1793 Vej Lænd, Vejle Stykket; Gst Vejlen. — Betegner en Engstrækn., gennemskaaret af Vandløb, mel. høje Bakker; derfor rimeligvis bestemt Form af Hunkønsordet Vejle, æ. da. wæthæl, oldn. vaðill, „Vadested", uagtet de ældre Former nok kunde tyde paa et Vejlænde. Ifl. Sagn, E. T. Kristensen DS II, J. 92, skal der brænde Lys paa Vejlen.

Vesbæk. I. [*wæs'bæk*]. GstMbl Vestbæk. — Af Vese, oldn. veisa, „Pøl, sumpet Sted", se Vesborg 352.

Vibeholm. III. MK 1793 Viib Holm. — I. [*wj'əvhɔl'm*]. MK Lang-, Stakket Viibholm; Guide 1862 Vivholm; GstMbl Vibeholm. Navnet forekommer to Steder i I; Udtaleformen gælder et Jordstykke øst for Kolby. Af Fuglenavnet Vibe. Holm, se Indl.

?Viseholm. III. MB Wiseholmb, Wisseholmb. — Muligvis en Fejlskrivning for ovennævnte Vibeholm, der mgl. i MB. Er det et andet Navn, er det muligt sammensat med Vese, se Vesborg 352; i MB anføres, at

Stedet ligger sidt. Vese, kendes ogsaa som Ord i Dansk, saal. Vese, en Eng i V.-Torup S., V.-Han Hrd.; sst. Vesegaard. Holm, se Indl.

Vrette. I. MB Wrett fald; MK 1794 Wrætt. — Vrette, Fald, se Indl.

Vænget. I. MK 1794 Vænget. — Samme Sted som Værkes Fald.

?Værkesfald. I. MB Werchis fald. — Fald, se Indl.

Ælhøj. IV. [*æ'əlhöʒ'*]. MB Ellhøffued; MK 1794 Ell-Høy. — Næppe Elle-, der skulde have kort æ. Kunde være det jyske æl, oldn. él, „Regnbyge".

Ærtebjærg. I. [*a'ʁdəbjöʁ'ə*]. MB Ertebierig, Ertteberigs Hald; MK 1794 Lille-, Store Ertebierg, Ertebierg Hald, -Spiald; Guiden 1862 Artebjerg; Guiden 1890 Ertebjerg; GstMbl Ærtebjerg; Nationalmus. 1874 Store-, Lille Ertebjerg. — IV. [*sdOəə a'ʁdəbjöʁ'ə*]. MB Erfftebierig deel; Resen Arte-bierg; Thurah 1758 Artebierg; MK 1794 Store Artebierg. — Ærtebjærgsmose. IV. [*a'ʁdəbjöʁsmosi*]. — Om Navnet se 351. Hald, Del, se Indl.

Ærteland. I. MB Ertteland; MK 1794 Øster Erteland. — Se 351.

Øgen. I. Nationalmus. 1874 Øgi. — Endelsen -i kunde tyde paa et Hankønsord i bestemt Form. Øge, se Indl.

Øksenbjærg. III. [*øqsenbjöʁ'ə*]. MB Ogsenbierg, Nør-, Synder Ochsenbierg; MK 1793 Øxenbierg, Nør Øxenbierg, Øxenbierg Ender. — Se 351 I. Om Udtalen jvfr. Oksenbjærg ovenfor, der mul. er samme Navn.

Ølkærbakke. III. [*öłkəbak*]. MB Ølcherbacher, Ølkierblacher, Ølkerbackers Fald; MK 1793 Ølke-Bak. Se 351 V. Kunde være sammensat med jysk øl, „Rem", i Bet. „smal Strimmel Jord" el. lign., men der er iøvrigt Mulighed for flere Forklaringer; jvfr. jy. ølki (?) „Sump, sumpig Eng" (Feilb.).

Ørgryd. I. [*øʁgʁyç*]. MB Ørgrye; MK 1794 Ørgryd. — Ør, se Indl. Gryd, oldn. grjót, „Grus, Smaasten"; om Udtalen jvfr. V. Bennike og Mar. Kristensen, Kort over Danske Folkemaal § 174.

Ørholm. I. [*øʁhɔt'm*]. MB Ørholm Fald; MK 1794 Ør Holmene, Sønder-, Nør Ør Holm. — Ør, Holm, Fald, se Indl.

Østerbjærg. IV. [*östəbjöʁ'ə*]. MB Østerbierg; MK 1794 Øster Bierg.

Østermose. IV. [*ɒsdə'mu'ɒs*]. M 1844 Østermosen. — Kaldes i Pillemark Haardmark Mose.

Østertofter. IV. MB Øster Tatter; MK 1794 Øster Touter. — Toft, se Indl.

353. ONSBJÆRG SOGN.

A. BEBYGGELSESNAVNE.

I. **Bisgaard.** [*bøsgo'ɔʁ*]. LensR 1579—80 Bisgorden; Tingbog 1658 Bispgaard; M 1664 Bisgaarden; Skøde $^{18}/_{5}$ 1672 Bisp Gaard; Resen Bisp-gaard, nu Ny Wis-borg; MB Bispegaarden, Bißgaard; M 1688 Bispe Gaarden; JSørensen Bispgaard; DAtl Bispgaarden; MK 1783, M 1844, Gst Bisgaard. — Egl. „Bispegaard", sml. det hyppige Bistrup, d. e. Biskops-torp; Udtalen med ø skyldes Runding af Vokalen efter Læbelyd. Gaarden laa i sin Tid under Aarhus Bispestol. Griffenfeld kaldte den Ny-Visborg (efter den gamle Borg Vesborg), jvfr. Resen, og optog Navnet i sin Titel, men det fik aldrig Fodfæste, og man vedblev at kalde den Bisgaard.

Holmegaard. [*hɔlmgo'ɔʁi*]. — Holm, se Indl.

Provstens Mølle. Resen 1675 (Kort:) Probstens-mølle, (Tekst:) Proustens-mølle.

II. **Onsbjærg.** [*won'sbjör'ə*]. $^{20}/_{11}$ 1424 Othensberg; $^{5}/_{4}$ 1445 Odensbergh; LensR 1579—80, Mandt 1603 Onsbierg; KronSk 1661 Onsberg, Oensberg; M 1664 Onsbierg, Oensbierg; Skøde $^{1}/_{8}$ 1670 Oensberg, M 1688 Onsbierig; DAtl, M 1844 Onsberg; Gst Onsbjerg. — Af Gudenavnet Odin. Allerede Resen fremsatte (i Manuskriptet til Danske Atlas, Uldall 186 Fol., 423^{r}) denne Tolkning, som gennem Thurah optoges af Werlauff og N. M. Petersen, og som støttes ved nyere Undersøgelser over Gudenavnes Forekomst i Stednavne (bl. a. af O. Nielsen og J. Steenstrup).

Dyrehavegaard. [*dyʁha·ɐ'go'ɔʁ*]. Guide 1863 Dyrhavegaard; GstMbl Dyrehave Gd. — Nyere Navn, aabenbart dannet i Tilknytning til Bakkenavnet Dyret, hvori man (med Urette) har set Ordet Dyr. Se Naturnavne.

Egelund. (Hus). Postadr8 Egelund. — Se Naturnavne.

Fredenslund. (Gd.). GstMbl Fredenslund.

Lykkens Prøve. (Gd.). Guide 1863, GstMbl, Postadr8 Lykkensprøve.

Løkkestrupgaard. [*løgɔsdʁob'go'ɔʁ*]. Guide 1863 Løkstrupgaard; Guide 1890 Løkkestrup Gd.; GstMbl, Postadr8 Lykkestrup Gd. — Navnet er, sikkert ikke før 19. Aarh., dannet med den i middelalderlige Landsbynavne hyppige Endelse -(s)trup, og i Tilknytning til Løkkebjærg, Navn paa en Bakke tæt ved Gaarden.

Toftegaard. (Gd.). [*ta·ɔdə'go'ɔʁ*]. JHLarsen Samsø 1849 Toftegaard; ETKristensen DS II, B, 152 Taftegaard; Gst, Postadr8 Toftegaard.

Tvedbjærg. (Gd.). Postadr8 Tvebjerg. — Se Naturnavne, Tvedbjærg.

Villumsborg. (Gd.). [*wæɛlmsbɔʁ'ə*]. Guiden 1863 Vilhelmsborg; GstMbl, Postadr8 Villumsborg. — Personnavn Villum.

Bakkely (Gd.), **Bækkelyst** (Hus), **Christianelund** (Gd.), **Elsesminde** (Hus), **Haabets Vink** (Hus), **Klemmensminde** (Hus), **Kornhøj** (Gd.), **Kvindens Ly** (Hus), **Lundsgaard, Vestervang** (Hus), nyere Navne, anførte i Postadr8.

III. **Tanderup.** [*tɑŋəʀəp*]. $^{20}/_{11}$ 1424 Thundørp; $^{5}/_{4}$ 1445 Tumdorp; LensR 1579—80, Mandt 1610, KronSk 1661 Tonderup; Mandt 1603 Tunderup; M 1664 Thonderup; MB Thanderup; M 1688, DAtl, VidSelsk, MK 1811, M 1844 Tanderup; MK 1783, Mansa, Guide 1863 Tannerup; Gst Tandrup. — Navnet er ikke identisk med det oftere forekommende Tannerup; a er nemlig, som alle Former ældre end MB viser, her opstaaet af o el. u, vistnok som Følge af en Vokalafrunding, der ofte finder Sted i Samsisk (Taftebjærg for Tofte-, osv.). Hvis Formen Tumdorp 1445 er rigtig, er første Led snarest det æ. da. Mandsnavn Tumi, der ogsaa foreligger i Tommerup og Tommerød (sv. Tommarp, Tommaryd). Forbindelsen md maa i saa Fald tidligt være assimileret til nd, hvoraf igen ved en regelmæssig Overgang Udtalens Fortunge-n. Jvfr. m. H. t. Lydudviklingen Janderup, V.-Horne Herred, nu udtalt [*jɑŋəʀɔp*], 1295 skrevet Jamthorp. Er derimod Tumdorph en Skrivefejl for Tundorph, foreligger det Mandsnavn Tonni, der indgaar i Tonnæthorp (1231), nu Tunderup, Karleby S., Falsters Sønder-Hrd. Sidste Led er thorp, „Udflytterby".

Holmslund. [*hʌl'mslʊɳ'*]. GstMbl, Postadr8 Holmslund.

Sibrandgaarden. [*sibʀɑŋgɔ'ˀʀi*]. E. T. Kristensen DS III, 2194, 2297 Sibrandsgaarden. — Af det opr. tysk-hollandske Personnavn Sibrand. Ifl. E. T. Kristensen, anf. St., skal her have været nedgravet en Skat, over hvilken der brændte Lys, kaldet Sibrandslyset.

Toftegaard. Gst, Postadr8 Toftegaard. — Ligger ved Tofterne, se Naturnavne.

Cathrinedal (Gd.), **Christensminde** (Gd.), **Granhøj** (Hus), **Nørregaard, Petersborg** (Gd.), **Solvang** (Gd.), **Tranelund** (Gd.), nyere Navne, anførte i Postadr8.

IV. **Selsinggaarde.** [*sæltsəgɔ'ˀʀ*]. LensR 1579—80 Selßinggordt; Mandt 1603, M 1664 Selsinggaard; KronSk 1661 Selsingaarde; MB Selsinggaard, de smaa stycher wed Selsøe grd.; JSørensen Selsegaar, Selsøegaard; VidSelsk Selsing Gde; MK 1783 Selsinggaarde; M 1844 Selsingegaarde; Gst Sælsing Gde. — Efter de ældste Former egl. Navn paa en enkelt Gaard. De ældste Former tyder paa et -ing-Navn, men Udtaleformen tillader vanskeligt en saadan Udledning. Den stærke Svækkelse i den ubetonede Mellemstavelse tillader dog ingen sikker Slutning.

Vesterholm (Mejeri), nyere Navn, anført i Postadr8.

V. **Vadstrup.** [*wɑ̂'ˀsdʀɔp*]. LensR 1579—80, Mandt 1603 Wadstrup; KronSk 1661, M 1664 Wastrup; MB Wadstrop; M 1688 Wadstrup Gaarde; DAtl Vaadstrup; MK 1783 Vadstrup-Gaarde; M 1844 Wadstrup; Gst Vadstrup. — Af thorp, „Udflytterby". 1. Led er enten et Mandsnavn (Tilnavnet Vaði, der saa maatte have antaget stærk Bøjning) eller maaske snarere Ordet Vad, „Vadested" (der maaske ogsaa foreligger i

Vostrup, Lønborg S., N.-Horne-Hrd.; sml., at man i Sverige har Vadstorp, Vadsbro ved Siden af Vadtorp, Vadbron).

Holmegaard. [*hɔtmgo'ᵊʀi*]. — Holm, se Indl.

VI. **Toftebjærg.** Alm.: [*ta·ʁdəbjöʀ'ə*], i Toftebjærg, Onsbjærg, Alstrup og Besser: [*ta·dəbjöʀ'ə*]. 20/11 1424 Thoftæberg; 5/4 1445 Thofftberghe; LensR 1579—80 Tofftebierg; Mandt 1603, 1610 Tofftebierg; KronSk 1661 Tafteberg; M 1664 Tafftebierg; M 1688 Taftebierg; VidSelsk, Mansa, M 1844 Taftebjerg; Gst Toftebjerg. — Toft, all. i 17. Aarh. udtalt [*ta·ʁd*], se Indl.

Hellemose (Gd.). Postadr8 Hellemose Gd. — Se Naturnavne.

Tundbo Hus (Hus). Postadr8 Tunbo Hus. — Af Tundbo, „Beboer af Øen Tundø".

Lille-, Store-Vorbjærg (Huse). Postadr8 Lille-, Store Vorbjerg Huse. — Se Naturnavne.

Frederikshaab (Gd.), **Højlundsgaard**, **Strandly** (Hus), **Strandlyst** (Hus), **Taftebjerggaard**, anførte i Postadr8.

VII. **Stavns.** [*sdaʁ.ns*]. 20/11 1424 Staffnes; LensR 1579—80 Staffuens; Mandt 1603 Stauffns; KronSk 1661 Staufns; M 1664 Staffns, Staffuense; M 1688 Stous Gaarder; DAtl Stavnsgaarde; VidSelsk, M 1844 Stauns; Gst Stavns. — Mens Navnets sidste Led sikkert er Næs, er det næppe muligt at afgøre, om 1. Led har været Stav eller Stavn (saaledes allerede Thurah); begge Ord indgaar ofte i Stednavne, det sidste anvendt om høje, fremspringende Formationer (Stavnshoved ved Grenaa). — Jvfr. det mytiske Stedn. ór Stafnsnesi, Helgakviða Hundingsbana I, 23.

B. NATURNAVNE.

Aalekær. II. [*o·ətḫa'ʀ*]. MB Aare Kier; MK 1794 Aal Kier. — Formen i MB vistnok Fejl for Aael. Vel af Fiskenavnet Aal.

?**Aansballe.** II. MB Aans Balle; MK 1794 Onsballe. Balle, se Indl.

Aasrøgel. VII. MK 1793 Aas Rygild. — Aas og Røgel, se Indl.

Abildgaard. I. [*aviḷgOstøgən -mosi*]. MB Abild gaarden, Abelgaards Moesen; Guiden 1863 Abildgaardsløkken, -mose; GstMbl Abildgaards Mose. — Af æ. da. apældgarth, „Frugthave"; Løkke og Gaard („Indhegning"), se Indl.

Agerup Krog. VI. [*aqəʀəb kʀo'q*]. MB Agerup Wey; MK 1793 Aggerup Ryggild. — Muligvis forskellige Jordstykker, benævnte efter Belliggenhed i Retn. af Byen Agerup. Krog og Røgel, se Indl.

Albuekrogen. VII. Delingsplan 1792 Alboe Krogen.

Almishøj. III. MB Wed Almis Høy; MK 1783 Korte-, Lange Almeshøy. — II. MB Almus Bierg, Almus Biergs Ende; MK 1794 Ellemoes Bierg. — II. MB Elmes Tofft; MK 1794 Ellemes Taut. — II. MB Almus Høi; MK 1794 Ellemes Høy. — Almisgrave. II. [*atməs'gʀa·ʁ*]. —

Toft, se Indl. Forleddet kunde maaske være Plantenavnet El, der dog i Jysk udtales med æ-Lyd; det er da rimeligvis et ældre Ellemose, der er blevet omtydet til Almisse allerede i det 17. Aarh.

Andeager. III. MB An Ager; MK 1783 And Agre. — Maaske Fuglenavnet And.

Andemosen. VI. [*ąɳəmosi*]. — Af Fuglenavnet And.

Anderses Høj. II. [*ąɳəsəshös'*]. MB Anders Høy fald; MK 1794 Ander Høys Aggere. — Mandsnavnet Anders.

Angantyrshøj. I. Guide 1863, Nationalmus. 1874 Angantyrs Høj; GstMbl Angantyrshøj. — Skal være Navn paaa to Høje her. Navnet er antagelig givet i 19. Aarh. under Paavirkning af Sagaen om Angantyrs og Hjalmars Kamp paa Samsø.

Baaredam. VI. [*bo·ʁdam'*]. MK 1793 Borre Dam. — Baarer og Dam, se Indl.

Baarer. VI. MB Smalboe Agr., Brede Boe; MK 1793 Smale-, Breed Bore. — Baarer, se Indl.

Baasekær. VII. [*bO·əsɻa'ʁ*]. MB Boß Kiær; MK 1793 Baas Kier Agger. — Maa ifl. Udtalen gaa tilbage til et Baase- med langt aa. Mul. af Baas i Bet. „Stald", jvfr. Baasebakken 351.

Banehøj. VI og VII. [*bå·nhös'; sǫɳə bå·nhös'*]. MB Synder-, Nør Baun Høj; Thurah 1758 Baunhøy; MK 1793 Sønder-, Nor Baanhøi; Nationalmus. 1874 Baanhøi; Guiden 1863 Bavnehøj; GstMbl Baanhøj. — Af Bane, se Indl. Det er dog oftere blevet opfattet som Bavnehøj, og kunde ifl. Udtalen ogsaa være Barnehøj.

Bastemose. VI. MK 1793 Lille Baaste Mos Agre, Store Baaste. — Formerne viser den dialektiske Forlængelse foran -st og tyder paa Baste, „en Samling Træer"; om dette, se O. Nielsen i Blandinger I, p. 327, jvfr. ogsaa Baskekrog og Basteballe 351.

Bebelille. III. MB Bebe Lille; MK 1783 Bevølille. — Et b eller bb skulde i Udtalen give [v], og det er derfor muligt, at MK er en Gengivelse af Udtalen. Antagelig er Forleddet stærkt sammentrukket paa Grund af, at Hovedtrykket har hvilet paa Efterleddet. Det kunde være et Bybjærg- eller Bøgebjærglille (baade Bybjærg og Bøgebjærg findes i III), og være en mindre Bakke, liggende i Nærheden af en af disse; jvfr. Bøghøjlille i 354 IV.

Birkehøj. I. [*bi̯·ɛʁgəhös'*]. — V. [*bi·əʁgəhös'*]. MB Biercke Høys Aggr.; MK 1783 Birkehøys Agre; Gst Birkehøj. — Af Trænavnet Birk, eller muligt Mandsnavnet Bjarke.

Bishøj. I. [*bøshös'*]. Resen Bys-høy; MB Bøes Høy; JSørensen 1690—91 Bøshøy; Thurah 1758 Bishøy el. Bispe-høy; MK 1783 Bisshøy; Gst Bishøj. — Højen ligger ved Bisgaards Mark, og Navnet hænger ganske sikkert sammen med dette og gaar tilbage til et ældre Bispe-høj.

Bjælken. V. [*bjætgən*]. MB Tyer Jorden wed bielcken.

Bjælkerende. I. [*bjætgəʁɶ'ɳ*]. — V. [*bjætgəʁɶɳ'n*]. Gst Bjælkerende. — Bjælkeskifterne. V. [*bjætgsgyədəʁ.n*]. — Bjælken er antagelig et Gangtræ over Bjælkerenden, der atter har Navn efter denne. Bjælkeskifterne ligger ved Bjælken. Om Tyrejord jvfr. 352.

Bjørnedam. V. [*bjøndam'*]. MB Wed byorn danß borer; MK 1783 Lange-, Vestre-, Østre Biørndams Agre; Guide 1863 Bjørnedamsmose; GstMbl Bjørnedam. — Jvfr. Bjørnedam 351 II. Baarer, se Indl.

Blaa Baarer. II. MK 1794 Blaae Borer. — Baarer, se Indl.

Blokkerne. V. [*blɔgøʁ.n*]. MB blockerne. — Blok, se Indl.

Boesløkke. VI. MB Boes lyke; MK 1793 Baas Lykke. — Forleddet muligt Personnavnet Bo, eller jvfr. Baasekær ovfr.; om -løkke se Indl.

Boghvedestubben. VII. MB Boghuede stuben; MK 1793 Bog Hved Stub. — Plantenavnet Boghvede; Efterleddet Stub, oldn. stubbr, i Bet. „Stubmark".

Boldemose. VII. [*bål'mu'œs*]. MK 1793 Bold Moes Aggere. — Første Led kunde være Ordet Bund, der paa Samsø udtales [*bål'*], el. Bolle „rundt Lerkar"; et æ. da. Bulde, „Bullenskab, Byld" ligger maaske nærmere, og Betydningen maatte da være: „den raadne Mose".

Boløkke. II. [*boʊ'løgə; bu'løgə*]. MB Lille Bau-, Bou Lyche, Inger Bou Lyche, Ouder Bau-, Bou Lyche; MK 1794 Lille-, Store-, Yder Bou Lykke. — Løkke, se Indl. Paa Grund af Stødet i Udtalen er Navnet næppe sammensat med Bue eller Bug, snarere med Personnavnet Bo eller Stammen i Verbet bo.

Borresholm. II. [*bɔʁəs'hɔl'm*]. MB Boris Holm; MK 1794 Borre Holm. — Muligt et Borghøjs- eller Borgsholm. Holm, se Indl.

Bredager. VII. [*bʁi'əaq'ə*]. MB Bred ager; MK 1793 Breed Agger.

Bredebaarer. II. [*bʁi'əbɔgə*]. MB Bræ Baare, Brebaare. — VI. Brede Boe; MK 1793 Breed Bore. — Udtalen i II har Brede Blokker; om Baarer og Blokker se Indl.

Brede Egebjærg. II. MB Bred Eege Bierg, Bre ægebiere; MK 1794 Breed Eegebierg.

Bredeholm. III. MK 1783 Bredeholm. — Holm, se Indl.

Brede Stykke. VI. MK 1793 Breed Stykke.

Brede Vejskel. III. MB Bræ Weis Schils Fald; MK 1783 Smaae-, Brede Vejskier. — Fald, se Indl.

Bredsten. VII. MK 1793 Breed Steen.

Bredøksen. II. [*bʁi'əöʊsən*]. MB Bred Øxen; MK 1794 Breed Øxe. — Muligt Ordet Bredøkse, „Tømmermandsøkse" (Feilb.); Jordstykket kunde have faaet Navnet efter sin Form, der kan have mindet om et Økseblad.

Bregneballe. III. MB Breggenballe; MK 1783 Bregnballe. — Af Plantenavnet Bregne. Balle, se Indl.

Bregnebjærg. II. [*bʁæ'qnbjör'ə*]. MB Brægen Bierg, Bregenbiere Fald; MK 1794 Bregenbierg; Guide 1863, Nationalmus. 1874 Bregenbjerg; GstMbl Bregnebjerg. — VII. [*bʁæ'qnbjör'ə*]. MB Bregenbierg, bagen bierg; Thurah 1758 Bregenbierg; MK 1793 Bregenbierg. — Af Plantenavnet Bregne, jvfr. 351. Fald, se Indl.

Bregnetoft. VI. MK 1793 Bregen Taft. — Af Plantenavnet Bregne. Toft, se Indl.

Bremhøjs Agre. I. MK 1783 Bremhøis Agre. — Forleddet vistnok æ. da. breme, „tornet Vækst", det samsiske bræmer (Flertal?), en Brombærart (Feilb.).

Broges Hule. II. MB Brogis scholle, -skolle; MK 1794 Broges Huel. — Vistnok et Broges Hule, ligesom 352 II, der er fejlagtigt opfattet i MB. Det kunde være en stærkt sammentrukken Form af et Navn som Brogaards Hule el. lign.

Bremeholm. II. [*bʁeməˈhɔl'm*]. — Muligt et Bremhøj Holm, se Brem-

høj. Holm, se Indl. Eller en Hentydning til det københavnske Bremerholm.

Bulbro. II. [*bʊlbʁOs'*]. MK 1794 Bollbroe Blokker. — Se Bulbro 351. Blokker, se Indl.

Bunkeløkke. II. [*boŋgəløgə*]. MB Bunche Lyche; MK 1794 Bonke Lykke. — Løkke, se Indl. Ligger paa en høj Bakke Syd for Dyret. Bunke i Jysk alm. om Dynger af Sne, Møg, Korn o. lign. i Svensk bl. a. om Tuer i Moser, hvilken Betydning Steenstrup (Indl. Studier p. 269) anser for den karakteristiske i danske Stednavne; ifl. Vidensk. Selsk. Ordb. Bunke ogsaa om Sandbanker i Havet og om Jordbanker.

Bybjærg. III. MB Bøbierg; MK 1783 Bye Biergs Ager. — Jvfr. 351.

Bygaal. III. [*byqo'əl*]. MB Byegaulle, Byegaale; MK 1783 Bygaaels Agre, Roul Lange ved Bygdalshave. — Forleddet rimeligvis Plantenavnet Byg, jvfr. Rugaal, som ligger i Nærheden. Endelsen er muligt samme Ord, som oldn. ál, „Rem, Stribe", og brugt i Betydn. „smal Jordstrimmel".

Bygdalshave. III. MK 1783 Bygdahlshave. — Have, „Gærde", se Indl. -dal er vistnok Fejl for -aal, se foreg. Navn.

Bækagre. I. [*bœgaqə*]. MB Bech Agre; MK 1783 Beks Agre. — Jvfr. 351 III.

Bøgebjærg. I. [*bø·qbjöʁ'ə*]. JSørensen Bøgebierg; MB Bøyebierg; MK 1783 Bøgebierg; M 1844, Gst Bøgebjerg. — IV. [*bø·qbjöʁ'ə*]. MB Bøge biere Ager; MK 1783 Bøgeshøys Agre; Gst Bøgebjerg. — 2 Steder i III. [*bø·qbjöʁ'ə*]. MB Bøgebiere; Thurah 1758 Bøgebierg; MK 1783 Bøgebierg, Bøgebiergs Agre; Guiden 1863 Bøgebjerg; Gst Bøgebjerg. — Jvfr. 351.

Bøgelund. I. [*bø·qlʊŋ'*]. MB Baglunds Blocher. — Blok, se Indl. Ligger ved Siden af Egelund, og er, trods MB's Form, sikkert sammensat med Trænavnet Bøg, MB-Formen maaske af Bog-. Flere andre Navne tyder paa ældre Skovbevoksning her.

Bøgeløkke. I. [*bø·qəløgən*]. Guiden 1863 Bøgeløkken. — Nær Bøgebjærg. Løkke, se Indl.

Bøgeshøj. V. [*bøqəs'hös'*]. MK 1783 Bøgeshøys Agre; Guiden 1863 Bøgeshøj. — Bøges- er antagelig Trænavnet Bøg efterfulgt af et til Ukendelighed sammentrukket Ord, der har endt paa -s eller staaet i Genitiv, eller oldn. bóki, „Bøgebevoksning".

Dalen. II. MB Dahlen, Dahl, Dall. — VII. MB Dalen; MK 1793 Dagen.

Damsagre. V. MK 1783 Dams Agre. — Dam, se Indl.

Danseholm. VI. MK 1793 Dans Holm. — Jvfr. Dansebjærg 351 III. Holm, se Indl.

Debelbaarer. IV. MB Diøbell Baare, Neyer Dibøll el. Diøbel Baare; MK 1783 Develbaar. — MB Neyer, „nedre". Debel og Baarer, se Indl.

Debelkær. VII. [*deqthwOt'ə*]. MB Døbel Kier; MK 1793 Debel Agger. — Den nuvær. Form Degelhullet maa anses for en i nyere Tid sket Forvanskning. Debel, se Indl.

De brune Høje. II. [*di 'bʁu·ən 'höw·*]. — Brun, antagelig paa Grund af Lyngbevoksning el. Jordfarven.

Den gamle Jord. V. [*dęŋ 'gamət ju'œʁ*].

Det søvnige Hul. VI. [*de söənə hwOt*].

Dodeløkke. III. MB Dodelyche. — Plantenavnet Dodder, „vild Hør", eller maaske Skrivefejl for Dødeløkke. Løkke, se Indl.

Donnemose. II. [*donəmu'œs*]. MK 1794 Donne Moese. — Forleddet muligt en sammentrukken Form af Plantenavnet Dunhammer eller, som det ogsaa hedder paa Jysk, Donnemor(s). Har det sidste Ord foreligget, Donnemors-mose, vilde et Svind af Mellemstavelsen lettes ved, at den begynder med samme Lyd som Slutningsstavelsen.

Drengenes Løkke. I. [*dʀœŋəns løgə*]. MB Drengens Blocher; MK 1783 Drengens Blok. — Navn paa et Stykke Eng. Dreng staar muligt her i Bet. „Tjenestekarl". Blok og Løkke, se Indl.

Drønshøj. III. [*dʀønshöʊ'*]. MB Drøns Høyes Fald; MK 1783 Drønshøy. — Drønshøj Vraa. II. [*dʀønshöʊ*]. MB Drøns Høi Vraa; MK 1794 Dronsi Vraae. — Drønshøj Lange. II. [*dʀønsəˈlaŋ*]. MB Dryns Høy Lange; MK 1794 Dronsi Lang. — Et jysk Verbum dromse bruges i Bet. „være langsom i Arbejdet, drive, nøle", og et Navneord Droms el. Dromse bruges om en langsom, træg Person, en Tosse; Former med -n (drynse) forekommer ogsaa; det kunde være et Navn paa et Sted, hvor Bønderne eller Tjenestefolkene laa og sov eller drev, i Stedet for at arbejde. Fald, Vraa, se Indl.; Lange antagelig „lang Ager".

Dybekær. II. MB Dyb Kiær; MK 1794 Dyb Kier. — III. [*dyfkəˈʀ*].

Dyret. II. [*dyˈʀə*; Feilb. *diwˈʀə*]. Resen Ons-bierg-dyr; MB Dyren; JSørensen 1690—91 Ohnsbier dyr; Thurah 1758 Dyret el. Onsberg-Dyr; Gst Dyret. — Se Dyrbjærg 351. Naar Navnet er blevet opfattet og skrevet som Dyret, er det antagelig fordi det har haft et Efterled f. Eks. -høj (Digerhøj), som er blevet afslidt til [*ə*], der i Lyd er faldet sammen med det bestemte Kendeord i Intetkøn. Jvfr. Løghøj 352. Ifl. Sagnet (DFS 1906/23 Top. 353) skal det have faaet Navnet, fordi Bakken ligner en Dyreryg. Endvidere skulde Bakken have et andet Navn, som ikke maatte nævnes, da der saa skete en stor Ulykke (Tabunavn); kun tre Mennesker vidste dette Navn.

Ebbeshøj. VI. MB Ebis Høj; Thurah 1758 Ebeshøys Mølle; VidSelsk Eveshøy M.; MK 1793 Ebes Høys Agre. — Vistnok Personnavnet Ebbe, der ofte paa Jysk udtales [*æ.vi*], og denne Udtale ligger tydeligt til Grund for de ældre Former.

Egebjærg. II. [*jiˌyəbjöʀˈə*]. MB Inden-, Sønden-, Nør Ægebierig; Thurah 1758 Egebierg; MK 1794 Eegebierg; GstMbl Egebjerg. — II. MB Eege Biergs Kroge; MK 1794 Eegebiergs Krog. — Krog, se Indl.

Egelund. I. [*jiˈəqtuŋˈ*]. Thurah 1758, MK 1783 Egelund Skov; Guide 1863 Egelund.

Egeskov. I. [*jiˈəqsgåʊ'*]. MB Lille Eskou.

Elledeagre. VI. [*æłə*]. MB Ellide Agr.; MK 1793 Elle Agre. — MB's Form tyder paa et Ellede, af Trænavnet El samt æ. da. with, „Skov".

Elledebakke. VI. [*æłəbɑgən*]. — Nær Elledeagre, se ovfr.

?Elmers Stub. III. MB Elmers Stob, -Stoch; MK 1783 Omes Stob.

Elmsbjærg. I. VidSelsk Elmisbierg M.; JHLarsen Samsø 1849 p. 4 Elmsbierg. — Jvfr. Elmshøj 352 II.

Esbenshøj. III. [*æsbənsˈhöʊ'*]. Resen Hespel-høy, Hospel-høy; MB Heppen Høyes Fald; Thurah 1758 Hospelhøy; Guiden 1863 Esbenhøj; GstMbl Esbenshøj. — MB Heppen antagelig Skrivefejl for Hespen. Forleddet er Hespel snarere end Hospel, at dømme efter den nuvær. Udtale. Hespel er vistnok sammensat af et stærkt afslidt Ord med h som Begyndelsesbogstav (Herre-, Heste- el lign.) og Ordet Spjæld (se Indl.); dette vilde

i denne svagt betonede Stilling, hvor Trykket hviler paa sidste Led, kunne svækkes til -spel; Trykkets Plads gør det ogsaa mere forstaaeligt, at Navnet ved Omtydning har kunnet ændres fra Hespelhøj til Esbenshøj. Nu forstaas det som Mandsnavnet Esben; der gaar Sagn om, at en Viking af dette Navn skal ligge begravet her med en stor Skat (E. T. Kristensen, DS III, 2379).

Fiskersti. VII. MB Fisker Sti, Vden Fisker Sti, Uder-, Midel, Jnder fischerstie; MK 1793 Store-, Mellem-, Small Fæstie, -Fæestie. — II. [*fesgə sdiʒ*]. MB Fisker Stie; MK 1794 Fiske Stie. — MK Fæstie er antagelig Skrivefejl el. Omtydning. Fiskersti er paa Samsø en sædvanlig Betegnelse for en Sti, som fører fra Landsbyen til Kysten.

Fladbakken. II. [*flɑ̊·bagən*]. Gst Fladbanke.

Flasken. IV. MB Flaskerne; MK 1783 Flasken. — Se Flasken, 351 II.

Flinteskifterne. III. MB Flintz-, Flinte Schiffterne. — Ligger ifl. MB nær Stranden, til Dels under Vand; Forleddet antagelig Flint, „Flintesten", her vel med Henblik paa Strandbreddens Stenlag.

Florekær. II. [*flu·œʁkʒa'ʁ*]. MK 1794 Flor Kier. — Flor kendes fra skaansk og bornholmsk og mange germanske Sprog i Bet. „Gulv"; i tysk findes desuden et Flur med Betydningen „Eng", der er af samme Rod; det kunde tænkes, at Ordet paa dansk Grund ogsaa har forekommet med denne sidste Betydning.

Fokkesager. VII. [*fogəs'hös'*]. MB Inder-, Uder fochis ager; Delingsplan 1792 Fokkes Moese, -Aggere; MK 1793 Inder, Yder Fokkes Agger. — Fok betyder fl. Steder i Jylland „det sidste Korn, der høstes". Ordet Fok, „trekantet Sejl" kunde ogsaa foreligge, billedligt brugt om et trekantet Stykke Jord; saaledes bruges det i Frisland (Torp, Nynorsk etym. Ordb.). Men da Trykket ligger paa Endestavelsen, kan Forleddet være temmelig stærkt sammentrukket, f. Eks. af Fogedgaards-Ager; det sidste maaske det sandsynligste.

?Foldebaarer. III. MK 1783 Follbaar. — Baarer, se Indl. Om Forleddet er Fold el. muligt Fole, lader sig ikke afgøre.

Forpagteragre. V. MK 1783 Forpagter Agre.

Forten. VI. [*fu'œʁdən*]. — Drivevej for Kreaturer, mellem Toftebjærg og Stranden mod Vest. Se Forten 352 I.

Fogsbakken. II. [*fOqsbagən*]. Gst Foxbakke. — Samme Sted som Lille-Løkkebjærg. Ifl. stedlig Tradition skal Bakken have Navn efter en Karantænesoldat fra Kidholm, Jens Fog el. Fuchs, som i Beg. af det 19. Aarh. henrettedes her.

Frydenshøj. VII. [*fʁy'dənshös'*]. MB Brydens Høyden; Thurah 1758 Gryenshøy; Nationalmus. 1874 Frydenshøy; Gst Frydenshøj. — MB Brydens er antagelig Skrivefejl for Grydens-, og Navnet er oprindelig et Grydenæs, jvfr. Grydenæs 352; Beliggenheden ved Kysten taler for -næs Den nuværende Form maa skyldes en Omtydning i 19. Aarh.

Fuglesang. VI. [*fOɑ̊tsaŋ'*]. MK 1793 Fugelsang Wej. — I LensR 1579/80 nævnes en Hans ienß fulesang fra Toftebjærg, som muligt kunde staa i Forb. med dette Sted; desuden anføres Fuglesang som samsisk Slægtnavn hos Fr. Poulsen, Samsø, p. 100.

Fugletiende. III. [*fOɑ̊ttɛ̨n*]. MB Fogeltøng; MK 1783 Fugle Tønde. — Fugletiende, „Tiende af Fjerkræ" (Feilb.). Udtalen tyder paa Tiende;

det er sagtens tidligt blevet forstaaet i Overensstemmelse med Nordbymaalets [*tęɳ*], „Tønde“.

Fælleden. VI. [*fæ·ɫəʀi*].

Gaardstedet. I. [*gɔsdœj'ə*]. MB Gaard Stedit. — Se Gaardsted 351.

Gaaseager. VII. MB Gaas Agere, gaas ager, gaase ager; MK 1793 Gaasi Aggere. — Jvfr. 351.

Gaasehals Agre. II. MB Gaas Hals Aggre; MK 1794 Gaas Halsen. — Gaasehals er ikke sjæld. som Marknavn (F. Eks. Lumsaas, Højby S., Ods Hrd.) og sigter sandsynligvis til Jordstykkernes langstrakte, smalle Form.

Gadehøj. VII. [*gå·əhös'*]. MB Gade høyen; MK 1793 Gade Høy. — Beliggende tæt ved Stavns By; Gade bruges saavel om Vejen gennem Byen som om al den udyrkede Jord, der ligger indenfor Bygærdet.

Gadekæret. VI. [*gå·əɫa'ʀə*].

Galtemose. II. [*gåɫdəmu·œs*].

Galtensspjæld. II. MB Gantens Kielld; MK 1794 Galten Spiald. — Navnet staar mul. i Forbindelse med Galtemose ovfr., men MB's Form er mærkelig; dog skifter n og l hyppigt ad rent lydlig Vej, i jysk saaledes baade Galæble og Ganæble (Feilb.), og MB's Gantens- kunde være en Udvikling af denne Art, men om Efterleddet er Kilde el. Spjæld (se Indl.), lader sig ikke afgøre. Er MB rigtig, maa Forleddet vel være Gante, „Tosse“.

Gammelholm. VII. [*gaməthɔl'm*]. Resen 1675 Gammel-holm; MB Gammel Holm; JSørensen 1690—91, Thurah 1755 Gammelholm; MK 1811, M 1844, Gst Gammelholm. — Holm, se Indl.

Gammeljord. VII. MK 1793 Gamel-Jord; Delingsplan 1792 Gammel Jord, Gammel Jords Moese.

Gammelløkke. III. [*gaməɫøgə*]. MB Gammel Lyche. — Løkke, se Indl.

Gammelskov. I. [*gaməɫ'sgås*]. MK 1783 Gammel Skoven; Gst, E. T. Kristensen DS VIII H 200 Gammelskov.

Gammeltoft. III. [*gaməɫta·st*]. MB Gammeltofft; MK 1783 Gammel Toft Agre. — Toft, se Indl.

Giseløkke. II. [*gi·əstøgən*]. MB Giess Lycke, Giese Lyecke; MK 1794 Giis Lykke, -Krog. — Jvf. Gise Jenses Bakke 355. Gise er et Tilnavn, kendt fra Samsø og Jylland; Løkke, se Indl.

Granhøj. III. Gst Granhøj. — Muligt egl. Grandehøj, jvfr. 351.

Gravager. III. MB Graff agre; MK 1783 Oven Graven. — V. [*gʀaɜaqəʀ.n*]. — VI. MB Graf Agr.

Græsballe. III. MB Lille-, Store Gresballe; MK 1783 Smaae-, Store Græsballe. — Balle, se Indl.

Grødkrogen. III. [*gʀøkʀɔ'qi*]. MK 1783 Grød Krogen. — Krog, se Indl.

Guldager. IV. MK 1783 Guld Agre. — V. [*guɫaq'ə*]. MB Guld Agr.; MK 1783 Guld Agre. — Jvfr. 351.

Gærdekrog. VI. MB Gjerd Krog; MK 1793 Lille-. Store Gier Krog. — Krog, se Indl.

Haldager. III. MK 1783 Hald Agre. — IV. MB Halden; MK 1783 Hald Agre. — VI. [*haɫaq'ə*]. MK 1793 Halden, Hald Agre. — VII. MB Hal Agre, Hal Ager; MK 1793 Hald Agger. — Hald, se Indl.; Udtalen af Navnet i VI viser snarest et Halvager, dette skyldes antagelig en senere Omtydning.

Halden. V. MB Under Haldenn, J Mellem Haldenn og Solbierg; Thurah 1758 Hald. — Hald, se Indl., og jvfr. Haldager ovfr.

Hampeland. II. MK 1794 Hampe Land. — VI. [*hambətą̊'ŋ*]. MK 1793 Hampe Land. — Af Plantenavnet Hamp; Land, se Indl.

Haveagre. IV. MB Haff Agere; MK 1783 Hav Agre. — Have, „indhegnet Stykke", se Indl.

Havedige. IV. MB Haff Dige. — Se Haveagre og Havdiget.

Haveengen. II. [*ha·ʁæŋ'ən*]. MB Hauff Eng; MK 1794 Hav Engen. — Udtalen tyder paa Have, se Indl. Men Engen ligger ved Havet, og de ældre Former viser Hav-; maaske beror Udtalen paa en Omtydning.

Havreland. VII. MB Haufre Land, Øster-, Wester hafr land; MK 1793 Smaae-, Stoer Hauglænd. — Land, se Indl.

Hedeskallen. VII. Delingsplan 1792 Heede Skalden, Skalden, Den Nordre Heede Skalde. — Jysk Skalle, „nøgen Lyngbakke mellem Kær og Hede; øde Stykke Mark uden Plantevækst" (Feilb.).

Hellemose. VI. [*hætəmu'ɷs; hætəmʁshöʁ'; hæt·mʁsˈhɔt'm; hætəmʁssgyʁdəʀ.n*]. MB Øster Hel Moes Høj, Lille Helmoes Høj, Hel Moes Holm, Lang Hølmøsse Høj; MK 1793 Breed-, Lille Helle Mose Høy; Nør-, Store Helle Mose Holm, Lang Helle Mose-Høi. — Forleddet muligt Adj. hellig, og Navnet skulde da minde om gammel Naturdyrkelse i førkristelig Tid. Holm, se Indl.

Hessellænde. VI. MB Hessel Lenge; MK 1793 Heisel Lænde. — Af Plantenavnet Hessel (MK viser den jyske Dialektform) og -lænde, se Indl.

Hestensbjærg. II. MB Hestens Bierg Fald; MK 1794 Hæstens Bierg. — Af Hest (paa samsisk i Bet. „Hingst"). Dog kunde der paa Grund af Genitivformen være Mulighed for et Personnavn svar. til oldn. Hersteinn, eller der kunde foreligge et sammensat Ord paa -sten med forkortet Forled.

Hestevad. II. MB Heste Wad; MK 1794 Hæstvad.

Hjerresholm. VII. Thurah 1758 Hierres-Holm. — Ifl. Thurah Navn paa en Holm ved Hjortholm. Enten Navn paa en af de ganske smaa Holme ved denne, el. Trykfejl for Hundsholm el. lign.

Hjortholm. VII. [*hjɔʀdhɔt'm; hjå·ᵊʀthɔt'm; hjo·əʀthɔt'm*]. VJb 1231 (13. Aarh.) Hiortholm; FrlReg 1523 Hiortthollm; KronSk 1661, LensR 1579—80, Resen, MB, Thurah 1755, MK 1811 Hiortholm; JSørensen 1690—91 Jortholm; Gst Hjortholm. — Forleddet er Dyrenavnet Hjort. Jvfr. Kidholm 351; om -holm, se Indl.

Hjulhøj. VI. [*hyʁ·thöʁ'*]. MB Jull høyd; MK 1793 Lille-, Store Hiulhøj — Forleddet Hjul; dette antages af Gudmund Schütte, i Festskr. til Evald Tang Kristensen 1917, 147 at have været brugt som Betegnelse for Solskiven, og de hermed sammensatte Navne kunde da bære Minde om gl. Soldyrkelsen.

Holmagre. II. [*hɔt·maqəʀ.n*]. MK 1794 Nor Holm, Nør Holm Aggere, Sønder Holm Agere. — Holm, se Indl.

Holmlund. III. [*hɔt·mtu̯ŋ'*]. GstMbl Holmslund. — Holm, se Indl.

Horsedebel. VII. MB horse døbel; MK 1793 Hosse Debel. — Af æ. da. Hors, „Hest", der i jyske Dialekter fortrinsvis bruges i Bet. „Hoppe", og Debel, se Indl.

Hovdiget. V. [*håʁ·di·q*]. MB Wed Hafdieget. — Hovdige, „Dige om en Hovmark", en Herregaardsmark, paa hvilken der gøres Hoveri. Dette

Hovdige, hvoraf der endnu 1918 saas Spor, begynder langs Sydsiden af Bisgaards Jorder og løber i Retn. af Tranebjærg.

Hulager. III. MB Holl agre; MK 1783 Hvol-Agre. — Ill. Hulagerstene. [*hwOtaqəˈsdj·ən*]. — Forleddet Navneordet Hul.

Hundsholm. VII. [*huŋ'shɔt'm*]. Resen Hunds-holm; JSørensen 1690—91 hunsholm; Thurah 1755, MK 1811, Gst Hundsholm. — Holm, se Indl.

?**Hushøj.** III. MB Huus høffd; MK 1783 Hunds (?). — Efterleddet mul. jysk Høvd, „Forager", men kan ogsaa være en mere pyntelig Skriveform for Høj, saaledes som det ikke sjældent træffes i MB. MK mangler aabenbart Efterleddet.

Hverreløkkesmose. VI. [*hwɛʀ·tøgəsmu·ɑs*]. — Indeholder snarest et Hverre, beslægtet med oldn. hvarf og hverfi, og Verbet hverfa, „dreje". Ord af denne Stamme bruges i Stednavne i flere Betydninger, paa Shetland om en Afkrog, i oldn. om Næs, i Jysk (Vendsyssel) om Aabninger i Klitrækken, i svensk „indhegnet Mark" (se Sverges Ortnamn, Älvsborgs Län VII 2, p. 28). Løkke, se Indl.

Hyldeagre. II. MB Høll agere, Synder Ægebierig Høllagere; MK 1794 Sønder-, Nør Hyld Aggere.

Hyldestub. VII. MB Hyllestux, hylde stuben, Jnder hyldestuben; MK 1793 Lang Hyld Stub. — Plantenavnet Hyld; om Stub jvfr. Tornstub 351.

Højen. VI. [*höʒ'i, ta·dəbjöʀəˈhöʒ'*]. — En Høj midt i Toftebjærg By (derfor ogsaa kaldet Toftebjærg Høj), sagtens den, der oprindelig har givet Anledning til Bynavnet Toftebjærg.

Højs Dam. II. MK 1794 Høys Dam. — Dam, se Indl. Da Forleddet ved Dam i saa mange Tilfælde er Personnavn, kunde her være Sandsynlighed for Personnavnet Høj, der kendes fra Samsø (FrPoulsen p. 101).

Højstene. III. [*höʒˈsdj·ən*]. MB Høy Steen; MK 1783 Høysteen. — VII. MK 1793 Høv-Steen. — Udtalen viser Flertal.

Hølbakke. IV. MB Høll Backe. — Af Høl, se Høllet, el. Hyld.

Høllet. VI. E. T. Kristensen DS V, 77 Høllet. — Høl, oldn. hylr, bruges i Jysk og Bornholmsk om dybt Sted i en Aa; i norske og svenske Dial. ogsaa om et lille Morads.

Igelkær. VI. [*i·ətɧaˈʀə*]. — Igelkærs Høj. VI. [*iɭɧɛsˈhöʒ'*]. Thurah 1758 Ildkiershøy; MK 1793 Ilkiers Høy; Guiden 1863 Iltershøj; GstAtl Ildershøj; GstMbl Igelkjær Høj. — Af Dyrenavnet Igle, Guiden har opfattet palatalt k som t. Ejendommeligt er, at det sidste Navn, skønt dannet af det første, i Modsætning til dette har Fortunge-l; det maa bero paa en Assimilation, der lettere foregaar i ubetonet Stilling.

Indlænds Jord, -Led. II. MB Indlends-, Indlendtz Ley, Inglengs-, Indlings Jord, Ind Lendings Jord; MK 1794 Indlænds Jord, Nør-, Sønder Indlænds Leed. — Indland el. Indlænde, „Jord nærmere Byen" (modsat Udjorderne).

Ingerehule. VII. [*eŋəʀəˈhu·ɑt*]. MB Jngerhuul; MK 1793 Jngere Huule. — 1. Led er uklart, kan ikke være Kvindenavnet Inger.

Kaashøj. II. [*ko·əsbagən*]. GstMbl Kaashøj; Nationalmus. 1874 Kaashøj, Koesen Agre. — Kaas, se Indl.

Kagager. VII. MB Kag ager; MK 1793 Kag Agger, Kag Agger Kier. — Forleddet vel enten æ. da. Kag, „Skampæl", eller Kage.

Kalveagre. V. [*kałaqəʀ.n*]. — Nord f. Kalvehave.

Kalvehaven. V. [*kałəha·ʊi*]. — Tæt N. f. Vadstrup By.

Kalvegaards Agre. IV. MB Kallgaardtz Agere; MK 1783 Kalv Gaards Agre. — Om Gaard, „Indhegning", se Indl.

?Kalvsløkke. III. MB Kals Lyche; MK 1783 Store-, Vestre-, Østre Kauslykke. — Løkke, se Indl.

Karlskold. I. [*kå'ɫskål'*, *kaɫ'skål'*]. J.Sørensen 1690—91, Thurah 1755, MK 1811, Gst Karlskol. — Af Mandsnavnet Karl. Om Kold, se Indl.

Karussedam. VI. [*ka'ʀusdam'i*]. — Dam, se Indl.

Kildeager. VII. [*næskɛ'ɫ*]. MK 1793 Kield Agger. — Udtalen viser: Næskilde.

Kildespjæld. II. MB Kield Spiall. — Spjæld, se Indl.

Kirkeagre. II. [*kjæʀgaqəʀ.n*]. MB Kirche Aggre; MK 1794 Kierke Aggere.

Kirkeballe. III. MB Kierche balle; MK 1783 Kirkkeballe. — Balle, se Indl.

Kirkegaarden. VI. [*kjæʀggo'əʀi*]. — Ved Kysten. Er der begravet en druknet?

Klasbeløkke. II. [*ktasbə'løgə*]. MB Klasbye Lyche; MK 1794 Klasbye Lykke. — III. [*ktasbə'løgə*]. MB Caspe Løche; MK 1783 Nordre-, Kroget Klasbierg Lykke. — De ældre Former tyder paa Klavsbyløkke el. Klavsbjærgløkke; paa Gr. af Trykkets Plads paa sidste Led er den stærke Sammentrækning mulig, jvfr. Borbjærg 351. Første Led kunde ogsaa være Klasebær, et jysk Navn for en Brombærart (Feilb. u. Klajsbær). Løkke, se Indl.

Klitten. VI. [*ktɛdi*].

Klovenhøj. II. [*ktåsnhös'*]. MB Klaffuen Høy Fald; MK 1794 Klouen Høye; GstMbl Klovenhøj; Nationalmus. 1874 Klounhøi. — Kloven, oldn. klofinn, egl. Participium af kljúfa, „kløvet".

Klovhøj. VII. MB Klouer høy; MK 1793 Klou Høy. — Muligt samme Navn som foregaaende; MB's Form da Fejl for Klouen. Eller af Subst. Klov, dannet af Verbet kløve, der findes i forsk. Betydninger, „kløvet Stykke".

Klovsten. VI. MK 1793 Klou Steen. — VII. MB Klou steen; MK 1793 Klou Steen. — „Kløftet Sten"; sml. Klovhøj.

Klæppen. II. MB Kleppen udi Klasbye lyche, Kleppen el. Klepen Wester och Øster Ertebierig; MK 1794 Artebierg Klippen. — Klæp, oldn. kleppr, bruges i Jysk og Bornholmsk, i svenske og norske Dial. i Betydningen „Klump, Klods". Her foreligger, som oftere i jyske Marknavne, Betydningen „lille Jordstykke"; sml. de to Betydninger af Ordet Blok, se Indl.

Knolden. II. MB, MK 1794 Knollen.

Knordal. II. [*knoʀdaɫ*]. MB Knor Dal.

Knudskær. VI. [*knuj'skja'ʀ*]. MK 1793 Knuds Kier, Hunds Kier.

Knuds Rode. II. [*knuj'sʀo'ə*]. MB Knuds Roede, -Rode; MK 1794 Knuds Roed. — If. et Sagn (E.T. Kristensen DS IV, 105) skal en Kong Knud her have holdt Raad. I Virkeligheden beror Navnet paa, at Sognene paa Samsø var inddelte i Roder (se Feilb.), om hvilket der navnlig i Nordby er bevaret Minder.

Kolsig. VII. [*kɔtsi 'bak*, *kɔtsi 'tip*]. Resen Kulhøy; MB Kuls høy, Kor-

ses Bache, Synder-, Miller-, Inder Kaarsbache; Thurah 1758 Kalshøy; MK 1793 Kolsiig Bak, Søndre-, Mellem-, Nordre Kolsiig Bak; Gst Kolsig Bakke. — Resen's Form er en Fejl for Kulshøy; Flertallet af MB-Formerne synes omtydede til Kors-. De nyere Former -sig [-*sĭ*] beror paa Sammentrækning af Genitivs -s og Ordet Høj. Det opr. Forled er maaske, som Thurah's Form antyder, Karl, og da snarest Mandsnavnet; Personnavne er hyppige foran -høj. Jvfr. dog ogsaa no. Dial. kolse, „rundagtig Top". — Om Tip, som Udtalen har jævnsides med Bakke, se Indl.

Kontrollør-Baarer. III. MK, Delingspl. 1783 Controlleur-baarerne. — Baare, se Indl. Forleddet hentyder sagtens til en Toldembedsmand; en saadan nævnes 1734 i Onsbjærg.

Korsagre. II. MB Kaars Aggre; MK 1794 Kongens Aggere?

?**Kragagre.** IV. MK 1783 Krag Agre. — Muligt Fejl for det hyppige Krogagre.

Krogager. II. [*kʀo.qaq'ə*]. MB Kraag Ager; MK 1794 Krog Aggere. — II. MB Krog Aggre; MK 1794 Krog Aggere. — II. Krogagersvej. [*kʀo·qaqəswœj'i*]. — III. MB Krogs-, Krogeagre, Lille Krogagre; MK 1783 Smaae-, Store Krog Agre. — V. MK 1793 Krog Agre. — VI. MK 1793 Krog Agre. — VI. Krogagers Mose. [*kʀo·qaqəs ˈmu·œs*]. MK 1793 Krog Ager Mose. — VII. [*kʀo·qaqə*]. MB Krog Ager, Smaa Krog ager; MK 1793 Smal Krog Agger. — Krog, se Indl.

Krogede Agre. II. MB Kroget Aggre Ø. ved Dyren; MK Krog Aggere. — Dyren, d. e. Dyret; se dette Navn.

Krogskærs Agre. V. MK 1783 Krogskiers Agre. — Krog, se Indl.

?**Kællingpel.** VII. MB Kiellingpel. — Læsningen af sidste og 3die sidste Bogstav usikker. Spjæld?

Kæmpegraven. VII. Thurah 1758 Kiempe-Graven.

Kønspjæld. VI. MB Kiøns Gioll; MK 1793 Kiøns Spiald. — MB's Form viser en Fejlskrivning af Ordet Spjæld [*sbjɑ̈ˀl*]; om dette, se Indl. Forleddet indeholder muligt Verbet kørne, „afhase (Byg)", med regelmæssig samsisk Assimilation af rn til n, eller maaske Tillægsordet køn.

Laaddenhøj. II. [*ło·nhös'*]. MB Laffuen-, Lauen Høy; MK 1794 Lodden Høy. — II. Laaddenhøjs Bakke. [*lo·nəsˈbak*]. — II. Laaddenhøjs Hul. [*lo·nəsˈhwɔ̆t*]. IV. Laaddenhøjs Agre. MB Lauen Høys Agere; MK 1783 Søndre-, Nordre Laanhøys Agre. — Forleddet er Adj. laadden, der paa Samsisk udtales [*lo·ən*]; det bruges ofte i Stednavne i Betydn. „bevokset" (især med Buskvækst).

Laagen. VII. If. Optegnelse af Fr. Poulsen (DFS 1906/2e) Navn paa en stor Sten paa Store-Vorbjærg, der 1884 blev anvendt til Trappesten ved Apoteket i Tranebjærg.

Laageagre. V. MK 1783 Loeg Agre.

Lahøj. II. [*łahös'*]. — Forleddet maaske Lad, der forek. i mange Forbindelser i Bet. „Stillads" o. lign.; oldn. hlað, „Stabel, Hob" o. lign.

Lammedams Løkke. I. Guiden 1863 Lammedamsløkken. — Dam, Løkke, se Indl.

Lammeholm. II. MB Lamb Holm; MK 1794 Lam Holm, Lamholm Blokker. — Holm, se Indl.

Lammekilde Spjæld. VI. MK 1793 Lamme Kields Spialt. — Spjæld, se Indl.

Lammeløkke Gravene. III. [*ta·mtøgəs gʀa·ʁəʀ.n*]. MB Stoer-, Lille Lamme Lyche; MK 1783 Store-, Lille Lamlykke. — Løkke, se Indl.

Lampemade. III. [*tambəˈmaɿ*]. — Made, se Indl. Forleddet er snarest Langbaare, idet Agrene her ifl. Delingspl. 1783 synes at hedde Lang baarer.

Langager. I. [*taŋaqə*]. — III. [*diˈtaŋ·aqə*]. — IV. MB Lang Aggere, Neyer Lang Agere; MK 1783 Lang Agre. — VI. [*taŋaq'ə*]. MB Lang Agr.; MK 1793 Lang Agre. — VII. [*taŋaq'ə*]. MB Lang ager, Synder Langager; MK 1793 Inder-, Yderste Lang Agger.

Langbaarer. III. Delingsplan 1783 Langbaarer. — Baarer, se Indl.

Langballe. III. MB Langė balle; MK 1783 Langballe Agre. — Balle, se Indl.

Langbjærg. VI. [*taŋbjöʀ'ə*]. MK 1793 Langbierg Mose, Langbierg Kier, Vester-, Øster-, Mellem Lang Bierg; GstMbl Langbjerg.

Lange Ringebjærg. III. MK 1783 Lange Ringebierg. — Se Ringebjærg.

?**Lange Rævekærs Ager.** I. MB Lang Refkierß Agre. — Muligt Skrivefejl for Refbierß, se Rævebakker.

Lange-Vretter. I. MB Lang Wrettr; MK 1783 Lange Vrat. — Vrette, se Indl.

Lasses Løkke. II. MK 1794 Lasses Lykke. — Løkke, se Indl.

Lerager. VI. [*tɛʀaq'ə*].

Lerkær. II. [*li·ᵊɣaˈʀ*]. MB Lee Kier; MK 1794 Lee Kier.

Lilleholm. VII. [*tithɔt'm*]. Gst Lilleholm. — Holm, se Indl.

Lille-Løkke. I. MB Lille Lyche; MK 1783 Lille Lykke. — IV. MB Lille Lycke; MK 1783 Nordre Lille Lykke Blokker. — Løkke, se Indl.

Lille-Rave. II. MK 1794 Lille Rave. — Jvfr. Nørre- og Sønder-Rave.

Lynghøj. VI. [*tøŋhöʁsmaʀgəŋ; -sgyʁdəʀ·n*]. MB Øster lung Høj, Wester lung høj, Store lung høj, lung Højs Spield; MK 1793 Vester-, Øster-, Nordvest Lynghøi, Lyng Høis Spield. — Udtalen har Lynghøjsskifterne ved Siden af Lynghøjsmarken. En Del af MB-Formerne viser den i Sjællandsk alm. Form Lung. Spjæld, se Indl.

Lærkens Bjærg. II. [*tæʀgənsbjöʀ'ə*]. MB Lerckens Biere, -Bierg; MK 1794 Lærkensbierg. — Indeholder snarest det ret alm. Tilnavn Lærke; Navnet maa da sammenstilles med Buskensbjærg 351 III og med københavnske Navne som Knippens Bro, Vibenshus og Brokkens Bod (af Personnavnene Knip, Vibe og Brok, med efterhængt Artikel). Formen [*tæʀgəns*] er den ægte gl. maskuline Genitiv, idet -ens svarer til oldn. -ins. Jvfr. om Navneskik paa Dyrsland Dansk Navneskik 1899, p. 74.

Løkkebjærg, Store- og Lille-. II. [*sdoʁə, tetə tøgəbjöʀ'ə*]. MB Lycke Bierig, -Bierg; Thurah 1758 Lychebierg; MK 1794 Lykke Bierg; Guiden 1863, 1890 Løkkebjerg. — Lille-Løkkebjærg kaldes ogsaa Fogsbakken, se denne. Løkke, se Indl.

Løkkedige. II. MB Lycke Dige. — Løkke, se Indl.

Løkken. III. [*tøgən*]. — VI. [*tøgən*]. — Løkke, se Indl.

Made. II. [*må·ə*]. — Made, se Indl.

Madehøj. VI. MK 1793 Maa Høi. — Udtalen kan have været [*måˈ*] eller [*må·ə*]; se Indl. under Made.

Maden. VI. [*måˈən*]. Guiden 1863 Maen; Gst Maden. — Om Mad(e), udtalt med Stød, se Indl.

?**Madekær.** II. Guide 1863, 1890 Maagekjær. — Guidernes Form gengiver muligvis en Udtale [*mɑ̊ˑə-*], dvs. Made, se Indl.

Madespjældet. II. [*mɑ̊ˑəsbjɑ̊ˑələ*]. MB Maas Biold; MK 1794 Maae Spialdt. — III. [*mɑ̊ˑəsbjɑ̊ˑələ*]. MB Maars Biold; MK 1783 Maespiel. — Made, Spjæld, se Indl.

?**Marksølv.** IV. MB Marsille, Mar Sieele; MK 1783 Vestre-, Østre Marksellie. — „Marseller", opr. „Marksølv-agre" findes anvendt som Betegnelse for Agre, egl. af en bestemt Størrelse, svarende til et ældre Jordbeskatningsforhold, baade paa Fyn og i Østjylland; se K. Rasmussen i Hist. Tidsskr. 8. R., V, p. 210 ff.

Mejlesholm. I. [*mæj.ɫəsdhɔɫ'm, mæj'ɫshɔɫ'm*]. Resen 1675 Mellumholm; Thurah mellemste Holm; VidSelsk, MK 1811, Mansa Meilesholm; GstMbl Mejlsholm; GstAtl Mejlesholm. — Første Led er medelst, „mellemst"; sml. Resens Form og Ydersteholm ndfr. Holm, se Indl.

Mellemløkke. I. Guide 1863 Mellemløkken. — Løkke, se Indl.

Mesand Stykker. II. MK 1794 Mesand Styker. — Muligt Ordet Mesan, med Hensyn til Sejlets Form; Fok og Klyver kan paa lignende Maade indgaa i Marknavne.

Middellund. VI. MK 1793 Meil Lunde. — Af Lund el. Lænde?

Mogenseshøj. I. [*muˑœnsəshös', moˑənsəshös'*]. GstMbl Mogenshøj; Nationalmus. 1874 Mogenshøi.

Moseagre. III. MB Mosse agre; MK 1783 Moes Agre.

Moseholm. III. MK 1783 Moesholm.

Myragre. II. [*mɣʀaqəʀ.n*]. MB Myrre-, Myre Aggre; MK 1794 Myr Agere. — Af Myr, „Mose" el. muligt af Dyrenavnet Myre.

Møholm. III. MK 1783 Møeholm. — Se følgende Navn.

Mødholm. II. [*møhɔlm*]. MB Mødɐ Holm, W: Mød Holm, Offven Mød Holm; MK 1794 Mød Holm. — Indeholder rimeligvis, ligesom det foregaaende Navn, det gl. Adjektiv mø, oldn. mjór, „smal". Holm, se Indl.

Møgelmose. III. [*møqɫmu'œs*]. MK 1783 Møegel Moese; M 1844 Møgelmose; Guide 1863, 1890 Møglemose; Gst Møgelmose. — Af møgel, oldn. mikill, „stor".

Mølleagre. V. MK 1783 Mølle Agre.

Møllebakke. II. MK 1794 Møllbak. — VI. [*mötbagən*].

Møllebjærg. II. [*mötbjöʀ'ə*]. Thurah 1758 Molbierg; MK 1794 Møllbierg.

Møllespjæld. VI. MB Mølle Spield; MK 1793 Mølle Spiald. — Spjæld, se Indl.

Mølletoft. III. MB Møl Thofft; MK 1783 Mølle Tofte Agre. — Toft, se Indl.

Naverskaft. VII. MB Nau schifft; MK 1793 Naur Skaft. — Hvis Formen paa MK er rigtig, maa Navnet betyde: „Skaftet paa et stort Bor (Naver)". Samme Navn findes i Besser 354 og i Norge; se K. Rygh i Norsk Hist. Tidskr. I, p. 106.

Nederdel. III. [*nœjədj'ət*]. MB Næder Deehls-, Dils agr ; MK 1783 Vestre Deel Agre. — Del, se Indl.

Nedre Løkke. IV. MK 1783 Nedre Lykke. — Løkke, se Indl.

Niels Halses Høj. VI. [*nɛɫs'haɫ's*]. MB Norden Helßis Høj; Thurah 1758 Nielshaldshøy; MK 1793 Nordre Niels Hals. — Synes dannet af et Personnavn: Niels Hals; Hals som Tilnavn, maaske egl. Bynavnet Hals,

findes brugt paa Samsø o. 1700 (FrPoulsen, p. 100). MB's Form maa være en Fejl, idet Helßis enten kan staa for Nielses el. for Halses.

Næs. VII. [*næs*]. MB Nes høy; MK 1793 Næs Agger.

Næskilde. VII. [*næsʃe'ʃ*]. — Se Kildeager.

Nordenbys Agre. II. MB Nor Byes Aggere; MK 1794 Norden Byes Agger.

Nordre Fald. MK 1794 Nordre Fald. — Fald, se Indl.

Nygaards Agre. IV. MB Nye Gaardtz Agere; MK 1783 Nye Gaards Agre.

Nørrebakke. IV. MB Nør Backen; MK 1783 Vestre-, Østre Nørrbakke.

Nørre-Fladbjærg. II. [*flɑ̈'bagən*]. MB Nørre Flod Bierg; MK 1794 Nør Fladbierg.

Nørgaard. III. MK 1783 Nørgaard. — Om Gaard, her muligt i en ældre Betydning „Indhegning", se Indl.

Nørre-Hald. V. [*na'ʀhaʃ'*]. MB Under Nøer Hald; MK 1783 Nordre Hald. — Hald, se Indl.

Nørremark. I. MB Nørre March. — II. MB Norder March. — IV. MB Nøre March.

Nørre-Raven. II. [*ʀa'əi*]. MB Nørre Raffn, Nør Rauen; MK 1794 Nør Rave. — Se Ravehøj.

Nørreris. VI. MK 1793 Nør Riis. — Ris, se Indl.

Nørre-Stenballe. II. MB Nørre Steen Balle, Nør Sten: Balle; MK 1794 Nør Steenballe. — Balle, se Indl. og jvfr. Stenballe.

?Nørre-Tvebjærg. II. MB Nørre Tue Børch Holm, Nør Thue børgs Holm, N. Tue Biergs Holm. — Om Forleddet se Tvebjærg; Holm, se Indl.

?Ole Læsøs Hul. VI. [*wɔ'lœjsəshwɔ't*]. — Se Peder Læsøs Pæl.

?Olsmisse Krog. III. MB Wolfmis Krog, — ?Olsmisse Høj. III. MB Wlfuis-, Volfeviß Høy. — 1. Led er muligt Olsmisse, det gl. Navn for Skt. Olavs Dag. Æ. da. Olsmissekrog, sv. Olsmässekroken: Tiden omkring Skt. Olavs Dag, inden den nye Rug er høstet, og i hvilken der er Mangel paa Fødemidler: „Ingen gør gerne Gilde i Olsmessekrogen" (Kalkar; Rietz, Svensk Dial. Lex.). Navnet mul. brugt for at betegne en mager Jord, jvfr. Svelteholm 351.

Ornejord. II. [*ånəju'œʀ*]. — „Jord, udlagt til Byornens Underhold"; sml. Tyrejord 351.

Oven Mosen. III. MB Ofuen Moesen; MK 1783 Oven Graven, Tvert for Moesen.

Overdel. III. [*åsədʃ'ət*]. MB Ofuerdell; MK 1783 Ostre Deel Agre. — Del, se Indl.

Overdrevet. I. MK 1783 Overdrevet.

Paa Bakken. VII. MB Paa Bachen.

Peder Læsøs Pæl. VI. E. T. Kristensen DS IV, 1358 Peder Læsøs Pæl. — En Pæl, hvor en Forbryder af dette Navn er brændt; muligt samme Sted som Ole Læsøs Hul [*wɔ'tœjsəshwɔ't*]?

Pers Dam. II. [*pæsdam'*]. MB Pers Dam, Pers Dams Holm; MK 1794 Pæs Dam. — Dam, se Indl. Sansynligvis af Navnet Per, Peder; Personnavne er hyppige i Forbindelse med Dam.

?Perdal. III. MB Ped Aall; MK 1783 Store-, Smaae Piedaal. — Navnets Form (-dal el. -aal?) er ganske usikker.

Persilleager. II. MB Persilie Aggre; MK 1794 Persilie. (2 Steder).

Pileagre. V. [*pj·ətaqəʁ.n*]. MK 1783 Piil Agre.

Pilebjærg. I. [*pj·ətbjöʁ'ə*]. MB Pilebierg; MK 1783 Piilbiergs Agre. — V. Gst Pilebjerg.

Pileblokker. V. MK 1783 Piilblokker. — Blok, se Indl.

Pilegaard. IV. MB Pjlegaards Fald, Pillegaard; MK 1783 Piilgaarden. — Gaard, her i sin æ. Betydning, se Indl.

Pilemose. I. [*pj·ətmu'œs*]. MB Pille Moesen. — V. [*pj·ətmə'œs*]. Gst Pilemose.

Pintelhøj. VII. Delingsplan 1792 Pentel höys Aggere, Pentel Kier; MK 1793 Pentel Høy. — Pintel, „membrum virile"; jvfr. Herremandspintel, Navn paa en Odde overfor Vænø, Skodborg Herred.

Polballe. III. MB Pul, Pull Balle. — Maa indeholde samme Forled som Polhøj, se dette. Balle, se Indl.

Polhøj. III. [*pu·œthös', pɔl'hös'*]. MB Synder Puhl høy, Pul høfd, Westen Pul høfd; MK 1783 Østre, Vestre, Mellem Pollhøy; GstMbl Polhøj. — Forleddet kan efter Udtalen ikke være Pold, „lille Høj".

Porten. VI. DFS 1906/2e „Pouten". — Navn paa en stor Sten; jvfr. Laagen.

Prinsens Toft. VII. Delingsplan 1792 Printsens gaard og Toft; MK 1793 Printsens Tovt. — Personnavn Prins, Printz; dette brugtes paa Samsø allerede o. 1700, se FrPoulsen, p. 104.

Provstens Mølle. I. Resen 1675 Probstens-mølle, Proustens mølle.

Præsteholm. V. [*pʁæ·sdhɔl'm*]. MK 1783 Præsteholm. — Holm, se Indl.

Præstevænget. V. [*pʁæ·sdwœŋə*].

?Puttingen. VI. [*pudii*]. — Maaske en Afledning paa -ing af Ordet Put, se Indl.

Ravehøj. II. [*ʁa·ʁhös'*]. MB Raue-, Raffue Høy; Thurah 1755 Rafhøy; MK 1794 Rav Høy; JHLarsen, Samsø 1849, p. 34 Rafhøi. — Maa hænge sammen med Navnet Raven, se dette.

Ravelund. II. [*ʁaɔlun'*]. MB Ræffue Lund (rettet fra Raffue Lund); MK 1794 Ravlund. — Se Raven.

Raven. II. [*ʁa·ʁi*]. MB Raufns Aggre; MK 1794 Rave; VidSelsk Rafviig. — II. Ravens Vej. [*ʁaʁəns ˈwœj'*]. MB Rauff Vig, Rauff Vig, Rauff Vieg, Ramsøe Vei; MK 1794 Nør-, Sønder Raves Vej; JHLarsen, Samsø, p. 4 Rafsviig. — Disse Navne synes at indeholde æ. da. rav, „Hældning". Raven er en 50 m høj Bakke ved Havet. Formen [*ʁaʁəns*] er den regelmæssige maskuline Genitiv, svar. til Nominativ [*ʁa·ʁi*], jvfr. Lærkens Bjærg ovfr.

Ravnsbakke. I. [*ʁaʁ'nsbak, ʁa·ʁns ˈbak*]. MB Raunsbache; MK 1783 Ravnsbakke Agre; GstMbl Ravnsbakke. — Snarest af Personnavnet Ravn. Den sidste Udtaleform, uden Stød, viser muligt Indflydelse af Navnet Raven.

Ravnsløkke. I. [*ʁaʁ'nsløgə*]. MB Raufns Lyche. — Ligger nær Ravnsbakke og indeholder som dette Personnavnet Ravn. Løkke, se Indl.

Reden. I. MB Reeden.

Rendeagre. IV. MK 1783 Rind Agre. — Af Ordet Rende, jvfr. Rendeager 351, der ligger nær herved.

Ringebjærg. II. [*won'sbjöʁ'ə ʁeŋəbjöʁ'ə*]. MB Ringe Bierg, Ringe Biergs Hals; Thurah 1758 Ringebierg; MK 1794 Ringelbierg, Ringelbierg Hals, Ringelbierg Hals Tokker. — III. [*ʁeŋəbjöʁ'ə*]. Resen 1675 Ringel-bierg; JSørensen 1690—91 Ringebiere, Ringebiere Sand; Thurah 1755 Ringe-

bergene, Ringebergs Sand; Thurah 1758 Ringebierg, Ringelbierg; Gst Ringebjerge. — Saavel Udtalens [ə] som de ældre Former med l synes at vise, at der mellem Navnets to Led (Ring, Bjærg) har været et tredje; om dettes Karakter er det dog ikke muligt at afgøre noget. Hals og Tokker, se Indl.

Riveholm. V. [*ʀyɜhɔt'm*]. MB Rugholm; MK 1783 Rueholm. — Hvis Udtalen er ægte, kan Navnet ikke være sammensat med Ordet Rug [*ʀåw*].

Rogehøj. I. [*ʀo·qhöɜ'*]. Resen 1675 Rog-høy; MB Ranhøys Ager; Thurah 1755 Roghøy; Thurah 1758 Røghøy; MK 1783 Raaghøi, Raaghøis Blokker; Guide 1863 Raahøj; Nationalmus. 1874 Lille, Store Raaghøi, Lille Rouhøi; ETKristensen DS IV, 96 Raabehøj; GstMbl Raagehøj. — Formen Raabehøj beror paa Omtydning; Ørvarodd og Hjalmar skal if. et Sagn, der maa være ganske sent og af litterær Oprindelse, her have raabt efter Hjælp mod Angantyr. Navnets Udtale kunde tyde paa Fuglenavnet Raage; dog er det muligt, at man snarere skal tænke paa det jydske Roge (oldn. hroki); dette betyder „Topmaal", derefter „Korndynge, Møgdynge" o. l., og det bruges f. Eks. paa Mors om adskillige Høje, der kaldes Rogehøj el. Rogebakke, vistnok paa Grund af deres Form (Feilb.). Blokker, se Indl.

Rogemose. I. [*ʀo·qmu'ɷs*]. MB Raage Moesen; Guiden 1863 Raamose; GstMbl Raagemose. — Se Rogehøj.

Ronderøgel. II. MB Ronte Røgel; MK 1794 Rund Ryggild. — Indeholder maaske jysk Ronde, „sidt Sted i Marken, Engdrag" (Feilb.), eller, hvis MB er rigtig, jysk Runte, „Træstub" o. lign. Røgel, se Indl.

Roppen. VI. MK 1793 Nør-, Sønder Roppen. — Man kan sammenstille jysk Råppe, „Gumpen af Fjerkræ" (Feilb.).

?**Rude.** VI. MK 1793 Store-, Lille Rue. — Jvfr. mul. no. og sv. Dial. ruga, oldn. hrúga, „Dynge", her maaske „lille Høj"?

Rugaal. III. [*kɔʀd, taŋ· ʀOɜo'ətə*]. MB Rouls Balle, Rouls Agre; MK 1783 Raaensballe, Rouls Agre, Rouls Blokker, Roul Lange. — Ligger nær Bygaal, se dette. Balle, Blokker, se Indl.

Rugblokker. V. MK 1783 Ruugblokker. — Blokker, se Indl.

Ruglands Agre. V. MB Rug Lands Aggr.; MK 1783 Roelands Agre.

Russemosen. VIII. [*ʀusəmosi*]. — Hvis Navnet er ganske nyt, kunde det indeholde Ordet Russer, muligt i Betydningen „russisk Hest".

?**Rækken lang.** VI. MB Recken lang; MK 1793 Rækne Lang.

Rævebakker. I. [*ʀœɜbagəʀ.n*]. MB Reffbierig Bache, Refbiergs blocher; MK 1783 Rævebiergs Lykker; GstMbl Rævebakker; Nationalmus 1874, GstAtl Røverbakker; E.T.Kristensen DS IV, 97—98 Rævebakken, (egl. Røverbakken), Rævboslykken. — Et opr. Rævebjærg er blevet til Rævebakke. Sagnets Røverbakke er, som gl. Former viser, ikke opr., men sen Omtydning. „Ræveboslykken" gengiver en Udtaleform af MK's Rævebiergs Lykker. Løkke, Blokker, se Indl.

Røde-Røgel. VII. MK 1793 Røde Ryggild. — Røgel, se Indl.

Rødkær. III. [*ʀøɟa'ʀ*]. — VII. [*ʀøɟa'ʀə*]. MB Riød Kiar; MK 1793 Rød Kier.

Røgels Agre. VI. [*ʀøq'tsaqəʀ.n*]. MK Røgelse agr.; MK 1793 Ryggilds Agre. — Røgel, se Indl.

Rørhøj. JHLarsen, Samsø 1849, p. 34 Rørhøi. — Ellers ukendt.

Rørmose. VI. [*rö̝ʀ'mosi*]. — VI. Rørmoseløkkerne. [*rö̝ʀ'møsløgəʀ.n*]. — Løkke, se Indl.

Saksløkke. II. [*saɐ̯sløgə*]. MB Sauges Lycke; MK 1794 Sax Lykke. — Muligt af Ordet Saks el. det gl. Mandsnavn Sakse. Løkke, se Indl.

Sandager. VII. [*sɑ̀ŋaqə*]. MB Sandager, Mellum-, Uder Sandager; MK 1793 Nør-, Sønder Sand Agger. — III. [*sɑ̀ŋaqəʀ.n*]. MB Sandagre; MK 1783 Saned Agre. — Navnet i III er Flertalsform.

Sandgravsager. II. [*sɑ̀ŋgʀaɐ̯saqəʀ*]. MB Sand Grafs Aggre, Sand Graus Agere. — III. MK 1783 Sandgravs Agre.

Sandholm. III. MB Sand Holmb; MK 1783 Sandholm. — II. Sandholmskær. [*sɑ̀ŋhɔ̀lmskɟa'ʀə*]. — VII. Sandholm. [*sɑ̀ŋaqə*]. MB Sand Holm, Nør Sandholm; MK 1793 Nør-, Sønder Sand Holm. — II. Vester-Sandholm. [*sɑ̀ŋhɔ̀'m*]. MB Wester Sand Holm; MK 1794 Yder Sand Holm. — Holm, se Indl.

Sellestub. II. [*sæ̀lə sdov'*]. MB Selli Stub; MK 1794 Sællis Stub. — Selle muligt Trænavnet „Pil", jvfr. Selleager 351; -stub, jvfr. Tornestub 351.

Senebjærg. III. [*senəbjö̝ʀ'ə*]. MB Seen Bierig; MK 1794 Sænbierg. — Sene i Betydn. „Senegræs, Græsrødder, Kvik". Medens de gl. Former viser langt e, har Nutidens Udtale kort e; men Ordet Sene i nævnte Betydn. har netop i flere jyske Dial. faaet sit e forkortet.

Sevdam. I. MK 1783, 1811 Sev Dam. — Synes at være det nuv. Skovdam.

Skaarsmoseager. III. MK 1783 Skaarismoes Agre. — Vistnok samme Sted som Skallermose, s. d.

Skars Agre. V. [*sga'ʀs*]. MK 1783 Skaaris Agre. — MK's aa synes at gengive langt a; Navnets Forled (Skarv-s, Skard-højs?) er iøvrigt uklart.

Skadelund. VI. [*sgaʀ̀laqnsaqəʀ.n*]. MB Øster-, Mellem-, Wester Schadelund; MK 1793 Øster-, Mellem-, Lille Skadelund. — Hvis Udtaleformen virkelig hører herhen, maa det opr. Skadelund være omtydet til Skarlagensagrene; jvfr. Skarlagensmose.

Skallermose. III. MB Schaldermose Fald. — Antagelig Skallede Mose; -r kunde være en Overgang fra d, jvfr. Tvede, udtalt [*twe'ʀə*]. Jvfr. ogsaa Hedeskalle ovfr. Fald, se Indl.

Skammelænd. II. MK 1744 Skamme Lænd. — VI. MB scham lend; MK 1793 Skamme Lænd. — Tillægsordet skam, oldn. skammr, „kort" Lænde, se Indl.

Skarlagensmose. VI. [*sgaʀ̀laqns'mu'œs*]. — Se Skadelund ovfr.

?Skarndal. II. [*sgɑ̀n'dal*]. MB Scandals Aggre; MK 1794 Skaan Daal. — Sandsynligvis af Skarn; jvfr. Skiden- i Stednavne. Skarn hedder paa Samsø [*sgɑ̀'n*]; og Stødet tabes alm. i Sammensætning.

Skarnet. VI. [*sgɑ̀'nə*].

Skidenholm. III. MK 1783 Skidenholm. — Holm, se Indl.

Skidenkilde. VI. [*sgjən'ɟe'ɟ*]. MK 1793 Skiden Kield. — Er en Dam tæt ved Byen.

Skolelodden. VI. [*sgu'œ̀ltɔʀ'i*]. — VI. Gammel Skolelod. [*gamət sgu'œ̀ltɔ*].

Skovdam. I. [*sgɑ̀ʊdam'*]. Guiden 1863 Skovdam, Skovdamsløkken; Gst-Mbl Skovdam. — Dam, se Indl.

Skovkrog. I. MB Skau Krog; MK 1783 Skovkrogs Agre. — Krog, se Indl.

Slaatorn. VI. [*sto'ətu'œn*]. MK 1793 Slaae Torn. — Af jy. Slaatorn, „Slaaen"; jvfr. Slaabjærg 352.

Smaaager. VII. MB Smaa ager; MK 1793 Smaae Agger.

Smalle-Baarer. VI. MB Smalboe Agr.; MK 1793 Smale Bore. — Baarer, se Indl.

Smaahøje. VII. MB Synder-, Nøre smaa høye.

Smedeholm. III. MK 1783 Smedeholm. — Holm, se Indl.

Smedjekær. VI. [*smɛʀəɟa'ʀə*]. MB Smede Kiers fald. — Fald, se Indl.

Snaberøgel. II. MB Snage Røgell; MK 1794 Snab Rygild. — Jysk Snabe, æ. da. Snabe, „Skovstrimmel, der strækker sig ind i Marken". Røgel, se Indl.

Sneballe. II. MB Snee balle; MK 1794 Sneballe, Sneballe Tokker. — Vel af Sned, „Skraaning". Tokke, se Indl.

Snekkehøj. I. [*snægəhös'*]. MB Snechehøy; MK 1783 Snækkehøis Agre, -Stumper; GstMbl Snekkehøj. — VII. [*snægəhös'*, *snɛgə-*]. MB Snecherhøj, sneche høy, uder sneche høy; MK 1793 Stoere-, Lille Sneke Høy, Snekke Høy; GstMbl Snekkehøj; Nationalmus 1874 Snekkehøi. — For en Forbindelse med Ordet Snække, „Skib", kunde Beliggenheden tale: den første nær Stranden og Bjælkerendens Udløb, den anden ved Kanhave Kanal, der i MB siges at ligge under Vand.

?**Snerten.** VII. MB Snerten; Delingsplan 1792 Snartens Aggere; MK 1793 Snaren.

Solbjærg. V. MB Solbierg, Saall bierg; Thurah 1758 Soldbierg-Mølle; VidSelsk Soelbierg M. — Stedet er vistnok det, der nu kaldes Møllebakke. Navneformerne tillader ikke at afgøre, om forleddet er Sol (jvfr. Solbjærg 355) el. Sadel (jvfr. Salen 352) el. muligt Sold.

Spjældagre. VI. MB Spilagere; MK 1793 Store-, Lille Speld Aggere. — Spjæld, se Indl.

Stakager. I. [*sdagaqə*]. — Vel af stakket, „kort"; jvfr. Langagre i Nærheden.

Stakkede-Vretter. I. MB Stachit Wretter; MK 1783 Tver Vrat. — Modsætning til Lange-Vretter, s. d.

Stavns Fjord. VII. [*fjöw'əʀ.n*], i Nordby: [*fjɛw'əʀ.n*]; ogsaa kaldet Østerfjord.

Stavresmose. II. [*sdaʌʀəs'mu'œs*]. MB Staus Moeße; MK 1794 Straves Mosse Agger. — „Mose, der bærer Stavrer, d. e. Gærdestaver el. Kæppe til at flette Ris om i Lervægge", eller maaske egentlig Stavr-højs-mosen.

Stenagre. IV. MB Steens Agere; MK 1783 Steen-Agre. — V. MK 1783 Steen Agre.

Stenballe. II. MB Steen Balle; MK 1794 Sønder Steenballe. — Balle, se Indl.

Stenbjærg. VII. [*sdenbjöʀ'ə*]. MB Steenbierg, Vester-, Midler-, Øster Steen bierg; MK 1793 Steenbierg, Steenbierg over Weien.

Stenbæksrende. VII. [*sdenbɛgsʀæ'ŋ*]. Delingspl. 1792 Steenbæk.

Stendel. III. [*sdendj'əl*]. MB Steen Dels Fald; MK 1783 Steendeel. — Del, se Indl.

Stenhøjs Agre. V. MK 1783 Steenhøys Agre.

Stenkilde. VI. MB Stend-, Sten Kiell; MK 1793 Steen Kield. — MB og MK gengiver [*ʒe·əl*], Dialektens Udtale af Kilde.

Stenkærsmose. VI. [*sdɛŋgəsˈmu·œs*]. MK 1793 Stenges Moes, Smaae-, Store Stenges Spiald. — VII. [*sdæŋkəsˈmu·œs*]. — Med Hensyn til æ-Lyden i første Stavelse jvfr. Stensbjærg Mose ndfr. Spjæld, se Indl.

Stenovnen. II. [*sdensˈœni*]. MB Steen Offuen; MK 1794 Steen Ovnen. — II. [*sdenuˈwni*]. MB Steenons Agre; MK 1794 Steen Ovnen. — Navnet, som forekommer to Steder i samme Ejerlav, har vist tidl. været alm. Betegnelse for Jættestuer eller Dysser; denne Bet. kendt fra Østjyll.

Stensagre. II. MB Steens Aggere; MK 1794 Steens Ager. — VII. MB Steens ager; MK 1793 Steens Agger.

Stensbjærg Mose. VI. [*sdɛnˈsbjörɐmosi*]. Thurah 1758 Steensbierg; MK 1793 Steensbierg Aggere.

Stiagre. II. MK 1794 Stie Aggere, Kræmerstie Aggere. — VII. Stie Agere.

Stistedet. V. MB Stistedet, Blocherne Norden Stisted. — Blokker, se Indl.

Strandagre. III. MB Nord-, Synder Strandagr.; MK 1783 Nordre Strand Ager, Søndre Stran Agre. — VI. [*sdʀɑ̊ŋaqəʀ.n*]. MB Synder Stend Agr., Nørre Strand Agr.; MK 1793 Sønder-, Nørre Strand Agre. — VII. [*sdʀɑ̊ŋaqə*]. MB Stran Ager, Strand agere, strand ager; MK 1793 Wæster-, Øster Strand Agger.

Strandmosen. VI. [*sdʀɑ̊ŋmosi*]. — VII. Strandmose Ager. MB strand Moes ager.

Striberne. III. MB Strib; MK 1783 Striberne. — Betegner rimeligvis lange, smalle Jordstykker; jvfr. fra Rø S. Bornholm 1569: striiben hoss kirckeskouffuen, en Eng.

Stubber. III. MK 1783 Stubber. — Stub, „Træstub, Kornstub“ el. lign.

Studerøgel. V. [*sduj·ʀøqətsaqəʀ.n, sduj.ʀøqtsmosi*]. MB Stude Ryggen; MK 1783 Stude Røgel. — Røgel, se Indl.

Stumperne. VII. MK 1793 Stumperne.

Svinefælled. I. MK 1783 Svine Fælleden.

Svineholm. II. MB Sviin Holm; MK 1794 Sviin Holm. — Holm, se Indl.

?Svinehøvd. III. [*swenaqˈə*]. MB Suen Høffd. — MB viser som Efterled Ordet Høvd, „Forager“, hvis ikke Høffd, som oftere i denne Kilde, gengiver [*höˀ*], d. e. Høj. For den første Mulighed taler Nutidsudtalens Omtydning til Ager.

Svinerøgel. I. MB Suin Rygel; MK 1783 Svinestie røgel. — Røgel, se Indl.

Sværm. VII. [*swœʀˈm*]. Resen Swø-rum; MB Suelem, Suerm; JSørensen 1690—91 Suerm; Thurah 1755 Swerm; MK 1793, 1811, Gst Sværm. Vekslen mel. l og r genfindes i den jyske Udtale af Navneordet Sværm, som derfor godt kunde foreligge her. Mul. har Øen heddet Sværmø, sml. Svelmø ved Faaborg, med Henblik paa de talrige Søfugle, som bygger der.

Sælvig. II. [*sætviqˈ*]. JSørensen 1690—91 Siele Wiig, Sielwiig; Thurah 1755 Selwig; VidSelsk Selviig, GstMbl Sælvig, — Af Ordet Sæl (saaledes allerede Thurah) hvis stedlige Udtale [*sjæt(hunˀ)*] gengives af JSørensens Former.

Syn. III. MB Lille Søuenn, stør Søuen; MK 1783 Smaa-, Store Syn. — Se Synen 351.

Søbakke. IV. MB Siøe Backe; MK 1783 Nordre-, Søndre Søebakker.

Sønden Vejen. V. [*sɑŋənwæj'i*]. MB Deelen Sunden wey, Sunden for weyen; MK 1783 Agre Sønden Vejen. — Del, se Indl.

Søndergaard Agre. I. MB Synder Gaard Agere. — Gaard, se Indl.

Sønderløkke. V. MB Sunder Lyche; MK 1783 Sønder Lykke; Guiden 1863 Sønderløkken. — Løkke, se Indl.

Søndermark. I. MB Synder Marcken. — II. MB Sønder March. — III. MB Synder March.

Sønder-Raven. II. [*ʀa·ʁi*]. MB Sønder Raffn, Rauen; MK 1794 Sønder Rave. — Se Raven.

Søndre Bysagre. II. MB Sønder Byes Aggre; MK 1794 Sønden Byes Agger.

Søndre Toft. II. MB Sønder Tofft; MK 1794 Sønder Tauter. — Toft, se Indl.

Tanderup Vej. II. MB Tanderops Vey; Tanerup Vej. — Landsbynavnet Tanderup.

Tingsted. VI. [*teŋsdæj*]. — Samme Sted som Nielshals. Der findes en Langdysse; Langdysser anses i Folketroen oftere for gamle Tingsteder. Se Neergaard i Aarbøger f. nord. Oldk., 1902, p. 292 ff.

Tipperne. III. [*tibəʀ.n*]. — To Gravhøje, nær Stranden, 50 Fod høje. Tip, se Indl.

Tobbelundshullet. V. [*tɔvəlųŋshwOt'ə*]. MK 1783 Taagelund. — If. Udtalen maa MK's Taage- være urigtigt; Forleddet er snarere det Mandsnavn Tobbe, der indgaar f. Eks. i Tobberup, Hindsted H.

Toftebakke. II. [*ta·ʁdə'bak*]. MK 1794 Tautbak. — Bakke lige udenfor Onsbjærg By, nær Toftegaard. Toft [*ta·st*], se Indl.

Toftebjærgmark. I. Guiden 1863 Toftebjergmark. — Af Landsbynavnet Toftebjærg.

Tofterne. II. [*ta·ʁdəʀ.n*]. MB Nørre Toffterne, Nør Tofterne; MK 1794 Tauterne. — III. MB Tauffterne. — V. MB Toffterne; MK 1783 Tofter. — VI. MK 1793 Tavter. — VII. Toften. MB Tofften; MK 1793 Tavten. — Toft [*ta·st*], se Indl.

Tokken. III. [*tɔgən*]. — Tokke, se Indl.

Tommelfingerhullet. VI. [*tomətfeŋshwOt'ə*]. MB Thommelfingre; MK 1793 Tomel Finger.

Tornstykkerne. VI. [*tonsdegəʀ.n*].

Tornsager. III. MB Tunes agre; MK 1783 Torns Agre. — Torn, her vel om en enkelt Tjørnebusk. Allerede MB viser den stedlige Udtale [*tuw'ən*].

Tornstub. III. MB Tonstob; MK 1783 Tornstob. — Jvfr. 351.

Tranemose Bro. III. [*tʀɑ̊·nmu'ɷs*]. MB Thraan Moese, Thraan Moese, Thran Moeß broeß Ager; MK 1783 Traen Moes Broe; Delingsplan 1783 Vester Tranemose, Trane-Moese.

Troldehullet. VII. [*tʀɑ̊ɭhwOt'ə*].

Truelshøj. VI. [*tʀu·əlshös'*]. — Mandsnavnet Truels, oldn. Þorgils.

Trædhave. VII. Delingsplan 1793 Træd Hauge. — Have, „Dige", se Indl.; Forleddet enten Træde, „Brak-Jord", jvfr. VidSelsk Ordb., el. Træde, oldn. þræta, „Trætte", jvfr. jysk Trædeager, „Ager, som der var Trætte om" (Feilb.).

Tuekær. V. MK 1783 Tuekiers Blokker. — VI. [*tu·ɣa'ʀə*].

Tundbo Agre. III. MB Tunboe agre; MK 1783 Tundboe Agre. — Tundbo, „Indbygger paa Tundø".

?**Tvebjærg.** II. [*twɛjbjöʀ'ə, sdoʊə-*]. MB Store Tuebierg, Stor Thue bierig; MK 1794 Store Tvedbierg; Gst Tvebjerg. — II. Lille-Tvedbjærg [*tetə twɛjbjöʀ'ə*]. MB Liden Tuebierg, Thuebierg; MK 1794 Lille Tvedbierg. — Næppe af Tved, se Indl., hvis d (gl. t) ikke skulde blive j. Snarere maaske Tvege, „kløftet Gren"; jvfr. Nørre-Tvebjærg.

Tving. VI. MB Nør Tuing; MK 1793 Store-, Meller-, Sønder Tving. — Alm. i Stednavne Landet over, og synes kun at kunne staa i Forb. med Roden i Verbet tvinge.

Tyrejord. II. [*tyʊəju'ɷʀ*]. MK 1794 Tyre Jord. — V. MB Tyer Jorden. — VI. MB Tiure Jorden. — „Jord, udlagt til Bytyrens Underhold".

Tørvemose. II. [*tɔʀəmu·ɷs, dɛ̨ŋ ˈsdOʊə ˈtɔʀəmu·ɷs*]. MB Tørre Moeße, Thørre Moese, Sønder Thørre Moese; MK 1794 Øster-, Væster Torve Moese Aggere.

?**Uglebjærg.** II. [*o·təbjöʀ'ə*]. MB Øggell Biere, Øggelbierg; MK 1794 Øgelbierg; GstMbl Oldbjerg. — Kan ifl. Udtalen ikke være Old, og MB og MK er snarest Skrivefejl for Ogel-, hvis de virkelig hører herhen; Udtaleformen gaar maaske snarest tilbage til et ældre [*oqət*], d. e. Ugle.

Vandgaards Ager. V. [*gʀaʊaqəʀ.n*]. MB Wandgards Aggr.; MK 1783 Vand Gaards Agre. — Vand, her maaske om en Dam. Gaard, „Indhegning", se Indl.

Vejagre. III. MB Østen ofuer Weien; MK 1783 Store-, Smaae Vej Agre.

Vejlænd. VI. MK 1793 Vei-Lænd, Vejlænds Siig. — Lænde, se Indl.

Vesten Dyret. II. MB Blocher W:Dyren; MK 1794 Væsten Dyred. — Af Bakkenavnet Dyret, s. d. Blok, se Indl.

?**Vester-Buvalsagre.** III. MB Wester buvals agre. — Maaske forskrevet for Bygaals Agre, s. d.

Vesterdam. II. [*wæsdəˈdam'*]. — Dam, se Indl.

Vester-Fladbjærg. II. MB Wester Flod Bierg; MK 1794 Væster Fladbierg.

Vestermade. VI. [*wæsdəˈma*]. — Gaden SV for Byen. Made, se Indl.

Vestermarken. V. MB Wester Marckenn.

Vibeholm. II. [*wj·əvhɔt'm*]. MB Wieb-, Wib Holm; MK 1794 Nor-, Meller-, Sønder Holm. — MK's Form kan kun med Tvivl henføres hertil. Holm, se Indl.

Virkesholm. IV. MK 1783 Virkesholm. — Virke, egl. „Arbejde", her maaske i lignende Betydning som i Danevirke, og i sv. dial. värke, no. dial. verkje, „Dæmning". Holm, se Indl.

Volsemose. VI. [*sdoʊə, titə wOtsəˈmu·ɷs*]. — Kan være sammentrukket af Volshøj; s. d.

Volshøj. VI. [*wɔtshöʊ'*]. MB Ols Høis agr., Synder Ols Høj; MK 1793 Nør-, Sønder Vols Høy; Nationalmus 1874 Nørre Vols Høi. — VII. [*wOtshöʊ'*]. MB Volshøy; MK 1793 Wols Høy. — Af Personnavnet Ole [*wɔtə*], der i Sammensætning kan miste sit -e; jvfr. [*wɔtsda*], Skt. Oles Dag.

Vorbjærg. VI, VII. [*wɔʀbjöʀ'ə*]. Resen Wor-bierg, Lile-Wor-bierg, Worbierg-mølle; MB Vor bierig; JSørensen 1690—91 S.-, L. Worbierg; Thurah 1755 Worbergene; Thurah 1758 Wordbiergene; MK 1793 Vorr Bierg; Gst Ste-, Lle Vorbjerg. — II. Vorbjærg Løkker. [*wɔʀbəˈtøgəʀ.n*]

MB Wor bierig Lycke; MK 1794 Vorrebye Lykke. — Se m. H. t. Forleddet Vor-, Vorhøj 351. Løkke, se Indl.

Vrinskemose. VI. [*den wʁen'sg mu'ɷs*]. — Vrinsk betyder „gejl, brunstig", om Heste. Maaske foreligger der en Omtydning for Vrinskermose, „Hingstemose".

Vænget. VI. [*wœŋə*].

Ægholm. VII. [*e'qhɔt'm*]. Resen Eech-holm; JSørensen 1690—91 Eggeholm; Thurah 1755 Egholm; MK 1811 Eegholm; Trap 4 Ægholm; Gst Egholm. — Udtalen, saa vel som JSørensens Form, viser, at Forleddet, som ogsaa af Trap antaget, ikke er Eg [*ji:ᵊq*], men Æg.

Ærtebjærg. II. [*aʁdəbjör'ə, sąŋəʁ ˈa., wœsdəʁ ˈa.*]. MB Synder Ertebierig, Nør Ærte bierig; Thurah 1758 Artebierg; MK 1794 Artebierg, -Dall, -Klæpper; Guiden 1863, GstMbl Ærtebjerg; Guiden 1890, GstAtl Ertebjerg. — II. Ærtebjærgs Dal. [*aʁdəbjörəs ˈdaɬ*]. MK 1794 Artebierg Dall. — III. [*a.ʁdəbjör'ə*]. MB Ertebierg, Syndis Achtebierg, Vester-, Øster Achterbierg; Thurah 1758 Artebierg; MK 1783 Ertebierg, Søndre-, Lange Ertebiergs Agre, Ertebiergs beck; Guiden 1863, GstMbl Ærtebjerg; Guiden 1890 Ertebjerg. — Plantenavnet Ært [*a'ʁt*]. Klæpper, se ovfr.

Ærteland. II. MB Erte Land; MK 1794 Arteland. — VI. [*aʁdɬą'nˌ*]. MK 1793 Væster Arte Land. — Plantenavnet Ært. Land, se Indl.

Yderste Holm. I. [*ujəsdhɔt'm*]. Resen 1675 Yderst-holm; Thurah 1758 yderste Holm; MK 1811 Yderstholm; GstMbl Yderste Holm; GstAtl Yderste holm. — Holm, se Indl. Af yderst i sin jyske Form uderst.

Yderste Høj. VI. [*uˌ.(ə)sdhös'*]. GstMbl Yderste Høj; GstAtl Ydersthøj.

Ørnstoft. VI. MB Øens Tofft; MK 1793 Store-, Lille Ørns Toft. — Ørn hedder i flere jyske Dial. [*ön'*] o. lign., og MB viser maaske en saadan Form, medens MK har Rigsmaalsformen.

Østerby Løkke. I. Guiden 1863 Østerbyløkken. — Løkke, se Indl.

Østermarken. V. MB Øster Marchenn.

Østermose. III. [*östdəˈmu'ɷs*].

Østerrøgel. III. MB Øster Røgel; MK Øster Røgels Agre. — Røgel, se Indl.

Øster-Sandholm. II. [*sąŋhɔt'm*]. MB Øster Sand Holm; MK 1794 Inder Sand Holm. — Holm, se Indl.

Østre Agre. V. MK 1783 Østre Agre.

354. BESSER SOGN.

A. BEBYGGELSESNAVNE.

I. **Besser.** [*bæsə*]. $^{20}/_{11}$ 1424 Bæstzer, Bætzer; LensR 1579—80 Bedtzer; Mandt 1603 Betzer; Kanc.Brevb. $^{9}/_{8}$ 1616 Bisser; M 1664, M 1688 Bedtzer; DAtl Bedser; M 1844, Gst Besser. — Endelsen synes at være -ør(e), om hvilken se Indl. Herfor taler ogsaa Naturforholdene, idet Sognet udgør en Halvø, der bøjer sig mod Øst, og med sin yderste Udløber (Besser Rev) danner det sydlige Lukke for Stavns Fjord, medens Langøre og Lilleøre danner tilsvarende Fremspring mod Nord. I ubetonet Stilling vil -ør(e) let svækkes til -er, jvfr. Kolsøre Hage [*kɔlsəˈha·q*] 355, Kasserodde [*kåsərˈåjˑ*], Vejlby S., Elbo Hrd., Hovsør [*hwœsə*], Østerild S., Hillerslev Hrd. og Gedser [*jesɹ*]. $^{7}/_{8}$ 1328 Ghetzøre, Falster S.-Hrd. Ligesom Gedser formodes at indeholde Personnavnet Getær, oldn. Geitir (se O. Nielsen, Oldd. Personn. 31), kunde Besser indeholde Betær, oldn. Beitir, som forudsættes i Bedeslev, Skam Hrd. Besser er jo kun bevaret i to middelalderlige Former fra samme Dokument, saa der er nogen Mulighed for, at Bæstzer er en Skrivefejl. Det er ikke udelukket, at Navnet oprindelig kan have indeholdt et l, jvfr. Bilsingæ c. 1370, nu Bissinge, Møn, og at det kunde være et oprindeligt Bæltsøre; Bælt er fra Middelalderen kendt som et sammenfattende Navn for flere af de danske Farvande, og endnu benævnes Farvandet Øst for Samsø Samsø Bælt; dog støtter Middelaldersformerne ikke en saadan Tolkning.

Filipsdal, Gd. [*fjłəbsˈdaɫ*]. Guide 1863, 1890 Phillipsdal; Gst Filipsdal; Postadr8 Philipsdal. — Ifl. la Cour, Danske Gaarde efter Slægten Filipsen, der i flere Generationer har ejet den.

Holmgaard. [*hɔɫˑmgoˈəʁ*]. GstMbl Holmegaard, GstAtl Holmsgaard; Postadr8 Holmgaard. — Vistnok efter Familien Holm, der har ejet den i lang Tid.

Klejstrup, Gd. [*kɫæjsdʁOp*]. Gst, Postadr8 Klejstrup. — Ikke, som det kunde synes, noget gammelt Stednavn her paa Stedet.

Klejstruplund, Huse. Postadr8 Klejstruplund. — Af ovenst. Klejstrup.

Lundsgaard. la Cour, DG Lundsgaard. — Navnet efter tidl. Ejer, Lund.

Madebjærggaard. Postadr8 Madebjerg Gd. — Se Naturnavne.

Munkegaard. la Cour, DG Munkegaard. Sagn om, at en Munk har haft Gaarden i Fæste.

Rønbjærggaard. Postadr8 Rønnebjerg Gd. — Se Naturnavne.

Sildeballe (Gde, Hse), se Naturnavne.

Stenskov Huse. Postadr8 Stenskov Huse. — Se Naturnavne.

Tohøjsgaard. la Cour, DG Tohøjsgaard. — Se Naturnavne.

Vorbjærggaard. Postadr8 Vorbjerg Gd. — Se Naturnavne.

Vestermølle, Østermølle. [*wæsdə-, øsdəmöt·*], se Naturnavne, Tohøj.

Birkely (Hus), **Damgaard** (ligger ved Gadedammen), **Lindegaard** (foran Gaarden nogle store Lindetræer), **Ærøsminde** (Gd.). Nyere Navne, anførte i Postadr8.

II. **Langemark.** [*ɫaŋmå'ᵊʀk*]. $^{20}/_{11}$ 1424 Longæmarkæ; $^{5}/_{4}$ 1445 Langemark; LensR 1579—80 Langemarch; Mandt 1603 Langmarck; KronSk 1661 Langemark; M 1664 Langemarch; M 1688, M 1844, Gst Langemark. — Af Mandsnavnet Lange (æ. da. Langhe, Longe), eller maaske af Tillægsordet lang og Endelsen -mark, som f. Eks. Haardmark og Pillemark. Den ældste Form Longæmarkæ synes at være Dativform, og det er muligvis denne, der ligger til Grund for Udtalen [*-må'ᵊʀk*]. Efter Svindet af Udlydsvokalen er der nemlig foregaaet en Vokalforlængelse foran rk (jvfr. Kort over Danske Folkemaal § 14, og se ndfr. under Torup); det samme gælder de andre samsiske Navne paa -mark.

Hellemose (Hus). Postadr8 Hellemose. — Se Naturnavne.

Holmsborg. [*hɔɫ'msbɔʀ'ə*]. (Huse, Teglværk). Guiden 1863, Gst, Postadr8 Holmsborg. — Muligt efter det samsiske Familienavn Holm, jvfr. Holmgaard 354 I.

Høneballegaard. Postadr8 Høneballe Gd.; la Cour DG Hønballegaard. — Se Naturnavne.

Sandholm (Gd.). [*sąŋhɔɫ'm*]. M 1844, Mansa, Guiden 1890, la Cour DG Sannholm; Postadr8, GstMbl Sandholm. — Se Naturnavne.

Cathrinelyst (Gd.), **Frederikborg** (Hus) og **Thomasminde** (Gd.) nyere Navne, anført i Postadr8; **Søgaard** (Gd.) anført i la Cour DG.

III. **Torup.** [*tu·ɷʀp, tu·ɷʀəp*]. LensR 1579—80, Mandt 1603 Torup; KronSk 1661 Tourup; M 1664 Thourup; M 1688 DAtl Taarup; VidSelsk, M 1844, Guiden 1863, Postadr8 Thorup; Gst Torup. — Torup er ikke bevaret i tilstrækkelig gammel Form til at det kan afgøres, om det i Lighed med flere andre Torup'er er et Tovæthorp, Thorthærthorp el. lign. (sammensat med de æ. da. Mandsnavne Tovæ eller Thorth), hvad der er nogen Rimelighed for. Det kunde endelig være et usammensat Thorpæ, Dativ af thorp, „Udflytterby". Paa denne Maade er mange Torup'er og Taarup'er opstaaet, f. Eks. i Vends Hrd. Gelsted Taarup ($^{20}/_{2}$ 1447 Gælstadhthorp) og Ingslev Taarup (1606 Endsløfftorp). Ordet Torp har ganske vist oprindl. kort Vokal, men forskellige Konsonantforbindelser, som st, sk, sp, rk og vistnok ogsaa rp virker som Enkeltkonsonant, saaledes at Vokalen bevares kort foran den, naar den er gl. Udlyd, men forlænges, naar der er tabt en Endelse efter den (jvfr. Kort over danske Folkemaal § 14); derfor kunde et glt. Thorpæ give [*tu·ɷʀp*]. Tostavelsesformer har sikkert kunnet opstaa ved Indskydelse af en Hjælpevokal, ligesom i sammensatte Navne, f. Eks. Buttorp 1370—1400, nu Butterup, Merløse Hrd, Wagnsorp 1382, nu Vognserup, Tuse Hrd.

Hornshøjgaard. Postadr8 Hornshøj Gd. — Jvfr. Naturnavne.

Højgaard. Postadr8 Højsgaard; Indber. 1921 Højgaard.

Mosegaard. [*mu·əsgo'əʀ*]. Guiden 1890 Mosgaard; GstMbl, Postadr8 Mosegaard.

Mønstedsminde (Hus). Postadr8 Mønstedsminde. — Opkaldt efter Familien Mønsted.

Torupdal (Huse). Postadr8 Thorupdal. — Ligger i en lille Dal.

IV. **Østerby.** [*jysdəbøj'*]. Mandt 1603 Ystebye; $^{22}/_{8}$ 1662 ($^{10}/_{12}$ 1672) Østerbye; M 1664 Ysted bye; M 1688 Øster Bye; M 1844, Gst, Postadr8 Østerby. — Om Udtalen [*jysdəbøj'*] virkelig gengiver et Østerby, kunde maaske synes tvivlsomt. En Vokal foran st bliver paa jysk Omraade gerne forlænget; et langt ø bliver ofte paa jysk, men især paa samsisk (jvfr. V. Bennike og Mar. Kristensen, Kort over danske Folkemaal § 54) til Tvelyden *y·ɜ*, der i Førstestavelse i Sammensætninger kan blive til *jø;* i Stednavne findes saaledes Østerby 2 Steder i Sønderjylland (Medelby og Kegnæs S.) udtalt [*jøsdəby*], jvfr. Øbjærg (Arrild S.), udt. [*jøbjærə*]. Men paa Grund af Rodvokalen y kan [*jysdəbøj'*] ikke direkte være udviklet ved Tvelydning af et langt ø; er det virkeligt et Østerby, maa der i Udtalen foreligge Sidevirkninger fra andre Ord, hvorom det er vanskeligt at have nogen Mening. Sprogligt vilde en Tolkning som Ystedby være at foretrække. — I Forhold til Sognebyen Besser kan den ikke være kaldt Østerby, men allerede Thurah har været opmærksom paa dette Forhold og formodet, at den havde Navn efter Beliggenheden i Forhold til Onsbjærg. Herfor kunde ogsaa den Omstændighed tale, at den ligger paa en ejendommelig Maade lige ved Sognegrænsen mellem Besser og Onsbjærg; havde det været en Datterby af Besser, kunde den ikke godt lægges saa yderligt i Sognet. Hvis ikke det hele beror paa en Flytning af Sogneskellet, vilde det ligge nær at tænke, at Besser Sogn efter Østerbys Anlæggelse var udskilt fra Onsbjærg Sogn.

Søholm (Gd.). Postadr8, GstMbl Søholm. — Se Naturnavne.

Amagerlund (Hus), **Søholmsminde** (Hus), **Sølyst** (Gd.), **Søndergaard** (Gd.) og **Østerholm** (Gd.), nyere Navne anført i Postadr8.

V. **Agerup.** [*aqəʁəp*]. Mandt 1603 Aagerup; $^{22}/_{8}$ 1662 ($^{10}/_{12}$ 1672) Aggerup; M 1664 Agerup; M 1688, DAtl Aggerup; M 1844, Gst, Postadr8 Agerup. — Sammensat af et Personnavn og Endelsen -torp, „Udflytterby". Der er ikke bevaret tilstrækkelig gamle Former til at vise, hvilket Personnavn der indgaar heri. Udtalens *q* kan gaa tilbage til saavel olddansk k som gg; snarest foreligger dog et oprindl. Aggæthorp (af oldda. Personnavn Aggæ), da et Akæthorp antagelig have beholdt med lang Begyndelsesvokal.

Agerupgaard (Gd.) og **Agerupsminde** (Gd.), nyere Navne anførte i la Cour DG.

VI. **Alstrup.** [*al'sdʁəp*]. LensR 1579—80, Mandt 1603, KronSk 1661, M 1664, M 1688, M 1844, Gst, Postadr8 Alstrup. — Vistnok sammensat af æ. da. Mandsnavn Alv, oldn. Álfr, med Genitivs-s, og Endelsen -torp, »Udflytterby".

Alstrupgaard (Gd.), **Mosegaard** (Gd.), **Skovly** (Gd.) og **Søgaard** (Gd.), nyere Navne, anførte i la Cour DG og Postadr8.

B. NATURNAVNE.

Aaghøj. I. [*o·qhös'*]. MK 1805 Aaghøy; Nationalmus 1874 Aages Høi. — I. Aaghøjs Holm. MB Ogis Holm; MK 1805 Aaghøys Holm. — I. Aaghøjs Kilde. [*o·q(h)əs'ɫe·ɫ*]. — I. Aaghøjs Mose. [*o·qəs'mʁ·œs*]. — Indeholder enten Mandsnavnet Aage eller Substantivet Aag; i sidste Tilf. vel som Betegnelse af Bakkens Form; sml. at Ordet ogsaa i ældre Tysk betyder „Bjærgryg". Kunde ogsaa tænkes sammensat med Verbet aage, „lægge Aag paa Trækdyr", som Betegnelse af Stedet, hvor dette skete.

Aalekold. VI. MB Aall Kalls Ende; MK 1792 Aal Kaal. — Ifl. MB ligger Stedet under Vand; Forleddet vel derfor Fiskenavnet Aal, og Endelsen det i Navne paa Smaaøer alm. Kold, „Top", se Indl.

?Aalen. VI. MB Aallen; MK 1792 Aalens Agger. — MB mulig Fejl for Aalen, jvfr. Olden 351.

Agernkrogen. VI. [*aqnkʁo'qi*]. — Beliggende i Alstrup By. Forleddet vel Agern, „Egens Frugt"; Krog, se Indl.

Agerup Spjæld. IV. MB Nør Agrub-, Syndre Agerup spield; MK 1796 Nordre-, Sønder Agerup Spial. — Spjæld, se Indl.

Akkertang. III. [*agətaŋ'*]. MB Acher Tang, Acker Tangs Holm, Storre Acher Tangs Holm; MK 1795 Akketang, Akketangs Holm; GstMbl Aketangs Bakke. — II. MB Store-, og Lille Achertang. — Tange og Holm, se Indl.; med Forleddet jvfr. Akær i Ulsted S., Kær Hrd. Det er mul. et Aakær, hvor langt a er forkortet i tidlig Tid, herfor taler, at Bakken ligger i en Bugt af Sørenden, Øens betydeligste Vandløb, der dog ikke i vore Dage fører Navn af Aa. Ogsaa dette, at man ikke kalder Strømmen for Aa, kan have bidraget til, at man har glemt Navnets Betydning, og begunstiget en Forkortelse. Det vilde være nærliggende i Forleddet at se gl. da. akkaræ, „Anker", men her har vel ikke været Sejlads.

Albuen. VI. [*albåwi*]. VidSelsk, Gst Albuen. — Her Navn paa en lang smal Pynt, jvfr. Albuen ved Nakskov.

Banehøj. III. [*bå·nhös'*]. MB Ban høy; Thurah 1758 Baanhøy; MK 1795 Baan Høy; Guiden 1863, Gst Baanhøj; Guiden 1890 Bavnehøj. — Banehøjs Agre. IV. [*bå·nəs'aqə*]. MB Banes Agere. — Banehøjs Mose. IV. [*bå(·)nəs'mʁ·œs*]. Navnene i IV ligger sammen med III. Bane, se Indl.; kunde dog ogsaa være et Barnehøj.

Barnekold. VI. [*bå·nkål*]. Resen Baarn-kul; JSørensen 1690—91 bon kol; Thurah 1758 Baanekol, Barne-Kul; DAtl Baanekal; M 1793 Baan Knold; Gst Barnkol. — En Holm i Stavns Fjord; om Forleddet er Barne- eller Bane (se Indl.), kan ikke afgøres; om Kold, se Indl.

Bastespjæld. III. MB Sønder Bastie Spial, Nøre Basti Spiall; MK 1795 Store-, Smaae Baaste Spiald. — IV. MB Lille Bastes Spield, Store Baste Spield; MK 1796 Lille-, Store Basted Spial; Taxation 1796 Basteds Spial. — Kunde være Badstu-, Basthøjs-, Bagsted-, Bagsti-; jvfr. Bastеballe 351. Spjæld, se Indl.

Barkhøj. II. MB Barch Høys Dehl; MK 1793 Banehov. — MK vistnok forskrevet. Del, se Indl.

?Beren. I. MK 1805 Beren.

Bergbakken. VI. [*bɛ·ʁbagən*]. MK 1792 Berg Bak.

Besser Rev. I. [*ʁɛw'ə; ʁöw'ə*]. Resen Besser-Riff; JSørensen 1690—91 Bedtzer Rif; Gst Besser Rev.

Besser Skanse. I. Thurah 1758 Besser-Skandse.

Besser Stade. I. Thurah 1755 Betzer Stade; JHLarsen Samsø 1849 Besser Stade. — Stade, se Indl.

Besser Sø. I. MB Bedtzer søe.

Birkemose Holm. II. MB Bircke Moes Holm; MK 1793 Birkholm. — Holm, se Indl.

Bjørnehuv. II. [*bjönhu'*]. — Bjørn kendes fra N.-Samsø i Bet. „det knæbøjede Stykke Tømmer inden i en Baad, som forbinder Stav med Køl" (Feilb.); det jyske Ord Huv, „Tagryg", bruges i Norsk og oldn. om de Baadplanker, der sidder nærmest Kølen; muligt er det da, at her foreligger et gl. Søudtryk med Bet.: „Stævnbeklædning af en Baad" el. lign.; Stedet er en Bakke c. 300 m fra Stranden. Hoved, der netop bruges om fremspringende Bakkepartier, passer ikke med Udtalen.

Borres Høj. I. MK 1796 Borres Høy. — Kunde ifl. Formen være opstaaet af et Borghus Høj, men Spor af Borg findes ikke.

?**Bramhøj.** II. MB Bram Høy; MK Brondhøy.

Bratten Bøgebjærg. IV. [*bʁadn bø·qbjör'ə*]. — Tillægsordet brat, i bestemt Form; „det bratte"; denne Bøjningsmaade er forældet i det alm. Sprog, og Navnet maa derfor være gl., uagtet det først er optegnet nu.

Brede Blok. III. MB Blocherne wed Rendes Spiel; MK 1795 Bred Blok. — Blok, se Indl.

Bredender. VI. MK 1792 Breed Ender.

Bredeskifte. IV. [*bʁi̯'əsgyət*]. MB Bred schiffte; MK 1797 Bred Skifter.

Bredland. 2 Steder i IV. [*bʁi̯'ətą̈'ŋ*]. MB Breland, Bree Land; MK 1796 Bred Land.

Bredmose. IV. MK 1796 Breed Mose.

Brodbjærg. I. [*bʁOi̯björ'ə*]. MB Brobierg; MK 1796 Breu Bierg. — Ligger paa Spidsen af en Halvø; „hører sambtlig Bymænd til, liger ved Strandsiden" (MB); om Brugen af Ordet Brod i denne Bet. jvfr. paa Stevns Navnene paa de fremspringende Pynter Peblingebrodden, Knøsebrodden m. fl.

Brundby Agre. III. MB Brunbye Agre; MK 1793 Brundbye Agre.

Brundby Sø. II. [*bʁɔmbə, bʁɔmbø̜i̯'sø'*]. — Nu kun en Lavning S. f. Langemark.

Brændebjærg. III. [*bʁæ̜·ŋbjör'ə*]. MB Brendbiere, Brenbiere; Thurah 1758 Brendbierg; MK 1795 Brembes Aggere; Guide 1863 Brændbjerg; GstMbl Bregnebjerg. — MK's Form er en Sammentrækning af Brændebjærgs Agre, jvfr. Burbes Bakke; Skriveformen Bregnebjærg er uden Hjemmel. Forleddet synes at være Stammen i Verbet brænde; muligt givet paa Grund af, at der har været brændt Blus eller Bavn, jvfr. dog ogsaa Brændbjærg 351.

Brændmose. IV. [*bʁæ̜ŋ'mɛ·œs*].

Bysted. I. MB Byested Fald; MK 1796 Bye Sted. — Fald, se Indl.

Bækagre. I. MB Beche Agere; MK 1796 Bech Ager, Bech Ager Rygel. — III. MB Bech Agr.; Thurah 1758 Thorup-Bækken Mølle; MK 1795 Bæk Aggere. — Røgel, se Indl.

Bækken. IV. [*bægi*].

Bøgebjærg. IV. [*bø·qbjör'ə*]. Resen Bøgebierg; JSørensen 1690—91, Thurah 1758 Bøgebierg; Gst Bøgebjærg. — VI. [*bø·qbjör'ə*]. MB Biøg Bierg; Bøg Bierg; MK 1792 Bøgebierg; Gst Bøgebjerg.

Bøgehøj. II. [*bø·qəs'hös'*, *bø·qes'aqə*]. MB Bøgs-, Bøgis Blocher: Bøgges Wang, Bøgis Agre; MK 1793 Bøges Agre; Nationalmus. 1874 Bøgehøi. — Bøgehøjs Flade. IV. [*bø·qəs flă·*]. MK 1796 Bøghøys Flade. — Blok og Vang, se Indl. Udtaleformen [*bø·qəs*] gengiver et Bøghøjs-, men da Efterleddet er afslidt til Ukendelighed, kan der tilføjes et nyt -høj; jvfr. ovenfor Aag(es)høj.

Bøgehøjlille. IV. MB Bøge Lille; MK 1796 Lille Bøghøy. — Den omvendte Ordstilling i MB tyder paa, at Forbindelsen er gammel.

Bønnebjærg. I. [*bön·björ'ə*]. MB Sønder-, Øster Bøneberg, Wester Bønebierg; MK 1796 Sønder-, Øster-, Wester-, Lille Bønne Bierg. — Plantenavnet Bønne, jvfr. Ærtebjærg.

Bønneløkke. II. [*bön·tøgə*]. — Løkke, se Indl.

Bønnespjæld. I. MK 1796 Vester-, Øster Bøn Spial. — Spjæld, se Indl.

Bønnetoft. VI. MK 1792 Bøn Toft. — Toft, se Indl.

?Bøsmarken. IV. [*bø'smaʀgən*]. — Mul. sammentrukket af Bøgehøjs-Marken, se Bøgehøj.

Damsager. IV. [*dam'saq'ə*]. MB Stoere-, Lille Dams Ager; MK 1796 Store-, Lille Dam Ager. — III. MB Dams Agre; MK 1795 Dams Aggere. — I. MK 1796 Dam Ager. Jvfr. 353; Dam, se Indl.

Degneholm. I. [*deq'nhoť'm*]. MB Degneholmb; MK 1796 Degn Holm. — Holm, se Indl.

Delholm. III. MB Offver-, Neder Dehl Holm; MK 1795 Over-, Neder Deel Holm. — Jvfr. Overdel og Nederdel 353. Del og Holm, se Indl.

Digeager. III. MB Dige Agre; MK 1795 Dige Aggere. — IV. MB Dyge Ager; MK 1796 Dige Ager. — IV. MB Dye Spield; MK 1796 Dige Agers Spial. — Spjæld, se Indl.

Djævlebo. I. [*djœwłəbo'ən*]. Søkort 1911 Djævle-Bo. — En Grund udenfor Besser Rev. Bo, se Indl.

Doktorhøj. II. [*do·wdəhös'*]. DFS 1906/2 e Doctorhøjen. — Et yngre Navn paa Tvehøj, se dette.

Dunnerøgel. III. [*donəʀøq'n, donəʀøqs ɫa'ʀə, donərøss ɫa'ʀə*]. MB Dorme Røgel; MK 1795 Donne Ryggild. — Forleddet mul. Plantenavnet Dunvol, se ndfr.; om Røgel se Indl. Udtaleformerne tyder paa, at Efterleddet er blevet omtydet til Ryg, jvfr. Lammerøgel 351.

Dunvolager. IV. MB Dun Lager; MK 1796 Donnel Ager. — Dunvol er Navnet paa Planten Dunhammer (Typha latifolia), ifl. Feilb. paa Samsø udt. [*donəwåť*]. MB har her, som oftere, en fejlagtig Orddeling.

Dæmningager. IV. MB Demningz Ager; MK 1796 Demme Ager. — Dæmning betyder paa sydl. Samsø „Dam, Gadekær", og anvendes stadig i denne Betydning, f. Eks. i Brundby.

Dyngekilde. VI. [*døŋəɫe·ɫ*]. MK 1792 Dynge-Kield. — Dynge i Bet. „Stendynge"? Kilden findes i en Skrænt ved Vandet.

Dynners Spjæld. IV. MB Dynners spield. — Spjæld, se Indl. Maaske egtl. Dønnemars, ældre Navn for Planten Dunhammer (Kalkar).

Egehøj. II. [*ji·əɣhös'*]. MB Bred Egehøy; MK 1793 Egehøv; Gst Egehøj.

Elkehøj. I. [*ætkhös'*]. MB Elch(e) Høye; MK 1796 Elck Høy. — Muligt sammentrukket af Ellekær-Høj.

Ellebjærg. I. [*ætbjör'ə*]. MB Ellebierg Fald; MK 1796 Elle Bierg Ager, Øster Elle Bierg, Elles Moese, Elle Biergs Halle; Gst Ellebjerg. — Elles

maa være en forkortet Form for Ellebjærgs eller -højs; om Hald og Fald, se Indl. Forleddet Plantenavnet El eller maaske det oldn. alfr, æ. da. Elv, der er bevaret i Elle(-folk).

Endebjærg. I. [*æ̨·n̥bjöʀ'ə*]. MB Engebirge Faldet; Thurah 1755 Enebers hage; MK 1796 Vester-, Sønder Ende Bierg Spial, Endebierg Holm, Smal Ende Biergs Hoy, Brede Ende Biergs Hoy; Gst Endebjerg. — Fald, Spjæld, Holm, se Indl. Forleddet antagelig Ordet Ende; de ældste Former synes at være Gengivelser af den dialektiske Udtale. Med Thurah's Form jvfr. Enebærodde ved Odense Fjord, muligt ogsaa et Endebjærg.

Endelebjærg. IV. MB Jngele Bierre, MK 1796 Endele Bierg, Taksation 1796 Endlebierg. — Muligt æ. da. Endel, „Særjord"; i saa Fald maa MB være forskrevet.

Engstykkerne. II. MK 1793 Eng Stykkerne.

Esberns Klit. II. [*æsbəns ktet*]. — Personnavnet Esbern. Ordet Klit bruges alm. paa Samsø om Strandbakker, der falder stejlt af mod Søen, svarende til Rigsmaalets Klint.

Eskeskovs Løkke. IV. [*sgåʁtøgə; ɛsgətøgən*]. MB Esk Schougs Lyche; MK 1796 Esches Lyche. — Trænavnet Esk; om Løkke, se Indl.

Faareballe. II. [*fo·ʀbat'ə*]. Overleveringen usikker,

Fedeholm. I. [*dɛ fi̯·ə hɔt'm*]. — Holm, se Indl.; Tillægsordet fed i Betydn. „frugtbar".

Fiskersti. I. [*fesgə sdiq(i)*]. MB Fiskerstie; MK 1796 Ficher Stien. — II. [*fesgə sdiq(i)*]. MB Fisker Sti; MK 1796 Fiske Stie. — Vej til Stranden, jvfr. 351.

?**Flaadekær.** II. [*fto·əɟa'ʀ*]. MB Floe Kier; MK 1793 Flaae Kier. — Af Flaade, maaske i Bet. „Tømmerflaade" eller „Kasse til Opøsning af Tørvedynd" (Feilb.).

Fladdam. II. [*ftadam'*]. — Dam, se Indl.

Fladlænde. I. [*ftatæ̨·n̥*]. MB Flald-, Flad lend; MK 1805 Flad Leng. — Lænde, se Indl.

Flasken. VI. [*ftasgi*]. MB Flasken; MK 1793 Flaski-Agger, Flaski Kier. — Jvfr. Flasken 351.

Foldagre. III. [*fål̥aqəʀ.n*]. MB Lang-, Bredfoll Agre; MK 1795 Lang-, Breed Foll Aggere. — Jvfr. Folden 351, Foldebiærg 352.

Fruens Mose. I. [*fʀu·əns mʁ·ɷs*].

Fugleballe. II. [*foʁtbat'ə*]. MB Forballe; MK 1793 Foulballe. — Fugleballe Mose. II. [*fo·ʁtbats'mʁ·ɷs*]. — Balle, se Indl.

Fuglesand. II. [*fOʁ·tsɑ̊'n̥*]. MB Fuel Sang. — Jorden er ifl. MB sort Sand; derfor antagelig Endelsen -sand, som ogsaa Udtalen viser, og ikke det ellers hyppigt forekommende Stednavn Fuglesang.

Fædriften. VI. [*fædʀöʁdən*]. — Jvfr. Driften 351.

Fælleden. VI. [*fæ·təʀi*]..

Fællesjorden. IV. [*fæt'əsjʁ'ɷʀn*]. — Samme Sted som Smedejorden.

?**Fæpholm.** VI. MK 1793 Fæp Holm. — Maaske Fip, „Spids"; Holm se Indl.

Gaaberne. II. [*go·vəʀ.n*]. MB Tiels Bierre Gaab; MK 1793 Goven. — I. MK 1796 Goven. — IV. MB Lille Goe Waße (Waaße); MK 1796 Gove. — Gaabekær. VI. [*go·vəɟa'ʀə*]. — Det sidstnævnte ligger tæt Syd for Sandgaaberne, se dette. Det førstnævnte ligger i en Skrænt,

og Ordet synes efter sin Forekomst at kunne betyde „Hulning“ og er vistnok samme Ord som norsk gop, „stort Dyb, Afgrund“, og besl. m. oldn. gaupn, dansk gøvn, „den hule Haand“. Om det af Moth anførte Gov, „Vandgrøft“, hører herhen, er usikkert. Dog var der sproglig Mulighed for jysk gubbe, norsk gobb, „Ryg, Skulder“ i Betydn. „Forhøjning“.

Gaardstedet. I. [*gɔsdœj'ə*]. MK 1796 Gaard Sted; E. T. Kristensen DS III, 1567 Gaardstedet. — IV. [*gɔsdœj'ə*]. — VI. MK 1792 Inder-, Mellem-, Yder Gaarsted. — Jvfr. Gaardsted 351. Det førstnævnte skal ifl. Sagnet være Byggepladserne af 2 Gaarde, der er nedlagte, og hvis Jord er sammenlagt til Provstegaarden.

Gaasekær. VI. MK 1792 Gaase Kier.

Gammel-Løkke. II. [*gamətɔgə*]. MB Gammel Løche. — Løkke, se Indl.

Gammelholm. VI. Thurah 1755 Gamelholm; Michelsen, Samsø 1882 p. 31 og 63 Gammelholm. — Navn paa en tidl. Havn. Holm, se Indl.

Gammeltoft. III. [*gamətta·st*]. MB Synder Gameltofft; MK 1795 Nør-, Mellem-, Sønder Gammel Taut. — IV. [*gamətta·st*]. MB Gammel Tofft; MK 1796 Gammel Toft. — Toft, se Indl.

Gammelskov. IV. E. T. Kristensen DS VI H 186 Gammelskov. — Et Jordstykke; her har vel tidligere været Skov.

Gedekær(et). II. [*gi'kæ'ʁ(ə)*].

Gedeskrog. III. MB Ges Krog, Nøre Ges Krog; MK 1795 Giis Krog. — Krog, se Indl.; jvfr. angaaende Forleddet Giseløkke 353; det kunde ogsaa være Gedes- el. Gæs-.

Granhøj. II. [*gʁanhös'*].

Grensmose. III. [*gʁi'ənsmɔ'ɔs*]. MK 1795 Greens Moese Stykker; Guiden 1863, 1890 Grensmose.

Grismosen. III. Taksation 1804 Griismosen. — Maaske Fejl for foregaaende Navn.

Grudler. III. [*ɐnə-, uiə gʁuiti'əʁ*]. MB Synder-, Norre Gryd Leer; MK 1795 Inder-, Uder Grydeleer. — Udtalen viser det i Maalet alm. Grud, „Grus“ (Feilb.); i MB beskrives Jorden som „Sand Leer och Lidet Mull“. De ældre Former kunde dog tyde paa Sideformen Gryd-, oldn. grjót. Om Endelsen -ler jvfr. Smedeler 352.

?Grydeagre. III. MB Gryde Agr.; MK 1795 Gyde Aggere. — Jvfr. Grydenæs 351.

Græsløkken. IV, V. [*gʁæstøgən*]. — Græsløkke Rende. IV. [*gʁæstøgə'ʁœ'n*]. — Løkke, se Indl.

Grønløkkebjærg. V. [*gʁön'tøgəbjön'ə*]. MB Grøn Lyckebierg. — Løkke, se Indl.

Gærdebred. I. MK 1796 Gierd Bred. — Antagelig „Jordstrækning langs Gærde“; jvfr. 355 I og jysk Bredde, „stor, udstrakt Mark“ (Feilb.).

Haabet. VI. [*ho'və*]. Thurah 1755, Michelsen, Samsø 1851 Haab; DFS 1906/2e Haabet. — Haabsvejen. VI. [*ho'vswœj'i*]. — DFS 1906/2e opgiver, at det er Navn paa et Stibord i Besser Made, og anfører et dertil knyttet Ordspil: „Do får å löw i „Haabet“, dæ löwwe Fijebiienen“. Paa Thurahs Kort ser det ud til at være Navn paa en Del af Besser Made. Haab findes i jysk (se Feilb. Hob). Ifl. Dr. Marius Kristensen anvendes det ved Kongeaaen om de Bagkroge, der fremkommer ved Aaens Regulering, smaa Vige i Aakanten, der staar som Rest af fordums Aaløb. Det kendes ogsaa i de øvrige nord. Sprog (oldn. hóp) i Bet. „lille Vig“.

Jvfr. Horsehaab ndfr.; Besser Made er opstaaet ved Inddæmning af en sydlig Vig fra Stavns Fjord.

Halderne. II. [*na·ʀhal̥'*]. MB Steen Marchs Hall; MK 1793 Hallerne. — Udtalen har Nørhald; om Hald, se Indl.

Halvtoft. I. [*haɫta·ʊt*]. MB Haldtofft; Thurah 1758 Holtofts-Mølle; MK 1796 Hald Toft, Hald Toft Spial. — Udtalen tyder paa Tillægsordet halv; de ældre Former snarere paa Hald, hvorom se Indl., og en Omtydning fra Hald til Halv synes at have fundet Sted. Om Spjæld og Toft, se Indl.

Hampeland. IV. [*hambəɫd̥ˀn̥*]. MB Hampe Land; MK 1796 Hampeland. — 2 Steder i IV. Plantenavnet Hamp; om Land, se Indl.

Hardiget. VI. [*haʀdi·qə*]. JSørensen 1690—91 hardiged; Thurah 1755, Guide 1890 Hardiget. — Ifl. Guiden Navn paa en nedl. Skanse; paa Kortene fra 17.—18. Aarh. ses det at have gaaet langs Kysten. Forleddet mul. æ. da. hargh, oldn. hǫrgr, opr. „Stendynge", i hvilken Bet. det til Dels er bevaret i svenske og norske Dial.; paa Oldn. betyder det særlig „hedensk Tempel", hvilken Bet. anses for afledt af Grundbet. „Stendynge, Alter". Antagelig maa man ogsaa i danske Stednavne ofte regne med Betydn. Stendynge o. lign.

Hatager. I. MK 1796 Hat Ager. — Ordet Hat, oldn. hǫttr, i overført Betydn. om noget toppet, kuplet, jvfr. den ret alm. Brug af dette Ord som Forled ved Bjærgnavne over hele Norden.

Hatter Barn. [*hadəbaʀ'nə*]. GstAtl Hatterbarn; Søkort 1911 Hatter-Barn. — Et mindre Rev nær Hatter Rev, se ndfr. Udtaleformen er rigsmaalspaavirket. Angaaende Brugen af Barn i denne Bet. jvfr. den ikke sjældne Anvendelse af Kalv til Betegnelse af mindre Øer, liggende nær ved en „Moderø".

Hatter Rev. [*ˈhadəˈʀɛw; hadəʀɛw'ə*]. 1568 Hattes reff (Søkartet offuer Øster oc Vester Søen, prentet i Kbh. af Laurentz Benedicht, udg. af Johs. Knudsen 1915, p. 157); GstAtl Hatterrev; Søkort 1911 Hatter-Rev. — Kaldes af J. Sørensen for Kragerevet, s. d.; om Forleddet jvfr. Hatager ovfr. Udtalen tyder paa, at der efter Hat- er svundet et Led som muligt kunde være -ør, se Indl.

Haveagre. III. MB Hauff Agere; MK 1795 Hav Aggere. — Have, se Indl.

Havekrog. II. [*ha·ʊkʀo'q*]. LensR 1579—80 Jørgen michellß ij haukrog. — Have og Krog, se Indl.

Havnegrunden. I. [*haʊngʀuŋ'n*].

Havnehagen. I. JHLarsen Samsø 1849 Havnehagen; Gst Havnehage. — Begge foranstaaende benævnte efter Langør Havn 355.

Havreholm. V. [*haʊəhɔɫ'm*]. MB Hafre-, Hafvre Holm. — VI. MK 1792 Haur Holm. — III. MB Lille-, Bree Hauffre Holm; MK 1795 Smaae-, Store Haur Holm. — Holm, se Indl.

Havrestykkerne. IV. MB Hau Stycherne, Lille Haf Stycherne; MK 1796 Hauer Stykkerne. — MB tyder dog mest paa Have (se Indl.).

Hedeagre. VI. MB Heede Agre; MK 1792 Heede Agger.

?**Hedehoved.** II. [*hih0ʊ*]. MB Hee Hold; MK 1793 Hid Hoved. — MB mul. Fejl for Hee Hoed; Udtaleformen er noget paafaldende, men hører heller ikke med Sikkerhed til dette Navn, da den er stedfæstet i Tranebjærg Ejerlav, dog i Nærh. af Langemarks Sydgrænse. Hoved, se Indl.

Hellemose. II. [*hætəmɐ·œs, hætəmɐ'œs*]. Guide 1890 Helmose; Guide 1863, DFS 1906/2e Hellemose. — Forleddet mul. Tillægsordet hellig; et Minde om gl. Kultus muligt bevaret i et Sagn (anf. DFS 1906/2e) om, at Genfærd vandrer hver Nat i Rad fra Besser Kirkegaard til Hellemose for at drikke Vand.

Helmisholm. I. [*hæt·mishɔt'm*]. MB Hellmis Holm; MK 1805 Hellemis Holm. — Helmis, „gl. Hest, Udgangsøg"; Holm, se Indl.

Hesselbjærg. I. [*hæjsətbjöʀ'ə*]. MK 1796 Hessel Bierg; Guide 1863 Hejslebjerg; Gst Hesselbjerg. — Trænavnet Hessel.

Hjulstykkerne. III. Taksation 1804 Hiul Stykkerne. — Mul. Skrivefejl for Hvedestykkerne, s. d.

Holmen. VI. MK 1792 Holmen. — Her om en Ø, jvfr. Indl.

Holmlænde. IV. [*hɔtmtąŋsgʀa·ɐəʀ.n*]. MB Holm lend; MK 1796 Holm Land, Nordre Holm Land; Taksation 1796 Holm Læng. — Udtalen har Holmlandsgravene, men ældre Form tyder paa -lænde; Holm og Lænde, se Indl.

Hornshøj. II. [*hu'nshöɐ'*]. MB Hon(?)s Høy; MK 1793 Hunds Hov. — Med Udtalen jvfr. Hornsjæger [*hu'ənsjæqəʀ*], et af de mange Navne paa Odinsjægeren, se Feilb. Af Horn, maaske i Betydn. „Hjørne el. Fremspring" el. mul. efter Forestillinger om den natlige Jæger, der kan have været knyttet hertil, men saadanne er ikke direkte overleverede.

Horsehaabet. I. [*hɔso'ə*]. Thurah 1755 Ilorsaae. — Horsehaabs Nakke. I. [*hɔsəs'nag*]. — Thurahs Form vistnok en Trykfejl for Horsaae. Forleddet æ. d. Hors, „Hest"; om Haab, „Vig", se Haabet ovenfor. Nakke forekommer i nord. Sprog som Navne paa Bakker og Bjærgknolde; i svensk Dial. „liden, enkeltstaaende Tue"; i de danske Navne gerne om en fremspringende Kyst (Jvfr. E. Madsen, Sjæll. Stedn. 231); saal. her.

Horsekær. III. [*hɔsəḳa'ʀ*]. MK 1795 Hosse Kier. — Æ. d. Hors, „Hest".

Hovedet. I. [*hOɐəʀə*]. — Hoved, se Indl.; her om den nordl. Ende af Skærfjældbjærg ud mod Stranden. Udtalen sml. Tvedet 351 [*twe·əʀə*].

Hugholm. II. [*huqhɔt'm*]. MB Hug Holm, Hog Holms Høy; MK 1793 Huuholm. — Indeholder mul. Roden i Verbet huge, oldn. húka, „hælde forover"; anvendt om en Skraaning i Terrænet. Holm, se Indl.

Hvedebjærg. I. MK 1796 Hvede Bierg.

Hvedestykkerne. III. [*hwe·sdegəʀ.n*]. MB De Smaa Blocker S. Mølen, dj Smaa Blocker N: Mølen; MK 1795 Hved Stykker; Taksation 1804 Hiul Stykkerne. — Blokker, se Indl.

Hyldebusk. IV. [*høḷəbosg*]. MB Høede Busch; MK 1796 Hyllebusch. — MB Fejl for Hølde? Forleddet Trænavnet Hyld.

Hyldestub. III. MB Hølle Stub; MK 1795 Hylle Stub. — Trænavnet Hyld, jvfr. Tornstub 351, Hyldestub 353. Stub kendes desuden fra Sjælland i Bet. „Smaaskov, Krat", se Karoline Graves og Henrik Ussing, „Ved Halleby Aa", 1921, p. 105 og 117.

Hyttebakken. II. [*hydbagən*].

Højris. II. [*höɐ·ʀi's*]. MK 1793 Høyriis. — Ris, oldn. hrís, i Bet. „Skov, Krat", i hvilken Bet. det alm. forekommer i Stednavne.

Højspjæld. IV. MB Høys Spield; MK 1796 Høy Spial. — Spjæld, se Indl.

Høneballe. II. [*hö·nbat'ə*]. MB Nøre Høneballe, Store Houballe; MK 1793 Nordre Hønballe, Hønballe. — Fuglenavnet Høne; Balle, se Indl. MB Houballe mul. Fejl for Hønballe.

Hønsepold. I. [*hönsəpål'*]. Resen Hønse pul; JSørensen 1690—91 hønsepulen; samme, senere Kort Hønse Pollen; Thurah 1755 Hønsepol, samme, 1758 Hønse-Pull; Gst Hønepul. — **Hønsepoldsboen.** I. [*hönsəpåls,bo'ən*]. — Bo og Pold, se Indl., og jvfr. Hønsepold 351. Om nærværende Hønsepold bemærker Thurah: „de herfra først Sejlende, eller første Gang til Skibs kommende hertil, skal, naar de see Hønse-Pullen, hønse og give Penge til de ældre Søfarende". Han udleder vistnok med Rette Navnet af Verbet hønse, middelnedertysk hensen, der er alm. i Dansk; Feilb. anfører fra Jysk Bet. „at betale noget til drik som en slags indskud i lavet første gang man møder". Ogsaa Hønsepold 351, paa Brattingsborg Mark, kan forstaas paa denne Maade; det var paa Samsø Skik, at den, som første Gang deltager i Høstarbejde paa fremmed Sted, skal hønse, dvs. give Hønseøl, bestaaende af en Flaske Brændevin og et Pund Sukker, som blandes i en Krukke Øl (Feilb.); Højen paa Marken kan da have været et Sted, som fortrinsvis blev anvendt ved Nydelsen af disse Drikkevarer.

Indermaden. I. MK 1796 Inder Mayen. — Made, se Indl.

Junkerhullet. I. [*joŋgəhʁOl'ə*]. E. T. Kristensen DS III 1818 Junkerhullet. — Ifl. Sagnet hos E. T. Kristensen skal Grunden til Navnet være, at en Junker er druknet her. I øvrigt er ifl. Fr. Poulsen Junker ogsaa kendt som Tilnavn paa Samsø.

Kaalhaven. IV. [*kɔthaˈəi*].

Karlshøj. I. MK 1796 Karlshøy Ager. — Mandsnavnet eller Navneordet Karl.

Karens Krog. VI. E. T. Kristensen DS V 2056, DFS 1906/2e Karens Krog. — Krog, se Indl.

Katteagre. VI. MB Katt Agre. — Samme Sted som Kildeagre?

Kattegat. IV. [*kadəgat*]. — Navn paa en Skraaning mod Mosen NØ for Østerby; antagelig er det Farvandets Navn, der af en eller anden Grund er blevet hæftet herved.

Kattekær. I. [*kadəkɟa'ʁə*]. MK 1805 Katkiær.

Kildeager. I. MB Kilde agre; MK 1796 Kield Ager. — VI. MK 1792 Kield Agger. — Sidstn. Navn maaske samme Sted som ovennævnte Katteagre.

Kirkeagre. II. [*kɟærgaqeʁ.n*]. MB Kirche Agere; MK 1793 Kirke Agre, Kirke Jord. — Beliggende tæt ved Besser Kirke.

Kirkedal. I. [*kɟærgədal*]. MK 1796 Kirche Dal. — Beliggende mel. Besser By og Kirken.

Kirkejord. I. MB Kierche J:; MK 1796 Kirche Jord.

Kirkekær. VI. MK 1792 Kirke Kier.

Kirkesti. II. MK 1793 Kirke Stie.

Klokkekær. II. E. T. Kristensen DS III, 833 Klokkekær. — Ifl. Sagnet fløj ved Kirkens Indvielse Klokken ud af Glamhullet og ned i Klokkekær.

Klummerbo. I. [*klɔməʁbo'*]. Søkort 1911 Klummer-Bo. — Klummer findes i Jysk i Bet. „Klodrian", jvfr. fra Samsø Tillægsordet klummervorn, „klodset, „plump" (Feilb.). Bo, se Indl.

Knuds Tofter. I. [*knuj's ta·ədə*]. — Toft, se Indl.

Knæpkær. I. [*knæbɟa'ʁə*]. — Verbet knæppe, „give en knækkende Lyd" (Feilb.), maaske efter Dyr, som lever der; jvfr. Knæpvatter, en Smelder. Ogsaa Plantenavne sammensættes med dette Forled, f. Eks.

Knæpstraa, „Padderokke“ (Feilb.) og Knæp i Panden, „Frøstjerne“ (Kalkar), saa der kunde ogsaa være Mulighed for en stærkt sammentrukken Navneform, hvis Førsteled var et saadant Plantenavn.

Kokkemose. I. [*kɔgəmsˀœs, kɔgəmsˑœs*]. — Kok findes ifl. Feilb. paa Samsø i Bet. „Hane“.

Kolderne. [*kål̥ˈəʁ.n*]. Gst Kollerne. — Navn paa 19 smaa Holme; Kold, se Indl. Udtalen med Stød i Flertal er paafaldende.

Korsgravene. II. [*kɔsgʁaˑvəʁ.n*].

Kragerev. JSørensen 1690—91 Krage Rifed, samme, anført i Johs. Knudsen, Søkortdirektør Jens Sørensen 1646—1723, p. 235, Kraagerevet. — Samme Sted som Hatter Rev, se ovfr.; Fuglenavnet Krage.

Kringelkær. III. MB Kringel Kier; MK 1795 Kringel Kier. — Jvfr. 352. Æ. da. Kringle, „Ring, Kreds, Cirkel, Krans“ (Kalkar), og betyder vel „det runde Kær“. I Jysk bruges Kringle desuden i Bet. „lille Haveplet, en liden indelukket Krog uden for Huset“ (Feilb.), jvfr. Kringgaard, og betegner vel i denne Forbindelse „det indhegnede“.

Krogager. I. MK 1796 Krog Ager. — II. [*kʁoˑqaqəʁ.n*]. MB Store-, Lille Krog Agre; MK 1793 Krog Agre. — III. MB Krog Agre; MK 1795 Krog Aggere. — IV. [*kʁoˑqaqə*]. MB Krog Agere; MK 1796 Krogager. — Krog, se Indl.

Krogblokker. I. MK 1796 Krog Blocher. — Krog og Blokker, se Indl.

Krogspjæld. II. [*kʁOɔsbjåˀəl̥*]. MB Krog Spial; MK 1793 Kroegspial. — Spjæld, se Indl. De ældre Former tyder paa Krog (om dette se Indl.). Udtalen paafaldende; man skulde snarere vente [*q*].

Kulhøj. III. [*kɔthösˀ*]. MB Kuul Høy; Thurah 1758 Kulhøy; MK 1795 Kuul Høy; Gst Kulhøj. — Efter Udtalen synes Forleddet at være Navneordet Kul, og Navnet kunde da minde om Kulbrænding.

Kusenæs. VI. [*kuˑsəns*]. MB Kusens Agere; MK 1792 Smal Kuusne, Lang-, Yder Kuusnes. — Navn paa en Bakkehalvø, der skyder sig ud i Maden, en tidl. Vig af Stavns Fjord. Forleddet vistnok Kus, der vilde svare til det oldn. kjóss, som betyder „Vig“. Angaaende Lydforholdene sml. det jyske Verbum kuse, oldn. kjósa, „kyse“.

Kællingdalen. IV. MB Killen Dal; MK 1796 Kielling Dalen. MB tyder snarere paa Killing-; mul. Harekilling el. lign.; eller en Afledning af Kilde.

Kæmpegraven. II. [*ʒœˑmbəgʁaʁˀən*].

Lammekrog. II. MB Lam Krog. — Krog, se Indl.

Lammeløkke. I. [*taˑmtøgə*]. MB Lamblycke; MK 1796 Lam Lyche; Guide 1863 Lammeløkke; GstMbl Lammelykke. — „Indelukke til Lam“, jfr. dog Sagnet (E. T. Kristensen DS III, 834) ifl. hvilket Kirken oprindelig skulde have været bygget her. Navnet kunde derfor staa i Forbindelse med den gl. Skik at nedgrave et levende Lam el. andet Dyr paa det Sted, man vilde opføre en Kirke, se Feilb. under Kirkelam. Løkke, se Indl.

Lammespjæld. II. [*taˑmsbjåˀəl̥*]. MB Lam Spial; MK 1793 Lammespiel. — Spjæld, se Indl.

Langager. I. [*laŋˑaqˈə*]. MB Lang Agerne; MK 1796 Lang Ager. — V. [*di ˈtaŋˑaqə*].

Langemark Kaas. II. [*taŋmœʁˈkoˀəs*]. Thurah 1755 Langemark bugt. — Kaas, se Indl.: ligger ved Kysten, hvor Vejen fra Langemark fører ud, jvfr. Kolby Kaas 352.

Langemark Sø. II. MB Langemarch søe.

Langemark Toft. II. MB Langemarchs Tofft; MK 1793 Langemark Tofte.

Langmose. I. [*ťaŋmɐ·ɷs, ťaŋmɐ'ɷs*]. — Den lange Mose. I. [*dɜ ťaŋ. mɐ·ɷs*]. — II. MK 1793 Langmoese.

Ledsager. IV. [*ťesaq'ə*]. MB Lis Ager; MK 1796 Les Ager. — III. MK 1795 Les Aggere. — Førstnævnte ligger umiddelbart ved Byen; formodentlig benævnt efter Byleddet.

Lerager. VI. [*ťɛʀaq'ə*]. MB Leer Ager; MK 1792 Inder-, Øster-, Nørr Leer-Agger. — VI. MB Leer Ager; MK 1792 Nørr Leer Agger.

Lergraven. IV. MK 1796 Leergraven.

Lerknop. II. [*ťj·əʀknɔbən*]. MB Leer Knob; MK 1793 Leerknol. — Knop, „en lille Forhøjning paa Jordens Overflade". (Feilb.). MK Leerknol jvfr. 351.

?Lilleagre. III. MB Lile Agre. — Samme Sted som Ledsagre?

Lindholm Flak. Søkort 1911 Lindholm-Flak. — Flak, „flad Grund", se Indl. Lindholm, se 351.

Lindholm Løb. Søkort 1911 Lindholm-Løb. — Lindholm, se 351.

Loddenbjærg. II. [*ťo·nbjöʀ'ə*]. MB Laan Biere; MK 1793 Laanberg; Guiden 1863 Laadenbjerg; Gst Loddenbjerg. — Tillægsordet lodden, „bevokset", jvfr. Loddenhøj 351, 353.

Lokkested. VI. [*ťɔgəsdæj*]. MB Lochested; MK 1792 Lokkes Stæd. — Et Sted lige N. f. Byen. Synes at indeholde en sammentrukken Form af Ladegaards- og at betyde: „Sted, hvor en Ladegaard har ligget", jvfr. de hyppige Navne Gaardsted og Hussted.

Loppekilde. IV. [*ťɔbəɟe·ḷn*]. MB Loppe Kilde; MK 1796 Loppekielde. — Dyret Loppe, mul. brugt om smaa sorte Insekter i Alm., jvfr. Plantenavne som Lopperose og Loppeurt, der antagelig har Navn af, at deres Blomster vrimler af Smaadyr; jvfr. ndfr. Lusehullet i Nærheden af dette.

Lovdebel. I. MB Loudybell; MK 1796 Loft Defel. — VI. MB Lau Dimel; MK 1792 Lovdebel, Lordebel. — Sidstn. Sted skal ifl. MB være „døed Jord, ligger Vnder Vand". Feilb. Løg, „Vand til Brygning", der paa Sydsamsø udtales [*ťåw'*] el. [*ťøw'*]; i Jysk er bevaret to forsk. Ord, oldn. laug, „Bad", og oldn. lǫgr, „Sø, Vædske", men hvis Betydning ikke holdes ude fra hinanden (Bryggevand); i Stednavne kunde dog forudsættes bevaret en ældre Bet. „Bade-, Vaskevand", som delvis er bevaret i andre nordiske Sprog. Der var ogsaa Mulighed for oldn. ló, „lavtliggende Engstykke", der kendes i norske og færøiske Stednavne. Debel, se Indl.

Lunden. III. MB Lunden. — IV. [*ťuŋ'ən*]. E. T. Kristensen DS I, 1371 Lunden. — V. [*ťuŋ'ən*]. MB Lunden. — Udtalen sikkert rigsmaalspaavirket; Ordet er vistnok Hankøn paa Samsisk.

Lundgærdet. IV. [*ťuŋgja'ʀə*]. MB En Lyche kaldis Lundgaard; E. T. Kristensen DS V, 2027 Lundgjærde, DFS 1906/2e Lundgjærde. — Jvfr. ovfr. Lunden. Gærde bruges antagelig i Bet. „indgærdet Stykke Jord", jvfr. MB Lundgaard i samme Bet. Paa Bornholm forekommer paa lign. Maade -gærde i Stednavne, f. Eks. Kannikegærde og Fløjgærde i Bodilsker S., ligesom Gærde i ældre Tid bruges i Bet. „Eng" eller et Areal (Hübertz, Aktstykker til Bornholms Hist. p. 339).

Lundsager. III. MB Lundtz Agr.; MK 1795 Lunds Aggere. — Jvfr. Lunden ovfr.

Lusehullet. IV. [*tu·shwOt'ə*]. — Jvfr. Loppekilde ovfr.

Lyngrøgel. IV. MB Lyng Rygel; MK 1796 Lyng Rygel. — Røgel, se Indl.

Løkkeager. III. [*tøg(ə)aq'ə*]. MB Storre Løcke Agr., Løcke Agr.; MK 1795 Store-, Smaae Lykke Aggere. — Løkke, se Indl.

Løkken. VI. MB Synder-, Norder Lychen. — V. [*gʀæstøgən*]. MB Lycken. — Udtalen har Græsløkken, se dette. Løkke, se Indl.

Maahøj. II. [*mo'əhös*]. MB Moe Høy; MK 1793 Nordre Maaehøv, Sønder Maahøv; Gst Maahøj. — VI. [*mo'əhös'*]. MB Mou Høy Agere; MK 1792 Nør-, Sønder Maahøy. — Jysk Mo, en Lerart, der paa Ømaal (Møn) skal have heddet Maa (se Molb. Dial.), eller muligt Dyrenavnet Maar.

Madebjærg. I. [*måjbjöʀ'ə*]. MB Madbierg, Madebierg; MK 1796 May Bierg Ager, Maybierg Hoved; Guiden 1863 Møjbjerg; Gst Madebjerg. — Madebjærgs Kær. I. [*måjbəs'ɧa'ʀ*]. — Made og Hoved, se Indl.

Maden. I. [*må·n*]. Thurah 1755 Bezer Mae; MK 1796 Mayen; Gst Maden. — IV. [*må'ən*]. — VI. [*må·n*]. GstMbl Maden. — Madevejen. I. [*må·wæj'i*]. — Made og Mad, se Indl.

Markskels Spjæld. IV. MB Marschiels Spield; MK 1796 March Skiel Spial. — Spjæld, se Indl. Markskel jvfr. 352.

Martaflakket. [*maʀtaftagə*]. JHLarsen Samsø 1849 Marthaflakken; Søkort 1911 Marthe-Flak. — Flak jvfr. Lindholm Flak ovfr.

Morgengave. I. MB Morgengafue Fald; MK 1796 Morgen Gave. — Morgengave bet. i æ. da. 1) Gave fra Ægtemanden til Hustruen Morgenen efter Brylluppet, 2) Medgift (Kalkar). Fald, se Indl.

Moseagre. VI. MB Mose Agre; MK 1792 Moes Agger.

Møgelhøj. IV. [*møqthös'*]. MB Møgel Høys Fald, Lille Møgel Høy; MK 1796 Store-, Lille Møgel Høy. — Jvfr. Møgelhøj 351; Fald, se Indl.

Møland. IV. MB Møe Land; MK 1796 Møe Land. — Tillægsordet mø, oldn. mjór, „smal", jvfr. Møskifte 351; Stykket ligger ved Siden af Bredland (se ovfr.) og kan paa MK ses at være smallere end dette. Land, se Indl.

Mølleagre. VI. MK 1792 Mølle Aggere; GstMbl Møllebanke.

Møllebakken. VI. [*mötbagən*]. Gst Møllebanke. — Jvfr. Mølleagre.

Møllebjærg. I. [*mötbjöʀ'ə*]. MB Mølbierg; MK 1796 Møl Bierg.

Mørkevej. II. MB Mørch Wey; MK 1793 Mørke Vei. — Tillægsordet mørk.

Møskifte. IV. [*möt·sgyst*]. MB Mølschiffte; MK 1796 Møe Skifterne. — Navnet staar ved Siden af Bredskifte (se ovfr.), og paa MK ses det tydelig at være et smallere Skifte end dette, saa det maa sikkert forklares paa samme Maade som Møland ovfr., men det er ganske vist saavel i MB som i Udtalen blevet forstaaet som Mølleskifte, antagelig fordi Tillægsordet mø er gaaet i Glemme.

Nederlund. VI. MK 1792 Neder Lund.

Nordenby Agre. VI. MK 1792 Norden-Bye-Agger.

Nordenby Ender. VI. MK 1792 Norden Bye Ender. — Ender, „smaa Agerstykker".

Norden Kirken. II. [*nɜ·ɷʀn ɧæʀgən*]. MB Noren Kiercken; MK 1793 Norden Kirke. — Beliggende N. for Besser Kirke.

Nørreagre. V. [*di'laŋ'aqə*]. MB Nør Agere. — Kaldes nu De lange Agre.

Nørrehald. II. [*na'ʁhal'*]. — Hald, se Indl.; ligger paa en Skraaning mod Nord.

Nørrehule. II. [*na'ʁhʉ'œl*]. — Hule, i sin jyske Form Hole.

Nørremarken. I. MB Nørre Marchen. — IV. [*na'ʁmaʁgən*].

Nørremose. IV. [*na'ʁmʉ'œs*].

?**Olsballes Høj.** II. MB Øllsbals Høy; MK 1793 Olshals Høy, Wester Ols hals Høy. Ligger i samme Mark som Ulvsballes Ris; s. d.

Onde Kær. VI. MK 1792 Onnde (el. Ounde) Kier. — Tillægsordet ond i ældre Betydn. „slet, ringe".

Ornejord. I. og IV. [*ånəjʊ'œʁn*]. — Jord, som er tillagt den Mand, der holder Byens Orne, jvfr. Tyrejord 351.

?**Oven Soht.** I. MK 1796 Oven Soht. — Fejl for Oven Toft?

Pandekagebane. IV. [*paŋkaqbå'nən*]. — Bane, se Indl. Jvfr. Pandekagehøj 351.

Perres. IV. [*pæʁ'əs*]. MK 1796 Perres; DFS 1906/2e Perres. — Porres. II. E. T. Kristensen DS V, 223 Påres; DFS 1906/2e Paares. — Begge Steder er Mosenavne; ifl. Sagnet spøger „Paare-Soen" i den sidstnævnte. Navnene har forsk. Rodvokal, men der er vist nogen Sandsynlighed for, at de hænger sammen med Parrishøj 351 og Parrisvand 352, og at Vokalforskellen skyldes Omtydninger.

Per Vesters Krog. I. [*pɛ ˈwœsdəs kʁo'q*]. — Ifl. FrPoulsen, Samsø, p. 106 er Wester og West kendt som Familienavne paa Øen; hvilket af disse der foreligger, kan ikke afgøres efter Udtalen alene. Krog, se Indl.

Pileager. II. [*pj'əlaqə*]. MB Pille Agr. — IV. [*pj'əlaq'ə*]. MB Piel Ager; MK 1796 Pille Ager. — Trænavnet Pil.

Pilekæret. II. [*pj'əlʏa'ʁə*]. — Trænavnet Pil.

Plagen. I. NK 1796 Plagen; VidSelsk, JHLarsen 1849 Plagens Klint. — Se Plag, 352.

Porres, se Perres.

Præsteblokker. III. MB dj Smaa Preste Blocker; MK 1795 Præst Stykket. — Blokker, se Indl.

Præsteholm. I. [*pʁæ'sdhɔl'm*]. — Holm, se Indl.

Præstens Nordre Vænge. IV. MK 1796 Prestens Nordre Venge.

?**Raltekær.** I. [*ʁålʤəlʏa'ʁ(ə)*]. — Indeholder mul. jysk Ralt, „Pjalt", men man skulde i saa Fald have ventet Rodvokalen a, ikke å.

Rassebakken. I. [*ʁasəbagən*]. — Staar mul. i Forb. med det norske Ord Ras, „Skred", oldn. ras, „Hast".

Rendeager. III. MB Rende Spiel, Rendes Spiel; MK 1795 Rend Aggere. — Rende, „Vandgrøft"; Spjæld, se Indl.; jvfr. Brede Blokker.

Risager. IV. MB Riis Ager, Riis Agers spield; MK 1796 Ris Ager. — Af æ. da. Ris, oldn. hrís, „Krat"; Spjæld, se Indl.

Rugballe. II. [*ʁʊsbal'ə*]. MB Rugballe; MK 1793 Rørballe. — Balle, se Indl.

Runesten. III. MB Roensteen; MK 1795 Ruun Steen; Taksation 1804 Rundsteen. — De ældre Former tyder paa Runesten; dog vides intet om, at der virkelig har været Runestene paa Samsø.

Ruseagre. III. [*ʁusaq'ə*]. MB Ruse Agre; MK 1795 Rus Agre. — Jvfr. jysk Rusejord, „Jord som er skudt ned" (Feilb.).

Rymplingløkke. II. MK 1793 Remplinge Lykken. — Jysk Rympling, „aarsgammelt Høved, et ungt Kreatur"; det udtales paa Sydsamsø [*ræmpti*] (Feilb.). Løkke, se Indl.

Rævebjærg. VI. MB Røfbierig Agere. — Ræv udtales [*röʒ*].

Rævegrav. VI. MK 1792 Ræv-Grav.

Rævehøj. II. MB Storre Ref Høy, Lelle Reff Høy; MK 1793 Reve Høv, Lille Revehøy; Guiden 1863 Rævehøj.

Rødbaarer. IV. MB Rød (Rod?) boere; MK 1796 Rød Boer. — Baarer, se Indl.; Rød- antagelig efter Bevoksning med Rødknæ el. lign. Planter, eller muligt Jordfarven.

Røde Agre. IV. MK 1796 Røde Agerer. — Jvfr. foreg. Navn.

Røgelen. V. MB Røgelen. — Røgel, se Indl.

Rønbjærg. I. [*rønjbjör'ə*]. MB Rønbierg; MK 1796 Røn Bierg. — Jvfr. Rønbjærg 352, dog er Udtalen paafaldende; [*j*] kunde være en Forkortelse af -ing, jvfr. Rympling ovfr.; et Rønning findes i Bet. „Rævlingeris" (Feilb.); det kunde dog ogsaa være Forkortelse af forsk. andre Ord, som -høj o. lign.

Rønsekold. I. Thurah 1755 Rønsekolle; Michelsen, Samsø 1851 Rønsekolden. — Forleddet kunde være besl. m. Stammen i det norsk og svensk bevarede Verbum runsa, ronsa, „gynge", paa Shetlandsøerne rons, „skylle frem og tilbage«, om Søen ved Land. Der er ogsaa Mulighed for Forleddet Røn, oldn. hraun, der i Dansk mest bruges om lave, stenede Smaaøer, efterfulgt af et nu afslidt Ord, indeholdende s; en Afledning Rønse, „lille Røn", var heller ikke utænkelig, skønt iøvrigt ukendt. Kold, se Indl.

Rønsegab. I. [*rönsəˈgaf, rænsəˈgaf*]. — Jvfr. foreg. Navn. Gab, „Aabning, Sejlløb".

Sandager. VI. MK 1792 Sand Agger.

Sandgaaber. VI. [*go·vəʁ.n*]. MK 1792 Smaae-, Store Sandgaaber. — Se Gaaberne ovfr.

Sandholm. II. [*sąŋhɔt'm*]. MB Sand Holm, Øster Sand Holm, Sand Holms Ender; MK 1793 Sandholme Agre, Østen Sandholm; GstMbl, Statskalenderen 1920 Sandholm; Mansa, Matr. 1844, Trap3. og 4., Gst Kort i 1 : 160,000 1914 Sannholm. — De nyere Citater fra 19.—20. Aarh. gælder en Gaard, som ligger her, jvfr. Bebyggelsesnavne, og den nu alm. Skrivemaade af Gaardnavnet Sannholm forklares saaledes, at en Mand ved Navn Sann skulde have samlet Gaarden (Trap3); imidlertid viser ovenstaaende, at det er et gl. Marknavn; der nævnes desuden ikke hos FrPoulsen noget Slægtsnavn Sann fra Samsø. Holm, se Indl.

?Savrøgel. MB Sau Røgel.

Sildeballe. I. [*seļ·baťə, seļəbaťe*]. MK 1796 Sille Balle Ager; E. T. Kristensen DS IV, 1276 Silleballen; GstMbl Silleballe Hse. — Sildeballes Krog. I. [*sæləbaťəskʁo·q*]. — Fiskenavnet Sild eller, efter Udtalen, snarere Sælde, „Halmkurv"; om Balle og Krog, se Indl.

Sivspjæld. IV. MB Silffes spield; MK 1796 Syve Spial. — Plantenavnet Siv; de ældre Former tyder paa den i Jysk alm. Tostavelsesform, som ogsaa findes paa Samsø, jvfr. Sivhullet 352. Spjæld, se Indl.

Skidenbro. II. MK 1793 Skiden Broe.

Skideneng. I. [*sgj.ənæŋ'*]. — IV. [*sgj·ənæŋ'*]. MB Steen Engs Fald; MK 1796 Skieden Eng; Taksation 1796 Skiøden Eng. — Fald, se Indl.

Navnet hyppigt og gammelt, jvfr. 1471 Skiden eng, Gulev S., Hovlbjærg Hrd., bruges i Jylland endnu om vaade og dyndede Enge (f. Eks. Hornum Hrd.).

Skidenkold. I. [*sgi·ənkål̥'*]. — Kold, se Indl.

Skidenrøgel. VI. MB Skieden Rygre; MK 1792 Skiden Rygild. — Røgel, se Indl. MB mulig Fejl for Rygel.

Skjoldrøgel. II. MB Skiols-, Schiols Røgel; MK 1793 Skioldt Røgel. — Skjold bruges, overført fra Vaabennavnet, ikke sjælden i Stednavne om Forhøjninger i Jordsmonnet (Steenstrup, De danske Stednavne, p. 67). I talrige Tilfælde maa vistnok Forklaringen søges i Ordets andre Betydninger i Sproget, „Plet" og „Grønsvær, Jordskorpe" (sidstnævnte jysk). Røgel, se Indl.

Skolejord. I. [*sgɐ·ɷtju'ɐʀ*]. MK 1796 Schole Jord.

Skottensbjerg. III. [*sgɔdnsbjöʀ'ə*]. MB Schotens Biere; MK 1795 Væster-, Øster-, Meller Skottensbierg; Guide 1863 Skottenbjerg; GstMbl Skottensbjerg; E. T. Kristensen DS V, 2080 Skattenbjerg [skattenbjörr'ə]. — Jvfr. Skottenbjærg 351.

Skovkrog. IV. [*sgåɐkʀo'q*]. MB Schoug Krog; MK 1796 Skov Krog. — Krog, se Indl.

Skovsagre. IV. MB Schanis Ager; MK 1796 Schovs Ager. — MB og MK's Former angaar muligt forskellige Steder. V. [*gaməɫ'sgåɐ*]. MB Schous Agrene (i Synder Marcken), Schou agre (i Nørre Marcken).

Skræderbakken. II. [*sgʀæjəbagən*]. Guiden 1863 Skræderbanken; Guiden 1890 Skræderbakke.

Skræderstien. I. [*sgʀæjəsdiqi*]. MK 1805 Skræderstøket. — Udtalen viser -stien, jvfr. Fiskerstien 353 o. fl. St.; MK derimod -stykket, jvfr. Tranebjerg Sti.

Skudehøj. II. [*sguj̥höɐ'*]. MB Schudhøy Spiall; MK 1793 Skuudsbiol; Guiden 1863, GstMbl Skudhøj. — Forleddet mul. da. skude, skode, oldn. skoða, „skue", med Overgang fra ð til j. Skude, oldn. skúta, kan foreligge, da intervokalisk t vilde blive til j. Højen ligger i Udkanten af Byen, og er derfor særlig egnet til Udkigshøj. Spjæld, se Indl.

Skærdam. VI. [*sgjæʀdam'*]. — Dam, se Indl. Forleddet skær, oldn. skirr, skærr, „ren". Eller Skæredam, af Tørveskær, men saa skulde Rodvokalen have været lang.

Skærfjældbjærg. I. [*sgæʀ'fil̥bjöʀ'ə*]. MK 1796 Scherfeld Berg, Scherfelds Bierg Moese; Guiden 1863 Skjærfildtbjerg; GstMbl Skærfild Banke. — Udtalen minder ved Trykkets Plads om Forbindelser som Skærtorsdag og Skærsommer, af Tillægsordet skær, „ren"; dog er der vist ellers ikke Eks. paa, at dette Ord bruges til Skelneord ved ligelydende Stednavne, og noget Skiden-Feldbjærg findes ikke. Navnet er snarere Skærfjæld, og -bjærg en Tilføjelse. Fjæld er rimeligvis samme Ord som tysk Feld, oldn. fjall, der i Stedn. vistnok betyder „Slette", jvfr. J. Steenstrup, Indl. Studier p. 26—28.

Smedeageren. IV. DFS 1906/2 e Smeddeageren.

Smedehullet. I. [*sme·hwOɫ'ə*].

Smedejorden. IV. [*sme·jɐ'ɷʀn*]. — Samme Sted som Fællesjorden.

Smedekilde. I. MK 1796 Smed Kield.

Smediekær. VI. MK 1792 Smidie Kier Agger.

Smutten. II. [*smudən*]. — Smutte, „Smøge, smal Gennemgang“, her mel. to Bakker.

Snoghøj. III. MK 1795 Snog Høy. — Dyrenavnet Snog.

Snækkeballe. VI. MB Snech Balle; MK 1792 Snekke Balle. — Snækkeballe Mose. VI. [*snægəbats'mɐ·ɯs*]. MK 1792 Snekke Balle Mose. — Stedet ligger lige ved Vandet, jvfr. Snækkehøj 353. Balle, se Indl.

Snækkebæk. II. [*snægəbæk*]. MB Snecke Bech; MK Steckebek. — Jvfr. Snækkeballe ovfr.

Spangsager. IV. MB Spang; MK 1796 Spans Ager; Taksation 1796 Spands Ager. — Antagelig af Spang, oldn. spǫng, „Gangbrædt over et Vandløb“.

Staalhøj. I. [*sdo·thöɐ'*]. Resen Stol-høy; MB Stoelßwang, Stoelswang; JSørensen 1690— 91 Staalhøy; Thurah 1758 Staalhøy; MK 1796 Staal Høys Ager; E. T. Kristensen, DS III, 2223 Staalhøj; Gst Staalhøj, Staalhøjs Hage. — Forleddet kan være Ordet Staal (jvfr. dets Anvendelse mod Trolddom), maaske dog snarere norsk Staal, oldn. stál, „Stabel, Bunke, tæt Lag, især af Korn og Hø“; el. stál, „Skibsstævn“.

Stadeager. VI. MB Stad Ager; MK 1792 Staae Ager. — Stade, „Landingsplads“, se Indl.

Staderende. VI. MK 1792 Staae-Rende. — Nær Stadeager, se dette.

Stadsbjærg. I. MK 1796 Stadsbierg. — Forleddet mul. Stade, jvfr. Stadeager.

Stadsrøgel. I. MB Star Røgell; MK 1796 Stads Ryggel. — Røgel, se Indl. Forleddet, jvfr. Stadsbjærg ovfr.

Stenager. VI. [*sdenaq'ə*]. MB Steen Ager; MK 1792 Steen Agger.

Stenbjærg. II. [*sdenbjöʀ'ə*]. MB Steen Biergs Spiald, Sten Biere Agr.; Thurah 1755 Steenhøy; MK 1793 Steenberg; Guiden 1863, GstMbl Stenbjerg. — I. MK 1796 Sten Bierg, Steen Bierg Eng. — Spjæld, se Indl.

Stendysseager. II. MB Steendys Agr.; MK 1793 Steendys Agre. — III. MB Sten Dües Agre; MK 1795 Stentes Agre; Taksation 1804 Stendesagre. — Førstnævnte Sted kaldes nu Skræderbakken, men her skal have ligget en stor Stendysse, ifl. stedlig Tradition (1918).

Steneng. IV. MB Steen Engs Fald.

Stenknøsen. III. [*sdenknø'si*]. — VI. [*sdenknø'si*]. E. T. Kristensen DS IV, 1303—05, DFS 1906/2 e Stenknøsen. — Knøs, se Indl.

Stenmark. I. [*sdenmå'ᵊʀk*]. MB Steenmarch, Steensmarch; MK 1796 Øster-, Vester Steen March. — II. [*sdenmå'ᵊʀk*; *na·ʀ-*, *sǫŋə-*, *ösdə-*, *wæsdə'sdenmå'ᵊʀk*]. MB Steen March, Steen Marchs Hall, Norder-, Øffuer-, Øster-, Synder Steen Marck; MK 1793 Steen Mark, Nørre-, Oven-, Synden-; Wester Steen Mark; GstMbl Nre.-, Sr.-Stenmark. — Hald, se Indl., jvfr. Halderne.

Stensdel. I. MB Steens Deel. — Del, se Indl.

Stenshøj. I. Nationalmus. 1874 Stenshøj, Stenhøj.

Stenspjæld. III. MB Steens spiall; MK 1795 Steen Spiald. — Spjæld, se Indl.

Stenskov. I. [*sdensgåɐ*]. MB Sting Schou; MK 1796 Øster-, Vester-, Sønder Steen Schov Ager; Gst Stenskov, Stenskov Banke.

Stensteld. II. [*sdensdæl̥'*]. MK 1793 Steen Stils Agre. — Jysk Stejl, „nederste Lag Korn i Laden, Grundlaget i en Tørvestak“, æ. da. stedel,

oldn. stǫðull, kunde maaske foreligge her i Bet. Grundvold til et Hus, Stak el. lign.. Udtalen er mærkelig; det hedder ellers paa Sydsamsø [*sdæj'ət*], men der kan have fundet en dobbelt fonetisk Udvikling Sted (jvfr. den forskellige Udvikling til mejl- og mel- af oldn. meðal).

?**Stensten.** VI. Nationalmus. 1874 Steensteen. — En Jættestue.

Stenstiagre. VI. MK 1792 Steen Stie Agger.

Stihøj. II. [*sdihöə'*]. Thurah 1758 Stie-Høyen; Guiden 1863 Stihøj; GstMbl Stighøj; Nationalmus. 1874 Stighøj; DFS 1906/2 e Stighøj. — Sti, „Gangvej", el. Sti, „Aflukke" (som i Svine-, Faaresti), eller maaske æ. da. Stigh, „Pæl", som EMadsen p. 371 formoder i Bet. „Grænse- el. Ejendomsmærke".

Store Sten. I. MK 1805 Store Steen. — Samme Sted som Stensdel?

Strandmose. II. Gst Strandmose.

Strækkeben. I. MB Streckebeen; MK 1796 Strech Been. — Æ. da. Strækkeben, middelnedertysk streckeben, „Døden"; et billedligt Udtryk til Betegnelse af den hurtige Rytter paa den blege Hest, ret alm. brugt i æ. da., men dets Anvendelse som Marknavn staar vel næppe i Forb. hermed; snarere betegner det en Mark, hvor Forholdene af en el. anden Grund har krævet Hastværk med Arbejdet.

Stubsbo. I. Søkort 1911 Stubs-Bo. — Bo, se Indl.

?**Stængestage.** IV. MB Langsteen stang; MK 1796 Nordre-, Søndre-Stenge Stade; Taksation 1796 Sønder Stengestage. — Muligt Stængestage, en Rafte, brugt til Underlag for Høet paa et Høstænge, eller til at stænge, „lukke" med.

Svineagre. VI. MK 1792 Sviin Agger.

Svinekrog. III. [*swenkʀo'q*]. MB Suing Krog; MK 1795 Svin Krog. — Udtalen mærkelig; paa Sydsamsø skulde Svine- ventes udtalt [*swøn-*], jvfr. dog Svinehøvd 353. Krog, se Indl.

Søbakken. V. [*søbagən*]. MB Søe Backen. — VI. MK 1792 Søe Bakken.

Søballe. I. MK 1796 Søe Balle. — Balle, se Indl.

Søbjærg. II. [*søbjöʀ'ə*]. MB Søebiere; Gst Søbjerg. — III. [*søbjöʀ'ə*]. MB Sønder-, Norre Søebiere; MK 1795 Søebierg; GstMbl Søbjerg.

Søen. I. [*sø'i*]. — II. [*sø'i*]. LensR 1579—80 Jørgen michellß widt søen; MK 1793 Søen. — IV. MK 1796 Søen. — Tørlagte Arealer, tidl. Sø; gennemstrømmes af Sørenden; N. for II ligger Søbjærg.

Søeng. I. MK 1796 Søe Eng.

Søholm. IV. [*søhɔt'm*]. MB Søe Holm; MK 1796 Søe Holm; GstMbl Søholm. — Nu Gaardnavn (saaledes Gst). Se Bebyggelsesnavne.

Sønden Kirken. II. [*sǫnən kjæʀgən*].

?**Sønderborg.** I. MB Sønderborig, -borg; MK 1796 Sønder Boer.

Sønderhøj. II. Nationalmus. 1874 Sønderhøi.

Søndermade. VI. [*sǫnə'mâ·*]. MK 1792 Sønder Maae. — Made, se Indl.

Søndermark. I. MB Søndermarck.

Søndersted. II. MB, MK 1793 Søndersted.

Søndersøen. I. [*sǫnə sø'i*].

Søndertofter. II. MB Toffterne s. for Byen; MK 1793 Sønder Tofter. — Toft, se Indl.

Sørende. I, II. [*søʀæn'n*]. GstMbl Sørende. — Øens største Vandløb, jvfr. Søen ovfr.

Søtange. I. MB Søetange; MK 1796 Søe Tang. — Tange, se Indl.

Tagrytteren. IV. MK 1796 Tag Rytteren. — Tagrytter, „et mindre Spir paa en Bygning", egl. „en som rider paa et Tag",

Tangen. IV. [*taŋən*]. — Tange, se Indl.

Tidsellund. II. MB Tisel Lund; MK 1793 Texel Lund. — Hvis MB er rigtig, kan det være Plantenavnet Tidsel, eller maaske snarere jysk Tissel, oldn. þisl, „Vognstang"; til Vognstænger brugtes mindre Træer af passende Stammetykkelse.

Tielsbjærg. II. [*tj'ətsbjör'ə*]. MB Tielsbiere; Thurah 1755 Thielsberg; MK 1793 Fielsbierre Agre; JHLarsen 1849 Thielsbierg. — Forleddet muligt et Personnavn, som formodentlig ogsaa foreligger i sv. Telsgårde, no. Telsnes.

Tielshøj. II. [*tj'ətshös'*]. MB Tiels Høy; MK 1793 Tiils Høy; Guiden 1863 Tielshøj; GstMbl Tilshøj. — Ligger Vest for Langemark, modsat Tielsbjærg; om Forleddet, se Tielsbjærg.

Tielsmose. II. [*tj'ətsmɐ·œs*]. MK 1793 Fils Moese. — Nær Tielsbjærg, se dette.

Tobakstykke. VI. MK 1792 Tobak Styker.

Tofterne. I. MK 1805 Toft Jord. — II. MB Toffterne S. for Byen, Toffterne; MK 1793 Tofterne. — III. [*ta·ɐdəʀ.n*]. MB Toffter Norden Byen; MK 1795 Tauterne. — IV. [*ta·ɐdəʀ.n*]. MB Toffterne; MK 1796 Tofterne. — VI. [*ta·ɐdəʀ.n*]. MB Taffere (rett. fra Taffen); MK 1792 Wæster-Tavt. — Toft, se Indl.

Tohøj. I. [*toɐhös'*]. MB Tou-, Taa Høy, Norder-, Synder-, Wester touhøy; MK 1796 Sønder-, Lange-, Norder Toe Høy, Toe Høy Spial. — Tohøjs Mose. I. [*toɐəsˈmɐ·œs*]. — Tohøjs Mølle. I. Thurah 1758 Tohøys Mølle; VidSelsk Taaehøy M.; JHLarsen 1849 Taaehøi Mølle; GstAtl Ør.-, Vr.-Tovesml.; GstMbl Østermølle, Vestermølle. — Jvfr. Tobjærg 351.

Tokkemosen. I. [*tɔgəmosi*]. — Tokke. se Indl.

Tokken. II. [*tɔgən*]. MB Tocke-, Tocker Jorden. — Tokke, se Indl.

Tolsekrog. III. MK 1795 Tolse Krog; Taksation 1804 Tolsebierg. — Krog, se Indl. Forleddet kunde være jysk Tol, „fremstaaende smal Strimmel som Skel mellem to Lodder paa Marken, Tue, Knold" (Feilb.), efterfulgt af et forkortet Led.

Tormager. II. MB Torm Agr., Sønder Torm Agr., Blocker wed Sønder Torm agr.; MK 1793 Nordre Torm Agre, Torm Agre. — Jvfr. Tormager 351.

Tornhøj. I. [*tu·œnhös'*]. MB Torn Høy, Torn Høys Spield; MK 1796 Torn Høy, Toehøys Spial. — III. [*tɐ·œnhös'*]. MB Torn Høy; MK 1795 Torn Høy; Gst Tornhøj. — VI. [*tu·œnhös'*]. MK 1792 Torn-høys (Staae?). — Spjæld og Stade, se Indl.

Torup Bakke. III. MB Torre Baacker; MK 1795 Torup Bak.

Toruplodden. II. MK 1793 Torup Lodden.

Torup Mose. III. [*tʌʀ(ə)bˈmɐ·œs*]. MK 1795 Torup Moese; Guiden 1863 Thorup Mose; GstMbl Torup Mose.

Traneagre. III. [*tʀå·naqə*]. MB Trane Agre; MK 1795 Tran Agger. — Fuglenavnet Trane.

Tranebjærg Mose. III. MK 1795 Traneberg Mose; Gst Tranebjerg Mose. — Bynavnet Tranebjærg.

Tranebjærg Sti. II. MB Tranbierre Stie; MK 1793 Traneberg Stykke.

— Bynavnet Tranebjærg. Om Vaklen mellem Sti og Stykke, der i Udtalen ligger hinanden temmelig nær, [*sdiç*] og [*sdek*], jvfr. Skrædersti ovfr.

Tranemose. III. [*trå·nmɜ·œs*]. Guiden 1863, 1890 Tranemose. — Fuglenavnet Trane.

Trehøj. II. [*tʁehös'*]. MK 1793 Treehøy. — Talordet tre, jvfr. muligt Tohøj.

Troldebanke. III. GstMbl Troldebanke.

Troldehullet. II. [*tʁålˌəhʍOt'ə*].

Troldhøj. I. [*tʁålˌhös'*]. — II. MB Trolhøy.

Træholm. III. [*tʁæhɔlmsl̥ɜ'ʁə*]. MB Trolholm; MK 1795 Træd Holm. — Ifl. Udtalen (Træholmskæret) snarest af Ordet Træ; Holm, se Indl.

Trælbjærgs Høje. I. E. T. Kristensen DS III, 968 Trelbeshøje. Forleddet vistnok Træl, oldn. þræll. Angaaende Sammentrækningen jvfr. Borbjærg 351.

Tueagre. VI. MK 1792 Tue Agger.

Tundsbro. VI. [*tuŋ'sbʁOs'*]. MB Troes Bra Agere; MK 1792 Tuns Broe. — Tundøs Bro; mel. Alstrup og Toftebjærg, altsaa i Retning af Tundø, set fra Sognebyen.

Turebakke. IV. VidSelsk Turebaks M. — Mølle nær Østerby.

Tvehøj. II. [*twehös'*]. MB Tue Høy; Schiøtz 1853 Tvehøi; Guiden 1863 Tvehøj; DFS 1906/2 e Tvehøj. — Kaldes nu Doktorhøj, se ovfr. DFS 1906/2 e anfører: „Hed tidligere Tvehøj, fordi der gaar en lille Lavning tværs over den, der deler Toppen i to Høje".

Tvillingshøj. III. [*twɛtis'hös'; 'twɛtihös'*]. MB Tuellings Høy; MK 1795 Tviling Høye; Guiden 1863 Tvelleshøj; GstMbl Tvillingshøj. — IV. [*twætihös*]. MB Tullis Høy. — Forleddet Tvilling.

Tyttemose. VI. MK 1792 Tytte Moes. — Forleddet muligt et Navn Tøtte, der maaske er en Afledning af Tot; det bruges flere Steder paa jysk Omraade om Engholme o. lign., Eksempler se Steenstrup, Indl. Studier p. 291; der kunde vel ogsaa tænkes paa en Sammentrækning af Tyttebær-mose.

?Tønbjærg. IV. MB Tønbierre; MK 1796 Tin Bierg.

Tøndekilde. I. MB Tøndekilde. — Kilden har sagtens været forsynet med en nedgravet, bundløs Tønde til Opsamling af Vand, paa samme Maade, som der i Oldtiden nedsattes udhulede Træstammer i Kildevældene.

Udsager. I. [*u·saq'ə*]. MB Wdagre; MK 1796 Us Ager. — I. Udsager Hage. [*u·saq'əʁs ha·q*]. VidSelsk Udsagershage; JHLarsen 1849 Udsagers Huk; E. T. Kristensen DS IV, 1276 Udsagshage; Gst Udsager Hage. — Muligt af Udhøjsager; paa Hagen yderst ved Kysten en c. 18 m høj Bakke, der da kunde være den Udhøj, hvoraf Udsager havde faaet Navn. Hage, „fremstaaende Pynt", og Huk d. s.; dette Ord er et Laaneord (middelnedertysk hûk, holl. hoek) og findes paa dansk Grund sjælden udenfor Søkortene og de herfra paavirkede Kilder. Et Mandsnavn Ud kendes fra Jyll., en Sammensætn. med dette var ogsaa tænkelig.

?Ulvsballes Ris. II. MB Vll-, Vlffs Bals Riis; MK 1793 Olshals Rus. — Forleddet mul. Personnavnet Ulv; om Balle, se Indl. Ris, „Krat". MK synes at være fejlskrevet. Jfvr. Olsballes Høj.

Vandstade. IV. MB Wand stange; MK 1796 Vænd Stade. — Stade, „Landingsplads", se Indl.

Vejlænde. I. MB Weyling; MK 1796 Veileng. — II. MB Wei Lan;

MK 1793 Weilene. — IV. MB Weilen; MK 1796 Vejer Lend, Vejer Land; Taksation 1796 Veyer Lænd. — VI. MK 1792 Wej Lænd, Wey-Lænd. — I IV har der paa MK 1796 været to Stykker af dette Navn: Vejer Lend om Agerupvejen, og Vejer Land om Kirkevejen. Se Vejlænde 351 og 355; om Lænde, se Indl.

Vejskel. I. MK 1796 Vejskiel.

Vesten Byen. II. MB W: Byen.

Vesterløkken. I. MK 1796 Vester Lyche. — Løkke, se Indl.

Vestertoft. VI. MK 1792 Wæster-Tavt. — Toft, se Indl.

Volshøj. III. MB Wols Høy; MK 1795 Vols Høy. — Volshøj Mose. III. [*wɔlsəˈmɛ·ɔs*]. MK 1795 Volshøys Moese; VidSelsk Valsøemose M. — Volshøj Spjæld. III. [*wɔlsəˈsbjå³ˈl*]. MB Waldtze Spiald; MK 1795 Volshøys Spiald. — Volshøj Kilde. III. [*wɔlsəˈkje·ˈl*]. — se Volshøj og Volsemose 353. Spjæld, se Indl.

Vorbjærg. I. [*wårʁbjörˈə*]. Thurah 1758 Wordbierg; MK 1796 Vorbierg; Guiden 1863 Vaarbjerg: Gst Vorbjerg. — Se Vorbjærg 353.

Vorhøj. VI. [*wɔʁhöˈ*]. MK 1792 Worhøys Aggere; VidSelsk. Vorhøy M. — Vorhøjsmaden. VI. [*wɔʁhösmå·n*]. — Se Vorhøj 351. Made, se Indl.

Vrangeng. IV. MB Wrang End(er?); MK 1796 Vrang Eng, — Vrang vistnok i ældre Bet. „skæv, krum, bugtet", jvfr. Vid. Selsk. Ordb. Efterleddet maaske Ender, i Bet. „smaa Agerstykker".

Æblebjærg. IV. MB Lille-, Stoere Ebel bierre; MK 1796 Nordre Eble Bierg, Søndre Eblebierg; Taksation 1796 Æblebierg. — Jvfr. Æbildbjærg 351.

Ærtebjærg. I. [*aʁdbjörˈə*]. MB Aærte bierg Fald, Ertebierg; MK 1796 Erde Bierg, Erdebierg Mose; Guiden 1863, 1890 Ertebjerg; GstMbl Ærtebjerg. — IV. [*aˈʁdbjörˈə*]. MB Sønder-, Øster Ertebierre; MK 1797 Søndre Erde Bierg, Øster Erdebierg. — Jvfr. Ærtebjærg 351, 352, 353. Fald, se Indl.

Øgen. IV. MK 1792 Øgin. — Øge, se Indl.

Øksendal. I. [*øqsəndaɬ*]. — En Vig ved Besser Rev. Forleddet jvfr. Øksenbjærg 351.

Øland. IV. [*øˈɬąˈɳ*]. MB Wester-, Øster Øland; MK 1796 Vester-, Øster Øeland. — Et Bakkeparti (Bakkeø), omgivet af Lavninger.

Ørholm. I. MK 1796 Stachet-, Lang Ørholm. — Stakket, „kort"; Ør, „Grus", jvfr. Ørager 351. Holm, se Indl.

Østen Byen. II. MB Østen bye; MK 1793 Østen Byen.

Østerdam. I. [*øsdəˈdamˈ*]. — Dam, se Indl.

Østerhule. II. [*östəˈhɛ·ɷɬ*]. — Efterleddet Hole, den jyske Form for Hule.

Østermade. IV. [*østəˈmå·*]. MK 1792 Østre Maae. — Made, se Indl.

355. NORDBY SOGN.

A. BEBYGGELSESNAVNE.

I. **Nordby.** [*nOʁbɛi*']. — 5/4 1445 Norby; LensR 1579—80 Norbye; Mandt 1603 Naarby; KronSk 1661 Nørbye, Norbye; M 1664 Norbye; M 1688 Nordbye; M 1844, Gst Nordby. — Navnet tolkes allerede 1675 af Resen som „den nordlige By" og forstaas nu ogsaa almindeligt saaledes; det er jo Nordlandets Sogneby. Om dette virkelig er Navnets oprindelige Betydning, kan ikke med Sikkerhed afgøres (Udtalen i Forbindelse med de ældste Former kunde tyde paa et gammelt langt a i første Led). Men tidligt har man i al Fald forstaaet Forleddet som Nørre- (1661 Nørbye ved Siden af Norbye); flere ældre Former af Navnet Nordbygaarden (s. d.) tyder bestemt herpaa; og det er muligt, at ogsaa o i nogle af de gamle Former skal læses som ø. Efterhaanden er Forleddet Nor-, der som antydet kan være af en hel anden Oprindelse, blevet fortolket som Substantivet Nord (sml. Nordborg, Als, opr. Nørborg; Nordby, Fanø, egl. Nørreby); og det er da blevet indført i Skriften. At denne Omtydning imidlertid ikke er folkelig, viser Udtalen [*nOʁbɛi*']; man skulde vente [*nɶʁbɛi*'] — en Udtaleform, som dog synes at kunne forekomme, idet Nordbygaard en enkelt Gang findes skrevet Nurbigaard.

Glistrupgaard. GstMbl Glystrup; Postadr8 Glistrup Gd. — Gst's Form med y beror paa Overforbedring. Se Lisegyden og Glistrup under Naturnavne.

Godthaab (Gd.). GstMbl, Postadr8 Godthaab. — Se flg. Navn.

Haabet (Gd.). GstMbl, Postadr8 Haabet. — Haabet og Godthaab tilhører et Navnelag særlig fra 18. Aarh. (jvfr. Steenstrup, De danske Stednavne 2. Udg. p. 61); det er oftere Navn paa udflyttede Gaarde.

Kongsbølle. [*kOŋsbɛl'ə*]. Resen 1675 Kongsbøel; Thurah 1758 Kongsbølle; NBB Kongaards Mark, Konsbord; Jac. Kongsbølle, Kongsgaard. — Spørgsmaalet om disse Navnes Tydning og indbyrdes Forhold frembyder store Vanskeligheder. I al Fald staar de i Forbindelse med den tidligere Landsby Glistrup (s. d. under Naturnavne); Sammenstillingen af NBB's Konsbord med Kaneborg (i Registret til Danske Vider og Vedtægter, udg. af Bjerge og Søegaard) er sikkert fejlagtig. Pastor Jacobsens Form Kongsgaard tør vist kun opfattes som et Forsøg paa at bringe Mening i NBB's Konsbord, som sikkert er en forskreven Form. Tilbage bliver Kongsbølle (Udtale, Jac. og Thurah) og Kongsbøel (Resen). Thurah tolker sin Form som „Kongens Bolig", Resen sin som „Kongens Gods". Hvis Formen paa -bølle er den oprindelige, maatte Navnet egl. være givet en selvstændig Landsby. Dette er dog usandsynligt, da MB

har Glistrup Kongsbols-Mark og NBB Glistrup Konsbord mark. Snarest er Kongsbol den opr. Form; Navnet har da betegnet en Kongen tilhørende Del af Landsbyen Glistrups Mark.

Langdal Gaarde. GstMbl Langdal Gde; Postadr8 Langdal Gd. — Se Naturnavne.

Lystoft (Gd.). Postadr8 Livstoft. — Formen i Postadressebogen gengiver Udtalen. Se Naturnavne.

Mosletgaard. [*mʁɷstæd go'əʀ*]. GstMbl Moslet Gd.; Postadr8 Moslet, Maarslet Gd. — Navnet svarer nøje til det jyske Landsbynavn Maarslet [*mu'oslœ't*] og er sandsynligvis af samme Oprindelse som dette eller maaske snarere opkaldt derefter.

Majgaard. GstMbl, Postadr8, E. T. Kristensen DS IV, 354 Majgaard. Forleddet en Udtaleform af Ordet Mad, „Eng"; se Indl.

Mosegaard. [*mʁ·ɷsgo'əʀ*]. GstMbl, Postadr8 Mosegaard.

Nordbygaard. NBB nær bye gaar den, Narbygaarden; Jac2 Nær- eller Nurbigaard. — Denne Gaard, der skal have ligget op til eller paa nuv. Matrikelnummer 16, har aabenbart indeholdt selve Sognets Navn. Formerne Nær- og Nar- viser klart, at man har forstaaet Navnet som Nørby; og Biformen Nur-, at ogsaa Tilknytningen til Substantivet Nord har kunnet forekomme.

Nørremølle. GstMbl Nørremølle.

Petersborg (Gd.). GstMbl, Postadr8 Petersborg.

Petershaab (Gd.). GstMbl Petershaab.

Petershjem (Gd.). Postadr8 Petershjem; Opgivelse fra Stedet 1921 Petershjem.

Printzensminde (Gd.). GstMbl Petersminde, Postadr8 Printgensminde; Opgivelse fra Stedet 1921 Printzensminde. — Af Tilnavnet Printz, der endnu forekommer i Sognet, og som genfindes i Naturnavnet Printzes Bakke.

Sandballegaard. Postadr8 Sandballe Gd. — Se Naturnavne.

„Siffridhwøww«. E. T. Kristensen DS III, 1185: Ved Pusleddet i Nordby skal have ligget en Gaard „Siffridhwøww" med fire forgyldte „fløw"; den skal være sunket i Jorden.

Søbygaard. Postadr8 Søby Gd. — Se Naturnavne.

Søndermølle. GstMbl Søndermølle.

Søvang (Gd.). GstMbl, Postadr8 Søvang.

Thomasminde (Gd.). GstMbl, Postadr8 Thomasminde.

Vestballegaard. [*wæsdbat'ə*]. GstMbl, Postadr8 Vestballe Gd. — Balle, se Indl.

Bakkely (Gd.), **De tvende Søskende** (Gd.), **Fredensdal** (Gd.), **Fredenshjem** (Gd. & Hus), **Fyrbjærg** (Gd.), **Hejmdal** (Gd.), **Ingeborgsminde** (Gd.), **Landlyst** (Gd.), **Mariesminde** (Gd.), **Petrinedal** (Hus), **Prøvelyst** (Hus), **Søgaard** (Mejeri), **Søholm** (Gd.), **Sølyst** (Gd.), **Sømandshvile** (Hus), **Østergaard, Rosendal** (Gd.) nævnes i Postadr8.

Lykkens Haab (Gd.) opgives fra Stedet 1921.

II. **Maarup.** [*mo'ʀəp, må'ʀəp*]. LensR 1579—80, Mandt 1603, KronSk 1661, M 1664, 1688 Maarup; VidSelsk Morup; M 1844, Gst Maarup. — Udtaleformen med lukket o, som maa være den gamle og ægte, tyder bestemt paa et Ord, der paa Rigsmaal vilde have aa, paa Oldnordisk langt a. Udtalen med aa er rimeligvis nyere og paavirket af Skriften.

Forleddet kan derefter være det jyske „Mo“, en Lerart, Moler (paa Ømaal tidl. Maa, se Molbechs Dial.-Lex.) eller mulig Mandsnavnet Mǫrðr, Gen. Marðar, el. oldn. mága-, altsaa „Torp, tilhørende en Svigerfader og hans Svigersøn i Forening“. Torp, „Udflytterby“.

Aldersro (Gd.). GstMbl, Postadr8 Aldersro.

Holmegaard. [*hɔl'mgo'ər*]. GstMbl, Postadr8 Holmegaard. — Holm, se Indl. Mulig er 1. Led dog Slægsnavnet Holme.

Højendal. [*hæj'ndal*]. GstMbl Højendal; Postadr8 Højendalgaard. — Udtalen med j, hvor Dialekten vilde have w, viser, at Navnet ikke er dialektisk; det opgives at være af nyere Oprindelse; det indskudte -en- maa opfattes som Laan fra ældre Sprog el. fra tyskagtige Navne som Frydendal, Sorgenfri, o. l.

Maarup Havn (Gd.). Opgivelse fra Stedet 1921 Maarup Havn.

Mosgaardsminde (Gd.). Postadr8 Molsgaardsminde, Opgivelse fra Stedet 1921 Mosgaardsminde.

III. **Nordby Hede.** [*hj'ən*]. Resen 1675 Nordby-Hede; JSørensen 1690—91 Heen; Thurah 1755 Heden; M 1844, Gst Nordby Hede.

Frederiksdal (Gd.). [*fʀæ'ʀegs'da'l*]. Postadr8 Frederiksdal.

Frederikshaab (Gd.). Postadr8 Frederikshaab.

Frederikshøj (Gd.). [*fʀæ'ʀegs'höj*']. GstMbl, Postadr8 Frederikshøj. — Udtalen viser, som ved Højendal, at Navnet tilhører Rigsmaalet.

Grønhovedhus. [*gʀönhåwə'hu's*]. Postadr8 Grønhave Hus. — Udtalen viser Grønhoved, s. d. under Naturnavne.

Hesselholm (Gd.). Postadr8 Hesselholm. — Se Naturnavne.

Kaneborg (Hus). Postadr8 Kanborg. — Se Naturnavne.

Kanehavehus. GstMbl Kanehave Hs; Postadr8 Kanhave Hus. — Se Naturnavne.

Langør (Havn & Huse). [*tɔŋe'ʀ*]; paa Stedet: [*taŋø'ʀ*]. Gst Langøre; Postadr8 Langøre Havn. — Se Naturnavne.

Lilleøre (Hus). [*tile'ʀ*]; paa Stedet: [*tilø'ʀ*]. Postadr8 Liløre Gd. — Se Naturnavne.

B. NATURNAVNE.

Aas Spjæld. I. MB Nør March Aas Spield; Nordby Bylov 1697 (Afskr. 1721, § 50) Oesen; MK 1796 Aas Spial. — Aas, Spjæld, se Indl.

Almind. II. MB Aldmind. — Æ. da. almind, oldn. almenni, „Fællesskab“, „fælles Jord“.

Ane Kirstines Bakke. I. [*aŋɣe'sdj'ənəs bak*].

Annebjærg. II. [*an'bjɛʀ'ə*]. MB Anbiere Agere; 1690 (Jac.) Avnbjerg; 1772 (Jac.) Anbjerg, Anberg; MK 1796 Anbierg Ager; NBB Anbiers, Anbjer, Anbieds ager; Jac. 2 Anbjergbak, Anbjergskjær; Guiden 1863, 1890, Trap4 Annebjærg; GstMbl Anbjerg. — Snarest af Kvindenavnet Anne; sml. Marens Bjærg. Formen Avn- 1690 maatte da være en omvendt Skrivemaade; sml., at Avnsbjærg, Lysgaard Herred, udtales [*an'sbjɛʀə*].

Armhoved. III. [*ɔʀ'mhΘə'ə*]. Kanc. Brevb. $^{24}/_{8}$ 1555 Ormhuo; KronSk 1661 Ormehofvet; M 1664 Ormetoffte; 1667 Ormehofvet; Resen 1675

Arenshoffved, vulgo Armhofft; JSørensen 1690—91 Armhofuid; Thurah 1755 Arhovet; MK 1811, Gst Armhoved. — Indeholder, trods de ældste Former, Ordet Arm, her anvendt om et langt, fremskydende Bakkeparti. De ældste Former gengiver Dialektudtalens [*ɔʀ·m-*].

Asmindør. II. [*asmeˈneˈʀs haˑq*], i Lilleøre [*asmenøˈʀhaqi*]. JSørensen 1690—91 Asmunør, Asmænør; Thurah 1755 Asmicør, 1758 Asmiøer eller Asminøøer; VidSelsk Asmør; E. T. Kristensen DS IV, 1226 Asmandøres Hage; Gst Asmindør Hage. — Snarest af Mandsnavnet Asmund (som i Asminde-rup, -rød). Ør, se Indl.

Bagetruget. I. [*baˑqtʀåwˈə*].

Bag Gaardene. I. NBB Bag gaarden. — Gaard, se Indl.

Baggeshul. I. [*bagəsˈhwœẗ*]. — Mul. af et Personnavn Bagge el. Bakke.

Bakkeholm. I. [*bagəhɔtˈm*]. — Holm, se Indl.

Ballebjærg. I. [*baɬəbjɛʀˈə*]. MB Ballebiug Aggr; Gst Ballebjerg. — Balle, se Indl.

Balleskaar. I. [*baɬəsgɔ, baɬəsgɔn*]. MB Ballisgaard aggr, Lille ballesgaard; MK 1796 Balles Gaards Ager; NBB Baleskan, Baleskans Have; Jac. Balleskaar; Guiden 1863 Balleskaan. — Balleskaars Have. [*baɬəskåns haˑʁ*]. Jac. — Ligger ved Ballebjærg, se dette. Skaar, „Indskæring, Nedskæring", se Indl., er i de ældre Skriveformer fejlagtigt fortolket som -s-gaard. Have, se Indl. Det i nogle Former tilføjede -n synes at være Hunkønsartiklen; disse Former er i et nyere Sagn fortolkede som -skoven (E. T. Kristensen DS III, 1882—84).

Banebjærg. I. [*båˑnbjɛʀˈə, ɬeɬə b.*]. — Bane, se Indl.

Bikuben. I. [*biˈkuˑwən*]. Jac., Gst Bikuben.

Bjærgsende. I. [*bjɛsˈœˑŋ, ˈbjɛsˈœˑŋ*]. Jac. Bjergsende; GstMbl Bjæsende.

Blokkerne el. **Blokkemarken.** I. [*blɔgəʀ.n, blɔgəmaʀgən*]. — Blok, se Indl.

?Bogenager. I. MB, MK 1796 Bogen Ager. — ?Bogenbakke. I. [*bœnbak*]. Jac. 2 Boonbak, Bogenbak, Lille Bogenbak. — Jysk bovn, „bugnende, fed, velnæret", oldn. boginn, „bøjet". Efter Udtalen snarere Baand.

Borbjærg. I. [*boʀbjɛʀˈə*] MK 1796 Borbiergs Ager, Vester Borbiergs Ager; Jac. Burbjerg; Guiden 1863, E. T. Kristensen DS I, 924 Borrebjerg; GstMbl Burbjerg; GstAtl Borgbjerg. — Navnet, der af et Sagn sættes i Forbindelse med en Højmand „Borre", er snarest det samme som Borbjærg 351 II, se dette.

Boerne. III. Thurah 1755 Boverne. — Bo, se Indl. Nogle af Boerne har særlige Navne: Kyholm Bo, Morten Henriks Bo, Kaagsør Bo.

Bonde-Pers Bakke. Opgivelse fra Stedet 1920 Bunˈpæj'es Bak. Bonde, d. v. s. Selvejer?

?Brasager. I. [*bʀåˈsaqəʀ.n*]. MB Brochs Ager; MK 1796 Braas Ager; — Hvis Ordet indeholder et tidl. langt a, kunde man tænke paa Bras, „Ukrudt i Sæden", som Molbech anfører fra Sjælland. Har derimod MB's ch nogen reel Betydning, føres man til at antage en Ejeform af æ. da. brag, „Brud", der muligt kunde være brugt om opbrudt Land; sml. Brak (samme Ord i nedertysk Lydform) og Brødland.

Breddal. I. [*bʀedaɬ*]. MB bredall; MK 1796 Bredals Ager; Jac. 2 Bredal.

Bregne el. **Bregnemarkerne.** I. [*bʀæˑqn, bʀæˑqnmaʀgəʀ.n*]. MB Bregen; MK 1796 Bregen Ager; NBB Brøgen; Jac. Bregne. — Plantenavnet Bregne.

Formen med ø i NBB beror paa Overforbedring: man sætter ø for e i Skrift, fordi Dialekten normalt bruger e for ø.

Bregnebjærg. I. [*bʀæ.qnbjɛʀ'ə, bʀæ·n-*]. Thurah 1758 Bregenbierg; Jac., Gst Bregnebjerg.

Bregnedal. II. [*bʀæ·ndat*]. MB Brændael; NBB Brem Dal.

Brydeløkke. II. MB Bryede Løecke; MK 1796 Bryde Lyche. — Af æ. da. Bryde, „Gaardbestyrer", eller muligt af bryde, „bearbejde Hør".

Brændevinsrende. I. [*bʀæŋ·winsʀæŋ·*].

Brønden. I. [*bʀeŋ*]. — Brønd, „rundt Vandhul" anføres af Feilb. fra Vendsyssel; et saadant findes netop her. Udtalen uden Stød er paafaldende.

Brøndkær. I. [*bʀeŋkjæ'ʀ*]. Jac. Brunn (Kjær), Brøndkjær; GstMbl Brøndkjær. — Ogsaa Navn paa en nu nedlagt Gaard.

?**Brøndspjæld.** I. [*bʀəŋˈsbjå'ᵊl̥*]. NBB Brundspiald; MK 1796 Brun Spial; Jac. Brunnspiald. — Spjæld, se Indl. Samme Sted som Brønden.

Busdal. II. [*bu·sdat, boqsdat*]. MK Busdal, Busdals Ager; NBB Bustalsager; Jac. Busdals Ager, -Bakke, -Rende, Bustels Ager. — Af det jyske Ord Bus, „fjorgammelt, vissent Græs", der paa Samsø ogsaa bruges om gl. Foder- el. Tækkehalm. Udtaleformen [*boqs-*] synes at maatte bero paa en Fejl el. Omtydning.

Bykilde. I. [*beɟkje·l̥, bekje'l̥*]. 1772 (Jac.) Byg-Kilde; Nationalmus. 1874 Bøgkilde, GstAtl Bykilde. — Bykildes Agre. MB Biekiels Agere; 1690 (Jac.) Byekildsagre; MK 1796 Bøchel Ager. — Bykildes Bakke. [*beɟ̥əts ˈbak*]. Jac. Bekkildbakke. — Bykildes Hald. [*beɟ̥əts ˈhal̥'*]. — Bykildes Huller. [*beɟ̥əts ˈhwOtəʀ, bɛgətshwœtəʀ.n*]. — Bykildes Løkker. [*beɟ̥əl̥s-ˈtegəʀ*]. — Bykildes Odde. [*bɛgəts ˈɔdə*]. — Alle disse Steder V. og NV. for Nordby Kirke synes grupperede om en gl. Brønd. Navnets 1. Led kunde hentyde til en af de nedlagte Byer. Om Hald og Løkke, se Indl. Udtaleformen [*ɔdə*] viser aabenbar Paavirkning af Skriftsproget.

Byløkke. I. [*beɟtegə*]. MB Beiløche Aggr; MK 1796 Bye Lyche Ager. — Byløkke Skaar. [*b(e)tegə ˈsgɔ*]. JSørensen 1690—91 Bølycke Skaar; Thurah 1755, Gst Bylykke Skaar; Jac. Bylykkeskaar; Feilb. „Bilikiskår". — Løkke, Skaar, se Indl.

Børsteager. II. MB Børste Ager; NBB Bøstager; MK 1796 Best Ager. — Se flg. Navn.

Børstens Hoved. III. Thurah 1758 Børstens Hoved; MK 1845 Bestens Hoved. — If. Thurah en Bakke ved Armhoved. Indeholder mul. Bøste, „Flæskebov", el. Børste, mul. om strid Bevoksning. Hoved, se Indl.

Cikorierenden. I. [*seˈkɔʀ'əʀæŋ·n*].

Daaholm. II. [*do·hot'm*]. MB Daae Holm; MK 1796 Doe Holm, Dockholm, Sønder Dockholm; 1772 (Jac.) Daaholmer, Nord-, S. Daae Holm; NBB Daaholm. Doeholm; Jac. 2 Søndre Daaholme. — Vistnok af Dyrenavnet Daa. MK's Former med ck er antagelig Skrivefejl. Holm, se Indl.

Dal. I. MK 1796 Dal. — Var if. Kortet en Nedskæring i Kysten nær den tidl. By Glistrups Mark.

Duekær. I. [*du·ɟa'ʀ*]. MK Due Kiers Agere; NBB Dukør; MK Due Kier; Jac. 2 Duekier; E. T. Kristensen DS V, 1314 Dukken. — NBB har fejlagtigt ø for æ; sml. under Bregne.

Dydals Agger. II. [*du·datsaqə*]. MB Dydels Agere; Tingbog 1710 (Jac.) Didelsager; NBB Dydelsager, Dydelsageren; MK 1796 Dudals Ager;

Jac. Dydelsager; Jac. 2 Dydelsagre. — Mul. af Dybdal, der i Jysk tit er blevet [*dyˑdəl*], men her i den fra samsisk ikke ukendte Sideform med u for iu (jvfr. Lushage 351, Kusens 354).

?Dystensbjærg. I. [*disdəns'bjɛʀ'ə*]. Jac. Dystensbjerg; Nationalmus. 1874 Dystensbjerg, Dyssestensbjerg; DFS 1906/23 Diddensbjerg. — Paa denne Bakke ligger Dyvelstenen. Nordbymaalets Sammenfald af i og y muliggør dog en Grundform *Dísasteinn. Saaledes kaldes paa Island visse Sten, viede til Land-Dísar, „kvindelige Landvætter"; smlgn. Disetingsten, Dysse ved Melse, Falster og Distings Marked i Upsala.

Dyvelstenen(e). I. [*diɐ'tsdj'ən(i)*]. NBB Dielstienen; Jac. 2 Dyvelstenene; GstMbl Divelsten. — Sandsynligvis af Dyvel, den nedertyske Form af Ordet Djævel, der paa Dansk ogsaa kendes i Plantenavne som Dyvelsdræk og Dyvelskøer, „Vortemælk" (anvendt i Ty if. Jenssen-Tusch). Dyvelstenen skal if. et Sagn (DFS 1906/23) være kastet fra Hjelm mod Nordby Kirke.

Dødemands Grav. III. [*deˑmaŋs gʀaɐ'*]. MK 1845 Norder Demants Grav; DFS 1906/31 c „De døde Mænds Grave". — Er to Stendynger paa venstre Side af Nordby Hede. If. et Sagn (DFS) skal Strandvaskere være begravet her; Dyngerne skal være fremkomne ved, at Vejfarende lagde Sten paa Stedet. MK's Form synes at skyldes Omtydning til Personnavnet Demant.

Espedal. I. [*ɛsbendaɫ*]. 1772 (Jac.) Espedal, Espedale; MK 1796 Espedals Agre; GstMbl Espedal; Jac. Espendal, Espendals Rende. — II. [*ɛsbəndaɫ*]. MB Øxendaels Agere; MK 1796 Espedals Agere; Guiden 1863 Espendal; Gst Espedal. — I. Espedals Bakke. [*ɛsbəndaɫs bak*]. Jac. Espendalsbakker. — Af Trænavnet Esp. Dog er maaske MB's Form rigtig; et opr. Øksendal, i Maarup formodentlig udtalt [*ɛɯsəndaɫ*], er da blevet sammenblandet med Espedal i Nordby, saa at begge Navne nu lyder Espendal, maaske med Tilknytning til Navnet Esben.

Fiskersti. II. [*fesgəsdiɭ̆*]. MB Fiesker Stie; NBB Feske Stie; MK 1796 Fischer Stien; Jac. Fiskersti. — En Sti fra Maarup til Stranden; Navnet anvendes if. Pastor Jacobsen om hele Marken deromkring.

Flade. I. [*fɫå·*]. — I. Fladerne. [*fɫå·ˀʀn*]. 1690 (Jac.) Flader; 1772 (Jac.), Jac. 2 Fladerne.

Fladager. II. MB Flad ager; NBB Flod, Flaad, Floager; MK 1796 Flade Ager. — Er en flad Mark overfor en Bakke. Formerne i NBB er tildels sammenblandede med Flodager, se dette.

Flintebakken. I. [*fteŋdbagən*]. Jac. 2 Flintbakken.

Flo. I. [*fɫåɐ'ən, sdɐ.ə fɫåɐ', tjt'ə fɫåɐ'*]. MK 1796 Oven-, Under Flod, Vesten for Lille Flod; NBB Liden-, Stor-, Staar floe; Jac. Flod, Flaad, Lille Flo. — Flo, se Indl.

Floaas. I. [*fɫOɐo'ˑs*]. MB Wnder Flou Aas; NBB Under Flod, Floaas; MK 1796 Under Flod, Floaas, Flodaas; Jac. Flouaas; Guiden 1863 Flodaas; Guiden 1890 Flueaas; Gst Flogaas. — Flo, se Indl.

Floager. I. [*nɑ·ʀ-, seŋə fɫåɐaqə*]. MB Flau Agere, Wester Flauagere; NBB Floager; MK 1796 Nordre Flod Agre, Søndre Flod Agre. — Flo, se Indl.

Flobakken. I. [*fɫOɐ'bagən*]. — Flo, se Indl.

Fogdal. I. [*fOqdaɫ, -sbagəʀ.n, -skʀi:q*]. — Udtalen viser foruden Fogdalsbakkerne Fogdalskrig; Krig betegner en Bugt, f. Eks. paa en Vej. Forleddet i Fog-dal, der af et Sagn (E. T. Kristensen DS III, 788) har været

forstaaet som Navn paa en af de 3 Fruer, der skal have ejet Nordlandet, er i Virkeligheden ret usikkert: muligt det jyske Ord Fog, „halvaars Svin“ eller Fog, anvendt om meget let Jord, sml. Jordfog; — eller: Den Dal, der tit fyger fuld af Sne.

Foldstedet. I. [*fåḷsdœj̓'ə, fåḷsdə wœj̓'i*]. Jac. Foldstedet. — Foldsted „hvor der er el. var en Kvægfold“.

Fugledal. II. [*foʊ·tdat, fOʊtdatsaqəʀ.n*]. MB Fouel Daels agere; Thurah 1755 Fugldalshage; 1772 (Jac.) Fugledaler; MK 1796 Fuldal, Fuldals Ager; NBB Fugeldahl; Jac. Fouldal; GstMbl Fugledal Hage.

Føldals Bakke. I. [*fætdatsbagn*]. MB Føldahl; NBB Føldal, Foldald; MK 1796 Føldal; Jac. Føldal, Føldalsbakke; GstMbl Føldal Bakke; GstAtl Føldals Bakke. — Føl, udtalt [*fæt*].

Gaarden. I. [*go'ᵊʀi*]. — Om Gaard som Marknavn, se Indl.

Gaardspladsen. I. [*gɔsptasən*]. — Synes her at betyde „Sted, hvor en Gaard har ligget“. Der er paa Stedet fundet Mur- og Brosten. Sml. Gaardstedet.

Gaardsted Agre. I. [*gɔʀsdœj̓'ə, goʀsdesaqəʀ.n*]. Thurah 1758 Gaards-Stedet (ruiner af et Hus); MK 1796 Gaardsted Ager, Præstens Gaardsted Ager; Jac. Gaardstedet. — „Sted, hvor en Gaard har ligget.“

Gadekæret. I. [*gå·j̓ḳa'ʀə*].

Galgen. I. [*gat'j̓ən*]. — Saaledes kaldes nu Klokketorvet i Nordby. Formodentlig har Navnet opr. været anvendt om en Klokkestabel, der nu er erstattet af et muret Taarn. Udtalen med Stød er paafaldende.

Galgeagrene. I. [*gaḷaqəʀ.n*]. NBB Galdager, Galager; MK 1796 Gal Ager; Jac. Galager; Jac. 2 Gallagrene. — If. et Sagn (Antiq. Annaler I, 206) skal der her have staaet en Galge. Ordet Galge kan i Jysk antage Former som [*gatj̓*], [*gatə*] og [*gat·*]; af disse synes den første her udviklet til [*gaḷ*], idet i-Lyden har bevirket Fremskydning af l.

Galgeløkken. I. DFS 1906/2e Galgeløkken. — Her laa if. et Sagn (DFS 1906/2 e) Galgestenen, se denne.

Galgestenen. I. [*gaḷəsdj̓'ən*]. Jac. 2 Gallestenene. — En tidl. Dæksten til en Gravhøj. Stenen, der blev sprængt o. 1860, laa paa Galgeløkken (DFS 1906/2 e) eller if. Pastor Jacobsen paa Galgeagrene, se dette Navn. En Gallesten findes ligeledes paa Assens Mark; ligesom denne skal være kastet af en Kæmpe, siges Galgestenen i Nordby at være kastet fra Øen Hjelm.

Gammel-Spjæld. Jac. Gammel Spiald. — Spjæld, se Indl.

Gamle Grøfter. I. NBB galmel grevter, dj gamle grøfter.

Gammelmølle. II. [*gamət mæt·*]. Nordby Bylov 1697, § 50 (1721) gammel Mølle; MB Gammel Mølle agere; NBB Gammel Møl, gamel mølle; MK 1796 Gammel Møl A.; Jac. 2 Gammel Møl.

?**Gassesten.** I. [*gɔdəsdj̓'ən, gɔsi-, gasisdj̓'ən*]. MB Godsteen Fald; M 1688 Gorsteen. — Navnet synes nu forstaaet som dannet af Ordet Gasse. Oprindelsen maa dog være en anden, muligt af Gor, „Dynd, Slim“. Hvis Udtaleformen [*gɔdə-*] virkelig er brugelig, maa der foreligge en Sammenblanding med et andet Navn, sml. Gotterenden.

Gavlbakken. I. [*gOʊ.tbagən*]. — Gavl, alm. brugt om en høj og stejl Bakke, sml. Gavlsklint og Hinsgavl ved Middelfart.

Gedebjærg. I. [*gi·bjɛʀ'ə*]. MB Giberg; MK 1796 Gid Bierg; Jac. Gybjerg. — Gedebakken. I. [*gi·bagən*]. Maa indeholde Ordet Ged, der

udtales [*gi'ə*], sml. Gedebjærg 351 III. Pastor Jacobsens Normalisering beror paa, at der til Nordbymaalets i sædvanlig svarer et y i Rigsmaal; men Gyde hedder i Nordby [*giwə*].

?Gertrud Benfalds Bakke. I. — Efter Opgivelse paa Stedet 1921.

Gise Jenses Bakke. I. [*gi's jænsəs bak*]. Jac. Gys Jenses Bakke. — Om Navnet Gise, se Giseløkke 353.

Glindten. I. E. T. Kristensen DS III, 1574 Glindten. — Skal if. et Sagn (anf. St.) være Navn paa en Gaard i den tidligere By Glistrup. If. et andet Sagn (smst. 788) hed en af de 3 Fruer, der ejede Nordlandet, Glenten paa Glekstrup. Overleveringen synes her for usikker og vaklende til, at det kan afgøres, om der ligger et gammelt Stednavn bagved.

Glistrup. I. [*gtjsdʁop, gtjsdʁobaqəʁ.n*]. MB Clistrup, Glistrup, Glistrup March; MK 1796 Gleistrup, Gleistrup Ager; GstMbl Glystrup. — I. Glistrup Have. [*gtjsdʁob ha'ə*]. NBB Glistrup hav, Glestrup have. — I. Glistrup Kongsbols Mark. MB Glistrup Kongsbols-March; NBB Glestrup Konsbord mark. — Glistrup, en Landsby, der allerede paa Markbogens Tid og sandsynligvis længe før var nedlagt, maa gaa tilbage til Middelalderen og være dannet af det dengang alm. Mandsnavn Glip el. Glib, der genfindes i Glibstrup, N.-Horne Herred. Have, se Indl. Om Kongsbol, se under Kongsbølle.

?Gotterenden. I. [*gɔdəʁcæŋ'n*]. — Muligt en Sammentrækning af Godtølrenden, med Assimilation af lr til r. Et saadant Navn vilde nøje svare til to andre Navne i Nordby: Brændevinsrenden og Cikorierenden.

Gretes Rende. I. [*gʁe'dəs ʁæŋ'*].

Grevehullet. I. [*gʁæshwOt'ə*], Jac. Grevhullet. — Sml. Junkerhullet 354. Mulig Hentydning til Greven, Øens Godsejer. Greve findes dog ogsaa, saa vel som Junker, som Tilnavn paa Samsø. Se Dansk Navneskik, ved Nielsen, Olrik og Steenstrup, Kbh. 1899, p. 71.

Grudaas. I. [*gʁujo's*]. Jac., Guideñ 1863 Grydeaas; Jac. 2 Grydaas, Gruiaas. — Grud, „Grus", der i Nordby udtales [*gʁuj'*]. Aas, se Indl.

Grundløkke. I. [*gʁoŋtegə*]. MB Grunde Løche; Nordby Bylov 1697 (1721), § 50 Grundeløcke; MK 1796 Grøn Lyche, Lille Grun Lyche; NBB Grundelyke; Jac. Grunde Lykke. — Løkke, se Indl.

Græsballe. I. [*gʁɛsbal'ə*]. MB Græs balle, Gresbale; 1690 (Jac.) Græsballe; 1772 (Jac.) Græsbalg; MK 1796 Gresballe Ager, Gresballe, Præstens Gresballe. — Balle, se Indl.

Græsblak. I. [*gʁɛsblak*]. — Kan næppe indeholde Ordet Blak, der oftere, saaledes ved Kolby, bruges om Smaaholme el. Sten ved Stranden. Snarere foreligger her det velkendte Ord Blok, se Indl., blot udtalt med [*a*] for [*ɔ*] ved en Afrunding, som forekommer paa Samsisk; man kan saaledes i Nordby høre [*a*]: og, [*ap*]: op.

Grønhoved. III. [*gʁæ'n hOə'e*] Nordby; [*gʁönhɔw'ə*] Lilleøre. Thurah 1755 Grønhovet; MK 1811, Gst Grønhoved. — Hoved, se Indl.

Grønnerender. I. [*di gʁe'n ʁæŋə*].

?Gudmorsholm. I. [*gujməs 'hɔt'm*]. MB Guldmis Holm; MK 1796 Gummel Holm; NBB Gudmæs Holm, Gudmesholm; Jac. Gudmæsholm, Givesholm. — Holm, se Indl. Forleddet er overleveret i meget vaklende Form; det synes at være forstaaet som Gudmors-, men mulig er Oprindelsen en ganske anden (Guldmose?).

Gærdebred. I. [*gjelbʁe'ə*]. MB Gierbre Fald; MK 1796 Gelbrede Ager.

— Et ret alm. Marknavn, vistnok dannet af Gærde og Bred, „Kant", altsaa lig „Agre langs et Gærde". Ordets første r er her ved Dissimilation blevet til l.

Haardbakken. I. [*ho·ʀbagən*]. — Snarest af Adjektivet haard.

Haldager. I. [*haḷaqə*]. MB Hald Ager; MK 1796 Hal Ager. — I. Haldager Baner. [*haḷaqəbå·nəʀ*]. Jac. Halagerbaner. — Hald, Bane, se Indl.

?Halvene. I. [*haŧ·n*]. — Sandsynligvis det jyske Substantiv Halve, der if. Feilb. bl. a. bruges om Halvagre, Agre delte i to; det har her efterhængt Artikel, enten i Hunkøn Ental (sml. svensk halvan) el. snarere Flertal. Altsaa Halvene, „Halvagrene".

Hampeager. I. MK 1796 Hampager.

Hatagre. I. [*hadaqəʀ.n*]. MB Hat agre; MK 1796 Hat Ager.

Havekrogen. I. [*ha·ɯkʀo²qi*]. LensR 1579—80 Jens michellß haukrogh. — Stedet ligger op til Byen og Smørhaven. Have, Krog, se Indl. Navnet allerede 1579—80 anvendt som Tilnavn.

Hedekrog. III. [*he·kʀoqi*]. JSørensen 1690—91 Heekrogen; Thurah 1755 Wester-, Øster Hedekrog; VidSelsk Vester-, Øster Hedekrog; GstMbl V.-, Ø. Hedekrog. — Bugten ved Nordby Hede, tidl. baade mod Øst og Vest; den vestlige Bugt kaldes nu gerne Sælvig. Krog, se Indl.

Hesselholm. III. [*hæj'səthɔŧ'm*] Nordby; [*hæjsəthɔŧ'm*] Lilleøre. Resen 1675 Heissel-holm; Thurah 1758, MK 1811, Gst Hesselholm. — Holm, her om et isoleret Bakkedrag, der før har været en Ø, sml. Indl.

Hestehullet. I. [*hæsdhɯœŧ'ə*].

Hjortmose. I. [*hjɔʀdmənsaqəʀ.n, hjɔʀdmənsbjå²ˢl*]. MB Hiort Mos Ager, Hiort Mands Spield; MK 1796 Hiortmos Ager, Hiort Mos Spial; Jac. Hjortmosagre. — Udtalen viser, ligesom den ene Form i MB, Omtydning til Hjortmands-. Spjæld, se Indl.

Hjortsø. I. [*hjo·ʀdsø², hjo·ʀsø²*]. MK 1796 Hiort Søe; NBB Hiortsøe. — I. Hjortsø Bakke. [*hjɔʀ(d)sə'bak*]. Jac. Hjortsø Bakke; Guiden 1863 Hjordsø Bakke. — I. Hjortsø Gab. [*hjɔʀsø²'gav*]. Jac. Hjortsøe Gab. — Ordets første Led er snarest opr. Hjord, „Hyrde", men tildels omtydet til Hjort. Dog kan Omtydningen muligt være gaaet den modsatte Vej.

Holmen. I. [*hɔŧ'mi*]. Jac. Holmen. — Om Holm som Marknavn se Indl.

Horserenden. I. [*hɔsəʀɛŋ'n*]. — Hors, „Hest", særlig „Hoppe".

?Hovkold. II. Thurah 1755 Hovkol. — Høj Bakke nær Kysten ved Maarup Vig. Første Led er snarest Høv-, den stedlige Udtale af Høj-, sml. Højklet. Kold, se Indl.

Hulgade. II. MB Huol Gaard; 1690 (Jac.) Hulgader; 1772 (Jac.) Huulgaderne; NBB Hvolgaden; MK 1796 Hvolgarn; Jac. Hvolgaden. — „Hulgaden". De ældre Former viser tildels Flertal.

Hummelboager. I. [*homəlbOs'aqə*]. MK 1796 Hummelboes Ager. — Hummelbo, „Humlebis Rede".

Hutterne. I. MK 1796 Hutern. — Hutter er hyppigt i Marknavne, især paa Fyn. Det er Flertal af et Ord, der betegner en Knold, f. Eks. Jordknold el. Græstue: fynsk Hut, jysk Hot, norsk hott, eng. dial. hut.

Hvalv. I. [*hwaɪ*]. Jac. Hval. — I. Hvalvvejen. [*hwaɪwæj'i*]. — Æ. da. Hvalv, „Hvælving"; sml. samsisk [*hwaɪ·bʀɔ²*], „en hvælvet Bro, Stenkiste el. lign." Forekomsten af Hvalvvejen kunde tyde paa, at det netop er en hvælvet Bro, Stenkiste el. lign., Navnet hentyder til.

Hvenkels Spjæld. I. [*hweŋkət'sbjå'ᵊl̥*]. MB Hiem Kledtz Spield; MK 1796 H..... Spial. — MB's Form er forskrevet, maaske for Huen-; første Led er da maaske Hvene, en Græsart. Andet Leds Oprindelse (Kile, Kold, Kilde?) er ganske usikker. Spjæld, se Indl.

Hverrelsbakke. III. [*hwæʀətsbak*]. — Kan indeholde jysk hverrel, egl. hvirvel, „noget, der drejer": dette maaske anvendt om en Hvirvelvind eller om en ejendommelig Bevoksning (sml. Hvirvelen i Hovedhaaret).

Hverremosen. II. MB Huer mose Agere; Tingbog 1710 (FrPoulsen, p. 178) Hvermesager; NBB Hværmes, Hvermesager; MK 1796 Hvedmis Ager; Jac. Hvermesagre. — II. Hverremosevejen. [*hwɛʀmɐswæj'i*]. — Det sidste Navn har if. E. Madsen p. 375 været forstaaet som „Hvermands Vej". Ældre Former viser imidlertid tydelig Hverremose. Se Hverreløkke 353.

Hyldeager. I. MK 1796 Hylle Ager. — Trænavnet Hyld.

Hæderlighedsgyden. I. [*he'tiəsgiɐdən*]. E. T. Kristensen DS III, 1503 Hæddelisgyde. — I. Hæderlighedsroden. [*hætidsʀo·*]. E. T. Kristensen DS III, 1502 Hædelis Rode. — 1. Led forstaas nu paa Stedet som Hæderlighed; den mærkelige og vaklende Udtale kunde dog tyde paa anden Oprindelse (Hedeled?).

Højaas. I. [*hæɐo's*]. Jac. Højaas, Højeaas; Gst Højaas. — Aas, se Indl.

Højklit. II. NBB Høyklet; Jac. Høie Klit; Opgivelse fra Stedet 1920: Høwklet. — Høj Skrænt mod Havet. Feilb. anfører fra Sydsams Klitten, udtalt [*klæti*], anvendt om stejle Skrænter mod Havet.

Høje Møgelskaar. I. [*hæɐ. meqətsgɔ*]. Jac. Høie Møgelskaars Bakke. — Betegner Bakken ovenfor Møgelskaar, s. d.

Hørhullet. I. [*hɛʀhwɑt'ə*]. — Vandhul, hvori man har „rødet" Hør.

Hørspjæld. I. MB Horspiøld; NBB Hørspial; Beregning 1796 Høst Spial; Jac. Hør Spiald. — Spjæld, se Indl.

Issehoved. I. [*isəhOɐ'ə*]. Resen 1675 Jse-grund, Nordhoffued; MB Jise Høffuet, -Hoffued; JSørensen 1690—91 Idtzehofuids pynt, -Rif; JSørensen senere Kort: Jtze Rif, Itzehofuedt; Thurah 1758 Isse-Hovet eller Yssing Hovet, Samsøe Rif; MK 1796 For Issehoved; NBB Isehovet; Gst Issehoved. — Thurahs Form beror, som det fremgaar af hans Tekst, paa en af ham selv foretagen Omtydning: Navnet skal indeholde Ising, en Art Fladfisk. Selve Pynten synes at have heddet Nordhoved i Modsætning til Sønderhoved, den nuv. Lushage. Issegrund har rimeligvis været Navn for „det til Dels tørre, smalle Stenrev, Issehoved-Rev, som fra Issehoved strækker sig c. 1 Sm ud i NNØ" (Danske Lods). Forleddet kunde være Ordet Isse, dog snarere en tidligt sammentrukket Form af Isør, d. v. s. den Ør (se Indl.), hvor Isen lægger sig omkring eller Drivisen hænger fast. Hoved, se Indl.

Jens Madsens Bakke. I. Saaledes Jac.

Jens Mogensens Hul. I. [*jæns 'mu·ɑnsəns hwɑt*].

Jeppes Kirke. I. E. T. Kristensen DS III, 541 Jeppes Kirke. — Navn paa den nederste Del af Nordby Kirke, efter en Mand, der altid sad der.

Jørgen Hjulmands Rende. I. [*jæʀ.n 'hiwtmaŋs ʀæŋ·*].

Kaagsør. III. [*ko'sø'ʀ*]. — III. Kaagsør Hage. VidSelsk, Mansa Kaagesør Hage; GstMbl Kaagsøre Hage; GstAtl Korsør Hage. — III. Kaagsør Bo. [*kåwəs 'bOw', ko'sø'ʀ bo'ən*]. — III. Den blinde Kaagsør Bo. [*de bleŋ· ko'sø'ʀ bOɐ'*]. — Første Led er snarest Kaag, „Lastskib, Pram". Ør, Bo, se Indl. Blind, „som ikke kan ses".

Kaneborg. III. [*kå·nbɔʁ'ə*]. Nordby Bylov 1697 (1721), § 52 Kaanborg, Kaandborg; Thurah 1755, MK 1811 Kanborg; Guiden 1863, 1890 Kanborg Bakke; Gst Kaneborg Bakke; E. T. Kristensen DS III, 2123 Kaanborg. — Ifl. Sagnet skal Svenskerne her have trukket deres Baade (svensk kana, „Jolle") over Land. Se følgende Navn.

Kanehave. III. [*kå·nha'ʁ, kån'ha·ʁ*]. $^{13}/_{7}$ 1599 (Tingbog 1708—14, Fol. 56) Kahnhave; Thurah 1755 Kanhave, 1758 Kahn-Have; Delingsplan 1792 Kand Haug; Guiden 1890 Kanhave. — Omtales all. af Thurah som et Dige. Om Have, „Dige", se Indl. Første Led er snarest æ. da. Kane, „Baad, Knubskib, Ege".

Kappelager. I. [*kabətaqə*]. Tingbog 1710 (FrPoulsen, p. 178), NBB Kapelager; MK 1796 Kabelager. — Leddet Kappel- er hyppigt i Stednavne; det plejer at hentyde til et Kapel.

Kasbjærg. I. [*kasbjɛʁ'ə*]. — Se følgende Navne.

Kasflo. I. [*kasfloʊ', kasfloʊ'bak*]. 1690 (Jac.) Korsflo; MK 1796 Cas Flod, Casflod; Jac. Kastflo, Kastflobakke; Guide 1863 Kastflod; Guide 1890 Karstflou. — Se Kaskilde. Flo, se Indl.

Kaskilde. I. [*kas'ɣe'l*]. 1690 (Jac.) Korskilde; MK 1796 Caskilde, Cas Kilde Ager; Jac. Kastkilde. — Ligger sammen med Kasflo og Kasbjærg. Hvis Forleddet opr. hører til Kaskilde el. Kasflo, er det vel Plantenavnet Karse, der i Formen Kasse- el. Kas- er alm. i danske Stednavne. Hører det derimod opr. til Kasbjærg, maa man snarere tænke paa Kas, „Dynge".

Kasseroden. I. [*kasəʁo·dən*]. E. T. Kristensen DS III, 1502 Kasseroden. — En af de 4 Roder, hvori Nordby var delt. Udtalens -d- viser Paavirkning af Skriften.

Kattehullet. II. Opgivelse fra Stedet 1920 Katte-hwaal'e.

Kattepusen. I. [*kadəpu·si*]. E. T. Kristensen DS III, 1503 Kattepusen. — Pus, se Indl.

Kattesundet. I. [*kasuŋ'ə*]. E. T. Kristensen DS III, 1503 Kasundet. — En Gyde i Nordby. Navnet overført fra Købstæderne. Om Opr., se Hugo Matthiessen, Gamle Gader, p. 31, 131.

?Kelds Rende. II. Opgivelse fra Stedet 1920 Kjæls Ræn·. — 1. Led maa være et Mandsnavn (Keld?).

?Kildehullet. II. Opgivelse fra Stedet 1920 Kjielhwaal'e.

Kilerne. I. [*ɣi·ləʁ.n*]. — Kile bruges hyppigt i Marknavne om lange, spidse Stykker.

Kirkeager. I. MB Kiercke Agere; MK 1796 Kirche Ager.

Kirkebakken. I. [*ɣɛʁgəbagən*]. Jac. Kirkebakken.

Kirkespjæld. I. [*ɣɛʁgəsbjå^{ə}'l*]. MB Kiercke Spiold; MK 1796 Agerne Vesten Kircken; E. T. Kristensen DS III, 861 Kirkespjåld. — Spjæld, se Indl.

Kirkestente. I. [*ɣɛʁgəsdæn·t*]. Nordby Bylov 1697 (1721), § 50 Kierchesteten; Jac. 2 Store-, Lille Kirkesteten, Lille Kirkestenten; Nationalmus. 1874 Kirkestenten. — Stette er den i Jysk og Ældre Dansk alm. assimilerede Form af Ordet Stente.

Kirsten Povls Ager, -Stump. I. [*ɣesdɪn 'pOʊt's aqə, -sdomp*].

Klepperne. I. [*ktebɔʁnə*]. Thurah 1755 Klæpperne; Thurah 1758 Klopperne; Gst Klepperne. — Klep, se Indl. Udtalen rigsmaalsagtig.

Klevelt. I. [*ktæwælt, klæwæl't*]. MB Neder Clee Woldt Aggr, Offer

Clewolt agr: Thurah 1755 Klevelt; Thurah 1758 Klævelt; NBB Klævelt have; MK 1796 Klevel Ager; Jac., Gst Klevelt. — Klev- er oldn. kleif, jysk Kløv, „Brink"; Stedet ligger if. MB „paa høye bancher wed hafsiden". Endelsen -elt er snarest Holt, „lille Skov".

Kleven. I. [*kłæw'i*]. Jac. Klævi. — Se Klevelt.

Klædeløkker. I. [*kłɛj·tegəʀ.n*]. MB Klei Loeckis agere; MK 1796 Klein Lyche; Jac. Kledelykke. — Løkke, se Indl. Første Led kan være Ordet Klæde.

Kohullet. I. [*k0ʁ'hwœł'ə*].

?**Koldager.** I. MK Kulle Ager. — Muligt af Kold, se Indl.

Koløkken. I. [*ko'łeke*] if. Feilb. u. lykke. NBB koliken. — Løkke, se Indl.

Kolsøre. I. [*kɔłsəʀ'ha·q*]. Thurah 1755 Karlsørhage; Jac. Kolsøre; Gst Kolsøre Hage. — Ør(e), se Indl. Første Led, er maaske, som Thurahs Form antyder, Ordet Karl; sml. Karlskold 351.

Kongsbøge. I. [*koŋs'be·q(i)*]. MB Kongs Bøgens Agger; MK 1796 Kun Spege; Jac. Kongsbøge. — Mulig Hentydning til tidligere Krongods; Samsø har, som bekendt, været i Kronens Eje; sml. Kongsbølle under Bebyggelsesnavne.

Kongslette. I. [*k0ŋ'słæ·t*]. Guiden 1863 Kongsletten. — If. et Sagn skal en Sørøverkonge have boet her, eller en Konge være gaaet i Land (E. T. Kristensen DS IV, 168, 1267—68). Se Kongsbøge.

?**Korndal.** I. [*kondał*]. — 1. Led kan være Korn, mulig i Betydn. „Byg"; andre Muligheder (Kone, Konge??) tør dog ikke udelukkes.

Korsager. I. [*kɔsaqəʀ.n*]. MB Kors Agger; MK 1796 Kaas Ager. — Af Kors, paa Samsø udtalt [*kɔs*]. Udtalen viser Flertal: -agrene.

Korsdal. I. [*kɔsdał, kɔsdałswæj'i*]. MB Korsdals agr.; MK 1796 Kaasdal. — Se Korsager.

Kragemose. I. [*kʀa·qmʁ'œs*]. JSørensen 1690—91 Kragemos(e), Kragemoshaufn; Thurah 1755 Kragmose; Gst Kragemose. — I. Kragemose Ager. [*kʀa·qmʁsaqəʀ.n*]. MB Lang Krag Mos Ager; MK 1796 Lang Krammos Ager; NBB Langkromusager, Langkrommosager. — I. Kragemose Made. [*kʀaqmʁs 'maj·*]. MB Kragmos May. — I. Kragemosevejen. [*kʀa·qmʁswæj'i*]. — Af Fuglenavnet Krage. Made, se Indl. Endelsen -haufn hos JSørensen maa være Haven; Have, se Indl.

Kragespjæld. I. [*kʀa·qsbjå'ᵊl̥*]. MK 1796 Krag Spial. — Spjæld, se Indl.

Kringhøj. I. [*kʀenhæʁ'*]. Jac. Kringhøi; Guiden 1863 Kringhøj. — Muligt af Kring, „Kreds" (sml. om-kring). Til den ejendommelige Udtale af ng [*ŋ*] som n findes Sidestykker fra nærliggende Egne; saaledes høres n i Stedet for el. ved Siden af ng i følgende Navne fra Holbæk Amt: Skelli*ng*sted, Skamstrup S., Valli*ng*erød, Tølløse S., Tysi*ng*e Mose, Soderup S.; Overgangen har dog i disse Navne fundet Sted i svag Stavelse.

Krogager. I. [*kʀo·qaqəʀ.n*]. MB Krog Agre; MK 1796 Krog Ager; NBB Krogager, Stor Krogager; Jac. 2 Krogagre. — Krog, se Indl.

Krogbakken. I. [*kʀo·qbagən*]. — Krog, se Indl.

Krogshald. I. [*kʀo·qshal̥'*]. Jac. Krogede Hall. — Krog, Hald, se Indl.

?**Kullebakken.** I. [*ko.łbagən*]. MK 1796 Kulle Ager. — Materialet tillader næppe at forklare 1. Led (Kaal?).

Kusehøj. I. [*kɔshæʁ', ku'shæʁ'*]. MB Kusse Høyfs Agger; MK 1796 Kueshøy. — Den første Udtaleform, der ikke stemmer med de ældre

Skriftformer, maa bero paa en Omtydning til Ordet Kors; om Oprindelsen, se Kusens 354.

Kusen. I. [*ku'sən*]. — Se Kusens 354.

Kæmpegrav. I. MB Kempe graf; MK 1796 Kempe Grav.

Kær. I. MK 1796 Kier, Kier Jord.

Langager. I. [*tɑŋaqə*]. Jac. Nør-, Sønder Langer; Jac. 2 Nord-, Sondre Langre, Langagre. — II. [*tɔŋaqə*]. MB Lang agere; MK 1796 Lang Ager, Smal Lang Ager; NBB Langager, Nor-, Syndre Langer; Jac. 2 Langagre. — Former som Langer, Langre tyder paa, at en forkortet Udtale tidligere har været herskende.

Langdal. I. [*tɔŋdal*]. MB Lang daals agr (2 Steder); NBB Landal; MK 1796 Søndre-, Nordre Langedal; Gst Langdal Gde.

Langør. II. [*tɔŋe'ʀ*]; Lilleøre: [*tɑŋø'ʀ*]. Tingbog 1658 (Aarhus Stifts Aarbøger 1910, p. 36) Langør; Resen 1675 lang-øe; JSørensen 1690—91 Langør; Thurah 1755 Langør. Langørspæle; MK 1811, Gst Langøre. — Ør, se Indl. Udtalen fra Lilleøre (uden Stød) synes paavirket af Ikke-Samsisk.

Lavses Bakke. I. [*ta'əsəs bak*]. — Mandsnavn Lavs, ligesom Lars en sammentrukken Form for Lavrids, opr. Laurentius.

?Ledal. I. [*te'dal*]. — I. Ledalsrenden. [*te'dals ʀæn'n*]. — 1. Led usikkert (Læ?, næppe Led). Ledal ligger S. for Legehøj.

?Legehøj. I. MK 1796 Leegehøys Ager. — Ligger S. for Ugledal og N. for Ledal; mul. ældre Navn for Trapperet Bakke. Jvfr. Dansebjærg 351.

?Lerkold. I. [*tɛʀkol*]. — Kold, se Indl. Udtalen usikker.

Levin. I. [*tæ'wj'ən*]. Jac. Levin Aalegaard. — Efter et Sagn, optegnet paa Stedet, skal Aalegaarden være anlagt af Præsten R. Levin Hellekande. Det navneforklarende Sagn har her, til Brug for sin Tydning, forvansket Navnet paa Hans Hansen Hillekande, der 1720 døde som Præst i Nordby. Den virkelige Opr. til Navnet ganske usikker.

Lille-Hav. III. [*de lit'haw*]. — Farvandet ved Lilleøre.

Lille-Høj. II. MB Lille Høf.

Lille-Bodils Hul. I. [*letə bə'øləs hw0l*]. — Kvindenavnet Bodil, der i jyske Dial. kan udtales [*bə'øl*].

Lilleøre. II. [*lete'ʀ*], Lilleøre: [*litø'ʀ*]. Thurah 1755 Lilør; Thurah 1758 Lille-Øre; MK 1811, Gst Lilleøre. — Ør, Øre se Indl. Om Udtalen uden Stød, se under Langør.

Limdal. I. [*tɛmdal*]. MK 1796 Limdal; Jac. Lemdal; Gst Limdal. — Lim, „Kalk". Sml., med Hensyn til Udtalen af 1. Led, Svinballe 351.

Lisegyden. I. [*li'səgisdən*]. E. T. Kristensen DS III, 1503 Lysegyden. — Vistnok af Kvindenavnet Lise, sml. Maren Finds Gyde 355. Skriftformen med y maa da bero paa en Overforbedring: y skrevet for Udtalens i, fordi ethvert skrevet y udtales i.

Lundsager. II. [*tonaqəʀ.n*]. MB Lunds Agere; 1690 (Jac.) Lundsager; 1772 (Jac.) Lund; MK 1796 Lunds Ager. — Hele det ældre Stof tyder paa Ordet Lund; Udtaleformen med normalt n er da næppe ægte.

Lundsende. I. Nordby Bylov 1697 (1720), § 50 Lundtzende.

Lundsvejen. I. [*loŋ'swœj̈'i*].

Lygten. I. [*tidən*]. — Nu Navn paa Sprøjtehuset i Nordby, vel efter en tidl. dèr anbragt Lygte.

Lyngbakkerne. I. [*teŋbagəʀ.n*].

Lystoft. I. [*ɫisˈtaˑsd*]. MK 1797 Lys Toft; NBB Lystaft; Jac. Lystoft, Lystoftbakke. — Lystoftvejen. I. [*ɫisˈtaˑsdvœjˀi*]. — Toft, se Indl.

Løkkehjørne. II. [*ɫegəhjˈəʀˌn*]. MB Løche Horns agere; Nordby Bylov 1697 (1721), § 50 Løcke-horn, Morup Løckehorn; NBB lykke hierne, like hiærne, Lykhiørnet. — Løkke, se Indl.

Løkkevang. II. MK 1796 Lyche Vangs Ager. — Løkke, se Indl.

Maarup Have. I. Thurah 1758 Maarup-Have (et Stengierde). — Landsbynavnet Maarup, se Bebyggelsesnavne. Have, her „Dige", se Indl.

Maarup Mark. I. MB Maarup March. — Mark i Nordby, opkaldt efter Nabobyen Maarup.

Maden. II. [*mɑˈən*]. MK 1811 Maen. — Her foreligger Mad, æ. da. math, „Eng", Biform til Made, se Indl.

Maderne. I. [*majˀəʀˌn*]. — Se Maden.

Madevandet. I. [*mɑjwanˀə*]. — En lav Mosestrækning. Made, se Indl.

Mandal. I. [*manˑdal*]. MK 1796 Manne Dal, Øster Manne Dal; NBB Manedalet. — Hvis Navnet er gammelt, kan 1. Led være Ordet Maane; sml. Mandag, af Maane, og jysk Kalgaard, af Kaal. Det i nedertyske Marknavne hyppige Mândâl tydes ligeledes af E. Förstemann (Altdeutsches Namenbuch, II 2, 202) „von der mondförmigen gestalt". Mandal i Nordby er netop halvkredsformet. Et ældre Manna-dal, „Mændenes Dal" eller et Marna-dal, som man (Norske Gaardnavne IX, 83) har villet finde i det norske Mandal, kan ikke forenes med den foreliggende Udtale.

Maren. III. [*maˑʀən*]. — En „Bo" ud for Nordby Hede. Snarest Kvindenavnet Maren, sml. de følgende Navne.

?**Marenbaarager.** I. [*maʀnˈbʀaˀq, -ˈbʀaq'*]. MB Marrebo agre, Marenboer; MK 1796 Marenbierg Ager.

Maren Finds Gyde. I. [*maʀn fenˀs giˑdə*]. — Gyde hedder ellers paa Nord-Sams [*giˑə*]; Udtalen her paavirket af Skriften.

Maren Finds Led. I. [*maʀn ˈfenˀs ˑlœj*]. — If. Sagnet minder Navnet om Maren Find, som frøs ihjæl i en Snedrive dèr (E. T. Kristensen DS III, 1504).

Marens Bjærg. I. [*maʀəns ˈbjɛʀˀə*]. MK 1796 Marens Bierg; Gst Marensbjerg.

Mathiases Hul. I. [*maˈtiˑsəs hwœl*].

Medelskov. I. [*mœj.ɫsgɑˈsˀi*]. MB Møgell Skous Westen, Østen Meylskouff, Meyel: Schofs: Agr; MK 1796 Vester-, Øster Meilskov, Meilskovs Ager. — Medel, „mellem", Møgel i MB beror paa Overforbedring (ø for e; sml. y for i ved Navnet Lisegyden) og tillige paa Omtydning (til Adjektivet møgel, „stor").

Medelspræt. I. MK 1796 Meil Spret; Jac. 2 Meilspret. — Medel, „mellem". Spræt, „Spring", her sikkert, som i jysk Hedespratter, anvendt om „Agre, der springer i Lyng" (Feilb.).

Mikkel Grønfelds Rende. I. [*megəl ˈgʀœnfœls ʀœnˑ*]. — Grønfeld, Navn paa en Slægt i Nordby, stammende fra Grønfeld, Agri S., Mols. Michel Grøndfeld nævnes i NBB 1789.

Mikkel Lausens Rende. I. [*megəl ˈlawsəns ʀœnˑ*].

Morten Henriks Bo. III. [*mɑʀdən hœnˈdʀegs bOˑ*]. Søkort 1911 Morten Henriks-Bo. — Bo, se Indl.

Moseager. I. MB Mose agers Fald; MK 1796 Mos Ager; NBB Mosager, Mosagerhave. — Fald, Have, se Indl.

Myng. I. MK 1796 Minch Agre; NBB Myng, Myngen Heeligning; Jac. Myngen. — Laa paa den tidl. Landsby Søbys Mark. Navnet genfindes oftere som Marknavn, saaledes alm. i Nordsjælland, hvor det synes at knytte sig til Sø, Mose eller Eng; Landsbynavnet Mynge, Valby S. i Holbo Herred, 1185 Mynghe, hører muligt ogsaa herhen. Fortolkningen (Møeng, af mø, „smal"?) er usikker.

Møgelskaar. I. [*meqəlsgɔ*]. MB Melgaards Bancke; MK 1796 Michelsgaard, michelgaard; Jac. Meggelskon, Møgelskaar; Guide 1863 Møgildskaar; Gst Møgelskaar. — Møgel, oldn. mikill, „stor". Skaar, se Indl.; MB og MK har omtydet -skaar til -s-gaard, sml. Balleskaar, og derefter foretaget en vilkaarlig Ændring til Mikkelgaard.

Mølleager. I. [*mælaqəʀ.n*]. MK 1796 Møl Ager; Jac. 2 Mølleagrene.

Møllebakken. I. [*mæl·bagən*].

Møllespjæld. II. MB Møelespiold; MK 1796 Møl Spial, Gammel Møl Spiald; NBB Gammel Spiald; Jac. 2 Møllespjaal. — Spjæld, se Indl.

Naverskaft. II. [*naəˈsgast*]. MB Naur Skaft; MK 1796 Navr Toft; NBB Naverskaft, Nauerskaft; Jac. Naverskaft. — Samme Navn oftere paa Samsø, se 353, 354.

Nordby Hede. III. Resen 1675 Norby-Hede; JSørensen 1690—91 Heen; Nordby Bylov 1697 (1721), § 53 f. Høeden, heden; Thurah 1755 Heden; Gst Nordby Hede. — Bylovens Variant med ø er en for Nordbymaalet karakteristisk Fejl: man udtaler ethvert ø som e, og tror derfor, at udtalt e rettest bør skrives ø.

Nordenbys Ager. I. [*nuˑœʀmbeis aqə*]. MB Noren:byes:agr; MK 1796 Nordre Byes Ager; NBB norden byes ager.

Nordenbys Led. I. [*nœʀmbəs tæi*]. E. T. Kristensen DS III, 1503 Nordens Led; Feilb. Nordensled.

Nødholt. I. MB Nød Holt Støcher; Nod, Rodholt. — Af Nød, „et Stykke Kvæg" og Holt, „lille Skov"; om dette, se Indl.

Nørregyde. II. Nordby Bylov 1697 (1721), § 50 Nørre gyde i Morup.

Nørremoseagrene. I. [*naˑʀməs aqəʀ.n*]. Jac. 2 Nordmosagre.

Nørremølle. I. [*deŋ ˈnɔˑœʀ mælˑ*]. Gst Nørremølle. — Udtalen viser som ret alm. i Jysk „Nordre Mølle".

Oksendal. II. E. T. Kristensen DS IV, 1226 Øksendal; Opgivelse fra Stedet 1920 Ogsendal. — Oksen- eller Øksen- er Ejeform Flertal af Okse; sml. Oksenballe, Øksenbjærg, begge i 351.

Ole Degns Rende. I. [*ɯOlə ˈdeqˈns ʀæŋˑ*].

Olstrup Ager. I. [*ɔlˑsdʀob (aqəʀ.n)*]. MB Olstrup Ager; MK 1796 Aalstrup Ager; NBB Aalstrup Ager, Olstrup, Olstrupveyen; Jac. Aalstrup, Olstrup, Aalstrup Bjerg. — Der maa efter al Sandsynlighed her have ligget en forlængst nedlagt Landsby eller Gaard Olstrup. Navnet er dannet af Mandsnavnet Oluf og det ældre danske Ord thorp, „Udflytterby".

Ormeskredet. I. [*ɯɔʀmsgʀæjˈə*]. MK 1796 Vorm Skre. — Stedet er en Skrænt mod Stranden. Navnet synes at maatte skyldes et Sagn om en Lindorm; Ormskred er nemlig oftere i Sagn Ormens daglige Sti til Vandet, se O. Lundberg i Tidsskriftet Fataburen 1910, p. 204.

Overløkker. I. [*åsəlegəʀ.n*]. MB Obolyche; MK 1796 Over Lyche. — Løkke, se Indl.

Over Vejen. I. MB Offver Weien; MK 1796 Oven Vejen ved Møllen.

— II. MB Offuer Weyen; MK 1796 Oven Vejen, Nordre Oven Vejen; NBB over Væyen. — Over, oven, „hinsides“.

Ovndal. I. [*wondats ʀæŋ·*]. MB Offuer Daels Fald, Store Offuen Dael; MK 1796 Onsdels Ager, Ondals Rende; Jac. Vondal, Vondalsbakke; Guide 1863 Vondalsrenden (Dal); Nationalmus. 1874 Vondal; E. T. Kristensen DS III, 788 Vogndalsrenden. — Den opr. Form af 1. Led synes at være Ovn, sml. flg. Navn. I MB er dette omtydet til Oven-, Over-; i et Sagn til Vogn-, idet det hedder sig, at Bønderne kørte deres Vogne herhen om Aftenen efter endt Arbejde og lod dem staa Natten over.

Ovngraven. I. [*ongʀaʁ'ən, wongʀaʁ'ən*]. Jac. Ongraven. — Navnets 1. Led opfattes af Befolkningen som Ovn-, sikkert med Rette. Ordet Ovngrav [*won·gʀaʁ'*] betegner if. Feilb. paa Nordsams Gulvet i Bryggersskorstenen mellem Bagerovn og Bryggerkedel.

Pelkes Høj. I. [*pætkəs ˈhæʁ'*]. — 1. Led uklart; muligt kunde der foreligge et Sidestykke til Pirkens Ager, se nedenfor.

Pengebakken. I. [*pæŋ· bagən*]. — Navnet hentyder sagtens til en nedgravet Skat; men Sagn herom er ikke optegnet.

Per Kræmmers Bakke. I. [*pe ˈkʀæ·məs bag*].

Pirkens Ager. I. [*pæʀgəns aqəʀ.n*]. MB Pergens Aggr; MK 1796 Perchens Ager; Jac. Perkens Agre. — Indeholder snarest det jyske Ord Pirk, „Knibe, Nød“; det synes, ligesom Hærke, Klemme, Klemhærke og Klemhæs at kunne bruges om et snævert Sted. Maaske kan Pirken i Lighed med sjæll. Pærke-Hans bruges som Øgenavn for en Gnier.

Plagen. I. [*pta'q*]. MB Plagenn; MK 1796 Plagen. — Se Plag 352.

Plankeager. I. MK 1796 Planch Ager.

Plovspjæld. I. [*plåʁsbjå'ᵊl*]. MB Plaus Spiel. — Spjæld, se Indl.

Printzes Bakke. I. [*pʀeŋ'səs bak*]. — Af Efternavnet Printz, der bruges i Nordby S. Naar flere Bakkenavne i Nordby har Personnavne til Efterled, beror det efter lokal Opfattelse paa, at hver Mand fik sin Bakke udlagt til Græsning.

Præstens Bakke. I. [*pʀæsdis bak*]. Jac. Præstens Bak.

Præstens Borbjærgsager. I. [*pʀæsdis ˈboʀbəsaqə*]. NBB præstens Buurbes ager; Jac. Præstens Burbes Ager. — Se Borbjærg.

Præstens Spidalsfald. I. NBB Præstens Spidalsfald. — Spidal er den ældre danske Form for Ordet Hospital. Fald, se Indl.

Pusled. I. [*pustæj*]. E. T. Kristensen DS III, 1503 Pusleddet. — Pus, se Indl.

Putflo. I. [*putftOʁ'*]. MB Potfloe Halds, -Hals; MK 1796 Hul Flod; NBB Putflov; Jac. Putflo; Guide 1890 Putflou (Vandsted). — Put, Flo, se Indl.

Pytbakke. I. MK 1796 Pøt Bach. — Pyt, se Indl.

Pytten. I. [*pedi*]. Nordby Bylov 1697 (1721), § 50 Pøtten; NBB Petten, Pitten; Nationalmus. 1874 Pøtten. — Pøt, se Indl. Vokalens Afrunding er regelmæssig i Nordby.

Pytvejen. I. NBB Petveyn. — Vejen ned til Pytten, s. d.

Pølsekedlen. I. [*pæt·sk̦ej'li*]. — Et alm. Marknavn, f. Eks. i Vestslesvig.

Rageklit. I. [*ʀa·q ktet*]. — Rag findes if. Feilb. i Jysk i Betydn. „skarp sandet Strimmel“. Klit, den assimilerede Form af Ordet Klint, betegner paa Samsø en stejl Skrænt mod Havet. Ved Rageklit, mellem

Møgelskaar og Espedal, er der netop en smal Kyststribe nedenfor en høj Skrænt.

Ragespjæld. I. [*ʀa·qsbjå²ᵉl*]. MB Rag Spiel aggr. — Ligger, ligesom Rageklit, ved den smalle Kyststribe paa Nordlandets Vestside; indeholder da sikkert samme Forled. Spjæld, se Indl.

Rasmus Huls Rende. I. [*ʀas ˈhwOtəs ʀæŋ·*]. — Udtalen viser Forkortelsen Ras for Rasmus. Hul maa her være Tilnavn, formodentlig egl. et Stednavn.

Rasmus Madsens Kær. II. Opgivelse fra Stedet 1920 Ras Maasins Kjar.

Rugbjærg.. I. [*ʀOʊbjɛʀ'ə*]. MB Røebier; Jac. Roubjerge; Guide 1863 Rovbjerg, Rovbjergshuller.

Rævebakke. I. [*ʀæʊbaḳ, ʀæʊbagəʀ.n*]. Jac. Rævebakken.

Røglen. III. Feilb. „reglen". — Er if. Feilb. (under rygle) en Grusrevle paa Nordby Hede. Røgel, se Indl.

Røglestade. I. [*ʀɛqti ˈsdå·ɻ*]. NBB Reglistay; MK 1796 Regle Stade. — Røgel, Stade, se Indl. Trods Betydningen (Stade, „Anløbsplads") knytter Navnet sig nu til et Sted, der ligger noget fra Stranden.

Røverstuen. I. [*ʀæʊəsdås'ən*]. Thurah 1758 Store-, lille Røver-Stue; NBB Ræverstuen; Jac., Gst Røverstuen. — En Bakke. If. Sagn (E. T. Kristensen DS III, 1800—02) Tilholdssted for Sørøvere, der fra Vandstedet gennem Langdalen skal have kunnet sejle herop.

Sadelbakke. I. [*sO·tbagən*]. Jac. Saalbakken. — Forleddet hentyder snarest til Bakkens Form; jvfr. Salbakken el. Salen 352.

Sallesbjærg. I. [*saɫ(i)s bjɛʀ'ə, saɫis ˈbjɛʀə*]. MB Sallis bierre; MK 1796 Salles Bierg; Jac. Salisbjerg; Guide 1863 Sallisbjerg. — Første Led maaske det ældre danske Ord Salhus, „Stuehus", der ofte sammentrækkes til Sals.

Sandballe. I. [*sOŋbaɫ'ə*]. MK 1796 Sand Balle; NBB Sanballe, Sanbale; Jac. Sand-, Sundballe; Gst Sandballe. — Ordet Sand, som paa Samsø udtales [*su²ᵉŋ*], bliver i første Del af Sammensætning til [*sOŋ·*], idet denne Stilling regelmæssigt medfører Vokalaabning, Forkortelse og Bortfald af Stød. Balle, se Indl.

Sandlopperne. II. Thurah 1758 Sandlopperne (Flyvesand). — Sandsynligvis en spøgefuld Anvendelse af Ordet Loppe om det let bevægelige Sand; sml. Loppan som Navn paa en lille Holm i svensk Finland (T. E. Karsten, Sv. Bygd i Österbotten, 1921, pag. 433).

Sandskredet. I. [*sOŋsgʀæj'ə*]. — Ligger paa en stejl Skrænt, nær Bregnebjærg. Om Udtalen af Sand-, se Sandballe.

Skaaningbugten. II. Opgivelse fra Stedet 1920 Skueni-Baagten. — Skaaning her snarest Personnavn.

Skodshøj. III. Thurah 1758 Schodshøyen (Armhoveds højeste Spidse); Schiøtz 1853 Skodshøi; E. T. Kristensen DS I, 1322 Skodshøj. — Sagn om Bjærgtrolde knytter sig til Stedet; Kvæg vil ikke overnatte her (E. T. Kristensen DS I, 1322). Forleddet er muligt Skovs-; Assimilationen, som genfindes ved Navnet Skovsleddet, til Skoss-, skrevet Skods-, kunde lettere foregaa, naar den opr. Skov var forsvunden. Om tidligere Skov i Nordby vidner bl. a. det følgende Navn.

Skovsleddet. II. [*sgåʊstæj'ə*]. MB Sønder Skoug Leedet, Skafsled Spield; MK 1796 Sønden-, Sønder Skovs Ledet; NBB Skovsledet, Skos-

lædet; Jac. 2 Skovsleddet, Skovsleds Stenene. — Navnet tyder, ligesom det følgende og muligt det foregaaende, paa tidligere Skov i Nordby Sogn; sml. ogsaa Mellemskov 355. Spjæld, se Indl.

Skovsløkke Krog. I. MK 1796 Skovs Lych Krog. — Løkke, Krog, se Indl. M. H. t. Skov-, se foregaaende Navn.

Skriverfaldet. I. [*sgʀiʁəfal̥'ə*]. — Skriver er vel et Tilnavn. Fald, se Indl.

Skriverens Rende. I. [*sgʀiʁəʀis ʀæŋ·*]. — Hører sammen med foregaaende Navn.

Skræddertorvet. I. [*sgʀæjətɔʀ'ə*]. — Torv inde i Nordby By.

Skurvebakken. I. [*sgɯʀəbagən*]. — Sml. Skurvemose 351.

Skydestolen. I. [*sgi·sdʁ'ɯt*]. E. T. Kristensen DS IV, 1501 Skydestolen. — Stedet ligger ved Røverstuen; Røvere skal derfra være fordrevet til Tranebjærg Kirke, hvor de befæstede sig. Maaske hentyder Navnet til en Afsats i Bakkerne, hvorfra Røverne eller deres Forfølgere skal have skudt. Udtalen muliggør dog ogsaa at opfatte Navnet som „Natstol".

Slottet. II. [*stɔdə*]. Thurah 1758, Jac. Slottet. — Høj Bakke nær Stranden. Navnet skyldes snarest Stedets Lighed med en stor, højtragende Bygning.

Smaastykker. I. [*smɯsdegə*]. MB Smaa Stycherne; MK 1796 Smaae Stycher; Jac. 2 Østre Smaastykker.

Smedeagre. I. [*smɛjaqə*].

?**Smørhaven.** I. [*smɛʀha'ʁi*]. — Det er ganske usikkert, om første Led er Smør el. muligt Smede-.

Snogebakken. I. [*sno·qbagən*].

Snogetoft. I. MB Snoge Toft. — Toft, se Indl.

?**Snækkehøjs Fald.** I. MB Snecke Høyfds Fald. — Snække indgaar ofte som Forled i samsiske Stednavne; se om Betydningen Snækkebjærg 351, 352, -holm 351, -høj 353, -balle, -bæk 354, MB's Form af Efterleddet er flertydig; Høyfd kunde minde om Ordet Høvd, „Forager", snarere er det dog en af de i MB saa hyppige, udpyntede Skrivemaader for Høj.

Solbjærg. I. [*sʁɯtbjɛʀ'ə*]. Nordby Bylov 1697 (1721), § 50 Soel Berg; MK Solbierg; Jac., Nationalmus. 1874 Solbjerg; Jac. 2 Lille-, Store Solbjerg. — If. Pastor Jacobsen skal der her tidligere have ligget en Landsby Solbjærg. Navnets Forled kan efter Dialekten være Ordet Sol; men om dette Ord, som f. Eks. af Dr. G. Schütte (Offerpladser i Overlevering og Stedminder, 1918, p. 69) antaget, i Virkeligheden indgaar i det ret hyppige Navn Solbjærg, kan man endnu ikke afgøre. Et Forled, skrevet Sol-, kunde paa Samsø ligesom flere Steder i Jylland være Ordet Svale [*suw·ət, su·ət*]. Saaledes hedder en Gaard i Fly Sogn, Fjends Herred, nu Solgaard, men tidligere Svalegaard.

Stade. I. [*sdå·j̥*]. MB Staa Agre; Thurah 1758 Stæde; MK Slaae Ager. — Angives af Thurah at være et „Lande-Sted for Baade". Om Stade, „Landingssted", se Indl.

Staderende. I. [*sdå.j̥ ˈʀæŋ·*]. Jac., GstMbl Staairende. — Angives af Pastor Jacobsen 1865 at være „den Rende, som fører ned til Fiskestaderne". Stade, se Indl.

Stenager. I. [*sdenaqəʀ.n, sdɛnsaq'ə*]. MB Steens Aggrs Fald; MK

1796 Nordre-, Sønder Steen Ager. — Interessant er det, at Navnets første Led baade i Skrift og Tale forekommer dels med, dels uden Genitivs-s.

Stenkelaasbakke. I. [*sdeŋgəˈlo·sbag*]. — Navnets første Del Stenkeler maaske egl. Sten-kilde; Udtalens Bagtunge-l maatte saa være en senere Ændring.

Stensbakke. I. [*sdensbak*]. — Forleddet maaske Personnavn, som hyppigt ved Bakkenavne.

Stikredsen. I. [*sdi·kʀeˀsi*]. — Vistnok det Sted SV for Bregnebjærg, hvor Stierne danner en Kreds.

Stigs Gaard. I. E. T. Kristensen DS IV, 116 Stigs Gaard. — En Have ved Pusledet. Skal if. Sagn (anf. St.) have Navn efter Marsk Stig.

Stolbakken. I. [*sduˑœtbagən*]. — Formodentlig efter Bakkens Form. Sml. Skydestolen 355.

Storstuebakken. I. [*sduˑəʀsdɑ̊wbagən*].

Svenskehullet. I. [*swœnsghwœtˈə*].

Svej-Langaas. I. [*swɛjˈlɔŋoˀs*]. Jac. Sveilangaas; Guide 1863 Svejlangaas. — Svej, „krum“, sml. svejrygget, at svejbøje en Gren. Aas, se Indl.

Sveskegyden. I. [*swesgəgiəsdən*]. E. T. Kristensen DS III, 1503 Svedskegyden.

Svinekilde. I. [*swenkeˀl, -keˑl*]. MB Suin Kield; Thurah 1755 Svinkilde; MK 1796 Svin Kilde, Svin Kilde Ager; Guide 1863 Nordre-, Midter-, Søndre Svindkjedel; GstMbl Nre-, Midtre-, Sr Svinekilde.

Svinekilde Raase. I. [*sweŋgʀoˑs*]. Jac. Svinkild Ros, Kosen. — Navnets første Del er sikkert Svinekilde; dette Sted ligger lige i Nærheden. Slutningslyden i [*sweŋkl-*] maa da være assimileret til det følgende r. Sidste Led synes at være et nu ikke længer brugeligt Ord Raase (Kosen hos Jac. er Fejl for Rosen); et hertil svarende Raase el. Rase anfører Junge fra Nordsjælland i Betydning „smaa Vandgange nede i Tørvejorden eller i en Stak“, hvilket maa hænge sammen med det norske og svenske Dialektord rås; isl. rás, „Løb“, „Vandløb, Rende“. En lignende Betydning, der vilde passe godt i Forbindelse med et Kildenavn, tør man sikkert forudsætte ved det samsiske Raase.

Sydostbakken. II. [*siˈowˈsdbagən*]. MK 1796 Sødost; Jac. Sydost Bakken. — Ligger if. Pastor Jacobsen lige Syd for Møgelskaar, mod Havet; altsaa hvor Kysten drejer i Sydøst.

?Sælager. I. [*sætaqə*]. MB Sælager; MK 1796 Sel Ager; NBB Sølager, Selager; Jac. Selager. — Det er muligt, at første Led ikke er Ordet Sæl, men Sølv.

Sælvig. III. [*sætwi*]. — Bugten ved Nordby Hede. Af Dyrenavnet Sæl.

Søballe. I. MB Søbal; MK 1796 Søeballe; Jac. 2 Soballe. — Balle, se Indl.

Søby. I. [*seˑbɛjˀ*]. MB Sæbye March, Søebe Joerd; NBB Sæbye, Søbehave; MK 1796 Søebye Iord; Jac. 2 Sæbi Agre; E. T. Kristensen DS III, 1580 Søbygaard; GstMbl Søby Gd. — Søby Kær. II. [*sevi ˈkjaˈʀ*]. NBB Sæbye kiær; Jac. 2 Sæby Kjær; DFS 1906/2 e Sebbekjær. — Søby Toft. II. MB Soeby Toft, Vester Søebye tofter; MK 1796 Vester-, Øster Søebye Toft; NBB Sæbetaft, Søbetaft; Jac. Sæbi Tauter; Jac. 2 Sæbitavter. — Søby Vad. II. [*sebi ˈʋaj*]. — Alle disse Navne indeholder utvivlsomt Vidnesbyrd om

en tidligere Landsby Søby, d. e. Byen ved Søen (saaledes allerede Thurah, Samsø p. 17). Om Have, „Dige“, og Toft, se Indl.

Søndenbys Led. I. [*sembəs tœj*]. E. T. Kristensen DS III, 1503 Søndenbys Led.

Søndenbyspus. I. [*sembəs pu's*]. — Pus, se Indl.

Søndenbys Rode. I. E. T. Kristensen DS III, 1502 Søndenbys Rode.

Sønderløkke. II. [*seŋətegə*]. MK 1796 Sønder Lyche; NBB Sønderlyke have; Guide 1863 Sønderløkke. — Løkke, Have, se Indl.

Søndermølle. I. [*deŋ 'seŋə mæt'*]. Gst Søndermølle.

Søren Gaards Bakke. I. [*sæʀ.n 'gɔ:ˀəʀs bak*].

Søren Holms Bakke. I. [*sæʀ.n hɔt'ms bak*]. — Holm er paa Samsø et alm. Tilnavn.

Telegrafbakke. I. [*teɬə'gʀafbagəʀ.n*]. Gst Telegrafbakke. — If. JHLarsen Samsø, p. 3—4 stod den optiske Telegraf her i den engelske Krig.

Thomas' Høj. I. [*taməsəs hæs'*]. Jac. Thomases Høi.

?Tiendeager. II. MB Tiende agere; MK 1796 Tinners Ager; NBB Tønes ager, Tøndersager. — Den regelrette Overgang i Nordbymaalet fra ø til e og den deraf følgende Usikkerhed i Brugen af disse to Bogstaver gør det vanskeligt at afgøre, om Navnets Forled opr. har været Tiende eller maaske Tønde. Senere synes det omtydet til Mandsnavnet Tønne.

Tobaksbakkerne, -hullet. I. [*tɔ'bagsbagəʀ.n, to'bagsbagən, to'bagshwœt'ə*].

Tokkerne. I. [*tɔgəʀ.n*]. MK 1796 Tock Jord. — II. [*tɔgəʀ.n*]. MB Toeck Jord; NBB tok; Jac., Gst Tokkerne. — Disse Navne indeholder ikke, som af E. Madsen p. 330, 367 antaget, Ordet Tak, men det ældre danske Tokke; se Indl.

Tornbjærg. I. [*twonbjɛʀ'ə*]. MB Thonbierg Fald; Wechstorns Aas; MK 1796 Vester Torn Bierg, Øster Tornbierg; NBB Tvonberg; Guide 1863 Tvonbjerg; GstMbl Tornbjerg. — Formerne viser, at baade Overgangen rn til n og Tvelydningen af o til wo gaar tilbage mindst til 17. Aarh.

De tornede Bakker. I. Nationalmus. 1874 De tornede Bakker. — Skal være 5 Bakker ved Kysten VNV for Nordby.

Den „trapperede“ Bakke. I. [*tʀabəʀə 'bak*]. Jac. den trapperet Bak. — Adjektivet trapperet betyder „der ser ud som en Trappe“ (sml. Feilb. „høstet eller slaaet, saa stubberne er ujævne“). Det er aabenbart her anvendt om det ujævnt kuperede Terræn; sml. følgende Navn og Legehøj.

Trappestykke. I. [*tʀabsdek*]. MB Trop Ager; MK 1796 Trap Stycher; Jac. Trapstyk. — Paa en Skrænt mod Havet, nær Staderenden. Navnet hentyder til Hak eller Afsatser i Terrænet.

Trindhøj. I. [*tʀeŋhös'*]. — Trind, „rund“. Udtalen med ø rigsmaalspaavirket.

Troldehullet. I. [*tʀöl̥əhwɔt'ə*]. — Udtalen viser den i Jysk alm. Biform Trøld; jvfr. Tundbohullerne ndf.

Troldkonedal. I. [*tʀål̥dndat*]. MB Troldknud dahl, Troldknudahl, Troldkondahl; MK 1796 Trochen Dal. — MB's Former med -knu(d)- maa bero paa Skrivefejl for -kun-. Udtalen viser en ejendommelig Assimilation, hvorved det opr. k mellem de mere fremskudte Lyd ld [*l̥*] og n selv er blevet fremskudt til d. Troldkone anvendes i Nord- og Vest-Jysk om flere Arter gule Kurveblomster (Feilb.); Ordet er dog her snarere anvendt i sin egentlige Betydning.

?**Trunager.** II. [*tʀonaq'ə, tʀO·naq'ə*]. MB Tron Agere; MK 1796 Tron Agre. — 1. Led ganske uklart; if. Udtalen næppe af Former som Trane el. Trund(e), snarere Traane, Trun(?) el. lign.

Tundbohullerne. II. [*tȯŋbəhwœtəʀ.n*]. — Dannet af Tundbo, „Beboer af Tund el. Tunø", der er alm. paa Samsø. Udtalen viser en Overgang fra kort [*o, å*] til [*ȯ, ö*], der kan forekomme i Jysk, især foran Palataler; jvfr. Kort o. da. Folkem. § 35.

Tuerne. I. NBB Tuuren; Jac. Kragemos Turen. — Formerne viser Dialektudtalen [*tu·ʀ.n*].

Tværaas. I. [*twæʀo'ˢ*]. MB Tuer Aas; MK 1796 Tver Rosen; Jac. Tveraasi; Guide 1863 Tveraasene. — Aas, se Indl.

?**Tyge Haas' Ager.** I. [*tj'å'saqəʀ.n*]. MB Tyge paß ager; Jac. Tihaasagre. — Trykket paa anden Stavelse tyder paa et Personnavn bestaaende af Fornavn og Efter- el. Tilnavn. Fornavnet er sandsynligvis Tyge, der blot i ubetonet Stilling er blevet stærkt forkortet. Det andet Navns Form er vanskelig at bestemme; MB's p er sikkert en Skrivefejl.

Tømmerballe. II. [*teməʀbat'ə*]. MB Tommer Balle; MK 1796 Timmer Balle. — Balle, se Indl. Tømmer her maaske, som i Vestgermansk og formodentlig oftere i Stednavne, i Betydningen „Træbygning".

Tønnes' Rende. I. [*tenəsəs ʀœŋ·*]. Mandsnavnet Tønnes.

Ugledal. I. [*Oqtdat*]. MB Augel Dahl; MK 1796 Ogle Dal; NBB Aageldal, Ugeldal; Jac. Aageldal, Ageldalsbakke; GstMbl Ugledals Bakke. — Af Ordet Ugle, som paa Samsisk udtales [*åqət*].

Vandhullet. I. [*waŋhwœt'ə*].

Vandstedet. I. [*wåŋsdœj'ə*]. Thurah 1758 Vand-sted; MK 1796 Vand Stede; Jac. Vandstedet. — Vandsted betyder ellers alm. „Sted, hvor der staar Vand; Vandingssted". Stedet angives her af Thurah at være et Landingssted; maaske foreligger der da egl. en Omdannelse af Vand-Stade, af Stade, „Landingssted", se Indl.

Vandsteds Hald. I. [*wåŋsdəs haḷ'*]. Jac. Vandsteds Hall. — Angives af Pastor Jacobsen at være Terrasser; dette passer med Betydningen af Hald, „Skraaning", se Indl.

Vangeled. I. [*wœsdə 'wɔŋtæj*]. MB Vangeleds Jord.

Varpen. II. MB Warpen. — Synes at være samme Sted som Sønderløkke. Varp, egl. „et Kast", findes anvendt dels om „et Saakast paa en Ager", (Feilb.), dels om en halv Agers Bredde eller „saameget af en Ager, som paa hver Side kastes op af Ploven." (Sønderjysk, Outzen i Molbech's Dialect-Lexikon).

Vejlænd. II. MB Wælen; MK 1796 Veier Lend; Jac. 2 Veilænd. — „Strækning langs Vejen". Lænd, se Indl.

Vejrbanen. I. [*wæ·jʀbå·nn*]. — Sml. Navne som Vejrhøj, Blæsbjærg. Bane, se Indl.

Vestenbys Rode. I. E. T. Kristensen DS III, 1502 Vestenbys Rode.

Vesteraas. I. [*wæsdə 'ʀo'ˢ, wæsdə 'ʀo'ˢ ḳa'ʀə*]. MB Westen Aasen, Wester Aaß; MK 1796 Vester Rossen; Guide 1863, 1890 Vesteraaskjær. Aas, se Indl. Mul. Raas, se Svinekilde Raase.

Vesterager. I. [*wæsdəʀaqə, wæsdəʀaqəʀ.n*]. MB Westers Aggr; MK 1796 Vesters Ager.

Vester-Borbjærgs Ager. I. [*wæsdə 'boʀbjeʀ'əs aqə*]. — Se Borbjærg.

Vesterløkke. I. [*wæsdəlegə*]. MB Wester Lucke; Feilb.

Vester-Maarup. II. Wester Morope. — Et Agerskifte.

Vestermade. II. [*wæsdə ˈmaj·*]. MB Langt maa; MK 1796 Wester Mae; Matr. 1844 Westermaae; Guide 1890, GstAtl Vestermade. — Made, se Indl.

Voldbjærg Sti. I. MB Woldboret stj; MK 1796 Volbierg Stie.

Vraaspjæld. I. [*wʁɑ̈ˀsbjɑ̈ˀəl*]. MB Wraa Spield; MK 1796 Vraas Spial; Jac. Wraa Spiald. — Vraa, „Krog". Udtalen stemmer dog ikke med sædvanlig nørrejysk Udtale af Vraa [*wroˀ*]; mulig foreligger der trods de gamle Former æ. da. Vrad, Vraad, „Flok Svin". Spjæld, se Indl.

Ærtebjærg. II. [*aˑʁdbjɛʁˀə*]. MB Ertebierge; MK 1796 Ertebierg; NBB Artebiere, Arthebierg, Erte Biære; Jac. 2 Artebjerg. — Se Ærtebjærg og Ærteland 351.

Ølkarret. I. [*ætkaʁˀə*]. — Vistnok et lille, rundt Vandhul.

Ørneaas. I. [*enoˀs, enosaqəʁ.n*]. MB Ørn Aas Ager; MK 1796 Ene Aas; NBB Ønaasen; Jac., Guide 1863 Enaas; Gst Ønaas. — Af Ordet Ørn, der paa Nord-Samsø regelret udtales [*enˀ*], idet ø afrundes til e og rn assimileres til n. Stødet er i en Sammensætnings 1. Led regelmæssigt tabt. Aas, se Indl.

Ørnebjærg. I. [*ɛnbjɛʁˀə*]. MB Ørnberg, Mellem Ørbergs bacher; MK 1796 Enebierg, Under Enebierg; Jac. Enbjergs Gavl. — Sml. Ørneaas.

Ørnebjærg tornede Bakke. I. [*ɛnbjɛʁˀe twonə bak*]. Jac. Enbjerg Tornet Bakke.

?Øsespjæld. I. [*eˑssbjɑ̈ˀl*]. — Øse- eller Øst-? Meddeleren var ikke helt sikker paa Udtalen.

Østeraas. I. [*esdəˈʁoˀs*]. MB Øster Aaß; MK 1796 Øster Rossen. — Aas, se Indl.; mul. Raas, se Svinekilde Raase.

Østergab. I. [*esdəgɑv*]. FrPoulsen, Samsø, p. 157 Øster-Gab. — Gab er alm. i Stednavne for at betegne Aabninger el. Mundinger; her anvendt om et af Nordby 6 Byled.

Østerled. I. E. T. Kristensen DS III, 1503, Feilb. under Led: Østerled. — Vistnok samme Sted som Østergab.

Østerløkke. I, [*esdətegə*]. MB Øster Lyche Raagspield; NBB Øster Lykke; Feilb. Esterleke. — Løkke, se Indl. Raagspield, se Ragespjæld.

Østertoft. I. [*esdətaˑɜt*]. MB Øster Tofte; MK 1796 Øster Toft Ager; Jac. Øster Tavter. — Toft, se Indl.

TILLÆG: MYTISKE NAVNE.

Munarvágr, pl. -ar. Ǫrvarodds Saga, ed. R. C. Boer, Halle 1892, cap. 28,3 í vága þá, er Munarvágar heita; cap. 29,4 frá Munarvǫgom; Hervararsaga, ed. N. M. Petersen, Kbh. 1847, p. 15 í Munarvági; p. 63 í Munarvága.

Unavágr. Hervararsaga, p. 9 i höfn þeirri, er Unavágr heitir. (Hertil Note af N. M. Petersen: „Eller Munarvágr. Efter andre to forskellige Havne".)

Disse Navne paa Bugter eller Vige (oldn. vágr), som det trods Forsøg f. Eks. af Schiötz (Indberetning til Nationalmus. 1853) ikke er lykkedes at stedfæste paa Samsø, anføres udelukkende i vestnordiske Sagaer af romanagtig Karakter. Forleddene er aabenbart dannede af de oldnordiske Ord munr, „Lyst, Kærlighed" og una, „trives, glædes, elske". Allerede Werlauff (Antiqv. Annaler I 33) har om disse Navne udtalt hvad der i det væsentlige endnu maa anses for det rigtige: „I de islandske Sagaer nævnes ved denne Lejlighed (d. e. Kampen mellem Hjalmar og Angantyr) to Havne paa Samsø: Munarvogr og Unavogr. Den første synes at have været den Havn, hvor de Søfarende almindeligst landede, og at have ligget paa den sydlige Del af Landet. Efter Etymologien betyder den „en yndig Bugt". Paa Øens modsatte Side laa Unavogr. Der findes, saa vidt jeg ved, intet Spor mere af disse Navne; maaske de ikke en Gang har været Benævnelser, som Indbyggerne brugte, men som Søfarende, har givet dem efter det Indtryk, disse Havne gjorde paa dem".

Disse to „abstrakte" Navne, der med Hensyn til Betydningen formodningsvis har været sammenstillede med et norsk Mundeim (Magnus Olsen i Norske Gaardnavne XI, p. 2—3), savner den haandfaste, realistiske Karakter, som er Reglen i ældre Stednavne. Nærmest ligger det at antage, at Betegnelser som „Elskovsbugt", „Lystvig" skyldes Sagaernes norrøne Forfattere, og at Navnene er poetiske Hentydninger til Samsøkampens Foranledning: Hjalmars og Angantyrs Bejlen til den svenske Kongedatter Ingeborgs Kærlighed. Hermed stemmer, at ganske tilsvarende Navne genfindes i Helgedigtene (Helgakviða Hundingsbana I, 31: í Unavágum; Helgakviða Hjǫrvarðssonar 1: í Munarheimi). Disse Navne er dannet i Lighed med andre allegoriske Stednavne i Helgedigtene, saaledes Sigrún frá Sevafjǫllum (Lidenskabsfjældene), jvfr. S. Bugge, Helge-Digtene, p. 123.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 114023796